

STORIA
DELLA
RIVIERA DI SALÒ

IN QUATTRO VOLUMI

DEL
CONTE F. BETTONI.

VOL. IV.

BRESCIA.
STEFANO MALAGUZZI EDITORE.

—
MDCCCLXXX.

STATUTI E DECRETI.

CXV.

1351 —

*Parte di Statuti della Riviera di Salò confermati
dall' Arcivescovo Gio. Visconti.*

Inedito 1).

*Quod ad dom. potestate recipere aliq. compromissum
nec aliquis eius officialis.* xi

Item statuimus et ordinamus quod aliquis potestas vel rector futuris seu aliquis eius iudex vel officiales non possit nec debet recipere aliquod compromissum vel arbitramentum super aliquo negotio questione vel causa quod vel que verteretur vel verti posset coram eis vel aliquo eorum inter aliquos personas comunia colegia et universitates in pena et banno potestati recipienti librarum centum parvor. pro quolibet compromisso et arbitramento et qualibet vice et cuilibet eius iudici vel officialis librar. quinquaginta parvorum pro qualibet vice et quolibet compromisso et arbitramento et cuilibet promitentium in eis et aliquo ipsorum libr. viginti quinque pro quolibet compromisso et qualibet vice et nichilominus compromissum vel arbitramentum in eis vel aliquo ipsorum factum et quicquid secutum fuerint ex vigore dicti compromissi et arbitramenti ipso iure et facto sit irritum et inane et nullius valoris et momenti.

1) Dalla coperta del cod. mss. degli statuti civili viscontei presso l'Ateneo di Salò.

cumque conditionis existat non possit nec debeat proponere seu postam aliquam in aliquo consilio facere vel coram sapientibus aliquibus dicte comunitatis vel alibi de dando vel concedendo arbitrium generaliter vel particulariter seu in aliquis cassis vel cassibus alicui potestati presenti vel futuris nec alicui de sua familia nec aliquis arengare supra dicta propositione seu possit aliquis reformare super ea pena et banna proponenti seu postea facienti in predictae vel aliquo predictorum librar. centum parvorum et cuilibet consulenti vel reformanti super predictis vel de predictis autem librar. viginti quinque parvorum pro quolibet et qualibet vice. Et potestas proponens sciens vel consensciens aliquo de predictis et ipso sit privatus et cassus a regimine et potestaria sua et eidem teneretur ad restitutionem omnium que receperetur de occasione dicti regiminis et in contrafacientibus avocatus et sindici dictis comunitatis teneatur sub iudice sacramenti et pena librarum centum pro quolibet facere convocari electiones pro novo potestati eligendo subrogando loco illius potestatis privati ut supra et ipsorum electionem confirmate et pro seq. rectorem novum facere venire secundum formam potestatis comunitatis predictae in quibus ipse potestas sic privatus non possit el in novum rectorem et si elligeretur electio non valeat ipso vice. Et quod propositum arengatum consultum faret suum consilium con predictum vel aliquod predictorum non valeat ipso iure et insuper quolibet alius arengans vel proponens seu reformans super predicta ipso facto sic privatus ab omni officio et honore dicte comunitatis. Et hoc statutum sic precisum nec aliquo modo possit absolvi et precise debeat observari. Et sindici comunitatis et sacramento precise teneantur contradicere potestati et cuilibet alij proponenti vel arenganti super predictis, pena et banno dictis sindicis librarum centum parvorum pro quolibet atque estendi privatos ab omni comodo beneficio et honore dicte comunitatis.

Quando per potestatem vel eius familiam aliquid ineptum vel violentiam fieret alicui persone dicte comunitatis. xv

Item statuimus et ordinamus quod quociescumque fieret aliquod ineptum aut contra iuris ordine aut aliqua violentia fieret alicui persone vel alicui comunitati subiecte iurisdictioni dicte comunitatis per dominum potestatem aut eius vicarium vel per aliquem de sua familia contra forma statutorum, et talis conqueratur advocato comunitatis riperie de violentia sibi facta teneatur ille advocatus denunciare domino potestati violentiam factam dicto tali, et si potestas recusaverint ius redere dicto tali conquerenti cadat ad penam librarum centum parvorum. Et nichilominus advocatus in continenti teneatur et debeat in ire seu mittere mediolanum expensis comunitatis ad narandum et dicendum predictam violentiam. *reverendissimo et Magnifico prefato domino nostro* ¹⁾ sive procuratoribus vel sindicis electis seu elligendis pro comunitate riperie in mediolano et hoc pena et banno advocato predicto libr. vigintiquinque parvorum. Et thesaurerius comunitatis teneatur dare denarios dicto advocato causa eundi aut mitendi mediolanum dicta de causa habendo pro suo salario duos florenos auri pro quolibet mense. Quod advocatus debeat inter esse omnibus et singulis rationibus ostendendis et fiendis per thesaurarium de omni quod pervenerit ad manus ei et tenere omnia iura comunitatis in uno scrineo quod debeat stare extra palatium in terra de materno. Verum si illa tam comunitas vel persona que conquesta fuisset de potestate seu eius officio vel familia conquereretur iniuste tunc potestas nullam penam incurrisse teneatur secund. omnes expense que facte vel fierent per advocatum dicte comunitatis in eundo vel mitendo mediolanum sint super illam taleam comunitatem vel personam que in conquesta faret et per eam refici debeant comunitati seu thesaurerio riperie supradicte. Et insuper incidat quelibet talis comunitatis vel persona in pena librar. viginti quinque parvorum pro qualibet vice si predicta vera non reperirentur de quibus fecent querimoniam dicto advocato.

¹⁾ Giovanni Visconti, che dal 1349 al 1354 fu Signore di Milano.

*Quod potestas vel sua familia non vadat ad aliquas partes
comunitatis expensis comunium.* xvii

Item statuimus et ordinamus quod potestas seu ejus familia non possit nec debeat ire an equitare ad aliqua comunia sue iurisdictionis ad expensas ipsorum comunium vel alicuius eorum sed solummodo suis propriis sumptibus et expensis sub pena librar. vigintiquinque pro quolibet et qualibet vice, et nichilominus teneatur idem potestas solvere id quod expenderit iuste et debite.

De mostra familie et equorum domini potestatis fienda. xvii

Item statuimus et ordinamus quod IIII.^{or} ellecti super stipendiarios et advocatus comunitatis predicte singulis mensibus debeant videre et mostrare facere et fieri facere de familia domini potestatis presentis et futurorum et equor eius et ipse dominus potestas ad postulationem et requisitionem dictarum quatuor et advocati semel in mense teneatur facere dictam mostram, Et si recusaverit incidat ad penam librar. vigintiquinque pro quolibet mense quo recusaverit facere fieri dictam mostram, et si dictus dominus potestas repertus fuerit tempore quo fiet dicta mostra minus habere de sua familia vel equis quos secum habere et tenere debet cadat ad condemnationem et penam soldorum centum parvorum pro quolibet familliari et quolibet equo (deest)

. *deest* xxxvii.

. . . . conestabilis stipendiarius vel capitaneus, indicant si aliquis est defectus et facta detractio de defectum, si qui facte quod etiam intelligatur in salario domini potestatis et suorum barceriorum et familie. Dictus dominus potestas et advocatus vel syndicus predictus faciant fieri buletam per notar. dicti domini potestatis continentem quantitatem que solvi debet et nomen eius cui debet solvi et causam solutionis quam buletam dictus notarius teneatur et debeat registrare et scribere in quodam libro expensarum dicte comunitatis fiendo per dictum notarium et hoc facto dicta buleta debeat bulari sigillo domini potestatis

et advocati vel syndici predicti. Cum qua buleta sit scripta et bullata ut supra debens solutionem recipere vadat ad thesaurerium teneatur supradictum et ipse thesaurerius teneatur visa buleta solvere prout in ipsa buleta continetur retinendo dictam buletam penes se esse eam infilsando eam, et nichilominus ipse thesaurerius scribat aut scribi faciat in libro expensarum dicte comunitatis scribendo die solutionis quantitatem solutam nomen ejus qui recepit et causam ut in buleta continetur. Et si aliter dictus thesaurerius solverit vel expenderit de avere comunitatis non aprobeur sibi dicta solutio, et nichilominus incidat in penam sold. centum pro qualibet vice. Et ad hoc ut predicta effectum habeant debitum semper in fiendis et examinandis rationibus thesaurerii debeat dominus potestas et advocatus seu syndicus comunitatis facere videri libros predictos, silicet tam libros introituum et expensarum scriptos per dictum thesaurerium quos libros introituum et expensarum scriptos per notar.^m Domini potestatis ut videatur si libri concordant ad invicem nec aprobeur aliquae expense dicto thesaurerio nisi que scripte essent et prout scripte essent in libro expensis scripto per notar. domini potestatis. Et si error. appareret poterit dirimi et amoveri per inspectione buletarum recentarum penes thesaurerium predictum, et notarius domini potestatis et aliter ratio facta et examinata non valeat. Et potestas et vicarius non facientes predictae omnia observari incidant in penam quinquaginta librarum pro quolibet et qualibet vice et advocatus et syndicus comunitatis in librar. decem pro quolibet et qualibet vice et rationatores qui approbarent et confirmarent rationem thesaurerium factam propter formam predictam incidant in penam soldor. centum pro quolibet salvo semper statuto quod loquitur de modo servando in faciendo expensas comunitatis ultra expensas taxatas et ordinatas in presenti volumine Statutorum.

De substationibus et venditionibus bonorum comunitatis. ixl

Item statuimus et ordinamus quod quotiescumque vendi et subastari debuerit aliquid per dominum potestatem vel eius officialem vel per alios officiales comunitatis predictae fieri debeat presente uno ex

sindicis et thesaurerio domini et de ipsorum voluntate et consensu et si aliter fiat non valeat nec teneat ipso iure.

*Quod notar. potestatis teneatur facere duo exempla
condempnationum.*

Item statuimus et ordinamus quod notar. potestatis quotiescumque debeat legere et publicare aliquam condempnationem vel aliquod bannum de aliquo maleficio vel excessu teneatur et debeat speciali sacramento et pena sold. centum pro quolibet vice et potestati non fatienti fieri libr. quinquaginta et vicario suo libr. vigintiquinque pro qualibet vice. Ante quem bannum vel ipsam condempnationem legat vel publicet in consilio vel alibi ubi condempnationes vel banna leguntur vel publicare facere duo exempla et scribere in carta pergamena, eiusdem tenoris. Et ipsis condempnationibus lectis publicatis et ascultatis, unus de dictis libris remaneat penes thesaurerium et alios penes notar. domini potestatis. Et qui thesaurerius ascultet ipsum cum illo quod tenebit notarius domini potestatis. Et finito et completo officio dicti thesaurerii dictus thesaurerius teneatur et debeat sub pena librar. decem parvorum et condempnationum dare et consignare.... sindicis et procuratoris dicte comunitatis.

Modus in solutionibus scripturarum notarij domini potestatis. xli

Item statuimus et ordinamus quod notar. domini potestatis qui nunc et quicumque per tempora fuerit non possit nec debeat recipere ab aliqua persona pro scripturam quam faceret nisi per et ordines infrascriptos videlicet pro qualibet litera confirmationis vicarij quinque soldorum parvorum de quolibet stipendiario denarios sex parvorum. Et hoc intelligatur in barcerijs et stipendiarijs qui continue mansuri sunt et deputati fuerit ad servitium comunitatis et domini potestatis, scilicet in solutione dicti notar. sed non in alijs stipendiarijs si que accaperentur ultra quantitatem predictam idem de qualibet fideiussione per eum scribenda si fuerit fideiussio alicuius comunis seu fienda nomine alicuius comunis percipere et habere possit

sold. quinque parvorum, si vero fuerit fideiussio alicuius singulis persone percipere pro quolibet sold. duos parvorum. Item pro qualibet accusa denuntia vel inquisitione sold. duos parvorum. Item pro excussa seu responsione sold. duos parvorum. Item pro exceptionem seu defentionem propositas contra accusam denuntiationem seu inquisitionem sold. duos parvorum. Item pro quolibet teste examinato super predictis si fuerit quatuor vel ab inde infra sold. duos parvorum pro quolibet si fuerint plures quatuor tunc usque ad quatuor possit recipere usque ad quantitatem predictam et ultram quatuor percipere possit denarios duodecim parvorum pro quolibet. Item pro qualibet cancelatione condempnationis vel alterius negotij sold. tres parvorum etiam non contrafacienti qualibet vice et in quolibet scitor librar decem parvorum et nichilominus teneatur ad restitutionem ei quod habuisset vel recepisset ultra predicta et dominus potestas ac vicarius et teneatur de predictis inquirere et investigare et facere presens Statutum observari sub pena librarum quinquaginta pro quolibet.

*Quod baroarius et ministrales non possint accipere
nisi infrascriptum modo.*

xlii

Item statuimus et ordinamus quod aliquis baroarius stipendiarius sive ministralis dicte comunitatis accipere non audeat vel prosumat aliquo modo causa vel ingenio nunc recipere ultra infrascriptas quantitates pecunie alicui persone vel personis de iurisdictione dicti domini potestatis et comunitatis predictae ad quam seu ad quas causa pignorandi intromitendi q sequestrandi capiendi detinendi et consignandi videlicet si iverit ad terram de materno sold. unum parvorum, in terra de tuscolano sold. duos parvorum, in terra de gargnano sold. tres parvorum, in terra de gardono sold. duos parvorum, in terra de salodo sold. tres parvorum, in terra de vulzano et scovolo sold. quatuor parvorum et similiter in terra de boarno et ab inde supra habeant et habere possint et recipis sold. quinque parvorum excepto fuerint ad etiam de voto de disenzano de rivoltella de pozelengo quod in dictis terris possint accipere sold. septem parvorum dum causa

prefata pro aliquibus comunitatis in quibus essent aliq. pro aliquo debito vel aliqua alia de causa salvo quod si dicti baroerii stipendium et ministrales ad unam quacumque dictarum terrarum et aliarum pro aliquo maleficio seu ad capiendum aliquem seu aliquos malefactores non possint nec debeant nec audeat accipere aliquod in predictis neque dictis comunibus essent dict. malefactores et hoc pena eorum contrafacientes sold. quadraginta qualibet vice et pro predictis stipendiariis et baroeriiis sin conestabiles teneantur et debeant esse et esse intelligantur sui fideiussores et solvere teneantur pro ipsis dictam penam si contrafecerint. Et si illa persona seu ille persone ad quam seu ad quas irent causa pignorandi ut supra dictu est p consignare et solvere velent dictis baroeriiis sup diariis et ministrabilibus dev sive laborerio suo in presencia unum testis quod tunc non possit ipsam personam seu ipsas personas denunciare nec incurere possint ad aliquam penam et quod conestabilis baroeriorum cum voluntates iudicis domini potestatis teneatur ad requisitionem requirentis dare et amittere illos baroerios qui sibi interrogarentur per aliquam personam in qualibet terra dicte iurisdictionis eam pignorandi intro-mitendi ut supra pena conestabili. . . .

CXVI.

135.

Statuti Civili della Riviera di Salò.

Inedito 1).

Rubricae Statutorum civilium comunitatis riperie lacus garde.

De in Jus vocando	i
De forma exclamationum	ii
Quod reus sequatur forum actoris	iii

1) Questo codice pergameneo appartiene all'Ateneo di Salò, ed è inedito. Esso è legato con semplice cartone alla moderna, ma i fogli di riguardo sono avanzi di statuti pergamenei dell'Arcivescovo Giovanni Visconti del 1349 ai 1354.

De conceptione petitionis seu libelli	iv
De Interrogationibus in Judicio fiendis	v
De preceptis fiendis ad xv dies utiles ut retenta	vi
In quibus causis Jus summarium reddatur	vii
De modo et forma procedendi in bonis contumacis debitoris	viii
Quod si res livellaria vendi vel insolutum dari contingerit tanquam livellaria dominus debeat primitus appellari	viii
Quod super interlocutoria aliqua non habeatur consilium sapientis	x
De rebus feudalibus insolutum dandis et qualiter dari possint	xi
Quod nulla res possit probari feudalis nisi per Instrum.	xi
Quod credantur omnia solemniter acta in traditionibus	xiii
Quod intelligatur possessio tradita qui emerit sub extimationibus	xiv
Quod re data insolutum alicui creditori et ea evicta pristinae actiones sint salve	xv
Quod etiam si actores are non apparent creditores fiat so- lutio conductoribus	xvi
De fiendo non amittendo	xvii
De feudo acquisito	xviii
Quod defuncto debitore relictis descendantibus ad quos feu- dum pervenire potest in feudo si satisfaciant creditores	xviii
Quod facta relaxatione rei evicte victori in ypothecaria res talis intelligatur insolutum tradita creditori	xx
Qualiter emens vel insolutum accipiens rem livellariam do- mino teneatur	xxi
De retinendo venditorem pro pretio rei evicte	xxii
De termino domino deliberandi causa concessa	xxiii
Quod sit de emphiteota tacente per biennium	xxiii
Quod heredes etiam succedant in livellis	xxv
Quod creditores possint sibi satisfacere in bonis legatis	xxvi
De actionibus que sub extimatoribus cedi debent	xxvii
Quod emphiteota sive livellarius non possit rem livellariam in alium sine voluntate domini transferre	xxviii

Quod quilibet teneatur ad fictum quod ipse vel cuius heredes est solvit	xxviii
Quomodo emphiteota non teneatur nec conveniri possit pro fictis non solutis tempore guerre	xxx
Quod recedentes coloni possint capi atque detineri	xxxii
De fictis vel alijs debitis de cetero non deponendis	xxxiii
De capitulis dandis ad deliberandum sive ad consulendum	xxxiii
Quod maior quatordecim annis possit procuratorem constituere	xxxiiii
Quod non habitans in loco et terra in qua habitat dominus potestas riperie teneatur sibi in eam elligere habitationem	xxxv
De Instrumentis procuratorum sindicorum tutorum et actorum	xxxvi
Quod possit dari tutor certe rei et certe cause	xxxvii
Quod hereditates aptandi possint cum beneficio inventarij	xxxviii
De faciendo cessionem bonorum. Et quod nulla prima possit carcerari	xxxviii
Quod clericis et ecclesiasticis personis illud jus fiat in curia seculari quod fit laici in curia ecclesiastica	xl
Quod lis habeatur pro contestata in non comparentibus	xli
De nominibus testium producendorum et capitulis in actis ponendis	xlii
De testibus comittendis	xliii
Quod homines terrarum comunitatis riperie pro universitati suis, testificari non possint	xliiii
Quod notarij non breviter sed distincte ponant millesimum Indictionem et sumam	xliv
Quod principalis capi possit et detineri ad instanciam cuiuslibet sui fideiussoris	xlvi
Quod principalis teneatur fideiussorem de fideiussione in qua steterit per annum extrahere	xlvii
De modo procedendi contra contumaces vivos	xlviii
De mulier pro debito detineri non possit	xlviii
Qualiter citari et requiri debeant terre et universitates riperie	l
Quod persona recusans solvere expensas litis possit detineri	li

Quo modo successiones defferantur	lii
De successione ascendentium	liii
Quod beneficium divi adriani habeat locum in successionibus ab intestato	liili
Quod vir succedat uxori decedenti	lv
Quod donationes et quarte de cetero exigi non possint	lvi
Quod conquerentes de aliqua persona et non comparentes in termino condempnentur	lvii
De confessionibus partium reducendis in scriptis	lviii
Quod non fiat ratio de contractibus usurarijs nec de usuris	lviii
Quod intromissiones tantum durent per annum	lx
Quod non detur possessio vel fiat designatio terminationis nisi citatis possessoribus et confinantibus ad terminationem	lxi
Quo modo designamenta fieri debeant	lxii
Quod ex omni contractu alterius nomine celebrato actio acquiratur	lxiii
Qualiter Jurium cessiones fieri debeant	lxiii
Quod nullus possit acquirere regressum contra comunitatem riperie	lxv
Quod Instrumenta debitis principalis factis cessionibus in- ter lineentur	lxvi
De Instrumento debiti soluti restituendo	lxvii
De dando partem plater filio possit in omnibus cedere ac- tiones	lxviii
De donationibus inter vivos	lxviii
Quod alienantes rem tradere teneantur	lxx
Quod donatores et jura cedentes non possint testificari	lxxi
Quod Jus reddatur forensibus	lxxii
Quod filius familias obligari non possit sine consensu pa- terno	lxxiii
Quod universitates compellantur habere consules vel officiales	lxxiii
Quod onera et factiones terrarum comunitatis riperie com- parciantur per testas et extima	lxxv

Quod consules terrarum comunitatis riperie onera a vicinis suis exigere possint	lxxvi
Quod non fiat ratio de penis conventionalibus	lxxvii
De Instrumentis facientibus mentionem de Instrumentis sin- dicatum	lxxviii
De questionibus a centum soldis planet infra diffiniendis absque litis contestatione	lxxviii
Quod intelligatur esse secundum preceptum, si contineatur in aliquo consilio vel sententia quod fieri debeat	lxxx
Quod plures possint petere et a pluribus peti possit in eadem petitione	lxxxii
De copia Instrumentorum fienda	lxxxii
Quod aliqua consuetudo que non sit descripta in presenti volumine statutorum de cetero non servetur	lxxxiii
De Instrumentis producendis	lxxxiii
Quod successor in officio causas pendentes terminare possit	lxxxv
Quod omnes termini dierum dati ad probandum sint dies utiles	lxxxvi
Quod credatur subscriptionibus notariorum officialium	lxxxvii
Quod termini dati ad probandum habeantur loco litis con- testate	lxxxviii
Quod plus petens quam sibi debetur non puniatur pena legali	lxxxviii
De interrogationibus testibus fiendis	lxxxix
De non negetur filiatio	lxxxxi
Quod nullus teneatur elligere actionem	lxxxxi
Quod procuratores tantum per triennium durent	lxxxxi
De decimis	lxxxxi
Quod nullus decimam accipiat sua auctoritate	lxxxv
Quod nisi fiat mentio de qua moneta intelligatur de pla- netis	lxxxvi
Quod Judex secularis potest cognoscere de lite vertente su- per petitione decimarum	lxxxvii

Quod laici possint possidere vel quasi Jus perceptionis decime	lxxxxviii
De terris laborandis per comunia que per maliciam alicujus nequeunt laborari	lxxxxviii
De renuntiationibus fideiussorum et conreorum	c
Quod obligatio uxoris facta una cum viro habeantur pro re- nunciacione	ci
Quod designamenta intromissiones et familia possint fieri diebus festis	cii
Quod rogatus restitutione hereditatem in morte detrahat quartam partem propter filios	ciii
De persona que agit ut ascendens vel descendens vel cola- teralis	ciiii
Quod banniti de spezabando et alijs instrumentis de causis non intelligantur banniti	cv
Quod bannitis de carceribus relaxatis intelligatur remissum	cvi
Quod de usuris repetendis fiat ratio sub iudice seculari	cvii
Quod iudex secularis potest cognoscere incidenter super qualibet questione	cviii
De ferijs	cviii
Quod reformationes consilij habentis bayliam habeant vim statuti	cx
Quod mulieres postquam duraverint in matrimonio per de- cem annos intelligantur dotate	cx
De recipiendo insolutum res dotatas	cxii
De confessionibus factis in absentia adversariorum	cxiii
De gazaris expellendis	cxiii
Quod emancipationes non valeant in preiudicium comunium	cxv
Quod fiat copia de Instrumentis debitorum	cxvi
De brevarijs notariorum concedendis	cxvii
De die loco testibus distincte ponendis	cxviii
Quod notarij non subiecti jurisdictioni comunitatis non pos- sint Instrumenta conficere	cxviii

Quod notarius non oriundus non possit conficere Instrumenta sine presentia unius alterius notarij	cxx
Quod aliquis que non sit oriundus de riperia vel in ea habitaverit per decem annos non gaudeat beneficio territoriali	cxxi
Quod quilibet comunitatis riperie possit tenere famulos et familia in terris comunitatis riperie	cxxii
Quod res alicuius comunis seu universitatis vendi non possint	cxxiii
Qualiter fieri debeat ratio de socidis	cxxiiii
Quod in relatione ministralis scribat nomen terre in qua citatio facta fuerit	cxxv
De sacramento prestando vel referendo	cxxvi
De iudicibus dandis expensis petentis	cxxvii
Quod victus victori in expensi legitimis condemnnetur	cxxviii
Quod de questionibus vertentibus de layco ad laycum occasione usurariorum episcopus nec aliquis Iudex ecclesiasticus se non intromittat	cxxviii
Quod prius conveniatur principalis quam fideiussorum	cxxx
Quod super re super qua contestata fuerit lis vel habita pro contestata et prosecuta non fuerit ulterius questio moveri non possit	cxxxii
De modo et ordine servandis super venditione rerum immobilium libere vendendarum	cxxxiii
Quod possessiones et cetera bona que tenentur ad fictum amitti vel accipi non possint pro fictis non solutis	cxxxiiii
De Immunitatibus forensibus concessis	cxxxv
Quod prescriptiones de cetero hoc modo videlicet	cxxxvi
Quod Instrumenta creditorum et depositorum facta a xl annis retro peti non possint	cxxxvii
Quod Instrumenta creditorum et depositorum facta a mcccxxxvi citra non possint peti nec exigi	cxxxviii
Quod Instrumenta creditorum et depositorum de cetero fienda ultra decem annos peti non possint	cxxxviii

De compromissis fiendis inter coniunctos consanguinitate vel affinitate usque ad quartum gradum	cxxxviii
Quod Iudex cadat ab assumptione ut infra	cxl
Quod mulier vendere obligare et alienare non possit	cxli
Quod laycis personis fiat jus contra quascumque ecclesia- sticas personas	cxlii
Quod creditore non possit cedere Jura in preiudicium pos- sessorum	cxliii
Quod non possit renunciari statutis riperie	cxliiii
Quod comunia comunitatis riperie possint vendere de bonis vicinorum	cxlv
De modo conducendi aquam	cxlvi
Quod possessio omnis intelligatur translata in heredem	cxlvii
Quod mulier comittens adulterium amittat dotem	cxlviii
De testamentis paternis	cxlviii
Quod sententia dicatur nulla	cl
De cursu prescriptiouum rerum mobilium	cli
De eodem	clii
Quod Instrumenta hactenus facta valeant quamquam non sint subscripta	cliii
Quod protocollis et breuarijs notariorum piena fides adhi- beatur	clviii
Quod omnia statuta in presenti volumine inserta debeant intelligi prout iacent	clv
De computatione graduum	clvi
Quod omnia statuta in aliquo contraria decretis domini non valeant	clvii
De Instrumentis registrandis	clviii
De compromissis fiendis de litibus	clviii
Quod contractus inter virum et uxorem sint simulati ut infra	clx
Quod venditio et donatio intelligatur simulata si vendens et donans steterit in possessionem per triennium	clxi

De ordine Judiciorum civilium causarum	clxii
Confirmatio Statutorum comunitatis riperie facta per prefa- tum dominum nostrum	clxiii
Publicatio Statutorum predictorum	clxiiii

De in Jus vocandum capitulum primum.

Cum omne Judicium ab ea parte que est de in Jus vocando incipiat. Statutum et ordinatum est. Quod quicumque de aliquo conqueri voluerit coram domino potestate seu capitaneo vel rectore comunitatis riperie lacus benaci vel eius vicario teneatur et debeat illum talem citari facere personaliter, vel ad eius habitationem, per tres diversas vices in scriptis. Et cedula citatus super hostio citati affigi. Aut foribus palatij ubi Jus redditus. Quod si tempore citationis fiende de eo in loco et terra in quibus habitat dominus potestas riperie non habitaret tunc, citari et requiri debeat ad domum habitationis in qua habitare consuevit in scriptis. Et predicta locum habeant in citationibus fiendis in ea loco et terra in quibus habitat dominus potestas riperie. Si vero citandus fuerit habitator in terris comunitatis riperie quod citari debeat personaliter vel ad habitationem semel tantum, cum termino duorum dierum specificando diem per dictum ministralem. Si vero persona habitaverit extra comunitatem et terras riperie quod tunc possit et valeat citari per aliquem ex ministrilibus dicte comunitatis ad banchum officij dicti domini potestatis seu capitanei ipsa copia citationis affixa hostio palatij ubi Jus redditur, quod ad octo dies compareat coram dicto domino potestate vel eius vicario. Vel alio vicario per *magnificum et excelsum domin. domin. nostrum dictum Pandulfum de malatestis* 1) in dicta comunitate posito ad illum actum ad quem citatus fuerit. Et idem servetum in omnibus requisitionibus seu exclamationibus necessarijo fieri contra talem personam et ocaxione bonorum eius. Et quod si talis citatio in diem feriatam

1) Tutto il corsivo è in carattere più moderno, ed stato sostituito ad altra dicitura che fu cancellata.

inciderit, quod tunc sequenti die non feriata, taliter requisitus sive citatus comparere teneatur. Et citationes predictae in omnibus causis civilibus pro legitimis habeantur.

De forma exclamationum capitulum.

ii

Si quis vero conqueri voluerit aliqua de causa de herede alicuius defuncti et ignoraverit quis sit heredes tunc sufficiat si publice proclametur per ministralem comunitatis predictae in dicta comunitate ex parte domini potestatis riperie vel eius vicarij ad banchum ipsius domini potestatis vel eius vicarij. Et coram solita habitatione ipsius defuncti. Quod si quis est qui velit esse heredes defuncti aut eius bona et hereditatem defendere ad terciam diem compareat coram ipso domino potestate vel eius vicario facere rationem conquerenti, vel ad accipiendum petitionem seu libellum in scriptis, quem conquerens obtulerit ad banchum. Vel aliquid aliud facere, quod forma vel materia proclamationis requiret. Et tales proclamationes pro legitimis habeantur. Etiam forma non servata, dum tamen intellectus et substantia sit servata.

Quod reus sequatur forum actoris.

iii

Item quod reus sequi debeat forum actoris quod locum habeat contra illos in quorum foro est simile statutum. Si quis actor conqueri voluerit de aliqua persona aliqua de causa coram domino potestate riperie vel eius vicario processus coram domino potestate vel eius officiali aliter factus non valeat nec teneat ipso Jure salvis extimatoribus dandis ad petitionem creditoris, et certis processibus fiendis ex certa occasione satisfactionis se in bonis debitoris. Et alijs processibus qui fuerunt post contumaciam debitoris vel heredis ejus pro excussionibus bonorum fiendis. Que omnia fieri debeant, coram dicto domino potestate vel eius officiale, modo et forma descriptis in capitulo infrascripto, sub rubrica: de modo et forma procedendi in bonis contumacis debitoris.

De conceptione petitionis seu libelli.

iiii

Item quod sufficiat si ponantur instrumenta in qualibet petitione seu libello, quem actor obtulerit et offerre debet. Videlicet nomen Judicis, nomen rei. Res quo petitur, et certa causa petendi, concludens ad intentum agentis, omni alia Juris solemnitate ommissa et pretermissa.

De interrogationibus in Judicio fiendis.

v

Item quod facta interrogatione alicui in Judicio, sive ex officio Judicis, sive ad petitionem partis, virum teneat vel possideat aliquam possessionem vel rem teneatur et debeat talis interrogatus sufficienter respondere, utrum teneat vel possideat ipsam possessionem vel rem. Et pro quanta parte, et an pro diviso vel indiviso. Et si pro diviso a qua parte. Infra secundam diem vel ultra, ut Judici visum fuerit, considerata loci distantia. dummodo dilatio danda terminum quinque dierum continuorum non excedat. Quod si infra dictum terminum non retenderit sufficienter et clare. Tunc procedatur et fiat per Judicem, ac si negasset se possidere. Si vero quis interrogatus fuerit ex officio Judicis, vel ad petitionem partis, utrum sit vel esse velit heres alicuius. Tunc talis interrogatus, si maior fuerit vigintiquinque annis, teneatur et debeat infra quinque dies utiles deliberare et retendere clare et aperte utrum sit heres vel esse velit vel non. Et si retenderit se heredem esse velle, teneatur et debeat dicere et declarare utrum sit heres ex testamento vel ab intestato, et pro quanta parte. Si vero fuerit adultus seu maior quatuordecim annis teneatur et debeat predictas retentiones facere et retendere modo et forma predictis, infra terminum decem dierum utilium, cum auctoritate curatoris sibi dati ad lites. Et ad eundem terminum teneatur retendere quilibet tutor seu pupillus auctoritate tutoris. Et si tutorem non habuerit eadem ordinetur et constituatur saltem ad lites ad instantiam cuiuslibet contra pupillum agere volentis. Et in predictis omnibus causis si predicti vel aliqui predictorum recusaverint retendere. Vel modo aliquo non retenderint, pro heredibus habeantur in solidum, quantum ad causam

de qua agitur contra eos. Et per Judicem conveniri possint, et contra eos procedi, ac si in Judicio dixissent et respondissent legitime se heredes esse. Et quilibet maior quatuordecim annis et etiam minor cum auctoritate tutoris, seu ipse tutor teneatur et debeat ante litem contestatam, si interrogatus fuerit, clare et aperte retendere, utrum debeat solvere fictum quod sibi petitur an ne. Et si non responderit infra terminum sibi datum per Judicem, pro inde habeatur pro confesso, ac si confessus fuerit debere illud.

De preceptis fiendis ad quindecim dies utiles ut retenta. vi

Item quod de debito liquido per instrumentum publicum vel per confessionem rei extra Judicium factam fiat preceptum per dominum potestatem vel ejus vicarium ad quindecim dies utiles. Retenta vi a quo precepto appellari non possit, nec supplicari etiam si nulla exceptio opponatur. Ita quod si contingerit confirmari vel infirmari preceptum nulla appellatio admittant nec recipiant. Salvo quod soluto debito de quo fit mentio in dicto instrumento possit et valeat solutiones repetere eius quod solutum est. Si appareret legitime ipsum debitum fuisse solutum indebite. Et ille qui receperit scienter vel dolose illam talem solutionem indebitam condempnetur in viginti quinque libris. Medietas cuius condempnationis sit illius a quo exacta fuerit dicta pecunia et alia medietas sit comunitatis riperie. Et insuper restituat id quod receperit iniuste cum dampnis et expensis legitimis que et quas passus fuerit qui solvisse dicta de causa. Et infra dictos quindecim dies fiant omnes probationes ab utraque parte. Ita quod infra dictum terminum testes dicant et deponant dicta sua. Et quod dictus terminus non possit prorogari nisi ad petitionem actoris. Et contenta in presenti capitulo habeant locum inter principales personas tunc in Instrumento nominatas.

In quibus causis ius summarium reddatur. vii

Item quod in omnibus causis assendentibus usque ad summam viginti quinque librarum parvorum. Et abinde infra viduarum, pupil-

lorum, orphanorum et aliarum miserabilium personarum Jurisdictioni comunitatis riperie subiectarum. In quibus tales personas agentes fuerint vel petentes procedatur et cognoscatur summarie sine strepitu et figura Iudicii omni solemnitate seu Juris ordine pretermisissis. Et idem observetur et fiat in causis alimentorum et mercedum. Et in omnibus aliis causis in quibus summarie procedi potest. Et in predictis causis et qualibet earum procedi et cognosci possit, et etiam diffiniri quocumque tempore feriato, ad utilitatem hominum, et non feriato. Et quod factum fuerit valeat et teneat, ac si rite et legitime factum esset, dummodo non sint ferie introducte in honorem dei et sanctorum.

De modo et forma procedendi in bonis contumacis debitoris. viii

Item quod debitore vel fideiussore in contumacia coram domino potestate, Iudice vel vicario comunitatis riperie persistente per duos dies. Aut non solvente ad terminum precepti sibi facti per dominum potestatem iudicem vel vicarium dicte comunitatis riperie vel post terminum condemnationis de eo facte, postquam preceptum vel condemnationem de eo facta transiverit in vigorem rejudicate, vel debitore seu fideiussore defuncto, postquam proclamatio publice facta fuerit ad banchum domini potestatis riperie vel eius vicarii. Et coram solita habitatione debitoris vel fideiussoris defuncti. Quod si quis est qui velit esse heres defuncti, aut eius heredem seu bona et hereditatem defendere ad terciam diem legitime compareat coram domino potestate riperie vel eius vicario facere rationem creditori. Et si nullus comparverit ad dictum terminum iuxta formam proclamationis predictae. Elapsis sex diebus post dictum terminum dictus dominus potestas vel eius vicarius teneatur et debeat ad petitionem creditoris, dare duos bonos viros et legales dicte terre in qua seu cuius territorio bona debitoris fuerint situata. Et eos sacramento astringere ad estimandum cuncta bona mobilia et immobilia debitoris seu fideiussoris tam vivi quam mortui et heredum eius si qui sunt heredes. Quod extimum produxisse debeant infra quinque

dies a die juramenti computandi. Et post productionem extimi bonorum debitoris seu fideiussoris vel heredum eius et proposito in actis notariorum dicti domini potestatis vel eius vicarij per notarios dicti domini potestatis vel eius vicarij. Ad banchum ipsius domini potestatis vel eius vicarij. Et ad habitationem ipsius debitoris seu fideiussoris seu solitam habitationem debitoris seu fideiussoris defuncti. Quod si quis est qui velit sibi satisfieri in bonis talis debitoris seu fideiussoris et heredum eius extimatis coram domino potestate vel eius vicario ad postulationem creditoris debeat comparere infra decem dies utiles coram ipso domino potestate vel eius vicario, cum omnibus suis juribus rationibus et cartis ad contradicendum extimo bonorum debitoris seu fideiussoris. Et quod elapsis dictis decem diebus utilibus et termino. Dictus dom. potestas vel eius vicarius teneatur et debeat dare insolutum de bonis debitoris seu fideiussoris usque ad concurentem quantitatem crediti cujuslibet creditoris cum expensis. Ita tamen quod potior creditor preferatur non habenti potiora jura. Et salvo quod restituantur expense ei qui fecerint fieri eridas facte usque ad diem contraditionis, si non reperiretur esse potior creditor. Quod si creditoris cui res aliqua sui debitoris vel fideiussoris vel eius heredum infra unum annum obtulerit creditum cum expensis, pro quo seu qua illa res talis data fuerit insolutum. Quod talis emptor teneatur et debeat recipere suum creditum cum expensis pro quo talem rem acceperit insolutum. Et ipsam dimittere restituere et relaxare debitori seu fideiussori vel heredibus eius sive creditori taliter offerenti, habendo fructus pro rata temporis. Et simili modo fiat et observetur quantumcumque talis res translata fuerit de creditore in creditorem. Et quod transacto uno anno omne jus quod debitori seu fideiussori vel eius heredi de bonis cuius tradatio seu datio facta fuerit creditori transeat in eumentem et quamlibet et quemlibet offerentem. Si vero extimatores bonorum retulerint se nichil invenire posse de bonis debitoris seu fideiussoris vel heredum eius, quod non sit venditum vel alienatum seu per alias possessum. Tunc fiat exclamatio ad banchum domini potestatis vel eius vicarij, et ad

habitationem debitoris seu fideiussoris et implateis terrarum in quibus habitabant. Si fuerint habitatores villarum comunitatis riperie. Quod si quis est qui faciat de bonis talis debitoris seu fideiussoris vivi, vel talis debitoris seu fideiussoris defunctis vel heredum eius, que non sint vendita vel alienata seu per alios posessa ad octo dies utiles illa producat in scriptis expensis creditoris, coram dicto domino potestate vel eius vicario ad postulationem creditoris. Quod si infra dictos octo dies utiles aliquis non produxerit aliqua bona habilia ad dandum insolutum creditori quod tunc bona debitoris seu fideiussoris vivi vel debitoris seu fideiussoris defuncti et heredum eius intelligantur et sint rite excussa. Et quod excussio facta ad postulationem unus creditoris sufficiat omnibus alijs tunc creditoribus. Ita quod sufficiat excuti bona unus debitoris vel fideiussoris quantum ad bona ipsius si plures sint debitores vel fideiussores pro uno et eodẽm credito quantum ad hoc ut possit perveniri ad nomina debitorum etiam alios extraneos possessores bonorum eius cuius bona sic fuerint excussa et alios conreos et confideiussores. Si vero aliquis produxerit bona aut nomina debitorum infra dictos octo dies utiles que dicuntur fuisse et esse debitoris seu fideiussoris defuncti vel heredum eius quod talis producens vocato creditore teneatur et debeat probare et probatum habuisse infra dictos octo dies dicta bona seu nomina debitorum seu fideiussorum fare et esse habilia ad dandum insolutum creditori et etiam ad exigendum. Alioquin pro non productis habeantur Et bona intelligantur et sint legitime excussa, videlicet quam talis producens probaverit bona et nomina debitorum que produxerit infra dictos octo dies fare habilia ad exigendum et dandum insolutum. Tunc dictus dominus potestas vel eius vicarius teneatur et debeat illa bona et nomina debitorum per duos bonos viros et legales homines sacramento astringendos extimari facere facta prima exclamatione decem dierum utilium ut supradictum est. Et post dictos decem dies utiles dictus dominus potestas seu eius vicarius teneatur et debeat dare insolutum dicta bona sic extimata creditoribus. Ita quod creditor habens potiora Jura in

predictis ceteris creditoribus preferatur. Et eodem modo ut supradictum est possit fieri oblatio crediti cum expensis, pro quo res aliqua data fuerit insolutum creditori pro alium creditorem vel debitorem vel heredem debitoris. Et creditor cum facta fuerit oblatio teneatur et debeat dimittere restituere et relaxare rem offerenti ut supra dictum est habendo fructus pro rata temporis ut supra dictum est. Et sic servetur et fiat de creditore in creditorem ut supra dictum est. Salvo quod in quolibet casu potior creditor et cui facta fuerit oblatio ut supradictum est possit et valeat rem sibi insolutum datam retinere pro suo credito et credito creditoris sibi offerentis. Et alij creditori offerenti suum creditum solvere voluerit. Alioquin suum creditum cum expensis sibi oblatum recipere teneatur et debeat. Et rem pro quo sibi dicta fuerit insolutum restituere teneatur, habendo fructus pro rata temporis ut supradictum est. Si vero aliqua persona ascenderit infra dictos decem dies utiles in pecunia munerata aliquam rem extimatam. Coram domino potestate vel ejus vicario ultra quam fuerit extimata quod quidem etiam cuilibet persone si non sit creditrix in bonis extimatis. licitum sit ascendere ultra extimum factum de aliqua re et etiam ultra quam ascensum fuerit pro aliquam personam quociescumque et quantumcumque ascensum fuerit usque ad dictos decem dies. Quod dominus potestas vel eius vicarius qui faciet venditionem de tali re ascendita convocare debeat actorem et creditores. Et habenti potiora jura ipsam pecuniam dare. Dum modo non faciat nec facere possit venditionem de aliqua re ascendita. ultra id quod capient debita eius cuius bona fuerint extimata. Ita quod dictus dominus potestas vel eius vicarius dictam pecuniam non accipiat nec ad eius manus perveniat dicta pecunia dicte venditionis fiende. Et facta dicta venditione per dominum potestatem vel eius vicarium de aliqua re ascendita ut supradictam est circa oblationem crediti cum expensis et recuperationem ipsius rei fiendatam per debitorum seu fideiussorem et heredem eius quam per ceteros creditores ejus illa omnia serventur et fiant et locum habeant que supradicta sunt in debitore seu fideiussore et eius heredibus et

ceteris creditoribus volentibus offerre precium cum expensis. Et recuperare rem aliquam insolutum datam vel venditam ut superius est expressum. Et ex quo extimatores dati fuerint ad extimandum bona alicuius persone modo et forma suprascriptis, quod talis persona debitor vel fideiussor non possit nec debeat facere aliquam venditionem dationem alienationem vel invasionem aliquam de aliqua re mobili vel immobili, nec de fructibus redditibus vel proventibus. Et si contrafactum fuerit non valeat nec teneat ipso iure in preiudicium creditorum. Sed vendentium vel alienantium sic et Instrumenta creditorum debeant interlineari, sive de parte sive de toto fuerit satisfactum in qua interlineatura contineatur quantitas de qua fuerit sibi satisfactum. Et sub quo iudice et dies mensis et annus quibus fuerit satisfactus, nomine notarij qui dationem insolutam factam creditori scripserit. Et si contingerit totum debitum persolvi incidatur Instrumentum in uno loco. Et quod de cetero non possit fieri nisi unicum extimum de bonis cuiuscumque debitoris, seu fideiussoris durante dicto extimo. Quod durare possit per triennium et non ultra. Sed quilibet volens se satisfacere in bonis alicuius contumacis teneatur et debeat contradicere are seu extimo facto de bonis debitoris seu fideiussoris et non extimum de novo facere, seu fieri facere. Salvo quod quilibet actor et contraditor possit facere seu fieri facere additionem unam vel plures cuilibet extimo seu are per illos eosdem extimatores qui extimum primum fecerunt, vel per alios duos ad plus. Et quod extima et eorum additiones possint et debeant exemplari ad postulationem cuiuslibet creditoris per notarios subsequentes in officio extimarie. Et quod extimo et additione exemplatis. Cum contradictionibus et alijs scripturis factis fieri debeant exclamationes ad bancum offitij, et ad habitationem debitoris seu fideiussoris et heredum eius ut superius est notatum. Quod si quis est qui velit sibi satis fieri et ceter. Ut superius contra, et alia fieri que superius sunt descripta. Quod si res aliqua data fuerit insolutum creditori, sub domino potestate vel eius vicario, et ei creditori vel habenti causam ab eo fuerit evicta de iure. Vel apparuerit tradationem vel dationem insolutum

modo aliquo non valere quod iura obligationes et actiones tam contra principales debitores quam contra fideiussores et heredes eorum et cuiuslibet eorum. Et contra bona eorum et cuiuslibet eorum sint et esse intelligantur integra atque salva, integre atque salve tam in sorte quam in dampnis interesse et in eo statu in quo erant ante ipsas traditiones et dationes insolutum. Ac si instrumenta non essent interlineata vel incisa. Et si non esset facta tradatio vel datio insolutum. Et quod super contentis in presenti capitulo non habeat locum ordo civilium causarum.

*Quod si res livellaria vendi vel insolutum dari contingerit
tamquam livellaria dominus debeat primitus appellari. viiii*

Item quod si res livellaria, tamquam livellaria vendi et insolutum dari sub domino potestate comunitatis riperie lacus garde vel eius vicario contingerit quod dominus debeat primitus appellari et ei emere volenti dictus dominus potestas vel eius vicarius dare teneatur pro tanta minori quanta in instrumentis livellarijs continetur. Et si non velit ad terminum per dominum potestatem vel eius vicarium assignandum, quod ipsa talis res livellaria insolutum dari possit per dominum potestatem vel eius vicarium. Ipso domino ulterius non expectato. Et quod postquam illa talis res livellaria posita fuerit sub extimatoribus comunitatis riperie, vel postquam dati fuerint extimatores ad extimandum bona emphiteote vel heredum eius dominus non possit ipsam rem livellariam in se accipere pro ficto non soluto. Etiam pro fictis retentis et non solutis possit et debeat sibi satisfieri sicut ceteris creditoribus. Et in quolibet predictorum casuum si res ipsa posita fuerit ad extimum tamquam livellaria Alias nullum preiudicium domino dicte rei. Quum eam accipere possit pro fictis non solutis. Quod si res aliena tanquam debitoris vel fideiussoris vendita vel data fuerit insolutum quod non obsit domino vel quasi domino rei, in proprietate nec in possessione. Illo cui vendita vel data fuerit insolutum habente regressum contra debitorem et fideiussorem, et bona eorum et cuiuslibet eorum. Salvo etiam omni jure cuiuslibet

ereditari volenti agere ypothecaria bonis excussis pro re vendita vel insolutum data per dictum dominum potestatem vel eius vicarium ut supradictum est. Et quod pendente extimo actor et contradictor vel aliquis eorum non possit facere aliquem alium processum contra illum cuius bona fuerint extimata. Que bona debitor vel fideiussor in vita sua et tempore mortis eius tenuit et possedit pacifice et quiete teneatur et debeat bona illa creditori dare insolutum non obstante quod alius veniat dicens illa bona se tenere et possidere nisi aloget et probet iustum titulum vel possessionem legitimam se habere, habendo iudex de qualibet tradatione seu datione insolutum soldos sex planet. Et ultra decem soldos planet. recipere non possit sub pena peririj de aliqua pronuncia quantecumque quantitatis sit pro directum vel indirectum. Salvo quod debitor non possit recuperare nisi singulam rem ab uno creditore, nisi ab eodem omnia bona recuperare voluerit que de bonis suis sub extimationibus acceperit. Et quod extimatores debeant habere pro suo salario extimi fiendi per eos hec modo videlicet duodecim planet. pro quolibet ipsorum si extimum fuerit in loco in quo habitat dictus dominus potestas, et in clausuris dicti loci decem octo planet. pro quolibet eorum. Et in terris dicte comunitatis riperie soldos duos planet. pro quolibet eorum. Et quilibet creditor seu eius procuratores habentes ad hoc speciale mandatum ante aliquam tradationem sibi fiendam teneatur et debeat jurare corporaliter tactis scripturis sibi solutum non esse in toto nec in parte nec satisfactum de eo credito pro quo sibi tradatio aliqua fiet. Et quod tantum habere et recipere debet. Et quod tantum expendit seu expendere potuit seu debet vel potest de Jure. Et quod notarij ad civilia deputati non possint nec valeant habere nec recipere pro quolibet Instrumento dicte tradationis seu insolutum dationis pro eorum mercede et salario illud in formam autenticam reducendi et scribendi cuiuscumque quantitatis sit nisi libras tres planet. Salvo nisi cuidens labor scripture appareret. Et quantitas summe quod plus mereretur. Quod comitti debeat discretioni duorum bonorum notariorum, qui tamen excedere non possint ultra alios quatragesima soldos planetorum.

Quod super interlocutoria aliqua non habeatur consilium sapientis. x

Ad hoc ut cause civiles citius sine debito terminentur. Statutum est quod dominus potestas et eius iudex et quilibet alius officialis comunitatis riperie teneatur et debeat ad penam juramenti quamlibet interlocutoriam proferendam super aliquibus emergentibus sive incidentibus punctis; et qualibet alia que non sit diffinitiva totius questionis eorum eo vertentis per se ipsam absque alio consilio sapientis proferre. Et super ipsis omnibus cognoscere et diffinire infra terciam diem suo sacramento. Et si aliter factum fuerit non valeat ipso jure. Salvo quod si requisitum fuerit pro aliquam partium quod super interlocutoria seu emergenti seu incidenti questione habeatur consilium sapientis possit et teneatur sibi dare sapientem juris in una ex civitatibus domini nostri propinquieribus si in dicta riperia avveniri non possit, de confidentibus tantum partium statim dandis. Et expensis partis petentis. Et statim in die pronunciationis reficiendis. Ita quod dictus officialis teneatur et debeat infra terciam diem si per se ipsum dictam causam cognoverit. Si vero comissa fuerit infra terciam diem post lapsum terminum iudicis assumpti terminare et diffinire dictam talem questionem. Sub pena viginti soldorum pro quolibet. Et nichilominus dictus sapiens cadat ad assumptione.

De rebus feudalibus insolutum dandis et qualiter dari possint. xi

Item quod res feudales per dominum potestatem vel ejus vicarium vel per alium ejus officialem vendi et insolutum creditoribus dari possint tanquam feudales in vita vasalli salvo quod post mortem ipsius vasalli dominus vel alius proximor in successione feudi, possit advocare ipsas res feudales venditas vel insolutum datas, ac si talis venditio vel insolutum datio de ipsis rebus feudalibus facta non esset. Et Jura actiones et obligationes ipsis creditoribus sint integra atque salva, integre atque salve, ac si tradatio vel insolutum datio facta non esset.

Quod nulla res possit probari feudalis nisi per Instrumentum. xii

Item statutum est quod de cetero nulla res possit probari esse vel fuisse feudalis per testes per confessionem factam vel fiendam que probaretur per testes. Sed solum modo probaretur per instrumentum investiture, vel per instrumentum in quo contineatur quod aliquis confessus fuit rem esse vel fuisse feudalem. In qua confessione appareat de re feudali et de nomine domini a quo tenetur feudum.

Quod credantur omnia solempniter acta in traditionibus. xiii

Item consuevit servari. Quod credantur omnia solempniter acta que continetur de traditionibus sub extimatoribus seu consulibus seu domino potestate vel vicario comunitatis riperie factis retro et fiendis. Si steterint per decem annos. dum tamen de creditis appareat. Et idem intelligatur de excussionibus et processibus et alijs sententijs latis, tam per ordinarios quam delegatos vel arbitros in publicam formam tam redactis. vel imbrevarijs notarij existentibus.

Quod intelligatur possessio tradita qui emerit sub extimationibus. xiiii

Item consuevit servari quod si venditio facta est sub extimatoribus seu consulibus vel res aliqua data est insolutum sub extimatoribus seu domino potestate vel consule quod intelligatur possessio illius rei data et tradita debitore possidente vel eius heredibus tempore emptionis seu insolutum dationis. Et nulla alia probatione de hoc fienda.

*Quod de re data in solutum alicui creditori et ea evicta
pristine actiones sint salve.* xv

Item consuevit servari quod re data insolutum alicui creditori, quod ea evicta remaneant salve et integre actiones pristinae contra omnes obligatos.

*Quod etiam si actores nec non apparent creditores
fiat solutio condutoribus.*

xvi

Item quod si aliqua persona de cetero fecerit poni ad extimariam coram domino potestate vel eius vicario bona alicuius persone communis collegij vel universitatis. Quilibet conductor qui apparuerit legitimus creditor debitoris cuius bona fuerint extimata possit et valeat sibi satisfacere in bonis taliter extimatis per extimatores non obstante quod non appareat de credito actoris.

De feudo non amittendo.

xvii

Item vasallus feudum non amittat licet non requisiverit investituram si vero vasallus personaliter a domino requisitus in fidelitate facienda steterit contumax per annum et diem. Si fuerit compos mentis et major viginti quinque annis feudum amittat. nisi iustam causam habuit differendi, et etiam ignorandi. Et hec si domino placuerit, nec feudo renuntiare possit sine voluntate domini.

De feudo acquisito.

xviii

Item quod si quis adquisierit feudum et heredes masculos et feminas. Femine non succedant nisi defficientibus masculis. Et nisi feudum fuerit acquisitum ab initio a feminis et tunc succedant sicut masculi.

*Quod defuncto debitore relictis descendantibus ad quos feudum pervenire
potest in feudo si satisfaciant creditores.*

xviii

Item quod defuncto debitore relictis descendantibus ad quos feudum pervenire potest in feudis sibi satisfaciant creditores, etiam si descendentes dicant se non esse heredes dum tamen predicti satisfacientes sibi remaneat vasalli dominorum sicut dictus debitor erat et fuerat.

*Quod facta relaxatione rei evicte victori ypothecaria res talis
intelligatur insolutum tradita creditori.* xx

Item quod facta relaxatione rei evicte per conventum ypothecaria actione victori intelligatur res ipsa evicta insolutum data esse creditori, pro ea videlicet quantitate pro qua extimata fuerit per duos bonos homines et legales eligendos et sacramento astringendos per dominum potestatem et illum judicem et officialem qui tulerit sententiam absque aliqua alia datione insolutum vel solemnitate fienda. Et quod in eo casu instrumentum crediti interlineari debeat. In qua interlineatura fiat mentio de re evicta cum coherentiss. et de summa pro ipso creditore lata et de notario die mense et millesimo interlineature predictae. Que interlineatura fieri debeat per unum notarium officialis sub quo obtulerit vel eius successoris. Alioquin si interlineari non fecerit infra decem dies a relaxatione sibi facta computandos fruges ipsius rei debeant sibi in sorte computari. Et eodem modo interlineentur instrumenta creditorem qui exigunt et recipiunt aliquid a debitore vel in bonis debitoris sui.

*Qualiter emens vel insolutum accipiens rem livellariam
domino teneatur.* xxi

Item quod quicumque emerit vel insolutum acceperit aliquam rem livellariam sub domino potestate comunitatis riperie vel eius vicario vel alio modo et a quacumque acquisiverit emet vel acquiret in futurum, teneatur et debeat a tempore scientie domino solvere fictum, ac si ab eo personaliter fuisset investitus. nisi infra mensem a tempore scientie rem livellariam domino relaxaverit. Salvo quod si propter dictam alienationem competeret domino aliquod jus ad renovandum seu renovandum rem predictam seu circa renovationem seu renovationem dicte rei quod illud jus sit ei salvum et integrum. Si illud ellegerit ante denuntiationem et notificationem scientie et relaxationis predictae. Et quod facta relaxatione domino ipsius rei livellarie quod illi qui emissent dictam rem livellariam jura obligationes et actiones

habeantur sibi salva contra illum de cuius bonis acciperint et contra fideiussorem et contra heredes eiusdem, et contra bona eorum et cuiuslibet eorum. Et per inde agere possit de evictione ac si per scientiam fuisset evicta, et opportune etiam denuntiationes facte fuissent.

De retinendo venditore pro pretio rei evicte. xxii

Item quod quilibet qui vendiderit aliquam rem et illa res evicta fuerit emptori legitime facta tamen venditori denuntiatione quod possit capi et detineri pro pretio ad quod tenetur et de suis bonis sequestrari ratione rei evicte ad postulationem emptoris vel heredum eius, ac si pro venditione solvisset. Et idem servetur in fideiussoribus si sibi denunciatum legitime fuerit.

De termino domino deliberandi causam concesso. xxiii

Item quod post denuntiationem domino rei factam per emphiteotam vel livellariam personam melioramentum suum vendere volentem dominus habeat spacium decem dierum deliberandum utrum velit melioramentum in se recipere pro eo precio quod re vera Emphiteota vel livellarius de ipso melioramento habere poterit. Et pro tanto minus quanto in Istrumentis livellariis contra. Quod si infra dictos decem dies dominus melioramentum in se recipere noluerit et precium solvere ut supra dictum est. Tunc licitum sit emphiteote vel livellario melioramentum suum vendere cui voluerit, pro eo precio quod manifestaverat et dixerat domino in tempore denuntiationis sibi facte. Exceptis prohibitis personis non habilibus ad solvendum fictum, Alioquin ipso emphiteota vel livellario vendente minori precio quem manifestaverit domino, ipso jure deveniat res ipsa in dominum.

Quod sit de emphiteota tacente per biennium. xxiiii

Item statutum est quod si qua persona fuerit investita vel de cetero investiretur per aliquem subiectum jurisdictioni comunitatis predictae de aliqua possessione vel re. Aut sibi facta fuerit aut fieret in futurum aliqua locatio intelligatur et pressumatur possessio sibi tra-

dita si dicta talis persona vel eius heredes steterit vel de cetero stabit per biennium post investituram vel locationem in eum factam vel fiendam quod non petierit vel de cetero postulabit dictam possessionem sibi tradi. Vel nisi doceat in contrarium. Et quod si emphiteote vel livellarii vel heredes eorum venderent possessionem vel rem de qua investiti essent ut supra. Vel de ea investituram vel locationem sive alienationem facerent in aliquam personam comune collegium vel universitatem. Et dicti talis livellarii sive emphiteote cessant vel cessabunt in futurum dare vel solvere, vel aliquid aliud facere domino rei vel possessionis per triennium totum id quod ipsi domino dare vel solvere teneretur vel tenebuntur in futurum de dicta re seu possessione. Quod dicti domini seu dominus possint et valeant sua propria auctoritate in se accipere dictam talem possessionem et rem. Et de ea quicquid voluerint facere ad suam liberam voluntatem. Jure aliquo tam civili quam municipali in aliquo non obstante, habendo emptores seu acquiretores dictarum possessionum vel rerum aut dicte possessionis vel rei regressum de eorum indemnitatem et danno contra illas personas a quibus emissent vel alter acquisivisset.

Quod heredes etiam succedant in livellis. xxv

Item quod si quis habet rem in emphiteosim ab ecclesia vel aliunde, et aliquis subiectus jurisdictionis comunitatis riperie succedat ei ex testato vel ab intestato. Succedat etiam in re livellaria.

Quod creditores possint sibi satisfacere in bonis legatis. xxvi

Item quod creditores possint plene sibi satisfieri in bonis legatis non obstantibus aliquibus legatis factis. Et quod legatarii sint in possessione. Et ipsi legatarii habeant actionem et regressum pro legatis sibi factis contra heredes et bona testatorum.

De actionibus que sub extimatoribus cedi debent. xxvii

Item quod jura et actiones, que sub extimatoribus comunitatis riperie dari et cedi debent pro datis et cassis habeantur et sint etiam si tempore venditionum seu insolutorum dationum de ipsis juribus et

actionibus acta vel facta non fuerit mentio. Et idem intelligatur et sit de condemnationibus camere comunitatis riperie solutis vel que solventur in posterum per aliquem seu aliquos subiectum seu subiectos jurisdictioni comunitatis riperie.

Quod emphiteota sive livellarius non possit rem livellariam in alium sine voluntate domini transferre. xxviii

Item quod aliquis emphiteota sive livellarius musculus vel femina non possit nec valeat rem emphyteoticariam vel livellariam in toto nec in parte in alium transferre titulo venditionis donationis vel alienationis alicuius. Vel alicuius alterius contractus jurequisito domino. Quod si contrafecerit res ipsa perveniat in dominum. Tali venditione donatione vel alienatione vel contractu non obstante. Salvo quod predicta locum non habeant in ultimis voluntatibus.

Quod quilibet teneatur ad fictum quod ipse cuius heredes est solvit. xxviii

Item quod quilibet major vigintiquinque annis et sui juris persona comune collegium et universitas que se vel alium solvisset vel dedisset, vel in futurum dabit vel solvet aliquid nomine ficti livellarii honorantie vel decime aliqui persone subiecte jurisdictioni comunitatis riperie per tres vices vel tres annos. Vel alia persona cuius heredes est alicui solverit vel heredibus eius vel habenti a se causam teneatur et debeat solvere illud, tale quid ac si livellario nomine esset personaliter investita. Et insuper illa persona ut supra que solvisset vel solvet in futurarum per tres vices vel tres annos et heredes ejus teneatur et debeat possessionem designare de qua id quod solutum est nomine ficti solutum est. Quod si non designaverit infra mensem ut supra dictum est. Quilibet officialis comunitatis riperie teneatur et debeat illam talem personam comune collegium et universitate compellere investituram recipere de una convenienti possessione, vel de valente seu potente ad id quod nomine ficti est solutum in preteritum et in posterum persolvendum de bonis dicte talis persone que

persolvisset ut supra si possessionem talem habuerit. Et si non habuerit teneatur ad fictum. Et predicta locum habeant nisi solveris docuerit se liberatum a predictis. vel eum vel eos a quo seu a quibus habet causam.

*Quomodo emphiteota non teneatur nec conveniri
possit pro fictis non solutis tempore guerre.*

xxx

Item quod quilibet emphiteota, coionus sive conductor non teneatur nec compelli possit nec debeat ad solutionem alicuius ficti vel pensionis alicuius domus possessionis seu petie terre vel rei quem vel quas laborare vel laborari facere vel gaudere non potuerit propter guerras pro eo videlicet tempore quo eam vel eas laborare vel laborari facere vel gaudere non potuerit. Et quod aliquis iudex vel officialis dicte comunitatis non possit nec debeat facere rationem de predictis alicui subiecto jurisdictioni comunitatis predictae vel aliunde sive ecclesiastico sive seculari. Si vero aliquis laboraverit seu laborari fecerit aliquam possessionem seu peciam terre vel domum tenuerit tempore dicte guerre in dicta comunitate territorio vel districtu de quibus fictum seu pensione alicui vel aliquibus solvere teneatur. Et de eis sic laboratis et tentis tempore dicte guerre non solvisset dominis suis dictum fictum. Tunc in dicto casu teneatur et debeat. Rendere dominis suis de dictis fictis seu pensionibus non solutis.

Quod recedentes coloni possint capi atque detineri.

xxx

Item quod quelibet persona que fuisset vel stetisse: seu fuisset vel stetisse diceretur famulus colonus vel inquilinus alicuius qui diceretur recessisse sine licencia domini sui, possit et debeat capi et detineri ad postulationem ipsius domini in comunitate riperie et terris eiusdem. Et alibi in quacumque parte jurisdictionis domini nostri, et conduci in fortiam domini potestatis seu officialis comunitatis riperie. Et stare debeat detentus donec satisfecerit de solvendo ipso domino et faciendo omnia que de iure tenetur occasionebus predictis.

De fictis vel alijs debitis de cetero non deponendis. xxxii

Item quod aliqua persona que presentaverit fictum vel aliquid aliud quacumque ex causa alicui persone comuni collegio vel universitate debitum, si illa persona comune collegium vel universitas cui fictum vel aliquid aliud fuerit presentatum, Vel ad habitationem vel personaliter, vel ad habitationem sindici vel consullis, vel alterius officialis alicuius comunis vel universitatis recipere recusaverit quod illa talis persona sic presentans fictum vel aliquid aliud debitum, non teneatur, ad aliquam penam positam in dicto contractu nec ad aliquid aliud nisi ad sortem contentam in dicto contractu nec etiam ad aliquam depositionem ipsius ficti vel debiti.

*De capitulis dandis ad deliberandum sive
ad consulendum.* xxxiii

Item quod productis et porectis capitulis ab una partium, coram potestate vel iudice teneatur et debeat pars que ipsa capitula acceperit seu cui data fuerint ad deliberandum vel ad consullendum infra terciam diem restituere cum omnibus exceptionibus et oppositionibus, et cum interrogationibus quas facere vult vel intendit notario litis. Alioquin ipsa capitula pro approbatis et legitimis habeantur. Ed item observetur de Instrumentis procurationum et sindicatus que producuuntur iu causis.

*Quod maior quatuordecim annis possit procuratorem
constituere.* xxxiiii

Item quod quilibet maior quatuordecim annis tam masculis quam femina possit et valeat procuratorem constituere ad lites et causas. Jurantibus ipsis minoribus procuratorem constituentibus se non venturos contra ratione minoris etatis. Et se rata habituros que fierent in litibus et causis supradictis.

*Quod non habitans in loco et terra
in qua habitat dominus potestas riperie teneatur sibi
in eam eligere habitationem.* XXXV

Item quod quelibet persona habitans aut que in futurum habitabit extra terram in qua habitat seu habitabit in posterum dominus potestas et eius vicarius teneatur et debeat eligere sibi habitationem vel domum in terra et loco in quo habitat seu habitabit dictus dominus potestas cum contrata et duabus coherentijs ad minus ad petitionem cuiuslibet persone ea litigare volentis. Quod si non fecerit infra secundam diem postquam fuerit petitum vel denuntiatum eidem possit citari ad banchum officij seu officialis coram quo talis persona fuerit requisita per ministralem vel procuratorem comunitatis riperie publice et alta voce. Et talis citatio semel facta in quolibet casu pro legitima habeatur ac si personaliter citatus fuerit. Et quam electionem sive habitationis vel domus in terra vel loco in quo habitat dictus dominus potestas ut prefertur faciat describi in actis officij seu officialis predicti secundum quod superius continetur.

*De Instrumentis procuratorum sindicorum tutorum
et actorum.* XXXVI

Item quod quilibet intelligatur et sit sufficiens procurator tam in agendo quam in defendendo dummodo de ipsius procuratorio constet per publicum instrumentum in quo contineatur quod constitutus sit procurator ad lites et causas et ad agendum et defendendum. Et item intelligatur de sindico dum tamen in eius constitutione affuerint duas partes ad minus masculorum puberum communis colegij vel universitatis constituentis sindicum. Et idem etiam intelligatur de tutore curatore et actore, ad lites et causas constitutus. Et postquam instrumentum sindicatus fuerit legitimum per iudicem, coram quo questio ventilabitur. Tale instrumentum sindicatus sic legitimum pro legitimo habeatur, et idem intelligatur de alijs instrumentis postquam legitimata fuerint ut supra.

Quod possit dari tutor certe rei et certe cause. xxxvii

Item statum est quod possit unicuique dari tutor et constitui certe rei et certe cause et ad certum tempus. Et quilibet legitimus seu propinquus et quilibet alius facta prius legitima inquisitione possit cogi ad tutelam suscipiendam, si protestetur in iudicio requisitionis. Et quod quilibet tutor tam testamentarius quam dativus, teneatur jurare et satisfacere de tutela facienda nisi in testamento relevatus fuerit a predictis.

Quod hereditates aptandi possint cum beneficio Inventarij xxxviii

Item quod hereditates aptandi possint cum beneficio Inventarij secundum Jus comune.

De faciendo cessionem bonorum et quod nulla persona possit carcerari. xxxviii

Item quod quilibet persona subiecta comunitati riperie possit cedere bonis suis secundum Jus comune et quod aliqua persona subiecta ut supra non possit detineri in carceribus dicte comunitatis pro aliquo debito alicuius singularis persone. Si ille debitor voluerit satis facere cum effectu de bonis suis. Et si non haberet in bonis possit pro quacumque in carceribus detineri ad instantiam creditoris.

Quod clericis ed ecclesiasticis personis illud ius fiat in curia seculari quod fit laicis in curia ecclesiastica. xl

Ad hoc ut in causis agendis et tractandis inter clericos et laycos equalitas observetur. Statutum est quod per omnes officiales comunitatis riperie illud jus observetur in seculari curia riperie contra quoscumque laycos Comunia et Universitates quod fit et observetur laycis in curia ecclesiastica contra clericas ed ecclesiasticas personas, tam circa causarum ordinationem, quam decisionem et executionem,

appellationes et exceptiones omnesque processus in quibuslibet causis ed articulis ipsarum statuto aliquo precedente vel sequente non obstante. Et quod ad observationem presentis statuti omnes officiales comunitatis riperie tam forenses quam cives teneantur vinculo juramenti. Et si contrafecerint non valeat ipso jure. Ita et taliter quod quilibet laycus contra quem mota fuerit aliqua questio, per aliquem clericum seu ecclesiasticam personam possit et valeat in quibuscumque casibus et capitulis et tota causa excipere appellare dilationes petere, et cetera omnia facere tam in iudicio quam extra sicut et quemadmodum posset quilibet clericus seu ecclesiastica persona in foro ecclesiastico. Et quod aliquod statutum seu capitulum statuti in presenti volumine inclusum aut de cetero fiendum non obsit nec liget aliquam personam laycam alicui persone ecclesiastice, nisi prius illud statutum seu capitulum statuti factum et firmatum fuerit in capitulo ecclesie brixie. Ita quod sic liget personas ecclesiasticas secularibus personis, sicut seculares persone ecclesiasticis ligentur.

Quod lis habeatur pro contestata in non comparantibus. xli

Item quod si de cetero aliqua persona comune collegium vel universitas citata vel citatum fuerit, vel exclamatio fuerit facta. Quod si quis est qui velit stare seu respondere pro bonis ed hereditate defuncti vel ejus eredes defendere quod compareat coram aliquo officiale comunitatis riperie ad recipiendum ed rendendum petitioni quam aliqua persona Comune collegium vel universitas si offerre voluerit. Et non venerit nec comparaverit ad accipere dictam petitionem, et eidem petitioni non renderit quod habeatur lis pro contestata super ea petitione posita in libro officialis. Salvo quod si officialis dederit terminum super petitione ad probandum petenti quod dictus terminus habeatur pro legitimo termino. Et hoc si responsum fuisset dicte petitioni.

*De nominibus testium producendorum et capitulis
in actis ponendis*

xlii

Item quod partes que de cetero testes in causis producere voverint teneantur et debeant dare nomina et pronomina testium in scriptis iudici vel officiali ea die vel precedenti qua producere voverint ipsos testes. Si pars adversa petierit sibi dari antequam producantur. Et quoa iudex vel officialis coram quo hoc fuerit teneatur et debeat taxare numerum sive quantitatem ipsorum testium secundum quod jus percipit et requirit. Et quod dicta illorum omnium testium qui de cetero dicta sua deponent. Reducantur in scriptis super libris propriis officialium domini potestatis et Iudicis comunitatis predicte, sub quibus producti essent. Ita quod de eis quandocumque possit haberi copia. Et dicta illorum testium per exempla tantum tradantur presentibus ad consulendum et non aliter. Que partes possint et debeant facere exemplari et exemplare per se vel alios notarios ad banchum vel alibi sicut in concordia fuerint cum tabelione iudicis vel aliorum officialium dicte comunitatis qui ipsa dicta scripserit vel habeat, pena soldorum decem pro qualibus vice cuiuslibet contrafacienti. Et quod capitula eum fuerint approbata vel habita pro aptatis scribantur in libris notariorum officialis sub quo fuerit lix. Alioquin ipsa capitula non valeant.

De testibus comittendis.

xliii

Item quod de cetero partes ad invicem litigantes possint comittere cuilibet notario de collegio notariorum comunitatis riperie majori viginti quinque annis de quo fuerint in concordia sive per confidentes partium, ad scribendum ed recipiendum testes et dicta testium qui testificabuntur et producentur in causis civilibus. Et quod talis commissio et examinatio valeat et teneat statuto aliquo seu jure non obstante.

*Quod homines lerarum comunitatis riperie pro universalibus
suis testificari non possint.*

xliiii

Item quod homines de universitatibus comunitatis riperie non possint esse testes nec testificari in causis universitatum suarum preterquam contra vicinos suos. Et preterquam contra non subiectos Jurisdictioni comunitate riperie.

*Quod notarij non breviter sed distincte ponant millesimum
Indictionem et sumam.*

xliv

Item quod quilibet notarius qui rogatus fuerit facere aliquod instrumentum in quo instrumento debeat contineri aliqua quantitas vel summa teneatur et debeat dictam summam et quantitatem extense in imbreviatura vel instrumento scribere et non per signa vel litteras alphabeti. Et idem fiat et servetur de millesimis et indictionibus in instrumentis vel imbreviaturis ponendis, Ad penam centum soldorum pro quolibet et qualibet vice. Cuius pene medietas deveniat in accusatorem.

*Quod principalis capi possit et detineri ad instanciam
cuiuslibet sui fidejussoris.*

xlv

Item quod dominus potestas vel ejus vicarius teneatur et debeat ad postulationem cujuslibet fidejussoris vel ejus heredum, qui aliquod dampnum passus fuerit pro aliquo cuius fideiussor extitisset vel fuisset illum pro quo fideiussisset, vel ejus heredem capere et capi facere, et tam diu ipsum detinere in fortiam comunitatis riperie ad voluntatem ipsius fidejussoris quam diu ipse fidejussor vel ejus heredes fuerit satisfactus vel conservatus indemnis. Aut de suis bonis sequestrare et insolutum dare ipsi fidejussori vel ejus eredibus. Et idem servetur et fiat ad petitionem cuiuslibet vel ejus heredum qui obligatus esset pro aliquo, aut se obligaverit in futurum. Aut qui super se pro alijs accepisset aut accipiet in futurum precibus vel mandato alicuius. Vel ad voluntatem ipsius, si dampnum pro eo passus fuerit.

*Quod principalis teneatur fidejussorem de fidejussione ia qua
steterit per annum extrahere.* xlvii

Item quod quelibet persona teneatur et debeat quemlibet et suos heredes et successores extrahere de omni obligatione in qua stetisset ipse et sui heredes tamquam fidejussor vel quocumque alio modo per annum unum pro ipsa persona vel heredibus seu successoribus ejus. Aut dare bonos et ydoneos fideiussores de conservando indemnes illum vel illos, vel heredes et successores eorum qui taliter intercessissent vel alio modo se obligassent. Et quod quilibet officialis comunitatis riperie a quo fuerit postulatum teneatur et debeat illum pro quo facta fuerit talis fideiussio seu intercessio compellere ad observantiam predictorum omnibus juris remedijs quod statutum non habeat locum in fidejussoribus tutorum curatorum vel aliorum officialium quorum officium extenderetur in perpetuum, vel ad certum tempus durante eorum officio.

De modo procedendi contra contumaces vivos. xlviii

Item statutum est quod illi qui permisserint se banniri sub domino potestate comunitatis riperie vel eius vicario solum de decem soldis voce preconia, vel etiam qui steterint contumaces per unum diem. Eo quia prohibeant respondere de iure creditoribus suis coram domino potestate vel eius officiale. Vel qui receperit preceptum de aliquo de predictis. Ad quindecim dies solvendi creditoribus suis, et non attenderint, possint et valeant realiter conveniri. Ad instanciam creditoris tamquam si recipissent bannum in consilio generali comunitatis riperie. Et intelligatur tam de personis singularibus de communibus quam de divisis, qui et que premisserint se banniri sub dictis domino potestate vel ejus officiale: vel qui et que steterint contumaces per unum diem ut supra coram dicto domino potestate vel ullo eius iudice vel officiale.

Quod mulier pro debito detineri non possit. xlviiii

Item quod mulier pro debito capi nec detineri possit personaliter nec pro debito in carceribus poni. Salvo jure procedendi contra eam in bonis ipsius ad voluntatem creditoris.

Qualiter citari et requiri debeant terra ed universitates riperie. l

Item quod si quis conqueri voluerit de aliqua terra vel universitate comunitatis riperie, coram domino potestate vel ejus giudice, quod talis terra seu universitas vel homines dicte terre vel universitatis citari et requiri debeant per ministralem comunitatis riperie publice et alta voce in platea dicte talis terre seu universitatis quod infra sextam diem a die requisitionis computandam, comparere debeant per legitimum syndicum coram officiale coram quo fuerint requisiti ad respondendum de jure conquerenti de eis. Et talis citatio sive requisitio pro legitima habeatur. Salvo quod si ministralis inveniret in dicta terra vel universitate consules vel massarium vel vicarium quod alterum ipsarum nomine dicti comunis et universitatis citare et requirere possit ut infra dictum terminum debeat legitime comparere. Et quod de inventione dictorum officialium vel non inventione credatur et stetur relationi ministralis. Et quod dominus potestas et eius officialis et comunitatis riperie procedunt in faciendo quod terre comunitatis riperie que citate et requisite fuerint secundum modum ed formam suprascriptam, et non venerint ad mandata ipsius et suorum officialium, et comunitatis pro rationibus faciendis suis creditoribus capiantur et detineantur realiter et personaliter ad voluntatem creditorum. Videlicet singulares persone dictarum terrarum et universitatum. Et nichilominus procedatur in bonis dictarum terrarum universitatum et singularum personarum eorundem ad voluntatem creditorum. Salvo semper quod procurator vel syndicus alicuius universitatis vel singularis persone detineri non possit nec compelli ad solutionem pro universitatibus vel dominis, nisi fuerint vicinj vel terrerij illarum terrarum.

Quod persona recusans solvere expensas litis possit detineri. li

Item quod si plures persone ad invicem litigaverint. Et una earum recusaverit solvere debitas expensas litis, et altera solverit pro recusante quod persona recusans possit et debeat detineri ad postulationem solventis pro ea et in suis bonis procedi quam diu satisfecerit de expensis predictis non obstante aliquo modo rationum facto vel fiendo. Salvo quod procuratores non possint neque debeant detineri nec alius processus fieri contra eos predictis de causis. Et contra illos quorum sunt procuratores.

Quo modo successiones defferantur. lii

Item quod masculo vel femine morienti in pupulari etate vel morienti in puberitate et maiori etate intestato vel intestate sine liberis succedat pater in totum. Et non extante patre, succedant comuniter avus paternus et frater vel fratres et filij masculi vel filius masculus fratris premortui. Vel fratrum premortuorum ex linea paterna tantum. Et si non extaret avus ex linea paterna. Et extarent dicti frater vel fratres vel filij seu filius masculi vel masculus fratris vel fratrum premortuorum ex linea paterna tunc succedant in totum ipsi frater vel fratres et filij vel filius fratris premortui vel fratrum premortuorum. Et quilibet vel alter eorum tunc extantes vel extans. Que successio dividatur inter eos si plures fuerint, per stirpem et non per capita. Si vero non extarent dicti fratres vel frater nec dicti filij vel filius fratris premortui vel fratrum premortuorum. Et extaret avus paternus tunc succedat in totum dictus avus. Et in predictis casibus et quolibet eorum excludantur mater et soror nec non pro avus. Non extantibus vero avo paterno nec aliquibus fratribus nec fratre neque filio vel filiis fratris premortui vel fratrum premortuorum ut predictum est. Et extarent pro avus ex linea paterna, et patruus vel patruus tunc succedant dicti pro avus et patruus vel patruus in dimidia. Et ipsis non extantibus succedat patruus magnus seu patruus magni. Et mater et sorores vel soror ex linea paterna in reliqua dimidia. Que successio

si plures fuerint dividatur ut supra. Si autem non extarent pro avus paternus nec patruus neque patruus ut predictum est tunc succedant mater in tertia parte. Et sorores vel soror ex linea paterna in una alia tertia parte. Et consanguinei germani vel consanguineus germanus masculi ex linea predicta in reliqua tertia. Que successio si plures fuerint dividatur ut supra. Si vero non extarent dicte sorores vel soror nec dicti consanguinei germani vel consanguineus germanus ut supra tunc succedat mater in solidum. Et non extante matre succedant dicte sorores vel soror in una parte. Et filie vel filia descendente per fratres premortuos ex linea predicta. Et consanguinei germani vel consanguineus germanus masculi vel masculus ex linea predicta in una alia parte. Et descendentes filiis vel filius ex sorore vel sororibus premortuis ex linea predicta in reliqua parte. Que successio si plures fuerint inter eos dividatur ut supra, deficiente vero aliquo ex predictis casibus s. sorore vel sororibus, filia vel filiabus fratris premortui seu fratrum premortuorum consanguineis germanis, seu consanguineo germano ac filiis vel filio sororis premortue vel sororum premortuarum ex linea predicta. Tunc succedant alii gradus superstites ex eis. Et uno solo ex dictis quatuor gradibus extante. Reliquis deficientibus succedat ille solus gradus in solidum. Et predictis omnibus gradibus deficientibus, si extarent alique filie vel filia dictarum sororum vel sororis premortue vel premortuarum ex linea predicta. Tunc succedant in totum ipse filie vel filia. Illis autem etiam non extantibus, si extarent alii attinentes ex linea materna in aliquo dictorum graduum. Tunc ex ipsis attinentibus proximiores et subsequenter et gradatim ut supra succedant. In aliis vero casibus in hoc statuto non comprehensis succedatur et fiat secundum formam juris comunis. Et predicta locum habeant a publicatione presentium statutorum in antea.

De successione ascendentium.

liii

Item statutum est quod quelibet hereditas et successio ascendentium et quelibet alia luca ex dote provenientia defferantur masculis quibuscumque per ordinem legitime descendentibus per lineam ma-

sculinam ab illa persona de cuius successione vel hereditate agitur Excluis semper feminis a predictis et quolibet predictorum. Si dotate fuerint semel vel parati sint dotare et eas dotent secundum facultates arbitrio boni viri. Et hoc si se voluerint maritare et dotari. Si vero se maritare voluerint, tunc teneantur et debeant dare ipsis mulieribus requirentibus, quando erunt habiles ad maritandum tantum quantum eis contingerit modo et forma predictis et eis dare deberent si maritarentur.

*Quod beneficium divi adriani habeat locum in successionibus
ab intestato.* liiii

Item consuevit servari quod beneficium divi adriani editi et ipsum edictum locum habeat etiam in succedentibus ab intestato.

Quod vir succedat uxori decedenti. lv

Item quod vir succedat uxori decedenti sine liberis ex ea descendentibus in medietate dotis. In relique vero medietate si decesserit intestata succedat proximior masculus. Et si plures fuerint in eodem gradu dividatur inter eos. Ita tamen quod proximiores ex linea paterna semper aliis preferantur. Et hoc statutum locum habeat de cetero.

Quod donationes et quarte de cetero exigere non possint. lvi

Item quod mulieres non lucentur, nec exigere possint donationes propter nuptias, sive quartam in bonis maritorum, vel heredum eorum. Et contractus inde facti in ea parte non valeant nec teneant ipso jure. Quod si transiverint ad secunda vota, seu se nupserint infra annum a die mortis mariti non possint in bonis dicti condam sui mariti aut ab heredibus eius exigere nisi medietatem dicte sue dotis. Reliquam vero medietatem lucentur dicti heredes olim dicti sui mariti. Et hoc statutum locum habeat in mulieribus que supravixerint maritos a publicatione eius in antea.

*Quod conquerentes de aliqua persona et non comparentes
in termino condempnentur.* lvii

Item quod quelibet persona quæ conquesta fuerint de aliqua persona aliqua de causa, et non comparuerit persona conquerens in termino citationis vel precepti per se vel per procuratorem, teneatur in continenti reficere dampna et expensas quas personas citata comune collegium vel universitas substinuerit vel passa fuerit. Et ultra solvat sordos decem planet pro banno sive aliqua condempnatione fienda pro quolibet et qualibet vice. Medietas cuius sit camere comunitatis ripe-rie et alia medietas sit persone citate de qua citatione constet per scripturam in acti officii vel per instrumentum vel per relationem ministralis. Et hoc si persona citata vel eius procurator tunc comparuerit et perseveraverit.

De confessionibus partium reducendis in scriptis. lviii

Item quod confessiones partium in iudicio facte reducantur in scriptis altera parte hoc postulante.

Quod non fiat ratio de contractibus usurariis, nec de usuris. lviii

Item quod non fiat ratio de contractibus usurariis vel in fraudem usurarum factis ultra veram sortem, nec de aliquibus usuris.

Quod intromissiones tantum durent per annum. lx

Item quod omnes intromissiones facte et fiende valeant et durent tantum per annum unum nisi super his lix constetaretur, vel mota fuerit per citationem factam infra dictum annum. Et elapso anno lite non mota ut supra non valeat ac si facta non fuisset.

*Quod non detur possessio vel fiat designatio terminationis nisi citatis
possessoribus et confinantibus ad terminationem.* lxi

Item quod non detur aliqua possessio ex parte alicuius officialis comunitatis ripe-rie alicui persone vel universitati nisi prius citato

possessore legitime. Et quod aliqua designatio terminationis terrarum vel aliquorum bonorum immobilium aliqui non fiat nisi prius citatis possessoribus et confinantibus. Et si aliter factum fuerit in aliquo casuum predictorum non valeat ipso iure.

Quomodo designamenta fieri debeant.

lxii

Item quod aliqua persona habens aliquod documentum designamenti vel emptionis vel alicuius alterius tituli de possessionibus fictis dicitis honoribus vel jurisdictionibus in aliqua terrarum comunitatis riperie quas et que dicat ad se pertinere. Et voluerit sibi designamentum fieri per comune illud in cuius territorio dicat esse dictas possessiones decimas ficta honores vel jurisdictiones teneatur et debeat illud tale comune designari facere in scriptis per bonos homines et legales terre sue videlicet quinque ad minus speciali sacramento compellendos possessiones ipsas decimas ficta honores et jurisdictiones de quibus mentio fieret in documento predicto. Et de ipso designamento facere fieri publicum instrumentum producendum coram officiale a quo littere designamenti fiendi fuerint impetrate. Et predicta omnia et singula teneantur complevisse dicta comunia infra decem dies ex quo huiusmodi littere fuerint impetrate. Et si aliquod istorum comunium contempserit vel non fecerit designamentum huiusmodi facere fieri et compleri. Et de ipso designamento facere publicum instrumentum ut ipsum produci facere ut dictum est. Teneatur et debeat ipsum tale comune de dictis possessionibus fictis dicitis honoribus et jurisdictionibus dicte persone petenti designamentum fieri perpetuo respondere et plene satisfacere, tanquam veri coloni laboratores seu manenti ordinati et debiti tenerentur, donec predictum designamentum et alia que superius scripta sunt ad impleverint. Eodem modo teneantur et debeant comunia comunitatis predictae designamenta facere fieri cuilibet petenti, etiam si non posset ostendere aliquod documentum in scriptis. Et si ipsa designamenta facere recusarent vel minus bene fecissent, Teneatur et debeant officiales comunitatis riperie a quibus litera designamenti fiendi fuerint impetrate absque aliquibus expensis

petendis inquirere ad postulationem ipsius petentis omni modo et via quibus bona petita decime possessiones et res possunt melius inveniri. Et si reciperetur dolum vel fraudem esse commissum pro comune illius terre in qua ipsa bona decime possessione et res dicerentur esse vel aliquam personam habitantem in dicta terra, tale comune seu singularis persona teneatur et puniatur in duplum applicando petenti designamentum, et ultra comune in libr. quinquaginta planet. Et singularis persona in libris viginti planet. Et plus et minus arbitrio domini potestatis et vicarii attenda qualitate facti.

*Quod ex omni contractu alterius nomine celebrato
actio acquiratur.*

lxiii

Item quod ex omni contractu et promissione inito et facto vel recepto nomine alterius actio acquiratur et acquisita esse intelligatur illi vel illis quorum vel cuius nomine contractus seu promissio factus vel facta esset ipso jure et facto sine alia ratihabitione, ac si promissio et obligatio esset facta illi vel illis quorum vel cuius nomine contractus vel promissio factus vel facta fuisset seu recepta est. Etiam sine aliqua cessione actionum nisi de contraria voluntate eius cui acquiratur appareat evidenter. Et hoc locum habeat in preteritis presentibus et futuris.

Qualiter jurium cessiones fieri debeant.

lxiiii

Item quod casse et irritae sint rationes et actiones et ipsarum cessiones de cetero fiende contra comunitatis riperie aut contra aliquam personam singularum comune Collegium vel Universitatem riperie. Exceptis cessionibus quas creditores faciunt ex necessitate Juris et quas debitores dederint insolutum creditoribus suis, de vero et liquido debito per publicum instrumentum vel per confessionem ab eo factam contra quem cessio facta fuerint, usque ad quantitatem in qua cedens suo creditori tenetur. Et quod factis dictis cessionibus, Instrumenta de quibus fit cessio interlineentur per notarium qui instrumentum cessionis rogaverit. Vel per notarium cui comisse fuerint

breviario principalis notarij propter mortem eius. Et cessio aliter facta non valeat, Etiam omnino sit nulla. Exceptis cessionibus quas venditores prediorum faciunt emptoribus. Vel donantes suis donatariis. Vel alienantes aliis acquiritoribus.

*Quod nullus possit acquirere regressum contra
comunitatem riperie.*

lxv

Item quod aliquis comunitatis riperie non possit acquirere Jura actiones vel regressum contra comunitatem riperie vel contra aliquam terram vel comune cumunitatis predictae et collegium vel universitatem vel singularem personam ecclesiasticam vel secularem comunitatis riperie ab aliquo vel ab aliqua persona qui vel que non sit comunitatis riperie. Et quod etiam aliquod comune collegium vel universitas aut singulares personas dicte comunitatis non possit de cetero contra aliquem eius debitorem nec eius heredes neque bona aliqui persone que non sit de dicta comunitate cedere aliqua Jura nec actiones. Et si contrafactum fuerint non valeat ipso Jure.

*Quod Instrumenta debitis principalis factis cessionibus
interlineentur.*

lxvi

Item quod si insolutum alicuius debiti dentur vel fiant cessiones interlineari debeant carte principalis debiti: et scribatur in illis sicut illa cessio data est ne gemina solutio peti: vel exigi possit de ipso debito. Et propter illam interlineaturam non detrahatur fides instrumento et aliter exatio fieri non possit.

De Instrumento debiti soluti restituendo.

lxvii

Item quod quilibet potestas et quilibet iudex et officialis comunitatis Riperie teneatur et debeat complere quem libet creditore restituere debitori suo quod libet instrumentum debiti sortem cuius cum expensis cognoverit esse solutum. Si tamen creditor voluerit debitor teneatur expensis creditori facere sibi cartam qualiter sibi restitutum fuit Instrumentum crediti incisum pro illa quantitate pecunie quam receperit.

*De dando partem pater filio possit in omnibus cedere
actiones*

lxviii

Item quod pater, avus et proavus dando partem filio vel filie vel suis descendens emancipatis dando etiam nomina debitorum possit predictis vel alicui predictorum in omnibus cedere actiones contra debitores quos eis in partem dederit. Et et quod heredes et socij ad invicem possint tempore divisionis cedere jura et actiones.

De donationibus inter vivos.

lxviii

Item quod donationes inter vivos de cetero fiende non valeant ibso Iure a decem libris planetorum supra nisi fuerint facte coram domino potestate seu rectore comunitatis riperie de quibus fiat publicum instrumentum per bonum ed idoneum notarium in presentia quinque testium bone opinionis.

Quod alienantes rem tradere teneantur.

lxx

Item quod alienantes et heredes eorum teneantur precise ad rem alienatam tradendam si habent facultatem rei tradende. Et hoc intelligatur si in ipsa alienatione non est deceptio ultra dimidiam Justij precij.

De donatores et Jura cedentes non possint testificari.

lxxi

Item quod si aliqua persona de cetero fecerit donationem vel alienationem alicui persone communi collegio vel universitati vel in aliquam personam comune collegium vel universitate de aliqua re jure honore vel jurisdictione. Quod dicta persona donans vel alienans vel filij vel uxor vel maritus ejus non possint nec debeant testificari nec testimonium prohibere pro persona cui facta fuerit donatio vel alienatio nec pro habentibus causam ab ecc. In causa que de cetero moveretur, vel esset vel verteretur pro dicta re honore vel jurisdictione donata vel alienata vel donato vel alienato vel occaxione dictarum rerum jurium honorum vel jurisdictionum donatorum vel donatarum vel alienatorum vel alienatarum.

Quod jus reddatur forensibus.

lxxii

Item quod cuilibet persone forensi reddatur et reddi debeat et fiat et fieri debeat in mercatis manualibus et mercatoribus jus sommarium et deplano sine strepita et figura iudicij. Et quam citius esse potest ne fatigetur laboribus et expensis per dominum potestatem et jurisdictione dummodo non sint rebelles magnifici domini nostri et comunitatis riperie. Ipsi forensibus satisfaciendis de reficiendo expensas si succumberent in causa.

*Quod filius familias obligari non possit**sine consensu paterno.*

lxxiii

Item statutum est Senatum (*sic*) consultum Macedonianum eiusque interpretationem servari debere in quibuscumque contractibus filiorum familias tam mutui mercati depositi, quam in omnibus alijs quibuscumque contractibus in quibus ipsi filij familias reperirentur esse. Aut essente realiter vel personaliter fideiussorio nomine vel aliter obligati vel aliquid vendidisse donasse vel alienasse vel pignori obligasse sine consensu patris vel avi nisi in his casibus in quibus paterna pietas non recusaret. Exceptis hijs filijs qui habitant seorsum a patre vel avo, vel qui ministrant vel qui negotiantur publice tamquam patres familias qui se obligare possint non obstante quod ipsi filii familias contrahentes confiteantur se emancipatos esse. Vel stare vel habitare seorsum a patre vel avo in concordia patris vel avi. Et si quid in contrarium esset factum vel fieret non valeat nec teneat ipso jure.

*Quod universitates compellantur habere consules
vel officiales.*

lxxiiii

Item quod dominus potestas teneatur compellere omnes universitates comunitatis riperie habere consules vel officiales qui pro ipsis comunibus et universitatibus comunitati riperie debeant rendere. Et quelibet persona habitans in aliqua terra comunitatis riperie et substinens honera

et factiones cum ea teneatur et debeat ad petitionem cuiuslibet creditoris vel officialis domini potestatis riperie recipere et tenere in sua fortia et virtute Intromissiones fiendas de bonis vicinorum suorum et eas producere infra terminum sibi assignandum ex parte domini potestatis vel eius vicarij ad instantiam creditoris debitorum. Et de ipsis bonis facere solutionem, et respondere sicuti esset consul dicte terre. Sub pena Judicis arbitrio auferenda.

Quod onera et factiones terrarum comunitatis riperie compartiantur per testas et extima. lxxv

Item consuevit servari quod onera et factiones Imminentes et imminencia comunibus comunitatis riperie. Compartiantur inter homines ipsarum villarum per capita seu testas dictarum villarum et comunium, et extima seu valimenta personarum ipsarum. Ita videlicet quod solvatur tercia pars per testas. Et relique due partes solvantur per avere secundum extimum bonorum virorum.

Quod consules terrarum comunitatis riperie onera a vicinis suis exigere possint. lxxvi

Item quod consules terrarum comunitatis riperie possint et valeant dathias et onera imposite exigere a suis vicinjs et de eis conquerri, et contra eos agere nullo sindico requisito quamvis vicinus alleget se nobilem. Et victus ab eis in expensis debeat condempnari.

Quod non fiat ratio de penis conventionalibus. lxxvii

Item quod non fiat ratio de aliquibus penis conventionalibus. Exceptis penis appositis in instrumento pacis in instrumentis livellorum, et in instrumentis quarumcumque locationum. Et penis appositis inter dominos et colonos partiaros vel emphiteotos. Et penis appositis in compromissis.

*De Instrumentis facinibus mentionem de Instrumentis
sindicatum.*

lxxviii

Item quod omnia Instrumenta facta in comunitate riperie mentionem fatientia de aliquo seu aliquibus instrumentis sindicatum procurationum et actoriarum plenam obtineant firmitatem eo videlicet nimine obviant quod dicta Instrumenta exhiberi non possint.

*De questionibus a centum soldis planetorum infra diffiniendis
absque litis contestationes.*

lxxviii

Item quod dominus potestas eiusque officiales possint et debeant a se ipsis absque litis contestationes summarie diffinire et terminare omnes lites questiones et causas quantitatis centum soldorum planetorum Et ab inde infra. A quibus sententiis nec appellari nec supplicari possit.

*Quod intelligatur esse factum preceptum si contineatur in aliquo
consiglio vel sententia quod fieri debeat.*

lxxx

Item quod si in aliquo consilio vel sententia contineatur quod fiat preceptum alicui ad certum terminum. Vel quod detur terminus alicui quod illud preceptum intelligatur factum. Et ille terminus datus post aperturam et pronuntiationem ipsius sententie vel consilij sive presens sive absens fuerit tempore pronuntiationis ipsius sententie vel consilij. Ille cui secundum formam sententie vel consilij preceptum fieri deberet seu terminus assignari.

*Quod plures possint petere et a pluribus peti possit
in eadem petitione.*

lxxx

Item quod plures persone possint petere et a pluribus peti possit in uno et eodem libello, non obstante quod petatur dividi petitio sive libellus. Ita tamen quod de dicto libello fiat copia cuiuslibet persone. Si eam petierit expensis libellum porrigentis.

De copia Instrumentorum fienda.

lxxxii

Item quod producens de cetero Instrumentum in causis sufficiat si per exempla eorum parti contra quam producit copiam fecirit expensis ipsius petentis sine die mense et millesimo cum subscriptione tamen notarij et appositione testum. Que exempla cum principalibus debeant ascultari. Salvo quod si pars contra quam producerentur Instrumenta predicta, suspicaretur ipsa instrumenta esse falsa. Vel redarguere vellet quod tunc plena debeat fieri copia parte suspicante jurante quod non animo caluniandi copiam ipsorum Instrumentorum principalum petit. Salvo semper in quolibet casu de iudicibus de medio de ipsis principalibus Instrumentatis copia fieri debeat, ne in causis veritas obumbretur. Salvo etiam quod Instrumenta sindicatum procurationum tutelarum curationum et actoriarum dari debeant partibus ad consullendum si requisita fuerint expensis tamen petentis per exemplum.

*Quod aliqua consuetudo que non sit descripta in presenti volumine
statutorum de cetero non servetur.*

lxxxiii

Item quod aliqua consuetudo que non sit descripta in presenti volumine statutorum de cetero non debeat observari, nec pro consuetudine habeatur, nisi illa consuetudo esset antiquata et servata tanto tempore quod in contrarium memoria non existat.

De Instrumentis producendis.

lxxxiiii

Item quod quilibet qui producet in causa Instrumentum, debeat illud Instrumentum totum per exemplum exhiberi sapienti partis adverse tempore disputationum. Et quod compellantur omnes habentes Instrumenta breviarum jura vel acta que prosint alicui litigatori, secum non litiganti producere ea coram iudice. Ut de eis possit ostendere rationem suam.

*Quod successor in officio causas pendentes
terminare possit.*

lxxxv

Item quod omnes causas agitatae sub officialibus precessoribus et non terminatae ab eis succedentes loco eorum diffinire possint.

*Quod omnes termini dierum dati ad probandum
sint dies utiles.*

lxxxvi

Item servetur quod omnes termini aliquorum dierum dati per dominum, potestatem vel officialem comunitatis riperie alicui ad probandum. Sint et intelligantur dies utiles et juridici in quibuscumque causis, etiam excedentibus quantitatem soldorum centum planet nisi aliter de voluntate partium fuerit expressum vel nisi expresse petitus fuerit libellus per reum. Et quod dies termini non computetur in termino. Quodque si dies ultima termini inciderit in diem feriata sequens dies non feriata succedat loco termini. Et idem servetur in citationibus de cetero fiendis.

Quod credatur subscriptoribus notariorum officialium.

lxxxvii

Item consuevit servari quod credatur subscriptionibus notariorum officialium ac si ipsi notarij totam scripturam fecissent.

*Quod termini dati ad probandum habeantur loco litis
contestate.*

lxxxviii

Item consuevit servari quod termini qui dantur ad probandum partibus habeantur loco litis contestate.

*Quod plus petens quam sibi debetur non puniatur
pena legali.*

lxxxviii

Item consuevit servari quod si aliquis plus petat in iudicio quam sibi debetur non puniatur pena legali sed condemnentur in expensis et dampnis arbitrio boni viri declarandis, infra terciam diem a die declarationis infra alios tres dies reficiendis dampnum passo.

De interrogationibus testibus fiendis.

lxxxx

Item quod Interrogationes que fient de cetero testibus producendis per litigantes fiant per hunc modum videlicet tantum sex super quolibet capitulo prout placuerit facienti sive fieri facienti dum tamen fuerint legitime et pertinentes et per Judicem legitimate. Ita tamen quod interrogatio de loco et tempore intelligatur una. Et ultra sex nulla fiat. Et si fiat non prosit interroganti nec noceat producenti testes. Salvis Interrogationibus que tangunt personam testis que fiant in fine omnium capitulorum. Et que sint quatuor tantum. Hoc addito quod aliqua capitula non possint plura membra continere. Et si continerent quod super quolibet membro possint fieri sex Interrogationes ut supra scriptum est.

Quod non negetur filiatio.

lxxxxi

Item quod quicumque negaverit filiationem paternitatem notarium mortem aliquem fuisse ascendentem vel descendentem, vel quid simile in aliqua causa et probatum fuerit cadat ab actione sua si fuerit actor. Et si fuerit reus amittat causam nisi ante depositionem alicuius testis confessus fuerit relevando adversarium suum ab onore probandi et ultra in quolibet dictorum casuum condempnetur per iudicentem in libris quinquaginta planetor. Cuius condempnationis medietas sit partis cui negatum fuerit. Et reliqua comunitatis dicte riperie. Et quicumque Interrogatus fuerit de predictis. In quacumque parte litis teneatur respondere affirmando vel negando ea die vel sequenti qua fuerit Interrogatus. Alioquin habeatur pro confesso et intelligatur actionem proposuisse quantum est ad presens statutum. Ad hoc ut intelligatur vel cecidisse ab actione vel amisisse causam si libellus fuerit in actis scriptus.

Quod nullus teneatur eligere actione.

lxxxxii

Item servetur quod nullus teneatur eligere actionem quantumcumque plures sibi competant pro eadem re facto vel quantitate.

Quod procuratores tantum per triennium durent. lxxxiii

Item quod procuratores tantum per triennium durent et non ultra nisi de novo constituantur. Et nisi expresse constituti fuerint ad maius tempus. Et nisi ille qui constituisset procuratorem esset absens extra districtum comuninatis riperie tunc etiam durent. Etiam si non fuerint costituti ad maius tempus. Et nisi lix fuerit cepta per procuratorem intra triennium, cuius processus et terminatio extendatur post triennium, quo casu domino non contradicente illam proseguire possit et finire. Et quod procuratores non teneantur se personaliter nec realiter obligare.

De decimis. lxxxiiii

Item consuevit servari non fieri rationem petentibus decimas reddituum dominorum nisi decimatores de decima illorum reddituum sint in possessione vel fuerint a quadraginta annis citra continuis.

Quod nullus decimam accipiat sua auctoritate. lxxxv

Item quod aliqua persona non audeat nec presumat sua auctoritate accipere decimam aliquam in comunitate riperie nisi in presentia et eum voluntate dominorum vel possessorum ad penam viginti quinque librarum planetorum medietas cuius pene sit camere comunitatis riperie et alia medietas sit domini vel possessoris.

*Quod nisi fiat mentio de qua moneta intelligatur
de planetis.* lxxxvi

Item quod ubi in Instrumentis contractibus et in alijs scripturis fit mentio de pecunia et non additiatur seu contineatur de qua moneta semper intelligatur de planetis.

*Quod iudex secularis potest cognoscere de lite vertente
super petitione decimarum. lxxxxvii*

Item consuevit servari quod iudex secularis potest cognoscere de lite vertente super petitione decimarum seu fructuum earum et quantitatum.

*Quod laici possint possidere vel quasi Jus
perceptionis decime. lxxxxviii*

Item consuevit servari quod laici possint possidere vel quasi jus perceptionis decime si habent causam ab ecclesia vel ab habentibus causam ab ecclesia. Et quod Institutus vel Investitus vel feudatus de decima possit alium Investire vel Infeudare sine consensu dominorum.

*De terris laborandis per comunia que per malitiam
alicuius nequeunt laborari. lxxxxviii*

Item quod ubi quis per potentiam vel malitiam alicuius non Invenit qui laboret terram suam consueverunt et teneantur officiales dicte comunitatis cogere comune illius terre in cuius territorio esset eam laborari facere et dare redditum domino secundum quod convenit terre.

De renuntiationibus fideiussorum et correorum. c

Item quod si renuntiatum est per fideiussores vel correos debendi statutis comunitatis riperie, intelligatur renuntiatum esse nove constitutioni de duobus reis debendi.

*Quod obligatio uxoris facta unaa cum viro habeatur
pro renuntiatione. ci*

Item consuevit servari quod ubi vir et uxor se se in Instrumento crediti tamquam rei debenti obligatio quod uxor non teneatur. Sed obligatio uxoris habeat vim renuntiationis ypotecharum.

*Quod designamenta Intromissiones et similia possint
feri diebus festivis.* cii

Item quod Intromissiones, designamenta citationes, exclamationes dationes possessionum et presentationes litterarum et similia, consueverunt posse fieri et fieri possint diebus festivis, et alijs diebus interdictis. Exceptis diebus nativitatis et resurrectionis domini nostri Yeshu Xristi (Yesu Christi) et diebus dominicalibus, ac festis beate Marie virginis. Maxime in vallis comunitatis riperie cum melius inveniantur homines in dictis villis diebus festivis quam in alijs diebus. Et dictis diebus prohibitis facte non valeant.

*Quod rogatus restituere hereditatem in morte detrahat
quartam propter filios.* ciii

Item quod rogatus restituere hereditatem in ultima voluntate detrahat solummodo unicam quartam, que aucta est in liberis, secundum munerum liberorum.

De persona que agit ut ascendens vel descendens vel collateralis. ciii

Item consuevit servari quod si aliqua persona agit vel deffendit ut ascendens vel descendens vel collateralis usque ad quartum gradum presumatur et habeatur pro ascendente vel descendente vel collateralis. Si sederit in animo Judicis de medio, vel judicantis per instrumenta vel quia sit ei notarium, vel alio modo sedeat in eius animo.

*Quod banniti de spexabando et alijs Instrumentis de causis
non intelligantur banniti.* cv

Item consuevit servari quod banniti vel condempnati de spexabanno seu occaxione victualium vel de eundo de nocte, vel de ludo bisclacie, vel causa inobedientie vel contumacie que non sit occaxione alicuius maleficij comissi per Inobedientiam vel contumatiam non intelligatur bannum vel condempnatio de maleficio, licet dicatur in ipso banno vel condempnatione quod sit de maleficio.

Quod bannitus de carceribus relaxatus intelligatur remissum. cvi

Item consuevit servari quod si quis bannitus vel condempnatus relaxatus fuerit per comunitatem riperie in honorem dei vel aliter de carceribus dicte comunitatis, aut aliter remissum fuerit et bannum vel condempnatio, intelligatur etiam remissum esse delictum pro quo bannitus vel condempnatus erat. Et si quis voluerit bannum sibi datum seu condempnationem occasione delicti solvere amplius contra eum non precedatur occasione dicti delicti. Et quod detenti in carceribus etiam non banniti vel condempnati aliqua de causa. Si relaxati fuerint ut supra intelligantur esse absoluti ab ea causa pro qua detenti erant si relaxati fuerint in honorem dei.

Quod de usuris repetendis fiat ratio sub Judice seculari. cvii

Item consuevit servari quod de usuris repetendis que legantur vel permittuntur restitui vel aliter petuntur fiat ratio sub Judice seculari partibus consentientibus vel altera tantum.

*Quod Judex secularis possit cognoscere incidenter
super qualibet questione.* cviii

Item consuevit servari quod Judex secularis potest cognoscere et cognoscit incidenter, seu in modum exceptionis de qualibet questione etiam si aliter cognoscere non possit principaliter.

De Ferrijs. cviiii

Item quod in instrumentis temporibus judiciorum strepitus conquiescat. Videlicet die septimo ante nativitatem domini et deinde usque ad octavam anni novi, omnibus diebus dominicalibus, omnibus festivitibus et vigilijs. Beate marie virginis. Videlicet de mense februarij de mense martij et de mense augusti et per tres dies ante dictum festum tantum. Et de mense septembris. Festum resurrectionis domini nostri Yesu Christi cum septem diebus precedentibus et septem sequentibus dictum festum. Festum sanguinis seu corporis Christi.

Asscentionis. Pentecosten, cum duobus diebus sequentibus. Michaelis. beati Johannis baptiste. Et festis principalibus duodecim apostolorum. Et festis omnium et singulorum infrascriptorum sanctorum et sanctarum. Videlicet beatorum Faustini et Jovite. Laurencij Antonij. Urbani. Georgij. Marie Magdalene. Marchi. Bernardi. Petri. Johannis. Benedicti. Omnium sanctorum. Barnabe. Dominici. Francisci. Martini. Xristophori. Nazarij et Celsi. Margherite. Ursule. Katarine. Agnetis. Lucie. Agates. Inventionis et exaltationis sancte crucis. Dierum rogationum sive letaniarum luce evangeliste et apolonij. Decolationis beati Johannis baptiste. Item Infrascriptis diebus et temporibus. Videlicet die carnisprivii cum die precedente et sequente. Et quindecim diebus ad exitum junij. Et totidem ad introitum Julij. Et quindecim diebus ad exitum septembris. Et totidem ad introitum octobris pro messibus bladorum et vindemia. Et quindecim diebus ad exitum novembris. Et totidem ad introitum decembris pro collectione olivarum. Et quolibet die martis propter merchatum saladj. In quibus omnibus et singulis diebus et temporibus jura intelligantur esse interdicta. In alijs vero diebus et temporibus jura interdicti non possint. Etiam omnes dies intelligantur et sint juridici nec interdici possint nisi de voluntate dom. potestatis et consilij habentis bayliam de reformationibus dicte comunitatis. Salvo etiam quod quotiescumque in alijs diebus Juridicis fiet posta sine proposito in consilio habente bayliam reformandi, quod illa die qua dicta posta seu propositio fiet intelligantur et sint interdicta jura. Et simili modo quando dom. potestas equitaret in exercitum vel andatam, sint jura interdicta, per tantum tempus quantum steterit ipse dom. potestas extra comunitatem predictam. Salvo etiam quod in ferrijs suprascriptis que non sunt interdicte ad honorem Dei. Judices et officiales dicte comunitatis deputati ad jura civilia reddenda possint et debeant facere et reddere ratione cuiuslibet petenti de fictis, drectis, Redditibus decimis alimentis, Merchato manuale. armis. equis et mercede. de quibus omnibus reddatur et fiat jus summarum et expeditum sine strepitu et figura Judicij. Et intelligatur merchatum manuale de re mobili a quinque libris planet. infra. Et quod supradictis festivitibus quilibet cessare debeat ab opere servili.

De reformationibus consilij habentis bayliam habeant vim statuti. cx

Item quodlibet reformatio que fiet in consilio comunitatis riperie habente bayliam sit derogatoria et abrogatoria omnibus et singulis statutis de quibus spetialis mentio de verbo ad verbum fiet in ea. Et habeat vim statuti aliquo non obstante dummodo sit divulgata et in libro statutorum Infra et facta mentione de statuto cui derogaretur.

Quod mulieres postquam duraverint in matrimonio per decem annos intelligantur dotate. cxi

Item quod mulieres que hinc retro maritate fuerint vel matrimonium contraxerint cum aliquo vel contigerit maritari, vel matrimonium contrahere cum aliquo postquam dictum matrimonium duraverit per decem annos et plures. Intelligantur pressumantur et habeantur dotate a patre seu avo vel proavo et fratribus vel ascendentibus masculis per fratres nisi infra dictos decem annos movissent litem vel controversiam vel processum fecissent cum predictis vel aliquo predictorum vel eorum heredibus de dicta dote vel eius occaxione vel successione predictorum vel alicuius eorum ex eo quod non fuissent dotate. Salvo quod propter hoc non possint petere dotem aliquam viris nec heredibus eorum. nisi appareret per Instrumentum vel per aliam probationem legittimam. ipsum vel ipso habuisse dotem vel dotes ab uxore vel ab uxoribus vel alia persona eius vel earum nomine dante.

De recipiendo insolutum res dotatas. cxii

Item quod res mobiles et immobiles ac nomina debitorum date et data insolutum ex causa dotis mortuo viro. Teneatur et debeat uxor vel eius heredes. Aut ille cui competit exactio dotis vel donationis vel alimentorum eas et ea recipere insolutum secundum quod valebunt dicte res et nomina debitorum arbitrio bouorum virorum.

De confessionibus factis in absentia adversariorum. cxiii

Item quod confessiones facte a maioribus et compotibus mentis in absentia adversariorum de quibus constat publico Instrumento facto de voluntate confitentis preindicent confitenti et aliter non valeant confessiones facte in absentia adversariorum nisi fuerint facte in presentia et ad instantiam procuratorum vel negotiorum gestorum dictorum absentium et duorum testium fide dignorum.

De gazaris expellendis. cxliiii

Item statutum est quod dominus potestas riperie teneatur et debeat vinculo juramenti expellere de comunitate riperie omnes gazaros hereticos et patarinos inimicos fide xristiane et contra eos procedere et inviolabiliter observare omnia jura tam civilia quam canonica edita super heretica pravitate. Et maxime constitutionem Federici Imperatoris editam in favorem fidei xristiane contra gazaros et hereticos eorumque complices et sequaces.

Quod emancipationes non valeant in prejudicium comunium. cxv

Item quod emancipationes et donationes in partem facte et fiende per patres vel avos qui venerunt vel venient habitare ad districtum comunitatis riperie occasione habitandi in ipsa comunitate riperie tamquam originarios et in filios vel nepotes seu habiaticos habitantes seu qui habitabunt in terris de quibus separati sunt aut se separabunt patres vel avi eorum non valeant nec teneant in prejudicium comunium et universitatum de quibus divisi essent aut se dividerent in futurum predicti patres vel avi eorum, nec in prejudicium aliorum suorum creditorum. Sed quo ad ipsos creditores Comunia et Universitates inutilles et casse persistent. Et idem intelligatur et servetur e converso si filij et nepotes seu habiatici predicti venissent vel venient habitare ad districtum comunitatis. Et patres vel avi eorum remansissent vel remanebunt in villis et terris unde fuerint oriundi sive in quibus consueti sunt habitare. Et predicta locum habeant et ser-

ventur si dicti patres vel avi dedissent vel dabunt dictis suis filiis vel habiaticis vel nepotibus de possessionibus et potheris quas et que haberent in dictis terris ultra partes eis pertinentes secundum numerum liberorum. Et idem intelligatur servetur et locum habeat in illis qui iuverit et ibunt habitare de una terra ad aliam districtus riperie predictae.

Quod fiat copia de Instrumentis debitorum.

cxvi

Item quod eum multi creditores habeant instrumenta penes se de eorum creditis iam solutis seu ad solutionem quorum descripti in eis rationabiliter non tenentur de quibus qui dicerentur prima facie obligati in eis. Si haberent tenorem ipsorum Instrumentorum et haberent testes paratos pro quos docere possent de solutione contentorum in ipsis Instrumentis. Statutum est quod quelibet persona que diceretur seu suspicaretur habere Instrumenta aliqua propter que aliqua persona appareret. Si exhiberentur obligata ipsi tali persone que diceretur seu suspicaretur habere huiusmodi talia Instrumenta. Teneatur et debeat illa infra terminum per dominum potestatem seu eius vicarium seu per aliquem alium Judicem dom. potestatis assignandum omnia Instrumenta petita producere in quibus appareret si exhiberentur illam personam sic petentem principaliter seu secundario seu aliter obligatum esse. Et ea exhibere et copiam facere ipsi tali persone petenti sibi illa edi. Alioquin ab ipso termino in antea illa talis persona que sic appareret obligata, ab ipsis Instrumentis et contentis in eis ipso jure et facto intelligatur et sit totaliter absoluta et liberata. Salvo quod si illa persona a qua peterentur per aliquam personam aliqua instrumenta sibi edi et exhiberi ut supra juraverit corporaliter tactis scripturis ad sancta dei evangelia se non habere illa nec posse habere nec dolo facere nec fecisse quo minus illa habeat vel habere possit. Et summa ope faciet et curabit omni fraude et negligentia remotis quo illa Instrumenta recuperabit et habebit. Et illa quam citius poterit edere procurabit illi tali persone sic petenti ut supra. Quod tunc non incurrat nec incidat in dampnum vel periculum aliquod sui juris, propter exhibitionem non factam.

De breviriis notariorum concedendis.

cxvii

Item quod dominus potestas seu eius vicarius ad petitionem cuiuslibet cuius interest teneatur et debeat atque possit auctoritate presentis statutis comittere quascumque breviriarias unam vel plures factas et imbrevias per quemcumque notarium mortuum absente vel infirmum cuilibet tabelioni bono et legali comunitatis riperie. Si duo boni et legales tabeliones vel litterati suo sacramento deposuerint tales breviriarias vel breviriaria fuisse et esse de scripturis illius talis notarij defuncti absentis vel infirmi. Et quod quilibet notarius possit et valeat breviriarias suas comittere cuicumque notario bono et legali de comunitate riperie vel districtu in suo testamento, vel in sua ultima voluntate reficiendas et in publicam formam reducendas, per dictum talem notarium cui comisserit. Et insuper quilibet notarius possit et valeat comittere suas breviriarias cuilibet notario publico de comunitate riperie vel districtu ad reducendum in publicam formam, dum modo se subscribat et mentionem faciat de commissione predicta. Ita quod quilibet breviriario in publica forma reducta per aliquem de predictis modis per inde valeat et teneat ac si reducta fuisset in formam publicam per manum ipsius notarii.

De die loco et testibus distincte ponendis.

cxviii

Item quod quilibet notarius qui reficiet et reducet de alienis breviriarijs aliquod instrumentum quod in illo sic reficiendo et in publicam formam reducendo possit et valeat ac debeat apponere diem locum et testes quas inveniet in anteriori parte breviriariorum non obstante quod in initio breviriarii ipsius instrumenti sit reficiendi scriptum sit die loco et testibus superscriptis vel aliquid de predictis.

*Quod notarij non subiecti Jurisdictioni comunitatis riperie
non possint instrumenta conficere.*

cxviii

Item quod aliqua persona que non sit subiecta Jurisdictioni comunitatis riperie de cetero non audeat nec presumat, possit nec valeat

in aliqua parte comunitatis riperie rogare scribere imbreviare vel facere aliquam cartam Instrumentum publicum vel aliquam aliam scripturam publicam. Et si contrafecerit non valeat nec teneat ipso jure et omni fide careat nisi contra illum notarium tantum qui scripserit vel rogaverit scripturam predictam. Exceptis notarijs domini nostri etc. Et ipsius officialium et notarijs Jusdicentium in comunitate riperie.

Quod notarius non oriundus non possit conficere instrumenta sine unius alterius notarij. cxx

Item quod aliquis notarius qui non sit oriundus Comunitatis riperie, et qui non habitet in comunitate riperie pro maiori parte anni, non possit nec valeat rogare nec conficere Instrumentum aliquod continens a quantitate seu valore soldorum quatráginta planet, supra nisi ordinationi seu rogationi dicti Instrumenti presens fuerit unius alius notarius qui se subscribat in Instrumento predicto et signum suum consuetum apponat. Et aliter factum non valeat nec teneat ipso jure salvo quod predicta non habeant locum in actis nec in sententijs nec in alijs Instrumentis que fierent coram jusdicente ad banchum officij. Salvo etiam quod presens capitulum non habeat locum in Instrumentis sindicatus vel procuratorij ad lites et causas, vel presentationis litterarum seu extimorum fiendorum per Comunia comunitatis riperie vel designamentorum, vel tenute, vel possessionis date per officiales comunium terrarum dicte comunitatis. Quodque etiam aliquis notarius de dicta riperia vel ejus districtu, qui sit minor vigintiquinque annis, non possit Imbreviare rogare vel scribere aliquod Instrumentum alicuius manerici. Et si contrafactum fuerit non valeat, nec in tali Instrumento adhibeatur fides.

Quod aliquis qui non sit oriundus de riperia vel in ea non habitaverit per decem annos non gaudeat beneficio terrigendi. cxxi

Item quod aliquis non sit oriundus de comunitate riperie vel districtu vel qui non habitaverit in ipsa comunitate riperie vel districtu per decem annos continuos proxime preteritos et nunc habitat non

gaudeat nec gaudere possit aliquo beneficio terrigenarum comunitatis riperie, nec habeatur nec tractetur pro originario eiusdem comunitatis riperie, nisi venerit Infra annum a die publicationis huius statuti ad habitationem continuam in comunitate riperie cum familia sua. Et edificaverit vel hedificari fecerit hinc ad dictum terminum anni in loco guasto vel vacuo in comunitate riperie unam domum valor librar. quatráginta planet. ad minus. Et nisi substineat continue onera et factiones cum comunibus comunitatis riperie. Sicut et quemadmodum alij habitatores comunitatis riperie. Statuto aliquo provissione vel reformatione aliquid non obstantibus. Quod quidem statutum non habeat locum in procuratoribus forensibus. Set quilibet esse possit.

*Quod quilibet comunitatis riperie possit tenere famulas et familiam
in terris comunitatis riperie. cxxii*

Item statutum est quod quilibet oriundus et terrigena Comunitatis riperie possit tenere famulos seu familiam in terris ipsius comunitatis riperie. Ita quod ipsi oriundi et eorum familie seu famuli per comunia seu a comunibus dicte comunitatis agravari molestari seu impediri non possint aliquo modo, occaxione aliquorum debitorum ipsorum comunium nec occaxione alicuius oneris ipsorum comunium neque bannorum seu condennationum que fierent de dictis comunibus aliqua de causa dum tamen famuli non sint orti vel oriundi de terris et comunibus predictis. Et non teneantur ad debita ipsorum comunium.

Quod res alicuius comunis seu universitatis vendi non possint. cxxiii

Item statutum est quod comunia seu universitates comunitatis riperie obligari non possint nec obligationem aliquam contrahere vel inire cum aliqua persona, Comuni, Collegio, vel universitate. nec etiam vendere pigneri obligare vel modo aliquo alienare, nec ad livellum dare aliquas res immobiles ipsorum comunium vel universitatum, nisi essent res antiquitus livellarie. Et si de cetero contra factum fuerit, in aliquo casuum predictorum ipso jure et facto irritum sit et cassum et nullius valoris vel momenti.

Qualiter fieri debeat ratio de socidis. cxxiii

Item quod fiat ratio de socidis in hunc modum videlicet quod si socidum steterit seu duraverit aut durabit per triennium quod tunc fiat ratio domino usque ad duplum capitis seu extimationis ipsius socidi. Et usque ad dictam quantitatem Sozavolus intelligatur esse obligatus domino Salvo jure probandi ultra et infra dictam quantitatem domino et sozavolo. Si vero socidum duraverit seu durabit ultra triennium usque ad alios tres annos, quod domino fiat ratio de omni eo quod probaverit exivisse seu exire potuisse juste et comuniter de dicto socido dictis temporibus ultra primum triennium. Et a dictis temporibus ultra non fiat ratio domino nisi probaverit vero exivisse ultra quod dictum est de dicto socido, nec sufficiat in eo casu probare exire potuisse. que probatio nullatenus admittatur.

*Quod in omni relatione ministralis scribatur nomine terre
in qua citatio facta fuerit.* cxxv

Item quod in omni relatione que facta fuerit in causa civili vel criminali contineri debeat nomen terre seu loci in qua vel quo citatio facta fuerit. Et aliter ipsa citatio seu relatio non valeat nec teneat. Et quod de hoc credatur relationi dicti ministralis.

De sacramento prestando vel referendo. cxxvi

Item quod in qualibet causa civili, in qua a parte parti Jus Jurandum defertur sive ante sive post libellum teneatur pars illa cui deffertur sacramentum jurare ad terminum per jusdicentem statuentum ad jurandum. Qui terminus non sit minor tribus diebus vel jus jurandum referre dum dictum sacramentum defferatur in facto proprio eius cui defertur et stetur sacramento eius cum defertur in omnibus et per omnia tam super forma sacramenti quam super quibuscumque alijs dependentibus vel facientibus ad negotium de quo queritur et in sacramento fit mentio, quo ad excludendum et deferendum intentionem deferentis sacramentum. Et si ille cui delatum est sacramentum

ipsum non prestiterit in dicto termino habeatur ipso jure pro relato ipsi deferenti. Quo casu sufficiat jurare de credulitate per eum cui habetur per relato. Qui deferens sacramentum et cui fuerit relatum vel pro relato habitum ut supra jurare possit super ea forma infra similem terminum quo primus jurare vel referre debebat. Et si juraverit ad dictum terminum stetur eius sacramento tam pro se quam contro se. Et si non juraverit ut supra habeatur illud sacramentum pro non relato et pro non delato. nec possit post hec dari forma sacramenti super his de quibus alias delatum fuerit sacramentum. Et hoc statutum observetur et observari debeat precise per quemlibet jusdicentem non obstante statuto de sapientibus dandis nec aliqua alia exceptione vel oppositione.

De Judicibus dandis expensis petentis.

cxxvii

Item quod potestas seu rector qui nunc est et per tempora erit et sui officiales et milites et alij de sua familia et omnes alij et singuli officiales comunitatis riperie qui nunc sunt et per tempora erunt, teneantur et debeant dare sapientem Juris de collegio judicum civitatum et terrarum magnifici dom. nostri cuilibet persone comuni collegio, et universitati que et quod diceret vel sentiret se ab eis vel aliquo eorum gravari de aliquo facto vel negotio. Ad consulendum de dictis facto negotio vel gravamen. Et hoc expensis petentis vel dicentis se gravari. Quem sapientem teneatur et debeat dare ea die qua sibi petitum fuerit. Et postquam fuerit consilium scriptum et productum fuerit, quod produci debeat infra decem dies continuos. Et ex parte ipsius sapientis datum dicto domino potestati vel officiali talis officialis. Teneatur et debeat ipsum facere, et ipsum sequi debeat et pronuntiare infra secundam diem. et illud teneatur et debeat executioni mandare. Et postquam dictus sapiens petitus fuerit nullum fiat gravamen petenti in persona vel rebus. Et hoc sub pena potestati seu rectori centum librarum. Judici et cuilibet de sui familia officium habenti librarum quinquaginta. Et soldorum centum planet. cuilibet alteri officiali comunitatis riperie. Et etiam si secus factum fuerit non valeat.

Salvo quod hoc statutum non habeat locum in casibus in quibus ingeritur pena sanguinis per leges vel per statutum. Et quod predicti domini potestas seu rector iudices et milites et alij de sua familia teneantur et debeant precipere notarijs et eos compellere unum et plures qui rogati fuerint facere Instrumentum cuilibet petenti sibi dari sapientem suis expensis secundum formam huius statuti, quod faciant et dent Instrumentum ea die vel sequenti qua petitus fuerit sapiens, sub dictis penis. Et quod non debeant minari notarijs qui rogati fuerint facere Instrumenta de petitione eis facta de dando sapientem, nec eosdem notarios dicta de causa detinere nec detineri facere sub dictis penis. Et quilibet qui sic petierit sapientem sibi dari suis expensis teneatur deponere salarium Judicis petiti ad banchum. ea die vel sequenti. Et jurare quod non dolo nec fraude, nec animo calumpniandi, nec litem protelandi aut partem expensis frustandi predicta requirit. Et quod non possit peti consilium sapientis a centum soldor. infra. Alioquin denuntiatio non valeat. et renunciasset videatur ipsi denuntiationi. Et quod salarium taxetur per partes seu advocatos partium et ceter.

Quod victus victori in expensis legitimis condemnatur. cxxviii

Item quod in qualibet causa civili vel criminali victus victori in expensis legitimis condemnatur Judicis taxatione premissa.

Quod de questionibus vertentibus de laico ad laicum occasione usurarum episcopus nec aliquis Judex ecclesiasticus se non intromittat. cxxviii

Item quod de questionibus vertentibus, et que in futurum vertentur de layco ad laycum occasione usurarum seu contractum usurariorum vel qui dicuntur in fraudem usurarum vel alia qualibet occasione esset facti, non debeat se intromittere episcopus nec aliquis Judex ecclesiasticus. Sed de ipsis questionibus fiat et fieri debeat jus per dictum potestatem et alios iudicantes in riperia Jurisdictionem exercendes. Et quod de ipsis questionibus vertentibus et que vertentur de layco ad laycum pretextu usurarum seu contractuum usurariorum, vel in

fraude usurarum factorum possint et debeant cognoscere et terminare predicti potestas et Judices seculares ita et quemadmodum cognosceret et terminaret Judex ecclesiasticus. Si questio esset cognoscenda et terminanda per eum. In aliis vero questionibus que vertuntur de layco ad laycum vel in futurum vertentur serventur decreta prefati magnifici domini et statuta riperie predictae prout expedit.

Quod prius conveniatur principalis quam fidejussor. cxxx

Item quod si aliquis vel aliqui de cetero se obligabunt pro aliquo vel aliquibus fideiussorio, vel secundario nomine. Quod principales vel principalis pro quo vel quibus tales fideiussores vel secundarij se obligabunt debeant primo conveniri, et eorum principalium bona diligenter executi debeant per creditorem vel creditores secundum formam statutorum comunitatis predictae et in solutionem debiti vel debitorum ipsi creditores recipere debeant de bonis principalis usque ad concurrentem quantitatem ante quam perveniatur ad personas vel bona fidejussorum vel secundariorum non obstante aliqua renunciatione fienda tali beneficio in Instrumento obligationis vel extra ipsum Instrumentum.

Quod super re super qua contestata fuerit lis vel habita pro contestata, et prosequuta non fuerit ulterius questio moveri non possit. cxxxi

Item quod si contingat de cetero per aliquam personam causam vel questionem ullam incipi vel moveri coram aliquo Jusdicente dicte riperie contra aliquam personam occasione alicuius rei vel quantitatis seu juris quam vel quod petat vel requirat ab ipsa alia tali persona. Et super ea causa vel questione lix fit contestata vel habita pro contestata vel illa questio sit vel fuerit in casu quo aliquid sit factum quod pro contestatione habeatur. Et dictam causam vel questionem prosecuta non fuerit usque ad finem quod ulterius per ipsam personam pro ipsa re quantitate vel Jure non possit causa vel questio incipi vel moveri. Et quod non audiatur nec intelligatur super hoc per aliquem Jusdicentem dicte riperie.

*De modo et ordine servandis super venditione rerum immobilium
libere vendendarum.*

cxxxii

Item statutum est quod si aliqua persona Comune collegium vel universitas de cetero voluerit vendere alicui persone comuni collegio vel universitati comunitatis riperie lacus garde aliqua rem immobilem quam possideat volens gaudere beneficio huius statuti debeat antequam vendat personaliter vel per personam ad hoc speciale mandatum habentem comparere coram domino potestate seu rectore comunitatis riperie vel eius vicario seu eius locumtenentem. Et ibidem in scriptis dare et suo sacramento affirmare quod vult vendere ipsam rem immobilem declarando illam per situm seu locum contratam et choerentias et etiam per numerum plodij seu perticarum vel circa congruis referendo. Et ipsam talem scripturam dimittere notarijs officij dictorum officialium in libro ponendam. Salvo semper ut infra dicitur. Et quod inde ipsa talis persona comune collegium vel universitas, que ut permittitur vendere voluerit, et in scriptis detulerit percuret et faciat cum effectu, quod crida seu proclamatio voce dicti ministralis premissa fiat mandato ipsius domini potestatis seu eius vicarij coram quo comparverit ad dandum infrascriptis ut supra seu eius successoribus vel locumtenentis publice infra octo dies a die dicte comparitionis facte hora juridica. Et ad loca ubi proclamationes solent fieri. Et quod si dicta bona vendenda fuerint situata sub jurisdictione de materno quod ipse proclamationes fieri debeant in dicta terra de materno. Si autem ipsa bona vendenda fuerint situata in jurisdictione de salo similiter tales proclamationes fieri debeant in terra de salodo more et loco solito. Et etiam in contrata illius qui vendere voluerit. Et hec omnia in presentia duorum testium. Et etiam tribus vicibus in una epdemoda diversis diebus. Et alijs tribus vicibus in alia epdemoda sequenti diversis diebus. Et una alia vice in tertia epdemoda in terra in qua seu cuius territorio sunt bona vendenda in publica platea ipsius terre proclamando effectualiter sicut illa talis persona comune collegium vel universitas dedit in scriptis et suo sacramento affirmavit. Coram ipso

potestate seu vicario vel eius successore seu locumtenente se velle vendere ipsam talem rem immobilem. Cum deliberatione premissa de loco contrata coherentijs et numero plodij seu perticarum vel circa. Et quod si qua persona comune collegium vel universitas est volens dicere seu habens, vel habere pretendens jus aliquod in ipsa vel supra ipsa tali re vendenda vel aliqua eius parte debeat infra tres menses post ipsas omnes proclamationes immediate sequentes per se vel alium eius nomine et pro eo coram ipso potestate seu vicario vel eius successore seu locumtenente comparere, et in dictis tribus mensibus in scriptis dare et ostendere ac probatum habuisse ipsum tale jus quod in ipsa aut super ipsa re vel aliqua parte ex ea habet seu pretendit habere dimissis copijs ipsius proclamationis fiende. Una ad librum notariorum dictorum potestatis seu vicarij. Et ad alia ad hostium seu pilastrum domus rationum ipsorum potestatis seu vicarij. Et alia ad plateam contrate venditoris. Et alia ad plateam illius terre in qua seu cuius territorio eruut bona predicta. Et que cride et earum relationes et impositiones fieri possint qualibet die feriata et non feriata nisi fuerint ferie in honorem dei vel sanctorum eius introducte. Salvo sempre ut infra.

Item quod factis proclamationibus antedictis et lapso eo termino trium merisium. Si qua persona comune collegium aut universitas non comparverit ad dandum in scriptis et ad ostendendum et probandum eius jus quod haberet vel habere pretenderet per se vel alium in aut super re immobile aut aliqua eius parte ut supra, quod eo casu ipsa talis persona comune collegium aut universitas que ut permittitur vendere voluerit su supra possit ipsam talem rem et quamlibet partem ipsius vendere libere et etiam absque eo quod dare teneatur fideiussores. Et ipsa venditio et emptio possit libere ut supra fieri absque eo quod emptori seu emptoribus vel eius heredibus vel successoribus possit ullo tempore aliquid peti, nec aliqua questio moveri super ipsa tali re, aut eius occaxione per aliquam personam comune collegium et universitatem que habuisset vel pretenderet habuisse aliquod jus

in ea tali re vel aliqua parte ipsius. Et non comparuerit et jus suum in scriptis non dederit et ostenderit ut supra in predicto termino, nec per eorum heredes. scilicet pro aliquo jure quod habuisset vel habuisse pretenderet, ante dictam venditionem fiendam. Immo etiam ipsa talis res taliter vendita eo casu sit et esse intelligatur libera ab omni onere obligationis et ypothece. et etiam a quacumque persona et personis comuni collegio et universitate. Et irrevocabiliter fiat emptoris seu emptorum. Dum tamen ipsa venditio fiat infra annum post ipsas proclamationes. Ita etiam et eo intellecto quod si qua persona comune collegium vel universitas pretenderet jus acquisivisse vel super ea re vel aliqua parte ipsius ab eo vendenda a die earum proclamationum vel alicuius eorum usque ad diem dicte venditionis fiende quod ipsum tale jus non possit emptori predicto vel eius successoribus obesse per respectum ad ipsam rem venditam modo et forma predictis. Salvo tamen cuilibet jure quod haberet vel habere pretenderet mediate vel immediate tempore ipsius emptionis et etiam ab inde in antea ab emptore seu emptoribus contra ipsum emptorem. Et etiam alia sua bona. Et salvo semper ut infra dicitur.

Si vero intra tempus predictorum ipsorum trium mensium comparuerit aliqua persona una vel plures comune collegium aut universitas suo vel alieno nomine ad dandum in scriptis et ostendendum et probaverit jus quod pretenditur habere in aut super ipsa re vendenda vel aliqua parte ipsius ut supra continetur tunc et eo casu venditio predicta fieri possit libere ut permittitur. Salvo quod precium ipsius rei vendende penes aliquem bonum et sufficientem hominem terre in qua habitat seu habitabit dictus dominus potestas per ipsum dominum potestatem seu eius vicarium elligendum deponatur mandato ipsius potestatis seu eius vicarij vel eius successoris, seu locumtenentis, quod precium seu depositum succedat loco rei vendite. et de eo disponitur et fiat inter eos qui comparuerint ut supra prout fieri debuisset de jure de ipsa re vendita. Et quod jurare debeant ipsi venditor et emptor in Instrumento venditionis totam veram quantitatem precii

pro qua res ipsa vendi contingerit. Et quod ipsa venditio est bona et vera et non fictitia nec simulata nec in fraudem facta. Et sive emptor emere paratus fuerit sive quod nichilominus per ipsum potestatem vel eius vicarium seu eius successorem vel locumtenentem vel alium commissarium possit et debeat ad Instantiam predictorum omnium qui comparuerunt ut supra et etiam cuiuslibet vendere vel emere volentis, et cuiuslibet cuius intererit et cuiuslibet vel alterius eorum procedi cognosci et terminari summarie et de plano sine strepitu et figura iudicij. Et quanto summarius et expeditius poterit. Et appellatione et querela qualibet remota et quolibet die feriato et non feriato. Exceptis ferijs introductis in honorem dei vel sanctorum ejus vel jure cuiuscumque ipsorum qui ut premittitur comparuerint. Et super premissis omnibus taliter et talem finem imponendo quod ipsa venditio possit procedere et effectum sortiri. Et de precio seu deposito predicto responderi et satisfieri possit et debeat illi seu illis quibus de jure debet vel prout declarabitur et terminabitur ut supra. Et in casu quo venditio non fiat quod nichilominus similiter et eodem modo ut supra cognosci et terminari possit et debeat de et super ipsa re seu rebus vendendis ut supra attribuendo cuique jus suum singula singulis congrue refferendo. Ita etiam et taliter quod illi qui non comparuerint ut supra nullum jus habeant nec habere intelligantur ad ipsam talem rem vendendam, neque venditam forma predicta nec ad eius precium. Salvo tamen prout infra dicto capitulo loquente de minoribus et abscentibus continetur. Et salvo etiam quod partes seu comparentes predicti possint se ad invicem componere et omnem compositionem et transactionem facere de predictis et eorum occasione ad decisionem expeditionem et declarationem predictorum. Salvo tamen jure cuilibet creditori comparenti ut supra habendi et possendi habere et emere ipsam talem rem pro maiori precio si voluerit. Quo casu ipse volens vendere cogatur vendere ipsi creditori volenti emere. Et ita sit ipsa res libera prout supra continetur si ipsa venditio facta fuerit. Et si comparuerint plures creditores emere volentes eo casu detur plus offerenti. Et sit libera ut supra.

Si vero infra ipsos terminos cridarum singula singulis refferendo comparuerit aliquis per se vel per alium pro eo qui ostenderit quovis modo rem vendendam esse suam, vel sibi pertinere jure dominii vel quasi vel utili. Tunc et eo casu res ipsa non vendatur nec vendi debeat ipso tali comparente invito.

Si vero comparuerit aliquis minor annis viginti vel aliqua persona pro eo vel eius nomine vel pretendens ipsum minorem habere, Jus in ea re pro eius tutela vel cura nundum fenita quod eo casu in eius minoris preiudicium non possit fieri ipsa venditio. Et licet non comparuerit aliquis minor ut supra vel aliqua persona pro eo teneatur ipse tutor vel curator qui talem venditionem facere voluerit notificare domino potestati suprascripto vel eius vicario seu locumtenenti, quod ipse volens dictam venditionem facere est tutor vel curator talis minoris. Qui potestas seu vicarius vel eius locumtenentes citari faciat etiam ex suo officio ipsum minorem, et duos ejus minoris affines propinquiores ex ipsa parte patris. Et hijs deficientibus ex parte matris quibus notificetur per dictum potestatem seu eius vicarium vel locumtenentem quod talis venditio fieri debet. Et si dictus minor vel aliquis ex dictis eius affinibus protestatus fuerit per modum supradictum non valeat nec fieri possit talis venditio nisi quam per modum et formam predictos in preiudicium dicti minoris.

Item quod hoc statutum et cetera suprascripta non se extendant nec locum habeant ad bona data vel que durentur in dotem nec in bonis dotalibus. Et hoc respectu contractus ipsius dationis in dotem nec etiam ad vel contra uxores nurus vel pronurus talium vendere volentium, ut supra constante matrimonio pro Jure dotum suarum vel rerum parafrenalium. nec extendantur ad filios vel ad alios descendentes, talis vendere volentis existentis in potestate ipsius vendere volentis tempore dicte venditionis quantum est pro dotibus condam matris vel avie vel alterius ascendentis. nisi predicta venditio fiat cum consensu legitimo et expreso ditorum talium descendentium.

Item quod res ipsa que vendi contingat servata forma huius statuti non sit nec intelligatur esse libera a servitute seu a servitutibus quibus subiacebat ante ipsam venditionem.

Aeterum quod minores annis viginti et absentes a comunitate riperie predictae et districtu, et etiam furiosi aut menterapti nec non domine viduae pro jure dotium suarum et rerum parafrenalium, nec non alie persone habentes seu habere pretendentes jus aut actionem occasione administrationis alicuius tutele seu cure aut jus ipothecae pro aliquo ficto livellario aut pro aliquibus legatis fidei commissis Institutione vel substitutione testamentaria vel alia qualibet successione ex testamento vel ab intestato et quilibet predictorum qui esset in casibus suprascriptis vel aliquo eorum ut supra tempore proclamationum vel permittitur factarum seu fiendarum habeant et habere intelligantur tempus et spacium sex mensium computandorum ut supra ad comparandum et in scriptis dandum et in dictis sex mensibus probatum habuisse Jus suum per vel alium eorum nomine ut supra singula singulis et congrua congruis referendo. Et quod sufficiat similiter ostendi procedi et fieri possit in omnibus et per omnia prout supra continetur. Et non intelligantur absentes qui intra mensem a tempore dictarum proclamationum vel alicuius earum computando reperirentur vel essent in dicta comunitate vel districtu.

Item quod quilibet qui ut premititur comparuerit ad dandum in scriptis et ostendendum jus suum vel alterius eorum jurare debeat quod id non facit per malicia nec fraudem nec animo irpediendi maliciose venditionem illam cuius occasione comparebit.

Item quod cride premissae habeantur pro solempniter factis. Et Ministralis seu Ministerales retulerint coram dicto domino potestate seu eius vicario aut locumtenente et ad officium banchi dictorum potestatis et vicarii se ipsas cridas fecisse juxtam formam predictam. In qua relatione scribantur nomina ipsorum testium in quorum

presentia facte fuerint ipse cride. Et quod Impositio seu impositiones que fiunt dicto Ministrali seu ministrabilibus scribantur ad officium predictum. Et relationes ipsarum cridarum similiter ponantur ad ipsum officium infra octo dies post ipsas omnes cridas. Item quod super contentis in presenti capitulo non habeat locum ordo civilium causarum sed partes ipse et quilibet contradicens possint et debeant infra et pro totos dictos terminos superius limitatos singula singulis congrue referendo ostendisse et probatum habuisse omne suum jus ut supra.

Item quod per predicta vel aliquid predictorum non tollatur nec auferatur jus aliquod magnifici domini domini nostri et communitatis predictae nec alicuius eorum, nec sibi in aliquo preiudicetur nec preiudicatum esse intelligatur. Quodque predicta nec aliquid predictorum non habeant locum in illis qui vendere et emere volent cum fideiussoribus, seu etiam absque beneficio dictarum cridarum et non servata forma predicta.

*Quod possessiones et cetera bona que tenentur ad fictum amitti
vel accipi non possint pro fictis non solutis. cxxxiii*

Item quod terre possessiones et cetera bona que tenentur ad fictum sive livellum per aliquam et quamvis personam Jurisdictionis communitatis riperie in ipsa communitate riperie vel ejus districtu ab aliqua ecclesia sive ab aliqua persona ecclesiastica ipsarum ecclesiarum nomine cuius vis dignitatis status preheminentie et conditionis existat nec aliqua vel aliquod ex eis de cetero non amittantur nec amitti possint neque per ipsas tales personas vel alias earum et dictarum suarum ecclesiarum nominibus seu nomine accipi pro fictis non solutis vel alia conditione non servata. Et quod per emphiteotam sive livellarium et eius successores vendi possint ipse terre seu possessiones vel bona seu eius melioramentum et jus emphiteoticum etiam domino earum Jurequisito. Dummodo in venditione earum domino servetur

ius suum in ea quantitate ficti, quod ex quacumque dictarum terrarum possessionum et bonorum que vendi continget ipsi domino debetur. Et talis possessio vel res non vendatur alicui persone prohibite. Et quidem statutum de cetero locum habeat et servetur et servari debeat aliquibus juribus vel legibus canonicis vel comunibus aut municipalibus, seu constitutionibus sinodalibus tam factis quam fiendis nequaquam obstantibus, nec etiam obstantibus aliquibus conventionibus vel pactis qualibus in instrumentis talium livellorum descriptis seu insertis quomodocumque. Etiam non obstante statuto posito sub rubrica. Quod emphiteota sive livellarijs non possit rem emphiteoticham in alium transferre in hoc volumine posito.

De Immunitatibus forensibus concessis. cxxxiiij

Item quod omnes et singule persone forenses Jurisdictioni comunitatis predicte non supposite et que non sint bannite alicuius civitatum terrarum vel locorum Illustris principis ac Magnifici et excelsi domini nostri domini pandulfi de malatestis brixie et ceter. que de cetero venient ad standum et habitandum et habitabunt in aliquam ex terris comunium comunitatis predicte sint et esse intelligantur ipso facto et jure immunes et exempte usque ad quinque annos secuturos a die qua se scribi fecerint ut infra de et ab omnibus et quibus oneribus et factionibus personalibus tantum. Salvo quod si venient ad abitandum in aliquam ex dictis terris in qua fient seu fieri contingent aliq̄ue custodie nocturne vel diurne. et in ea habitaverint uno anno completo possint et valeant per comune illius terre compelli ad ipsas custodias faciendum post ipsum annum prout faciunt vicini et terrerij ipsius terre. Et ut circa tam tempus quam personas tali Immunitate gaudere debentes et volentes questio aliqua inter ipsas personas et dicta comunia oriri non possit. Quod quelibet persona que ut permittitur veniet teneatur et debeat infra unum mensem proxime secuturum a die adventus sui facere se scribi cum nomine et pronomine suo et nomine patris et terre unde fuerit appellatus seu reputatus per unum ex rationatoribus dicte comunitatis. In qua scriptura

contineatur dies mensis et annus ipsius scriptionis et nomen terre ad quam seu in qua venerit ad habitandum. Et quelibet persona forensis ut supra que venerit ad standum et habitandum ut supra a kalendis mensis martij que se ut permittitur scribi fecerit infra unum mensem proxime secuturum a publicatione presentium statutorum similiter gaudeat huius beneficio statuti. Quas quidem scriptiones facere teneantur et debeant ipsi rationatores et uterque vel alter eorum ad omnem requisitionem talium personarum que sic venerint seu venient ut supra scribere modis suprascriptis, super uno libro ad hoc spetialiter deputato seu deputando qui reponatur et manere debeat in archivio publico. Ubi tenentur et gubernantur alij libri et rationes dicte communitatis sub pena librarum quinque parvorum cuilibet dictorum Rationatorum recusanti et qualibet vice. Qui quidem rationatorum qui sic scripserit habeat et habere et percipere possit pro eius salario a qualibet persona que ut permittitur venerit ad se scribi faciendum et scribetur ut supra seldos tres parvorum et non ultra. Et quod aliqua persona forensis ut supra non gaudeat beneficio ipsius statuti, nisi servatis forma et ordinibus suprascriptis.

Quod prescriptiones curant de cetero hoc modo videlicet. cxxxv.

Item quod quelibet res immobilis corporalis prescribatur per possidentem dictam rem immobilem justo titulo et bona fide spacio decem annorum inter presentes, et viginti annorum inter absentes. Et intelligatur inter presentes si tam prescribens quam contra quem prescribitur tempore dicte prescriptionis habitatores fuerint in comunitate seu districtu riperie. Et inter absentes quando uterque tam prescribens quam contra quem prescribitur seu alter ipsorum non habitarent in dicta comunitate vel districtu.

Item quod in actionibus tam personalibus quam realibus, et que de Universitate competunt. Idem jus servetur quod dictum est supra proxime de prescriptione rerum corporalium quo ad cursum prescriptionis.

Item quod carentes titulis et bona fide possidentes vel quasi per quindecim annos continuos per se prescribant inter ipsos ut supra spatio quindecim annorum tam res immobiles corporales ut supra quam actiones ut supra, et eodem modo prescribant eorum auctores.

Item quod aliquis colonus tam portionarius quam qui minus colit quam etiam quelibet alia persona cujuscumque conditionis existat que reddat vel reddere debeat, vel usus vel usa fuerit reddere pensionem vel aliquid aliud de aliqua re, vel habens causam a predictis colonis portionarijs et similibus reddentibus pensionem vel aliquid aliud ut supra aliquo tempore prescribere non possit dictam rem, quam sic tenuerit, vel de qua pensionem vel aliquid aliud dederit vel dare debuerit, vel usus seu usa fuerit reddere contra personam vel heredes vel successores eius cui dare debuerit aliquid de predictis nisi haberet titulum justum a dicta persona vel eius herede vel successore cui sic deberet vel usus seu usa esset dare aliquid de predictis ut supra vel ab alio habenti causam justam a dicta persona. Et predicta omnia et singula quantum ad cursum temporis et effectum inducendum ex dictis prescriptionibus et usucaptionibus tam circa res quam actiones ut supra et personas prescribentes, et contra quas prescribetur fient serventur et intelligantur secundum formam juris comunis, hoc addito quod in dictis prescriptionibus tale jus reddatur et fiat forensibus contra terrigenas et districtuales riperie quale jus redderetur et fieret terrigenis et districtualibus contra forenses.

Item quod etiam domini qui steterint decem annis quibus non petierint ab emphiteotis suis vel eorum heredibus ficta non possint ulterius imperpetuum aliquid petere a talibus emphiteotis nec eorum heredibus.

*Quod Instrumenta creditorum et depositorum facta
a xxx annis retro peti non possint.*

cxxxvi

Item quod eo que continentur in Instrumentis creditorum et depositorum factis a treginta annis retro non possint peti nec exigi aliquo modo nec aliquo jure a debentibus creditum seu depositum etiam si creditores juraverint vel creditor juraverit se ante non potuisse habere Instrumenta seu Instrumentum crediti vel depositi et se non potuisse agere.

*Quod instrumenta creditorum et depositorum facta a mcccclxxxvi citra
non possint peti nec exigi.*

cxxxvii

Item quod ea que continentur in dictis Instrumentis creditorum et depositorum factis a mcccclxxxvi citra et in dicto millesimo non possint peti nec exigi, nisi et prout dictat et continet statutum positum in volumine statutorum civilium ipsius comunitatis riperie, confirmatum per dominum Mediolani et ceter. die nono aprilis millesimo infrascripto et publicatum in dicta comunitate die quinta mensis Julij dicti millesimi. Cuius statuti tenor talis est videlicet.

Item quod ea que continebuntur in talibus Instrumentis creditorum et depositorum de cetero fiendis exigi seu peti non possit ultra decem annos.

*Quod Instrumenta creditorum et depositorum de cetero fienda
ultra decem annos peti non possint.*

cxxxviii

Item quod ea que continebuntur in talis Instrumentis creditorum et depositorum de cetero fiendis exigi seu peti non possint ultra decem annos a debentibus creditum seu depositum nec possint nec debeant tales creditores audiri in predictis pro aliquos Jusdicentes comunitatis riperie nec eis Jus aliquod fieri aliquo modo vel Jure.

*De compromissis fiendis inter coniunctos consanguinitate vel affinitate
usque ad quartum gradum. cxxxviii*

Item quod si aliqua lis questio vel controversia de cetero oriretur, inter coniunctos consanguinitate vel affinitate usque ad quartum gradum, seu inter aliquam singularem personam et aliquod comune collegium vel universitatem, vel eorum syndicos et procuratores seu etiam aliquod comune collegium vel universitatem seu eius syndicum et procuratorem et aliud comune collegium seu universitatem vel eius syndicum et procuratorem, Quod dominus potestas seu capitaneus comunitatis predicto seu eius vicarius et quilibet aliud officiale dicte comunitatis, coram quo questio lis vel controversia movebitur, vel mota fuerit inter predictos ut supra teneantur et debeant ad petitionem partis requirentis tam ante litem contestatam quam ipsa contestata quandocumque compellere omnes litigantes omnibus iuris, remedijs ad compromittendum et compromissum faciendum de dicta lite vel controversia et dependentibus ab ea ac sibi connexis in amicos comunes de jure et de facto cum solemnitatibus debitis, et pasquam electi ab eis acceptaverint. eosdem electos compellere teneantur et debeant *ad acceptandum si acceptare recusarent*, ad sentiendum et terminandum inter ipsas partes Infra termini in compromisso assignatum, nisi ipsum compromissum eiusque terminus fuerint prorogati. Et hoc si ipsi electi fuerint in concordio sentiendi. Si vero ipsi electi non possent se ad invicem concordare quod tunc dictus dominus potestas seu capitaneus vel vicarius vel officialis ut supra teneantur ad requisitionem tam alterius partium quam ipsorum electorum compellere partes ad elligendum et ad jungendum predictum unum alium comunem amicam. Et quod sententie inde late per maiorem partem omnium electorum seu compromissariorum. Valeant et executioni mandentur prout late fuerint parte hoc postulante ac si diffinitive late essent per iudicem ordinarium, que transivissent in rem iudicatam per lapsum decenniis aut per consensum partium, nec peti possint reducendas esse, aut reduci debere, ad arbitrium boni viri seu

bonorum virorum, nec ab eis possit nec debeat appellari supplicari nec aliter contrahiri.

Quod Judex cadat ab assumptione ut infra. cxi

Item quod si judex de inedio assumptus inter partes super aliqua questione non esset in civitate brixie, aut riperie lacus garde, vel in terra illa in qua faceret residentiam. Vel non venerit infra terciam diem postquam fuerit personaliter vel ad habitationem semel tantum requisitus ad postulationem cuiuslibet partis. Ipso jure cadat ab assumptione, et alius Judex assumatur et assummi possit libere super ea.

Quod mulier vendere obligare et alienare non possit. cxli

Item quod aliqua mulier de cetero non possit vendere alienare nec se nec sua bona aequaliter obligare nec renunciare alicui suo juri, nec consensum prestare alicui contractui sine consensu duorum proximorum parentium seu aguatorum vel cognatorum proximorum masculorum legitime etatis. Et si non haberet aliquas usque ad sextum gradum vel si haberet et essent absentes ita quod haberi comode non possent, tunc exigatur et intervenire debeat, consensusduarum bonorum vicinorum proximorum. Et quod credatur et pressumatur predictos esse attinentes vicinos et proximos, si in contractibus vel actibus inde fiendis dixerint Juraverint se attinentes et proximos. Et si in contrarium factum fuerit non valeat nec teneat ipso jure, etiam si juraverint et juramentum etiam ipso jure non valeat et per unum et dolum presumatur extortum. Et quod ubi vir et uxor se se in Instrumento crediti tamquam rei debendo obligant quod uxor non teneatur. Sed obligatio uxoris habeat vim renuntiationis ypotecarum. Exceptis casibus in quibus ipsa mulier ad aliquod de predictis astricta esset ex dispositione juris comunis vel municipalis vel ex contractu vel quasi contractu vel ex testamento vel ultima voluntate solemniter celebratis. Et quod testamentum et ultimam voluntatem facere possit sine consensu predictorum vel alicuius eorum.

*Quod laicis personis fiat jus contra quascumque
ecclesiasticas personas.*

cxlii

Item ad hoc ut in causis agendis et tractandis inter clericos et laycos equalitas observetur statutum est quod quilibet jus dicens comunitatis riperie possit teneatur et debeat facere et reddere jus quibuslibet laycis comunibus et universitatibus contra quascumque ecclesiasticas personas in quibuscumque causis civilibus. Et similiter quibuscumque Ecclesiasticis personis contra quascumque laycos comunia et universitates in predictis causis usque ad quantitate librarum quinquaginta planet. et ab inde infra. Et hoc non obstantibus ali- quibus legibus, ordinibus aut juribus canonicis vel municipalibus in contrarium loquentibus vel disponentibus.

*Quod creditores non possint cedere Iura
in prejudicium possessorum.*

cxliiii

Item quod creditor vel creditrix cui competit ypothecaria contra quam plures diversos possessores diversorum bonorum debitoris sui non possit renuntiare nec per pactum remittere uni vel pluribus ex dictis possessoribus, jus ypothece in prejudicium aliorum possessorum aliorum bonorum quo minus ipse creditor cedere teneatur et possit cum effectum jus ypothece illesum alijs possessoribus vel possessori offerenti vel offerentibus creditum suum creditori seu creditrici. Et si renunciasset vel per pactum remisisset teneatur et debeat dictus creditor restituere dicto cessionario duplum eius quod valet res liberata seu pro qua vel de qua fecisset remissionem vel pactum. Et reficere ei omnia dampna expensis et interesse que et quas passus fuerit per factum vel per defectum dicti creditoris vel creditricis.

Quod non possit renunciari statutis riperie.

cxliiii

Item quod per aliquam personam comune collegium vel universitatem renunciari non possit alicui statuto comunitatis riperie descriptus in primo volumine statutorum. Et si facta fuerit renunciatio non valeat nec teneat ipso jure.

*Quod comunia comunitatis riperie possint vendere
de bonis vicinorum.*

cxlv

Item quod comunia villarum et terrarum comunitatis riperie et eius districtus possint et valeant incantare vendere locare et in emphiteosim dare bona et de bonis tam mobilibus quam immobilibus cuiuslibet vicinij solventur et solvere debentis onera et factiones cum ipsis comunibus aliquid dare et solvere debentis ipsis comunibus pro oneribus et factionibus brigis vel datijs vel datijs bannis vel condemnationibus ipsorum comunium vel aliter aut alia de causa Et incantus venditiones locationes vel investiture de quibus appareat per publica instrumenta facti vel facte per syndicos dictorum comunium specialiter ad predicta constitutos. si facti vel facte erunt in presentia et de voluntate consulis vel consulum et duorum vicinorum comunis vendentis seu vendere volentis valeant et teneant, ac si predicta facta fuissent per illas personas quarum fuissent dicta bona. Salvo tamen et reservato ipsi personis jure suo contra ipsa comunia in casu quo non appareret legitime ipsas personas fuisse debitrices ipsorum comunium vel non fuisse in tanta quantitate. Salvo etiam quod liceat dictis personis recuperare dicta sua bona taliter alienata solvendo pretium in dictis Instrumentis contentum et melioramenta facta in ipsis bonis extimo amicorum comunium infra duos annos a die venditionis seu alterius alienationis computandos. Quibus lapsis si dicta bona non fuerint recuperata, omnia jura omnesque rationes actiones et deffensiones que competebant et competere poterant tunc et in futurum dictis personis quarum fuissent dicta bona intelligantur, et sint ipso jure et facto cessa, et translata per ipsas personas in emptione seu acquisitione dictorum bonorum. Ita quod dicti emptores dictorum bonorum et locum et jus tam directus quam alterius dominij dictarum personarum sint et esse intelligantur ipsu jure ac si per ipsas personas cessa et translata essent et dicte venditionis facte forent cum omnibus solempnitatibus oportunis. Et quod dicta comunia in dictis alienationibus et instrumentis earum possint per ipsos suos syndicos

de legitima defensione promittere se et sua bona obligare et cetera facere que possent dicte persone quarum fuissent dicta bona. Salvo jure minorum exigendi et recuperandi dicta bona post completam etatem viginti annorum per duos annos. Et quod de cetero unus solvens suam contingentem portionem onerum et factionum non gravetur nec molestetur pro altero non solvente. Salvo quod jusdicentes comunitatis riperie possint et valeant mittere famulos suos in possessionem in illis comunibus que non solvunt toleas suas et in ipsis comunibus stare in possessione. Expensis tam non solventium donec dicte talee ad plenum fuerint solute. Quodque etiam quilibet jusdicens dicte comunitatis teneatur et debeat ad petitionem cuiuslibet consulis sive syndici cuiuslibet comunis compellere omnes et quoscumque solventes et solvere debentes in ipsis comunibus onera et factiones ad satisfandam fideiussoribus de solvendo ipsas factiones et onera que contingerit pro ipsis solvi debere in ipsis comunibus pro bonis suis eis extimatus in ipsis comunibus seu extimabuntur.

De modo conducendi aquam.

cxlvi

Item quod liceat et licitum sit cuilibet persone comunitatis dicte riperie et cuilibet comuni collegio vel universitati ipsius riperie extrahere et conducere aquam per territorium dicte comunitatis de flumine publico causa adaquandi vel molendina vel alia edificia faciendi per possessiones vel terras alienas cuiusvis status dignitatis et conditionis existant dum modo talis ductor vel ducere volens dictam aquam solvat vel paratus sit cum effectu solvere terrenum quod occupabitur dicta occasione illa seu illis comuni collegio vel universitati, aut singularibus personis quorum seu quarum esset dictum terrenum cuiusvis conditionis status et dignitatis existant secundum extimationem factam per amicos comunes ad hoc comuniter elligendos ad requisitionem illius cuius esset terrenum. Quam extimationem ducens seu ducere volens dictam aquam solvere teneatur et debeat antequam laboret vel laborari faciat in terreno aliquo causa predicta nisi esset de voluntate expressa illius cuius esset dictam terrenum. Teneaturque

et debeat ducens seu ducere volens dictam aquam ut supra se obligare de omni dampno periculo et interesse quod in futurum pati posset ille cuius est terrenum predictum. Quibus solutione et obligatione factis vel paratis fieri cum effectu quelibet persona comune collegium vel universitas cuiusvis status dignitatis et conditionis existant ut supra teneatur et debeat efficaciter concedere vel vendere per Instrumentum publicum tali ducenti vel ducere volenti dictam aquam de terreno suo necessario occasione predicta. Si vero dicta persona comune collegium vel universitas per cuius vel quorum territorium duceretur vel duci vellet aqua recusaret facere predicta dominus capitaneus et quilibet jus dicens dicti domini capitaneis ad hoc requisitus teneatur et debeat Juris remedijs omnes et singulos cuiusvis status vel conditionis existant compellere ad concedendum ad faciendum et observandum predicta. Ac concedere et mandare quod dicta aqua conduci possit per possessiones et terras cuiuslibet cuiusvis status vel conditionis ut supra existat recusantis facere predicta. Que concessio tituli loco semper habeatur sit et esse intelligatur. Facto tamen deposito de valore dicti terreni quod occuparetur occasione predicta penes ydoneam personam. Quo deposito facta liceat cuilibet ducenti vel ducere volenti dictam aquam laborare vel laborari facere in terreno alieno cuiusvis sit ut supra occasione predicta. Et si cuius esset dictum terrenum conquereretur de dampno, tunc ducatur aqua semper cum minori dampno ducentis seu ducere volentis dictam aquam et illius seu illorum per cuius vel quorum terrenum duceretur juxta laudum fiendum per amicos comunes ad hoc comuniter elligendos, ad instantiam conquerentis.

Quod possessio omnis intelligatur translata in heredem. cxlvii

Item quod omnis tenuta et possessio quam habuisset aliqua persona defuncta de aliqua re immobili tempore vite et mortis sive ipso jure intelligatur esse et sit extimata et translata in heredes ex testamento vel ab intestato, ac si corporaliter per se vel auctoritate iudicis possessionem corporaliter accepissent dicti heredes. Et intelligatur

ipsum heredes possidere res quas possidebat defunctus tempore vite et mortis eius, non obstante quod dictam possessionem corporaliter non intrasset. Et liceat cuilibet heredi talis persone defuncte accusare vel denunciare quamlibet personam intransentem vel turbantem aut spoliantem seu aliter dampnum dantem in dicta possessione vel re et uti quolibet jure. Et cetera facere sicut et quemadmodum persona defuncta cuius heredes esset. Accusare denunciare uti petere et facere posset si viveret. Salvo quod legatarij possint et valeant sua propria auctoritate ingredi et intrare possessionem bonorum immobilium sibi legatorum. Salvo jure heredum et fideicommissariorum in falcidia vel trebellianica et alijs.

Quod mulier comittens adulterium amittat dotem. cxlviij

Item quod mulier comittens adulterium tempore vite mariti seu post mortem eius tempore quo stabit viduata amittat dotem donationem hereditates relicta et quecumque alia que sibi vel ad eam quomodo devenire possent de bonis mariti ex testamento vel ab intestato vel alio quecumque jure que omnia applicentur heredibus mariti passi seu passis iniuriam. Et possit mulier quo ad hoc accusari et convinci in vita mariti et post mortem mariti. Ad cuius probationem sufficiat publica vox et fama honestarum et fide dignarum et non suspectarum personarum quatuor ad minus alia vero probatione non apparente.

De testamentis paternis. cxlviij

Item quod sufficiat in testamentis relinquere filijs et ceteris descendentes de bonis testatis quovis titulo Institutionis vel legatis sive relictis. Et si minus legitima fuerit relictum nichilominus valeat testamentum. Sed dicti filij et descendentes possint agere ad supplementum legitime. Et quod testamenta in quibus filij et ceteri descendentes sive nati sive postumi omnino sint preteriti non valeant nec teneant quod ad institutiones. Sed quo ad legata et fideicommissa

piis locis aut miserabilibus personis relicta teneant usque ad medietatem patrimonij tantum et non aliter.

Quod sententia dicatur nulla. cl

Item quod ubi libellus offerri debet in aliqua causa et si lata fuerit sententia in ea non porrecto libello. Si petitus fuerit dicatur et sit sententia nulla nisi postea in prosecutione litis appareat tacite vel expresse de consensu conventi fare processum.

De cursu prescriptionum rerum mobilium. cli

Item quod quelibet res mobilis prescribatur seu usucapiatur per tacentem vel possidentem dictam rem mobilem spacio trium annorum.

De eodem. clii

Item quod mulieribus viduis habitantibus cum earum descendentes non currant prescriptiones respectu bonorum condam maritorum suorum pro eo tempore quo stabunt in eadem familia cum descendentes suis et dictorum maritorum.

*Quod Instrumenta hactenus facta valeant
quamquam non sint subscripta.* cliii

Item quod omnia Instrumenta cuiusvis forme seu tenoris rogata scripta et imbreviata in dicta riperia per notarios eiusdem hactenus valeant et teneant et eis fides adhibeatur per quoscumque iudicentes dato quod non sint scripta per secundum notarium descriptus in dictis Instrumentis propter mortem ipsius secundi notarij, vel propter absentionem eius ob maleficium vel rebellionem vel ab aliam quamvis causam.

*Quod protocolis et breviaris notariorum plena fides
adhibeatur.* cliiii

Item quod protocolis et breviaris et filijs quorumcumque notariorum bone fame scriptis eorum proprijs manibus adhibeatur plena

fides. et reduci possint in publicam formam licet signo et subscriptione careant.

*Quod omnia statuta in presenti volumine inserta
debeant intelligi prout jacent.* clv

Item quod omnia statuta in presenti volumine inserta debeant perpetuo observari et intelligi prout jacent nullo extraneo intellectu sub audito. Statuta autem civilia et ordinamenta provvisiones in hoc volumine non inserta non valeant nec teneant ipso jure.

De computatione graduum. clvi

Item quod fiat computatio graduum secundum jus canonicum quo ad contenta in presenti volumine statutis. Exceptis successioneibus in quibus fiat secundum jus civile.

*Quod omnia statuta in aliquo contraria decretis domini
non valeant.* clvii

Item quod omnia Statuta in aliquo contraria decretis Illustris principis et excelsi domini nostri domini pandulfi de malatestis non valeant nec teneant in ea parte in qua essent contraria. Sed potius ipsa decreta ordines et mandata prelibati domini prevaleant et prece-teris observentur. In alia vero parte non contraria plenam obtineant firmitatem.

De Instrumentis registrandis. clviii

Item statutum et ordinatum est quod quilibet notarius Civis aut districtualis comunitatis riperie possit conficere quelibet instrumenta absque secundo notario. Et quod Instrumenta continentia quantitate seu valorem librarum viginti quinque planet. supra decetero fienda debeant registrari infra duos menses a die rogationis dictorum Instrumentorum per notarios deputatos seu deputandos ad dictum registrum. Et quod ad dicti registri officium deputentur quolibet anno sex notarij elligendi per deputatos dicte comunitatis. unus pro quacumque

squadra. Qui notarij elligendi teneantur et debeant omnia Instrumenta sibi producta registrare saltem tempus locum testes quantitatem rem et substantiam contractus seu actus. Et quod ipsi registrationes teneantur et debeant registrare ipsa instrumenta infra octo dies postquam sibi producta fuerint. De qua productione stetur sacramento producentis. Et ille qui registrarit debeat se subscribere cuilibet Instrumento registrato quomodo illud registrarit, cum signo suo tabelionatus ponendo in principio dicte sue subscriptionis sub pena librarum decem parvorum qualibet vice cuilibet ex dictis notarijs. Et quod libri dicti registri in quo registrata erunt dicta Instrumenta, Ita fidem faciant sicut ipsa instrumenta publica et principalia. Et quod dicti registratores possint percipere a quolibet producente pro eorum salario de quolibet Instrumento planetos decemocto. Et dicti registratores teneantur portare et dimittere libros suos dicti registri ad rationarium dicte comunitatis, Infra unum mensem finito officio suo. Et quod quilibet notarius qui rogabit aliquod Instrumentum teneatur et debeat illud extendere imbreviare et reducere in publicam formam et illud dare illis quibus spectat infra quindecim dies. a die requisitionis sibi facte recepta competenti mercede, sub pena omnis damni dispendij et interesse requirentis et ultra librarum decem parvorum. Que omnes suprascripte pene applicentur comunitati riperie pro dimidia et pro alia dimidia parti cui pertinet. Et Instrumenta a dictis libris seu valore librarum viginti quinque supra que non fuerint registrata et subscripta per modum suprascriptum nullam fidem faciant, hoc tamen adjecto. Quod testamenta non debeant produci nec registrari, nisi demum post mortem testatoris et infra terminum suprascriptum a die mortis testatoris tantum inchoandum. Et predicta superius disposita locum non habeant in Instrumentis sindicatum vel procurationum ad lites et causas presentationes litterarum extimorum fiendorum designationum tenute et possessiones date per officiales dicte comunitatis, nec in Instrumentis intromissionum nec denuntiationum novi operis, nec in processibus nec in sententiis nec in aliquibus alijs actis et Instrumentis qui et que fiunt in iudicio coram iudicente aut per ipsum

vel ejus auctoritate. Quodque de predictis ad maiorem cautelam, nec de eis ignorantia per aliquem pretendendi valeat fiat crida et noticia in omnibus comunibus ipsius comunitatis per ministrales infra decem dies a publicatione presentium statutorum.

De compromissis fiendis de libibus.

clviii

Item statutum est quod de qualibet lite, questione causa et controversia que de cetero verti contingerit seu oriretur inter aliquas singulares personas sive singularem personam ex una parte et aliquas alias singulares personas sive singularem personam ex altera seu inter aliquas singulares personas sive singularem personam ex una parte seu pluribus pretibus. Et aliquod comune collegium vel universitatem seu comunia collegium et universitatem ex una parte, et aliud comune collegium et universitatem ex altera coram domino Capitaneus dicte comunitatis seu vicario et quilibet alijs officialibus dicte comunitatis coram quo dicta lis questio causa vel controversia movebitur vel mota fuerit inter predictos ut supra liceat reo seu convento infra octo dies continuos a die litis contestate petere et requirere coram dicto domino Capitaneo vel vicario aut ufficiale parte adversa presente vel citata compromissum fieri debere de dicta lite causa vel controversia et dependentibus ab ea ac sibi connexis in amicos comunes. Qui dominus capitaneus seu eius vicarius et quilibet alius officialis coram quo dicta lis questio vel controversia mota fuerit vel movebitur teneantur et debeant juris remedijs etiam per detentionem personarum compellere ipsas partes, ad compromittendum et compromissum faciendum de dicta lite questione vel controversia et dependentibus ab ea ac sibi connexis in duos amicos comunes de jure et de facto per publicum Instrumentum cum promissionibus obligationibus penis renuntijs et alijs solempnitatibus, et clausulis debitis et oportunis secundum comunem stillum et modum compromissorum. Et ex quo petitum fuerit dictum compromissum fieri debere ut supra pro parte rei seu conventi, dictus dominus capitaneus seu ejus vicarius vel officialis ut supra coram quo dicta lis questio vel controversia mota fuerit. Ulterius non

procedal in ipsa causa ad aliquem actum iudiciarum, nec ad aliquas partitiones petitiones productiones vel probationes admittendas in ea nisi solum ad compromissum predictum fieri faciendum et partes compellendum facere dictum compromissum infra quinque dies continuos a die qua petitem fuerit. Et quod arbitri et arbitratores et amici comunes taliter elligendi. teneantur et debeant infra tres dies continuos a die notificationis seu denuncie sibi facte de tali compromisso ipsum compromissum acceptare et quod ipsi arbitri et arbitratores aut electi, teneantur et debeant decidere definire et terminare eorum arbitramenta et sententias arbitrales facere et proferre in scriptis per publicum instrumentum. Infra treginta dies continuos a die compromissi si presentes fuerit. Si non a die notificationis seu denuncie predictae sub pena florenorum quinquaginta auri pro quolibet ipsorum electorum apphcandorum Camere magnifici et excelsi domini domini nostri. Et hoc si ipsi electi fuerint in comuni concordia sententiandi. Si vero ipsi electi non possent se ad invicem concordare deferendo sententiam de comuni concordia teneantur et debeant hoc notificare dicto domino capitaneo aut vicario vel officialis ut supra infra decem dies continuos ante terminum dictorum treginta dierum quo facto tunc dictus dominus capitaneus seu vicarius vel officialis ut supra statim teneantur et debeant ad requisitionem tam alterius partium quam ipsorum electorum compellere partes predictas ad elligendum et ad iniungendum predictis electis unum alium tercium comunem amicum qui dictum compromissum acceptare cogatur etiam per detentionem persone ea die vel sequenti qua electus fuerit in quem amicum seu arbitratorem una cum alijs electis arbitratoribus intelligatur esse et sit factum dictum compromissum per dictas partes cum promissionibus obligationibus renuntiis pactis penis solemnitatibus et clausulis descriptis in Instrumento dicti compromissi et arbitrio attributo dictis duobus arbitratores principalibus et primo electis. Qui tres arbitratores vel duo ex eis possint teneantur et debeant infra restum dictorum decem dierum sub pena predicta pro quolibet sententiare pronuntiare absolvere et condanpnare in omnibus et per omnia prout

poterant dicti duo primi in comuni concordia. Et quod sententie inde late per ipsos omnes arbitros vel per majorem partem omnium electorum seu compromissariorum in comuni concordia valeant et teneant et executioni mandentur prout late fuerint parte hoc postulante ac si diffinitive late essent rite et recte per judicem ordinarium que transivissent in vigore rei judicate. Et quod ab eis non possit nec debeat appellari supplicari nec aliqualiter contrahiri nec etiam peti reduci debere ad arbitrium boni viri seu bonorum virorum non obstante instrumento statuto posito sub rubrica, de ordine Judiciorum civilium causarum. Qui omnes comunes amici taliter electi et assumpti ut supra possint habere pro labore eorum et solutionem accipere ab ipsis partibus soldum unum planet. pro libra extimationis si questio fuerit de libris centum et ab inde infra. Si vero questio fuerit de libris centum planet. supra usque in trecentum libris possint habere et percipere denar. sex planet. pro libra extimationis. Si vero questio fuerit a libri trecentis planet. supra quantumcumque sit summa sive quantitas habeant et habere possint et recipere florenos decem auri omnibus computatis et non ultra. Que pecunia sit comunis inter ipsos qui electi fuerint et sententiaverint. Et quod omnia Instrumenta compromissorum et sententiarum et cetere scripture que fieri contingerint coram arbitratis vigore statutorum dicte riperie electis, et quecumque alia instrumenta que de cetero cum decreto et auctoritate judicis ipsius riperie fieri contingerint, non possint scribi nec rogari nisi per notarios ad civilia deputatos. Et si secus factum fuerit ipsis Instrumentis et scripturis nulla fides adhibeatur, nec valeant nec teneant ipso Jure.

Quod contractus inter virum et uxorem sint simulati ut infra. clx

Item quod omnes contractus celebrati inter virum et uxorem durante matrimonio intelligantur habeantur et judicentur simulati fictitij et collusorij et non valeant nec teneant ipso jure in preiudicium ipsorum nec alicuius eorum nec suorum creditorum, nec aliarum personarum exceptis contractibus dotum et depositorum que dantur

per uxores maritis pro oneribus matrimoniorum supportandis tempore receptionis seu confessionis receptionis dotum. Et etiam exceptis augmentis dotum et depositorum que fierent post dictas dotes de bonis parafrenalibus mulierum dummodo appareat et apparere possit clare de quibus bonis parafrenalibus processerint dicta augmenta et deposita. Et quod aliqua mulier nec eius heredes aliquo tempore non possint aliquid dicere vel petere alicuius suo marito nec eius heredibus pro aliquibus redditibus fictis vel obventionibus habitis vel preceptis durante matrimonio predictum eius virum de aliquibus bonis vel iuribus parafrenalibus dicte mulieris. Et predicta locum habeant in casibus futuris post publicationem presentium statutorum. Et non obstante solemnitate contenta in statuto de venditionibus rerum immobilium fiendis cum exclamationibus.

*Quod venditio et donatio intelligatur simulata si vendens
et donans steterit in possessione per triennium.* clxi

Item quod omnis venditio et donatio inter vivos per aliquam personam comune collegium vel universitatem de cetero fienda alicui persone comuni collegio vel universitati de aliqua re immobili intelligatur presumatur et iudicetur fictitia simulata et collusoria, et non valeat nec teneat ipso jure. Si vendens vel donans post contractum Venditionis vel donationis tenuerit vel possiderit dictam rem venditam vel donatam vel eam laboraverit vel fructus ex ea perceperit per tres annos continuos post dictum contractum non obstante aliqua locatione facta de dicta re vendita vel donata per eumentem vel donatarium venditori vel donanti. Et etiam non obstantibus aliquibus pactis vel conventionibus factis per dictas partes appositis in dictis contractibus.

De ordine Judiciorum civilium causarum. clxii

Item statutum et ordinatum est ut dispendia litium cohartentur quod omnes et singule lites questiones cause et controversie civiles seu que civiliter agitentur et de cetero moveri contingerint coram quacumque Judice magistratu vel assessore seculari ordinario vel de-

legato inter quascumque personas seculares comunia colegia vel universitates vel inter aliquam singularem et comunitatem et universitatem quovismodo et quavis causa cognoscantur decidantur et fine debito terminentur juridice et servatis ordinibus infrascriptis et statutis dicte riperie, ubi dicta questio mota fuerit et reiectis cavilationibus et frivolis exceptionibus quibuscumque per illum judicem ordinarium vel delegatum mangratum vel assessorem coram quo ipsa lis questio causa vel controversia mota fuerit. Et hoc infra terminos super hoc inferius limitatos et declaratos sub pena judicem ordinario vel delegato mangratui vel assessori coram quo ipsa lis questio causa vel controversia agitabitur omittenti ipsam questionem litem causam seu controversiam terminare infra terminos inferius limitatos et similiter civilibus commissario et consultori omittenti dare consilium suum in scriptis infra terminos inferius limitatos florenorum Centum auri applicandorum Camere magnifici domini domini nostri et reficiendi expensas litis utriusque parti.

Qui termini cognoscendi et terminandi ipsas lites, questiones causas et controversias et in eis procedendi hoc ordine limitentur et limitati esse intelligantur videlicet.

Tempus Instantie cause principalis.

clxiii

Quod instantia cause principalis non duret nec durare possit nec debeat ultra tempus et spacium quatragesima dierum utilium a die litis incepte computandorum. Que incepta intelligatur petitione porrecta et in actis dimissa et parti legitime notificata ubi per viam libelli et petitionis proceditur. Qui libellus vel petitio quamviscumque sit tollerabilis admittatur et admissa esse intelligatur ipso jure et tolerabilis esse intelligatur. Si contineat actoris et rei quantitatem et rem seu que petuntur et causam petitionis. Et a die contradictionis seu comparitionis oppositionis seu querele notificate parti. Ubi per viam contradictionis oppositionis seu querele procedatur.

Tempus Instantie prime appellationis. clxiv

Instantia vero cause appellationis interponende semel tantum per utramque partem non duret nec durare possit nec debeat videlicet prima causa appellationis ultra tempus et spacium viginti dierum utilium.

Quanto tempore durare debeat dicta appellatio. clxv

Secunda vero causa appellationis non duret nec durare possit nec debeat ultra tempus et spacium vigintiquinque dierum utilium. Ita quod omnibus computatis, videlicet tam temporibus instantie cause principalis quam utriusque cause appellationis terminus octuagintaquinque dierum utilium salvis temporibus deputatis ad appellandum vigore presentis statuti nullatenus excedatur nec excedi possit nec etiam dillatari seu prorogari quoquo modo sub pena predicta.

Ut quem termini deliberandi et respondendi petitioni et probandi et reprobandi et alia faciendi in litibus questionibus causis et controversijs antedictis dividantur et ordine congruo limitentur et ut productiones jurium et probationes cautelos et in fraudem usque prope finem litis non differantur.

Terminus respondendi petitionis. clxvi

Statutum et ordinatum est quod statim petitione porrecta et in actis dimissa in causa principali et parti notificata ut supra statutus sit et esse intelligatur ipso jure terminus duorum dierum utilium immediate sequentium reo deliberandi et respondendi dicte petitioni. Quo termino elapso sive respondeat sive non habeatur lis pro contestata.

Terminus assignatus utrique parti in prima causa. clxvii

Et elapso dicto termino dictorum duorum dierum utilium vel contradictione facta et parti notificata ubi per viam contradictionis compositionis oppositionis vel querele proceditur statim statutum sit et

esse intelligatur utrique parti videlicet actori et reo terminus quindecim dierum utilium. Excipiendi opponendi petendi et probandi per omne genus probationum ac producendi et ostendendi, quicquid dicte partes et quelibet earum voluerit in dicta causa. Ipsoque termino elapso statim quemcumque agitata et producta probata et ostensa in dicto termino probatorio. Intelligatur et sint ipso jure publicata ita quod de eis fiat copia utrique parti si fuerit requisita.

Terminus assignatus ad respondendum positionibus. clxviii

Et quod quibuscumque positionibus quo fieri contingerit in quamcumque causa teneatur pars contra quam producte fuerint et cui date fuerint ipse positiones ad consulendum infra duos dies utiles respondere dictis positionibus et cuilibet earum clare et aperte et sine conditione affirmando vel neganda de scientia vel credulitate sine ulla contradictione vel protestatione. Alioquin responsio aliter facta pro non facta habeatur. Et si non responderit habeantur pro negatis. Sed nichilominus iudicem possit et teneatur ad Instanciam illius qui positiones produxerit omnibus juris remedijs etiam per detentionem et carcerationem persone compellere quemlibet ad respondendum dictis petitionibus quandocumque in termino probationum fiendarum.

Terminus reprobationis assignatus in prima causa. clxviii

Et immediate post ipsum terminum statutus sit et esse intelligatur utrique parti terminus decem dierum utilium reprobandi et impugnandi quemcumque probata producta et ostensa in dicto termino probatorio. Et si aliqua partium in ipse termino reprobatorio produxerit articulos vel capitula tendentia ad reprobandum producta et probata per alteram partem in primo termino probatorio tunc liceat illi parti contra quam producta fuerint et cuilibet alteri cuius intersit coadiuvare et corroborare per legitimas probationes probata et producta et ostensa in ipso termino intelligantur et sint ipso jure publicata et de ipsis fiat copia ut supra.

Quod omnes exceptiones sint in fine litis . clxx

Statutum quoque est quod omnes exceptiones replicationes et triplicationes dilatorie declinatorie peremptorie et cetera cuiuscumque generis sint de quibus alias non sit cognitum et decisum inter partes sint salve utrique parti in fine litis tempore disputationis, ne ob hoc processus cause differatur. Que quidem exceptiones dilatorie et declinatorie et similes recte intelligantur. Si de ipsis in sententia vel pronuntiatione ferenda super causa principali non fuerit facta mentio.

Comissio prime cause infra quod fieri debet et ubi. clxxi

Deinde iudicis Magistratus vel asesor ordinarius vel etiam delegatus coram quo dicta lis questio causa vel controversia vertetur. Teneatur et debeat infra quatuor dies continuos immediate post dictum terminum reprobativum ad requisitionem dictarum partium vel alicuius eorum comittere ipsam litem questionem causam seu controversiam uni jurisperito de confidentibus utriusque partibus eligendo. Et si aliqua pars recusaret dare vel contumax esse in dando confidentes suos et tot quod unus concordetur tunc dictus iudicis magistratus vel asesor comittere debeat dictam litem questionem vel controversiam uni ex confidentibus partis producentis confidentes suos, et non contumacis ut supra. Et quod deinceps dentur solummodo confidentes et non suspecti in qualibet causa de residentibus in comunitate predicta si in ea erit copia jurisperitorum. Et si non tunc dentur de residentibus in civitate brixie et de collegio iudicum brixie, si in ea erit copia jurisperitorum dicti collegij. Et si non tunc dentur de alijs residentibus in dicta civitate. Et si de eis non erit copia tunc dentur de alijs proximioribus in una ex civitatibus proximioribus dicte terre vel loco ubi questio mota fuerit, nisi partes aliter fuerint in concordia. Et quod elapsis dictis quatuor diebus si dicta comissio non fuerit petita iudicis teneatur et debeat ipsam causam cognoscere et terminare per se nisi per ambas partes petitum fuerit ipsam causam

comitti debere quo casu etiam elapsis ipsis quatuor diebus teneatur ipsam comittere ut supra.

Quod cogitur commissarius acceptare et jurare. clxxii

Qui commissarius ipsam comissionem omnibus juris remedijs statim acceptare cogatur et jurare ad sancta Dei evangelia tactis scripturis quod juste et recte consulat in causa sibi comissa. Deum semper pre oculis habendo ejusque tremendum judicium expectando. Quod sacramentum scribatur in actis cause vel de eo fiat publicum Instrumentum nec possit assumi ultra ipsum commissarium, nec sibi dari debeat alius socius ad examinandum dictam questionem, nec ad consulendum super ea ne partes ultra debitum vexentur laboribus et expensis.

Infra quem terminum partes producere debeant Instrumenta coram commissario. clxxiii

Postea vero partes infra duas dies compareant coram dicto commissario et producant coram eo processus et omnia acta agitata et producta in lite et questione predicta infra talem terminum quod dicta comissio post ipsorum productionem restent ad minus octo dies utiles ad deliberandum et consulendum supra dicta causa sub pena librarum vigintiquinque parvorum parti omittenti producere ut supra. Et plus et minus arbitrio judicentis.

Quod commissarius presentare debeat consilium suum. clxxiiii

Quibus visis et diligenter examinatis per dictum commissarium et auditis allegationibus que coram eo fieri voluerint per partes et eorum advocatos teneatur et debeat dictus commissarius presentare vel presentari facere consilium suum in scriptis eius manu propria subscriptum super questione sibi comissa ad banchum Judicentis manigratus vel assessoris ut supra coram quo ipsa questio ante finem termini quatragesima dierum utilium de qua presentatione fuit subscriptio

dicto consilio manu notarij cause per quem et qua die presentatum fuerit et idem fiat in actis dicte cause. Ita quod jusdicens mangratus vel asessor juxta forma dicti consilij possit teneatur et debeat suam diffinitivam sententiam proferre et publicare super questione predicta. Infra terminum predictum, que pronuntiatio et publicatio facta esse intelligatur ipso jure se judex cause omiserit proferre et publicare ut supra.

*Quod judex cause possit a se litem terminare si fuerit
de pretium voluntate.* clxxv

Possit tamen dictus Jusdicens mangratus vel asessor dictam questionem cognoscere decidere et terminare infra dictum terminum per se tantum et absque aliquo commissario elligendo si fuerit de pretium voluntate quo casu jurare teneatur et in actis scribatur prout supra in sacramento commissarij continetur mutatis mutandis. Et quod dictus jusdicens nullum possit recipere salarium seu emolumentum sub pena quadrupli de quo possit et debeat etiam sindicari.

Circa appellandi a prima sententia. clxxvi

Lata vero dicta sententia diffinitiva vel facta dicta terminatione vel diffinitione possit pars que succumbuerit et quilibet alius cui de jure liceat appellare vel nullam dicere infra terminum sex dierum continuorum a die late sententie, et non ultra. Et ab ipsa sententia vel diffinitione seu terminatione appellare vel nullam dicere ad unum Judicem appellationis demdum seu constituendum per dominum capitaneum dicte riperie vel eius locumtenentis prout infra. Salvo tamen quod in causis et casibus specialibus in quibus prohibita sit appellatio vel nullitas a jure comuni vel ex forma statutorum communis riperie non liceat appellare vel nullam dicere.

Qualiter procedi debeat in causa appellationi. clxxvii

Qua appellatione vel nullitate interposita teneatur interpellans a dicta sententia petere judicem appellationis a Capitaneus dicte ripe

rie vel eius locumtenentis infra terminum quatuor dierum continuorum. Qui Capitaneo vel eius locumtenente sub pena Florenorum quinquaginta auri applicari ut supra infra quatuor dies a die dicte petitionis sibi facte computandos teneatur et debeat omnibus juris remedijs ad instantiam dicti appellantis aut appellati partes cogere inter quas dicta questio agitabitur ad dandum confidentes eorum in questione prefata et recepto pretium confidenti juridico ut supra teneatur et debeat precise et omni exceptione remota non tanquam capitaneus sed tamquam officialis et executor in hac parte specialiter constitutus causam ipsius appellationis et nullitatis committere audiendam examinandam et sine debito terminandam. Et si altera partium non comparverit ad dandum confidentes suos inscriptis infra tempus statutum, vel comparverit et similiter non dederit confidentes suos tunc liceat prefato domino capitaneo seu eius locumtenenti committere causam et questionem predictam alteri ex confidentibus partis comparverit. Qui confidens et commissarius in quantum coram eo procedi contingat per partes in dicta causa teneatur et debeat ipsam commissionem seu questionem acceptare infra tertium diem proxime sequentem et jurare et in actis scribatur prout supra in sacramento commissarij primi cause continetur mutatis mutandis et habeat auctoritatem et omnimodam jurisdictionem in dicta causa quam habere debet quilibet competentes iudex appellationis. Et etiam per prius cognoscat et decidat infra terminum sex dierum utilium immediate sequentium utrum sit defferentium vel non dicte appellationi vel nullitati in casu quo de hoc dubitetur. Et quod a pronuntia super lite facta non possit appellari nec nulla dici. Et quod dictus commissarius ubi pronuntiet esse defferendum non habeat aliquod salarium de dicta pronuntia. Sed tantum habeat salarium de sententia diffinitiva per eum facienda super causa appellationis. Et idem ordo servetur etiam in appellationibus et nullitatibus interponendis a sententijs latis in causis summarijs et extraordinarijs. Hoc addito quod liceat et licitum sit appellanti procedere coram capitaneo dicte riperie seu eius locumtenentis ad quem appellaverit et qui commiserit dictam causam ap-

pellationis tamquam coram iudice appellationis cui dicta causa appellationis comissa fuisset ad faciendum omnes et singulos actos et appellationes que fieri debent infra terminum probatorium et reprobatorium prefixum dicte cause nullitatis et appellationis ex forma statuti predicti. Et quod lapso dicto termino probatorio et reprobatorio infra sex dies continuos immediate sequentes dicte partes teneantur comparere coram dicto iudice cui dicta questio comissa fuerit cum omnibus et singulis suis iuribus actis et Instrumentis productis infra terminum probatorium et reprobatorium. Et quod dictus iudex appellationis infra residuum temporis secundum acta et producta ut supra ipsam litem decidere et terminare debeant pro inde ac si coram eo predicta agitata fuissent.

Infra quem terminum produci debeat libellus appellationis. clxxviii

Postque statim procedatur in ipsa causa appellationis seu nullitatis coram dicto commissario et iudice dicte cause sive procedatur coram Iudice dicte appellationis sive coram dicto domino capitaneo seu eius locumtenente ut supra. hoc ordine videlicet. Quod statim post ipsam commissionem et acceptionem infra duos dies utiles immediate sequentes teneatur appellans vel nullam dicens coram dicto iudice coram quo procedit continget petitionem suam in scriptis porrigere et parti notificare personaliter vel ad domum. Que petitio qualiscunque sit dummodo tollerabilis admitatur et admissa esse intelligatur ipso iure et nulla litis contestatio exigatur. — Et jurare coram dicto iudice coram quo procedi continget petitionem suam in scriptis porrigere et parti notificare personaliter vel ad domum. Que petitio qualis et que sit dummodo tollerabilis admittatur et admissa esse intelligatur ipso iure. Et nulla litis attestatio exigatur ¹⁾ —. Et jurare coram dicto iudice coram quo procedi continget se non dolo nec calumpnia sed credens justam fovere causam appellasse nullam dixisse

¹⁾ Tutto lo stampato chiuso fra le due linee e cancellato mediante una semplice linea.

ac satisfacere de restituendo alteri parti omnia dampna expensas et interesse litis predictae que passa fuerit et que taxata fuerint per iudicem dicte cause si ipse appellans vel nullam dicens succumbuerit in dicta causa appellationis vel nullitatis, vel si ipsam appellationem vel nullitatem non fuerit prosecutus usque ad finem. Alioquin ipse appellans renuntiasset intelligatur et prima sententia firma maneat et executioni mandetur.

Postque statim et sine nullo intervallo statutus sit et esse intelligatur appellanti et nullam dicenti et appellato et contra quem vel quos nulla dicitur, terminus octo dierum utilium probandi producendi ostendendi opponendi tam super nullitate quam iniquitate dicte sententiae et alijs ad ipsam causam pertinentibus quicquid ipse partes et quelibet earum voluerint ipsoque termino finito statim omnia agitata producta probata et ostensa in ipso termino intelligant et sint ipso jure publicata. Et de eis utrique parti fiat copia si fuerit requisita.

Terminus reprobatorius in causa prima appellationis. clxxviii

Successive vero statim statutus sit et esse intelligatur ipso jure utrique parti terminus sex dierum utilium reprobandi et impugnandi et excludendi quemcumque agitata producta probata et ostensa in dicto primo termino et si aliqua partium in ipso termino reprobatorio produxerit articulos, vel capitula tendentia ad reprobandum probata et producta per aliam partem in primo termino probatorio que capitula et articuli produci debeant per tres dies ante finem dicti termini reprobatorij parte presente vel legitime ad hoc citata et sibi de ipsis articulis et capitulis copia dimissa personaliter vel ad domum. Et postea produci non possint nec admitti. Tunc liceat illi parti, contra quam producta fuerint et cuilibet alteri cuius interest coadjuvare et corroborare per legitimas probationes probata producta et ostensa in dicto primo termino. Quo termino reprobatorio elapso quolibet agitata producta et ostensa in dicto termino. Intelligantur et sint ipso jure publicata. et de eis fiat copia ut supra. Et quod om-

nes exceptionis sint salve in fine et reecte intelligantur et cetera ut supra prout in ordine principalis cause superius continetur.

Postea vero dictus iudex et commissarius dicte prime cause appellationis coram quo procedi contingeret visis et diligenter examinatis predictis et partium allegationibus auditis teneatur et debeat ante finem termini viginti dierum utilium ipse cause limitati suam definitivam sententiam proferre et publicare supra dicta causa quam sententiam eius manu propria subscribere teneatur.

Postquam vero lata fuerit infrascripta sententia in dicta causa appellationis vel nullitatis in quantum et quatenus confirmata fuerit prima sententia lata in causa principali non liceat amplius provocare nec appellare a dicta sententia nec nulla dicti nec eidem aliquo modo contrahiri nec etiam contra eam quicquid exipi vel opponi. Sed prout lata fuerit executioni mandetur omnibus juris remediis.

*Modus se appellandi a sententia lata in causa
prima appellationis.*

Si vero per ipsam sententiam latam in dicta causa appellationis et nullitatis fuerit dicte prima sententia annullata vel revocata vel aliter reformata particulariter vel in totum, tunc liceat succumbenti in dicta causa appellationis vel nullitatis et cuilibet alteri cui de jure liceat appellare vel nullam dicere infra terminum sex dierum continuorum a die late sententie et non ultra. Et a dicta tali sententia appellare et nullam dicere ad unum alium iudicem appellationis dandum et deputandum per dictum dominum capitaneum dicte riperie seu eius locumtenentis. Et qui peti et dari debeat et cetera prout in prima causa appellationis superius est expressum.

In qua causa appellationis secunde procedatur. Et intelligatur termini limitati in omnibus et per omnia prout in prima causa appellationis superius est expressum mutatis mutandis et congrua congruis referendo. Ita tamen et hoc semper intellecto quod dicta causa dicte appellationis et nullitatis infra restum termini predicti octuaginta quin-

que dierum utilium omnibus instantijs tam principalis cause quam appellationis limitatis ut supra. Salvis temporibus ad appellandum pendendum et deputandum judicem appellationis et acceptandum causam appellationis vigore presentis statuti decidatur et sine debito terminetur nec dictum terminum excedat ullo tempore. ut supra sub pena predicta ut supra. Que sententia omnibus juris remedijs prout lata fuerit executioni mandetur.

*Quod hoc Statutum habeat locum in causis pendentibus
et futuris.*

Statutum est quoque quod presens statutum etiam locum habere debeat et servari in quibuscumque questionibus et causis ordinarijs pendentibus, et in ceteris de cetero inchoandis firmis tamen manentibus actis agitatjs et productis in dictis causis pendentibus.

Quod sententie ferri debeant clare et non sub conditione.

Item quod omnes et singuli commissarij consultores et jusdicentes teneantur et debeant eorum consilia et sententias dare et proferre in scriptis clare et aperte et sine ulla conditione vel alteratione. Et in ipsis consilijs et sententijs declarare et taxare espensas litis dampna et interesse in casibus in quibus pars in ipsis expensis dampnis et interesse de jure veniet condempnanda sub pena florenorum quinquaginta auri cuilibet consultori et jusdicenti contrafacienti vel obmittenti facere prout supra camere prefati domini nostri applicandorum.

*Quod non habeat locum in dacijs nec in Statutis mercatorum
nec in causis in quibus potest procedi breviori via.*

Verum tamen nisi fuerit de partium voluntate ordo presentis statuti et disposita in eo non vendicent sibi locum in causis datiorum. Sed in eis pacta et statuta datiorum super ipsis edita observentur. nec etiam in causis questionibus seu controversijs motis vel movendis occasione exclamationum que fiunt pro bonis vendendis ad cridas vel accipiendum insolutum et occasione contradictionum extimis factis

seu fiendis coram officialibus et rectoribus dicte riperie de bonis debitorum. Sed in ipsis servantur alia statuta super ipsis specialiter edita et termini statuti in eis, nec etiam in causis mercatorum que vertuntur coram consulibus mercatorum inter mercatores et ex causa merchantie. Sed in ipsis servantur statuta ipsorum mercatorum, nec etiam in causis summarijs in quibus procedi potest breviori via quam via presentis decreti secundum formam aliquorum statutorum comunitatis riperie vel alicuius rescripti seu mandati et commissionis magnifici domini nostri nec etiam in compromissis factis et fiendis in amicis comunes de pretium voluntate aut ex dispositione alicuius statuti vel decreti vel dicte cause speciales et exceptate brevius terminentur. Et non possint excedere aliqualiter terminos suprascriptos quinymo celerius et breviori via terminari debeant ne partes expensis et probationibus litium in ipsis causis agraventur. Et quod in ipsis causis non possit appellari nisi semel tantum per quamlibet parte a sententijs inde ferendis. Et quod appellari debeat ad iudicem deputandum per dominum capitaneum dicte riperie seu eius locumtenentem qui peti et dari debeat in terminis superius limitatis et secundum formam suprascripti Statuti. Salvo quod non possint appellari a sententijs latis vigore compromissi nec aliqualiter contrahiri.

*Quod termino assignando pro testibus absentibus et instrumentis
ex stantibus ex jurisdictionum.*

Item quod si aliqua partium voluerit producere in causa aliquos testes absentes vel instrumenta que essent extra territorium iudicentis tunc nominatis prius dictis testibus et instrumentis quibus semel nominatis nichil addi possit. Et facta fide summariam de huiusmodi absentia et carentia instrumentorum extra territorium existentium Iudicis litis prout sibi videbitur. et parte jurante ad sancta Dei evangelia corporaliter tactis scripturis quod non facit nec fieri petit dolo nec calumpnia vel in fraudem nec animo protellandi litem. sed putans ipsius testibus et instrumentis iudicaretur ad probationem juris sui. Et casu assignetur sibi per iudicem litis terminus competens secundum distan-

tiam locorum et negotij qualitatem infra quem dicti testes recipi et examinari possint debita forma juris eorumque dicta judici litis solempniter presentari et ipsa instrumenta produci. Et in eo termino assignando ut supra possit etiam altera pars ostendere et probare de jure suo quicquid voluerit. Quo termino pendente non currant tempora huius statuti, nisi termini statuti ad probandum quo ad testes et alias probationes presentes.

*De modo servando per volentes agere contra minores
et similiter.*

Item quod si deinceps contingat ullam litem questionem causam seu controversiam moveri alicui pupillo vel minori furioso vel mente-capto aut simili persone tutore vel curatore carenti ne talis persona remaneat indeffensa nec jus suum pereat propter carentiam legitimi defensoris teneatur et debeat agere volens contra aliquem ex predictis prius citari et moneri facere aliquos ex eius proximioribus agnatis vel¹ attinentibus si que erunt presentes. Et si non adessent aliquos ex proximioribus amicis et vicinis eiusdem. Et unaa cum eis vel saltem eis presentibus aut legitime citatis instare et requirere coram iudice competente quod ipsi contra quem dictam litem movere voluerit detur et decernatur per dictum iudicem cum solempnitatibus opportunis tutor vel curator ydoneus secundum conditionem persone cui decernendus erit generalis, vel saltem specialis ad litem predictam, cum quo possit iudicium inchoari. Et qui jura illius cui dabitur defendere debeat. Qui iudex teneatur infra triginta dies continuos a die requisitionis sibi facte computandum providere eidem de ydoneo tutore vel curatore ut supra. Et ad dictam tutelam seu curam seu defensionem sub eundam teneatur compellere illos agnatos cognatos vel affines prout ipsi iudici videbitur cum cautionibus obligationibus sacramentis decreto et juris solempnitatibus opportunis sub pena librarum quinquaginta parvorum applicandarum camere prelibati domini nostri.

*De pena imposita proferenti vel danti sententiam
aut consilium iniquum vel iniustum.*

Si quis autem iudicens magistratus vel assessor a se ipso absque consilio alicuius protulerit aliquam sententiam Iniquam et Injustam in totum vel in partem. Aut aliquis commissarius Iniquum vel iniustum consilium dederit in totum vel in partem. Que Iniquitas vel Iniustitia constet ex actis productis in causa super qua dicta sententia lata fuerit vel dictum consilium datum vel aliter legitime detegatur si scienter vel dolose hec fecerit incurrat in penam pro uno denario quatuor quantitatis seu extimationis rei de qua fuerit questio applicanda pro medietate camere prefati domini. Et pro alia medietate dampnum passo. Et ulterius privetur omni beneficio et officio advocandi iudicandi et consulendi et quolibet privilegio et beneficio sui collegij imperpetuum. Si vero per Imperitiam vel Ignorantiam tunc teneatur reficere parti ex hoc lese dampnum cum expensis per ipsam partem passis, in duplum secundum quod iudici equum et justum videbitur. Quarum quidem penarum de quibus supra fit mentio, nec non pene impositae non terminantibus questiones in terminis limitatis exigitores et executores esse debeant illi quos prefatus magnificus dominus noster super hoc duxerit deputandos. coram quibus volens querelari de predictis teneatur suam querelam producere in scriptis infra sexaginta dies continuos immediate sequentes post dictum terminum octuaginta quinque dierum utilium omnibus instantijs limitatum. Quo termino elapso non audiatur. Qui cognitores et executores tam circa cognitionem quam executionem dictarum penarum et cuiuslibet earum procedere teneantur summarie et de plano sine strepitu et figura iudicij solaque veritate inspecta, et omnibus juris remedijs prout expediens fuerit et eis videbitur convenire.

*De pena imposita habentibus citatis et non venientibus
ad testificandum.*

Item statutum est quod in omni causa omnes et singuli testes producendi per aliquam partium cogantur indilate per Judicem litis realiter et personaliter et omnibus juris remedijs ad jurandum et testimonium veritatis prohibendum in dicta causa sub pena cuilibet testi inobedienti librarum quinquaginta parvorum et plus et minus arbitrio judicentis. Inspecta qualitate facti et conditione personarum. Cuius quidem pene medietas camere domini nostri applicetur et alia medietas parti ipsum testem producere volenti. Que pena statim per judicem litis exigatur.

*De juramento prestando per notarium elligendum
ad examinandum testes.*

Notarij autem deputati ad examinandum et recipiendum testes statim postquam electi fuerint ac notarij deputati ad scribendum dicta testium teneantur et debeant jurare coram judicante coram quo causa agitabitur, quod testes producendos bene et diligenter examinabunt et interrogabunt coram quem dicta et testimonia fideliter recipient et scribent et scribi facient pro utraque parte bona fide et sine fraude omni dolo cessante. Et venendo ab ipsis testibus veritatem eius quod sciverint de negotio super quo producti fuerint, cum interrogationibus debitis et non superfluis nec cavilosis, et non deviendo ullo modo a tramite veritatis et justitie. Et quod servabunt statuta super ipsis edita. Et quod non propalabunt nec manifestabunt ullo modo directe vel indirecte verbo metu? vel astentione dicta tenentium? alicui partium nec alteri persone. Sed ea tenebunt et teneri facient secreta donec fuerint publicata sub pena florenorum vigintiquinque auri pro quolibet ditorum notariorum dicte camere applicandorum ultra penas a jure limitatas. Quod juramentum scribatur in actis cause. Et receptio et examinatio testium aliter facta non valeat nec teneat ipso jure.

*Quod Instrumenta semel producta iterum producantur
si per ea comprobare volet.*

Item quod quelibet partium que in iudicio produxerit aliqua acta Instrumenta vel scripturas teneatur et debeat non obstante productione semel facta ad instantiam partis et cuius inter sit ea vel eas reprobare volentis et jurantis se non dolo nec calumpnie causa hoc petere ipsa instrumenta acta vel scripturas quibus alias usa fuit. Iterum de novo producere et in actis dimittere, et etiam parti requirenti ut supra copiam facere. Et ad hoc cogatur et cogi possit per quemcumque iudicentem omnibus juris remedijs etiam per personalem detentionem Videri fecimus ac diligenter examinari Statuta et ordinamenta illius nostre comunitatis riperie lacus benaci brixienti qui supplicarent per nos sibi confirmari et illis nostras fieri fecimus additiones et correctiones secundum quod nobis visum fuit convenire. Quare serie presentium omni modo Jure via forma et causa quibus melius possumus etiam de nostre plenitudine potestatis. Omnia et singula statuta et ordinamenta predicta et contenta in illis. Ex certa scientia approbamus ratificamus et confirmamus de cetero servari volumus et jubemus hinc ad duos menses proxime futuros presentibus valitis. Infra quos additiones et correctiones ipsas inferi et describi poterunt ordinate in statutis et ordinamentis antedictis in quorum testimonium presentes fieri jussimus et registrari nostrique sigilli munimine roborari. *Datum Rome die Vigessimosecundo mensis Junij a nativitatis Domini nostri domini domini Jesu Christi Centesimo primo. Principatus nostri anno primo* 1).

1) Tutto il corsivo è di carattere più recente, sovrapposto alla dicitura antica, cancellata.

1)
 Qui vidimus et per Spectabiles Dominos
 legumdoctores et vicarios nostros generales et consiliarios dom. . . .
 et dominum fecimus videri et matura deliberatione examinari.
 Statuta et ordinamenta. Civilia et criminalia comunitatis et hominum
 nostre riperie lacus benaci brixiensis nobis cum instantia supplicantium
 quod illa confirmare dignemini et ceter. Quinque ipsis statutis et ordina-
 mentis, correctiones ed additiones fieri fecimus prout nobis visum
 fuerit convenire. Et deinde illa transcribi in cartis membranis ordinate.
 Volentes ipsis nostris subditis complacere harum tenore ex certa scientia
 et omni modo jure via forma et causa quibus melius possumus etiam
 de nostre plenitudine potestatis omnia et singula statuta et ordina-
 menta predicta distincta, videlicet civilia per capitula. Centum septua-
 ginta sex, et criminalia per capitula centum nonaginta Incipientia.
 Item. Et descripta super duobus quaternis et ceter. confirmamus ap-
 probamus et ratificamus prout facent, et illi de cetero servari volu-
 mus et jubemus. Et insuper recolentes alias per nostras literas dat.
Rome die xx. mensis Junij 2) proxime preteriti confirmasse statuta pre-
 dicta usque ad duos menses proxime futuris. Infra quos sperabamus,
 quod statuta illa in cartis membranis posset transcribi. Et infra tempus
 illud predicta transcriptio fieri nequiverit et tamen statuta predicta
 fuerint observata, volentes et pro agitata vigore dictorum statutorum
 ab inde citra valere et effectum sortiri decernimus et jubemus Eadem
 potestate. Quod confirmatio nostra predicta, de qua litere nostre pre-
 dicte mentionem faciunt et omnia et singula statuta predicta et etiam
 omnia et singula agitata et secuta vigore et respectu statutorum pre-
 dictorum, et cuiuslibet eorum a dicto die vigesima *secunda junij* usque
 in diem hodiernum sint et esse intelligantur per nos confirmata et

1) I punti segnano delle cancellature illeggibili.

2) Raschiato l'antico è sovrapposta la data di Roma con carattere più moderno.

approbata, Et confirmationes illam usque per totum presentem diem durasse et etiam de cetero durare et servari debere per inde ac si agitata fuissent et sequa in termino dictorum duorum mensium, legibus seu decretis aut statutis aliquibus in congruis facientibus non obstantibus. In quorum testimonium presentes fieri jussimus et registrari nostrique sigilli munimine roborari Datum 1) die martii 22 mensis septembris Centesimo anno Indictione Post

 Data anno nativitalis domini nostri domini domini Jesu Christi Centesimo primo VIII kal. julij Principatus nostri anno primo.

Statuti Criminali della Riviera di Salò.

Inedito 1).

Copia statutorum et decretorum criminalium comunitatis riperie brixie lacus garde scripta per me petezolum quondam requiliani dicti flocacij de salodo etc. etc. . . .

Joannes de petrasancta Syndicus et Capitanei riperie lacus garde Colateralis.

mccccxxv. die xv. decembris

Spectabilis et magnific. d. Ubertus de petrasanta honabil. Capitaneus riperie lacus garde et pertinentiarum intravit (in) suprascriptum Capitaneatum et honorabiliter stetit et perseveravit in eo quousque dictus Capitaneatus per alios captus fuit officiales. et Eo Johannes de

1) Tutto il punteggiato e raschiato ed illeggibile, il corsivo è sostituito ad altro scritto più antico, pure raschiato.

2) Dall'Archivio di Salò.

petrasanta pro Ccolateralis cum suprascripto domino Capiteano stetit
etc. etc.

Costantius canzelarius domini Ludovici de mutina.

Joannes ex Capiteanis de Vicomercato
Riperie Lacus Garde Capiteanus
Joannem.

Dux Mediolani etiam papie
Anglerieque comes ac Janue dominus.

mutina
mirabatur Bononia
filius quondam

Immedicabile vulnus

Ense recidendum est.

Volumen Statutorum et ordinamentorum criminalium comunitatis
riperie lacus garde Corectorum et provisorum per Bartolameum de
lancetis de materno Magistrum Martinum quondam ognabeni de gar-
dono Guielminum de cataneis Faustinum quondam saladini ambos
de salodo Tebaldum de arcilis Franceschinum nicolay Berlioti ambos
de gargnano Bertolasium de cavallis del calvazesio Stefaninum de
vicho de manerva Michaellem Jacobi de sancto felice. Tuschulum
florioli de tusculano Johannem de cerabellis de rivoltella, zilianum
quondam ziliani de gardono. Johanellum de gazanis de vulzano et
peterzolum quondam Bertolamei avancij de manerva. Ad hoc per ge-
nerale consilium ipsius comunitatis electos de mense septembris
Anni cursi Millesimi trecentessimi octuagessimi quinti et martij anni
curentis Millesimi trecentessimi octuagessimi sexti, nona Indictione.
Et deinde confirmatum per Illustrem principem et excellentissimum
dominum nostrum Comitem Virtutum Imperialem Vica-
rium generalem et ceter. per suas litteras dat. mediolani die nono
aprilis Millesimo et Indictione proxime suprascriptis et registratos in
fine presenti Voluminis,

Rubrice Statutorum criminalium comunitatis riperie lacus garde.

Forma sacramenti prestandi per rectorem comunitatis riperie lacus garde	i
De salario dicti rectori	ii
Quod potestas vel capitaneus non possit accipere aliquid compromissum	iii
De solutionibus quas recipere potest notarius domini potestatis ad civilia	iv
Quod elligantur sex syndici seu deputati	v
De salario infrascriptor. sindicor. seu deputator.	vi
De ellectione offitialium dicte comunitatis	vii
Quod massarius dicte comunitatis debeat recipere omnes introitus dicte comunit. et expensis facere	viii
Quod aliquid laborerium fieri non debeat expensis dicte comunitat. mandato d. capitanei	viii
Quod quodlibet comune comunitat. predicte teneatur constituere syndicum qui promitat et satisdet in manibus domini potestatis	x
De modo faciendi potestas et partita in consilio	xi
Quod nemo audeat loqui in consilio	xii
De salario ambaxiatorum dicte comunitatis	xiii
Quod potestas sive capitaneus non possit petere nec habere aliquos lectos nec aliq. alias masericias expensis comunit. predicte	xiii
De ordine procedendi in criminalibus et primo de acustionibus	xv
De modo et forma procedendi in maleficijs	xvi
Quod dom. potestas seu Iudex malefic. faciat citari acusatum	xvii
In quibus casibus possit procedi per inquisitionem	xviii
De non inquirendo rixas factas inter virum et uxorem	xviii
Quod per offitium procedi possit contra nominatos per malefactores	xx

Quod in dilatione seu termino non computetur dies termini	xxi
Quod accusatus vel inquisitus de aliquo crimine ex quo pena sanguinis veniret imponenda teneatur venire personaliter	xxii
Quod nullus idonee satisdans detineatur	xxiii
Si pendente inquisitione supervenit acusator	xxiiii
Quod capitula intelligantur admissa	xxv
De testibus diligenter examinandi	xxvi
Quod nullus puniatur corporaliter nisi lege municipali caveatur	xxvii
De defensione competenti danda ante condemnatione	xxviii
Quod condemnationes fiant pure et non sub conditione	xxviiii
A quibus sententijs criminalibus non potest appellari	xxx
Quod bamnitus soluta condemnatione canzeletur de bamno	xxxi
Quod in condemnationib. ponatur nomen et cognom. condemn. et partis	xxxii
Quod processus et condemnationes possint fieri de forasterijs licet nomen et cognomen rey non sit in eis	xxxiii
Quod spoliatus restituatur in possessione in qua erat tempore spoliationis	xxxiiii
De delatione certorum verborum in causis criminalibus	xxxv
De pena acusantis qui non possit substinere	xxxvi
De pena maledicentis deum vel beat. Virginem Marianam	xxxvii
De pena maledicentis sanctum et sanctam	xxxviii
De pena dicentis alicui verba iniuriosa	xxxviiii
De pena facientis insultum sine percussione	xl
De eodem ad domum habitationis	xli
De pena facientis percussione cum gladio seu armis vetitis si non occiderit	xlii
De eodem	xliif
De percussione sine armis vetitis	xliiii
De pena membrum amputantis vel oculum erventis	xliv
De pena debilitantis membrum	xlvi
De pena sgrafgnantis aliquem	xlvii

De pena mordentis aliquem	xlviii
De pena proiecentis aliquem in terram	xlviii
De pena proiecentis lapidem fraudolenter	l
De pena decapilantis aliquem	li
De pena sburlantis aliquem	lii
De pena delacerantis pannos alterios	liii
De pena comitentis homicidium	liiii
De asasinis et eorum pena	lv
De paricida capite puniatur	lvi
De pena rapientis mulierem honestam	lvii
De pena mulieris habentis maritum comittentes strupum vel adulterium	lviii
Quod sodomite igne concrementur	lviii
De pena tenentis seu exercentis privatum carcerem	lx
De pena tenentis aliquem inclusum et qui non fecerit eum redimere	lxi
De pena illius qui per metum fecerit aliquem redimere	lxii
De pena trabutantis aliquem	lxiii
Quod fures et latrones possint impune capi dum consi- gnentur	lxiii
De pena impediētis ne detenti fures vel malefactores con- signentur	lxv
Qualiter universitates teneatur dare auxilium ad consignan- dum malefactores	lxvi
De pena capientis aliquem, ut malefactorem et non consi- gnatis eum	lxvii
De pena afferentis aliquem malefactorem de manibus familie domini potestati	lxviii
Quod stachum et robaria idem intelligatur	lxviii
De pena comittentis robariam vel stachum extra comuni- tates terras et domos habitatas	lxx
De robaria et stacho comissis in comunitate vel terra seu domo habitata	lxxi

De pena plagiarij	lxxii
De pena venefici	lxxiii
De pena maleficiorum	lxxiiii
Quod fur famosus furchis suspendatur	lxxv
De pena furris non famosi furtum comittentis	lxxvi
Quod furtum non excedens soldos decem parvor. non intelligatur in cohacervatione furtoꝝrum	lxxvii
De receptatoribus furtoꝝrum et robariarum et eorum pena	lxxviii
De pena illius qui se reduxerit in terra in qua est oriundus cum furto vel robaria alibi factis	lxxviiii
De pena receptantis bamnitum de rebelione	lxxx
De pena facientis vel fieri facientis falsam monetam	lxxxix
De pena portantis seu portari facientis scienter fals. monet.	lxxxii
De pena falsificant. sigillum dom. nostri vel comunit. riperie	lxxxiii
De pena falsificantis scripturas existentes ad cancellariam comunitatis vel ad cameram seu in archivio vel massarias dicte comunitatis	lxxxiiii
De pena facientis seu fieri facientis cartam vel scripturam falsam	lxxxv
De pena producentis cartam vel condemnationem falsam	lxxxvi
De falsitate banni	lxxxvii
De pena facientis offitium ministralie qui non sit ministralis	lxxxviii
De pena ministralis facientis falsam ambaxiatam vel relationem	lxxxviiii
De pena producentis istrumentum falsum factum ad ejus postulationem	lxxxix
De pena illius qui dixit falsum testimonium in causa criminali	lxxxxi
De pena producentis falsos testes vel eius utentis	lxxxxii
De pena illius qui dixerit falsum testimonium in causa civili	lxxxxiii
De imbrematuris notarij infamati gubernandis	lxxxxiiii
De notario infamato	lxxxxv
De pena banniti vel condannati de falso	lxxxxvi
De pena comitt. falsum aliter quam lege municipali sit cautum	lxxxxvii

De incendio	lxxxviii
De pena dantis damnum aliter quam per incendium	lxxxviii
Qualiter comunia teneatur ad restitutionem pro danno dato	c
De pena amoventis fraudulenter terminum seu terminos aliquos	ci
De pena cavantis in preiudicium alterius	cii
De pena prohicientis immundicias in vijs	ciii
De nulla domus vel sedumen devastetur in comunit. riperie	ciiii
De pena auferentis bannitum vel malefactorem qui consign. voluerit	cv
De pena defferentis intra muros et confinia riperie hominem occisum	cvi
Quod minor xiiii. anni non puniatur corpore	cvii
De pena illius terre in qua banniti de maleficio inventi fuerint conversari	cviii
De arbitrio domini potestatis contra impediennes volentes capere malefactores	cviii
De penam rumpentis pacem	cx
In quem pervenire debet pena propter pacem ruptam	cx i
De pena iniuriantis dominum potestatem	cxii
De pena temptantis corumpere dominum potestatem	cxiii
De pena officialis comunitatis comittentes fraudem vel furtum seu baratariam	cxiiii
De pena facientis pignorationem sine licentia iudicis	cxv
De pena tenentis ludum bislacie vel prestantis	cxvi
De pena ludentis ad bislaciam	cxvii
De pena ludentis in nundinis vel mercatis	cxviii
Quod omnes obligationes contractus et distractus factus occasionem ludi non valeant	cxviii
De procedendo contra infamatos de bislacia	cxix
Quod non teneantur taberne contra infrascriptam formam	cxli
Quod tabernarij aut vendentes aliquid ad minutum non credant filiis familias nec famulis	cxlii

Quod consules et omniales terrarum comunitatis teneant denunciare ludentes	cxxiii
De averitoribus et eorum pena	cxxiiii
De pena euntis de nocte cum armis et sine lumine	cxxv
Quod requisitus statim dicat nomen et cognomen suum	cxxvi
De pena portantis arma vetita	cxxvii
De pena portantis ferrum fraudolosum	cxxviii
De pena stipendiarij mutantis sibi nomen	cxxviiii
De pena facientis societatem aut invitamentum vel ligam improbam	cxxx
De pena dannati de heresi	cxxxii
De pena facientis vel procurantis contra jurisdictiones comunitatis	cxxxiii
De pena tractantis contra statum pacificum comunitatis	cxxxiiii
De invitamentis	cxxxv
De eodem	cxxxvi
De non currendo ad rumorem tempore rumoris	cxxxvii
Quod foresterij non intrent domos hominum	cxxxviii
De pena superstitum carcerum	cxxxviiii
De fractore carcerum	cxxxviiii
De pena superstitis carcerum gravantis carceratum indebite	cxxxx
De pena vendentis eandem rem immobilem duobus emptoribus	cxli
De pena vendentis fictaliciam rem pro alodio	cxlii
De pena non designantis terras quas tenet ad livellum	cxliiii
De pena negantis se debere fictum	cxliiiii
Quod comunia comunitatis riperie et eorum singulares persone teneantur in suis extimis poni facere bona livellaria	cxlv
De pena comittentis vel comitti facientis spoliacionem in re immobilem	cxlvi
De vi molestativa turbativa vel inquietat. possession.	cxlvii
De inviolentij agnati teneantur pro agnatis non suppositis	cxlviii
De violentijs notificandis	cxlviiii

De calumniatus de violentia detineat. quousq. satisdederit	cl
Quod in crimine spoliationis inquietationis vel turbationis procedatur summarie	cli
De avvocato et procuratore dando deponenti querimoniam de violentijs	clii
Quod statuta de violentijs mandentur executori	cliii
Quod banniti de maleficio possint impune offendi	cliiii
Quod banniti de maleficio non admittantur	clv
De maleficijs notificandis	clvi
De bannito de rebelione	clvii
Quod jus creditorum et ascendentium sit salvum	clviii
Quod tenentes bona bannitor. et rebellium restituant ea comunitati	clviii'
Quod bona bannitorum perveniant in comunitatem salvo jure	clx
De bonis bannitorum inquirendis et faciendis pervenire in comunitatem	clxi
De pena bannitis auxilium consilium vel favorem alicui bannito	clxii
De suspensio banniti seu banni habeatur pro abolitione vel infra	clxiii
Qualiter dominus potestas et eius judex ad petitionem alicuius teneatur aliquem cogere ad satisfandam	clxiii
De subditis terrarum domini venientibus a partibus inimicorum ad offendendum tempore guerre	clxv
De quibus possint cognoscere vicarij et consules terrarum comunitatis riperie	clxvi
De pena conquerentis de aliquo coram alio iudice quam iudice comunitatis riperie	clxvii
De pena comun. comunit. habitant. statuta contra statuta dicte comunit.	clxviii
De pena imposita bubulcis ascendentibus plaustra	clxviii
De pena duplicantis tempore noctis	clxx
De strata publica aptanda	clxxi

De pena tractantium contra statu domini et comunitatis riperie	clxxii
De solutionibus ministrarium et baroariorum domini potestatis comunitatis riperie	clxxiii
De salario ministrarium concesso pro ambaxiatis per eos fiendis	clxxiiii
Quod elligantur sex ministrales	clxxv
De solutionibus recipiendis per notarios deputatos seu deputandos ad civilia	clxxvi
Quod aliquis qui non solvat onera et factiones cum comunitate riperie et qui non sit maior annis decem octo non possit habere officium	clxxvii
Quod dominus potestas vel ejus vicarius seu officialis non possit dare vicarium alicui terre vel universitati comunitatis riperie	clxxviii
Quod nemo audeat vendere vel alienare possessionem aliquam alicui forensi	clxxviiii
De pena portantis bladum extra territorium riperie	clxxx
De pena conducentis bladum vel legumina extra terras de rivoltella et desenzano per aquam absque licentia domini potestatis	clxxxi
De quodlibet comune comunitatis riperie habeat suum consilium ordinatum	clxxxii
Quod mesure comunium comunit. debeant bulari	clxxxiii
De pena non tenentis passum consuetum	clxxxiiii
De pena mensuratis pannum per cimosam	clxxxv
Quod statuta comunitatis in hoc volumine non inserta de cetero non serventur	clxxxvi
Quod illustris et magnif. dom. dom. noster possit addere minuere corrigere et emendare presentia statuta	clxxxvii
Confirmatio presentium statutorum facta per prelibatum dominum dominum nostrum	clxxxviii
Publicatio dictorum statutorum	clxxxviiii

Forma sacramenti prestandi per rectorem comunis riperie lacus garde. i

Ad honorem et reverentiam Sancte et Individue trinitatis Immen-
seque mayestatis et gloriose Beateque semper virginis Marie ac totius
curie celestis, nec non ad exaltationem laudem ac bonum tranquillum
et pacificum statum Inclite dominationis illustrissimi et excellentissimi
principis et domini domini Mediolani Imperialis Vicarij Generalis co-
mitis virtutum. Iuro Ego. Potestas Capitaneus Rector per prefatam
dominationem in comunitate riperie lacus garde, Vallibus tenensis
et Sabij earumque Iurisdictionum et districtum ellectus et deputatus
ad sancta dei evangelia tactis scripturis, quod bona fide sine fraude,
possetemus, conservabo, defendam manutenebo, terras castra loca
universitates, et singulares personas, earumque bona totius comuni-
tatis et Vallium predictarum earumque districtum et Iurisdictionum
et quod faciam et reddam et fieri et reddi faciam per meos officiales
in civilibus et criminalibus Ius et Iustitiam quibuscumque personis
tam in minoribus et mediocribus quam maioribus sine acceptione seu
exceptione aliqua personarum, Et cuilibet comuni terre Universitati
et collegio secundum formam decretorum Statutorum ordinamento-
rum Provisionum Reformationum ac rescriptorum Magnifici excellen-
tissimi domini dom. prelibati, Et comunitalis riperie memorate tam
factorum et editorum quam edendorum et fiendorum. Et ubi illa def-
icerent vel non loquerentur secundum formam iuris comunis et con-
suetudinum descriptarum in volumine statutorum eiusdem comuni-
tatis. Et quod non expendam nec expendi faciam neque promittam
de Auxere dicte comunitalis nisi in ipsius voluntatem et proficuum,
et quod non recipiam nec recipere promittam aliquem de mea fami-
lia. Aliquod ab aliqua persona comuni collegio vel universitate ultra
salarium michi et dicte mee familie promissum seu concessum et de-
putatum pro dicta mea potestaria capitanatu et Regimine exercendis,
Item quod non petam nec dari nec concedi promittam michi aut
alicui de mea familia directe vel indirecte aliquod arbitrium generale
vel spetiale. In aliquo casu exceptis punctibus et casibus specificatis

et expressis in voluminibus statutorum predictorum ac specificandis et exprimendis. Et si daretur nullo modo tali Arbitrio utar nec illud exercebo. Et quod non patiar nec consentiam tolli vel amoveri seu suspendi aut alio quovismodo mutari Imperpetuum vel ad tempus aliquod statutorum dicte comunitatis contentum in voluminibus statutorum cuiusdem comunitatis nec aliquod fieri in fraudem predictorum nisi secundum formam decretorum et statutorum predictorum. Item quod habebō et tenebo toto tempore mei regiminis unum sufficientem et expertum Jurisperitum pro Vicario et Iudice maleficiorum unum socium seu colateralem exercitatum, Unum sufficientem canzelarium, qui etiam exercere debeat officium maleficiorum unum sufficientem conestabilem baroariorum et baroarios duodecim sufficientes in Regimine meo. Inter quos non ducam seu non tenebo aliquem Jurisperitum collateralem Canzelarium conestabilem nec baroarium qui steterit seu steterint cum aliquo meo precessore in riperia predicta saltem per quatuor annos proxime preteritos. Insuper quod generaliter omnia dicte comunitatis statuta ordinamenta que decretis vel mandatis Magnifici domini dom. prelibati non repugnarent seu obviarent per me et meos officiales observabo et observari faciem ut supra. Et predicta omnia et singula promitto et Juro ego potestas seu capitaneus et Rector antedictis Sindicis dicte comunitatis riperie. Et pro ipsa comunitate et ejus nomine Recipientibus Ita attendere et observari attendi et observari facere ut supra Salva semper in omnibus voluntate et dispositione Illustris. et excel. domini prelibati.

De salario domini potestatis.

ii

Item statutum et ordinatum est quod dominus potestas seu capitaneus et Rector comunitatis riperie lacus garde habeat et habere debeat singulo mense sui regiminis pro eius et suprascriptorum eius vicarij, collateralis, notarij conestabilis et baroariorum Eiusque Familie Universe Libras Centum quinquaginta tres, et soldos duodecim planetis quod salarium sibi, tam presenti quam futuro solvant et solvi debeat ad viginti dies cuiuslibet mensis per massarium seu texaura-

rium comunitatis predictae deputatum et deputandum ad introitum ipsius comunitatis recipiendos et expendendos eius nomine faciendas. Et intelligatur officium cuiuslibet potestatis seu capitanei tam presentis quam futuri incipisse et incipere quo ad salarium percipiendum ab ipsa comunitate ea die solomodo quo applicuerit ad terram in qua habitaverit seu habitare debet vel debet regimen dicte comunitatis. Cum familia sua de cuiusquidem salarij solutione facta per dictum massarium seu texaurarium teneatur ipse dominus potestas seu capitaneus facere confessionem de solutione per publicum instrumentum ipsi texaurario seu massario nomine dicti comunitatis recipienti. Si per ipsum massarium seu texaurarium de hoc fuerit requisitus. Sub pena ipsi potestati seu capitaneis. requisito et recusanti librarum viginti-quinque parvorum.

Quod dom. potestas vel capitaneus dicte riperie vel aliquis de eius familia non possint recipere nec accipere aliqd. compromissum. iii

Item quod aliquis potestas seu capitaneus vel rector comunitatis predictae presentis vel futuris vel aliquis eius Vicarius vel officiales quivis sit non possit nec debeat recipere vel acceptare aliquod compromissum vel arbitramentum super aliquo negotio questione vel causa quod vel que verteretur vel verti posset coram eis vel aliquo eorum inter aliquas personas comunia collegia vel universitates comunitatis predictae sub pena ipsi potestati seu capitanei librarum centum parvorum pro quolibet compromisso et arbitramento, et cuilibet eius Vicario et officiales librarum quinquaginta parvorum pro quolibet et qualibet vice. Et nichilominus compromissum vel arbitramentum in eis vel aliquo eorum factum, et quicquid eorum vigore sequutum fuerit ipso iure et facta irritum sit inane et nullius valoris et momenti.

De solutionibus quas recipere potest notarius domini potestatis ad civilia. iiii

Item quod notarius dicti domini potestatis seu capitanei qui nunc

est et per tempora erit, non possit nec valeat recipere ab aliqua persona dicte comunitatis pro aliquibus scriptis quas faciet nisi per modum suprascriptum. Videlicet de qualibet litera confirmationis alicuius vicarij soldos sex parvorum. De qualibet satisfactione per eum scribenda prestanda per aliquem syndicum nomine alicuius comunis soldos sex parvorum. De qualibet satisfactione prestanda per aliquam singularem personam vel eius nomine scribenda ut supra soldos tres parvorum. De qualibet accusa vel denuntiatione scribenda ut supra soldos tres parvorum. De qualibet excusatione vel deffensione fienda scribenda ut supra cum satisfactione dicta de causa et cum responsione et exceptionibus propositis seu proponendis contra accusam seu denunciam seu inquisitionem soldos quinque parvorum. De quolibet teste qui supra dictis examinabitur et recipientur si fuerunt quatuor vel ab inde infra soldos tres parvorum pro quolibet. Si vero a quatuor super examinati et recepti fuerunt percipere possit tantum unum soldum et denar sex pro quolibet teste, de qualibet canzelatione condempnationis soldos quatuor parvorum. Et quot dictus notarius teneat et debeat, cuilibet parti petenti facere copiam de actis et scripturis et pro qualibet facie carte quam scribet pro exemplo bene et congrue scripta denarios sex pena cuilibet notario contrafacienti maligno predictorum casuum pro qualibet vice librarum quinque parvorum. Et nichilominus teneant ad restitutionem eius quod habuisset vel recepisset ultra predicta Et quod ipse notarius teneatur et debeat facere duo exempla quorumcumque condempnationum per ipsum publicandarum in cartis membranis sibi dandis expensis dicte comunitatis. Quorum unum teneatur penes se Reliquum vero det massario sive uni ex rationatoribus tunc dicte comunitatis infra tertiam diem post quam eas publicaverint sub pena librarum quinque parvorum.

Quod elligantur sex syndici seu deputati.

v

Item quod elligantur sex syndici seu deputati de terris dicte comunitatis finito tempore illorum sex qui ad presens sunt seu ante saltem per quindecim dies quorum offitium durare debeat tantum tri-

bus mensibus. qui sic electi seu elligendi esse debeant pro eorum officio exercendo in terra in qua habitat vel habitabit dictus dominus potestas seu capitaneus quolibet die sabati et quotiescumque requisiti fuerint mandato dicti domini potestatis seu capitanei et de ea non recedere sine speciali licentia ipsius domini potestatis seu capitanei vel eius Vicarij. Sub pena cuilibet non venienti ut supra aut recedenti contra dictam formam soldorum quinque parvorum pro quolibet die et qualibet vice, et amissionis salarij sin illius diey et dierum quibus steterit absens. Et sic successive per quindecim dies ad minus ante exitum officij predictorum fiat nova electio aliorum sex durativa ut supra. Qui Sindici seu deputati elligendi ut supra teneantur et debeant promittere et iurare in principio suo regiminis in manibus unius et rationatoribus dicte comunitatis ipsius comunitatis nomine recipientis de non proponendo in consilio dicte comunitatis nec consulendo nec consuli promittendo de donando aliquid de avere dicte comunitatis alicui persone ecclesiastice vel seculari nisi esset evidens causa per quam fieret utilitas dicte comunitati. Sub pena cuilibet contrafacienti librarum decem parvorum pro quolibet et qualibet vice et amissionis salarij et officij sui. Quam promissionem scribere teneantur dicti rationatores super libro provisionum dicte comunitatis sine aliquo premio.

De salario suprascriptorum sindicorum seu deputatorum. vi

Item quod dicti Sindici seu deputati tam electi quam elligendi teneantur et debeant interesse omnibus consiliarijs dicte comunitatis et omnibus rationibus de cetero fiendis per massarium seu texaurarium dicte comunitatis nisi subesset legitima causa, Et quod ipse rationes fiende non possint nec debeant sine eorum presentia vel maioris partis eorum. Et si aliter facte sunt non valeant nec teneant ipso iure Qui sindici seu deputati habeant et habere debeant singulo mense per eorum salario in suprascripta solutiones, videlicet si ipsi vel aliquis eorum fuerit de gargnano libras quatuor parvorum pro quolibet et si fuerit de terris de tusculano vel materno libras tres soldos qua-

tuor parvorum, de Gardo ¹⁾ de Salodo vel Vulzano libras duas parvorum, de buarno vel alijs terris montanee, libras quatuor parvorum. De terris campanee libras tres soldos quatuor parvorum de terris Valistenensis libras tres soldos quatuor parvorum pro quolibet. Quorum sindicorum tres de sufficientioribus et melius informatis de rationibus dicte comunitatis eorum tempore factis post eorum exitum interesse debeant prime rationi dicti massarij seu texaurarij fiende per successores suos absque aliquo salario sub pena soldorum viginti parvorum pro quolibet recusante qui requisitus fuerit vel citatus.

De electione officialium. vii

Item quod quotienscumque casus acciderit elligendi aliquos officiales comunitatis predicte tam notarios ad civilia quam racionatores et massarium dicte comunitatis quam etiam alios officiales quorum electionis modus aliter non sit in hoc voluminem specificatus dominus potestas sive capitaneus vel ejus locumtenens una cum deputatis dicte comunitatis teneatur et debeat facere convocari et congregari consilium ipsius comunitatis de omnibus terris eiusdem. Vide licet per Singulis viginti focholaribus unum hominem et sic pro rata. Qua congregatione facta homines ipsius consilii possint valeant et debeant sorubus facere electiones dictorum officialium hoc modo videlicet notariorum civilium racionatorum et massarij dicte comunitatis tribus sortibus et aliorum officialium una sorte tam pro quolibet officiales elligendo. Et quicquid factum fuerit per dictos consiliarios in predictis firmum sit et validum et observari debeat. Et quod sit pena cuilibet de dicta comunitate citato vel requisito ad veniendum ad tale consilium qui venire neglexerit et excusaverit ad dictum consilium convocatum soldorum decem parvorum pro quolibet et qualibet vice et minus arbitrio dicti domini capitanei. Qui omnes officiales elligendi ut supra, in principio cuiuslibet eorum teneantur et debeant iurare, in manibus tunc domini potestatis seu capitanei dicte comunitatis vel eius vicarij de faciendo et exercendo officium sibi comissum seu ad

¹⁾ Gardone?

quod ellectus vel deputatus fuerit bene et legaliter omni dolo et fraude cessantibus sub pena omissionis dicti officij, et ultra de libris quinque parvorum pro quolibet: Et quod dictus massarius eligendus super introitibus et expensis dicte comunitatis habeat et habere debeat de salario singulo mense a dicta comunitate libras octo parvorum. Et rationatur unius qui sit et esse debeat liberatus et sufficiens habere debeat a dicta comunitate pro eius salario singulo mense libras novem et soldos duodecim parvorum. Qui rationatur scribere tenatur omnes introitus dicte comunitatis per texaurarios seu massarios ipsius recipiendos, et espensas per ipsos massarios vel texaurarios nomine dicte comunitatis fiendas prout fieri ordinabuntur per conscilium dicte comunitatis. Et etiam scribere omnes et singulas provisiones, et reformationes fiendas per dictum conscilium, cuius rationatoris officium durare debeat sex mensibus tantum, Et hoc sub pena amissionis salarij eius illius mensis quo recusaret et negligens esset ad scribendum predicta quod perveniat in dictam comunitatem et quod stare ad habitare teneatur continue durante eius officio, in terra in qua habitabit dictus dominus potestas et de ea non recedere, absque eius vel vicarij sui licentia, sub pena predicta.

Quod massarius dicte comunitatis debeat recipere omnes Introitus dicte comunitatis et expensis facere. viii

Item quod massarius seu texaurarius dicte comunitatis teneatur et debeat recipere omnes Introitus cuiuscumque conditionis pertinentibus dicte comunitati. Et facere omnes expensas ordiuaras et que et prout fieri debere ordinabuntur per conscilium dicte comunitatis seu syndicos vel deputatos ipsius comunitatis, qui tunc fuerint. Et quod dictus dominus potestas seu capitaneus et dicti deputati seu syndici teneatur et debeant facere seu fieri facere, singulo mense rationem dicti massarij seu texaurarij ad terminum per ipsos dominum capitaneum et deputatis limitandum, Cui rationi etiam interesse debeat dominus vicarius ipsius domini capitanei. ad penam libras quinque parvorum pro quolibet et qualibet vice, nisi justam causam habuit. Qui

massarius seu texaurarius recipere teneatur et debeat a quacumque persona aliquid sibi solvente nomine dicte comunitatis quacumque de causa omnem monetam que et prout ac secundum que currit et expenditur in et per dictam comunitatem. Salvo quod recipere non debeat nec possit in planetis ultra quintam partem eius quod salvi contigerit, tam per comunia quam per quamvis singularem personam. Et quod quelibet ratio dicti massarij, postquam facta calculata et sumata fuerit infra octo dies debeat legi et publicari in consilio dicte comunitatis, et aliter facta non valeat, sed pro non facta habeant.

*Quod aliquid laborerium fieri non debeat
expensis dicte comunitatis mandato d. capitaneo* viiii

Item quod aliquod laborerium vel aliqua expensa fieri non possit, nec fieri mandari per dictum dominum potestatem seu capitaneum in expensis vel de denarijs dicte comunitatis ultra sumam soldorum centum parvorum nisi cum consensu et deliberatione consilij seu deputatorum seu sindicorum dicte comunitatis, exceptis expensis et laborerijs que fieri mandarentur ipsi potestati seu capitano per Illustrem et magnificum dominum dominum nostrum expensis dicte comunitatis, sub pena dicto capitaneo seu potestati contrafacienti librarum Vigintiquinque parvorum pro qualibet vice.

*Quod quodlibet comune comunitatis predicte teneatur
constituere syndicum qui promittat et satisfacet in manibus
domini potestatis seu capitanei* x

Item quod comune subiectum iurisdictioni dicte comunitatis infra decem dies continuos a die requisitionis facte per dictum dominum potestatem seu capitaneum vel eius mandato teneatur facere constituere et ordinare unum idoneum et sufficientem syndicum ad promittendum, et satisfandam nomine ipsius comunis hominum et Universitatis eius dicto et coram dicto domino potestate seu capitaneo vel alio eius officiale ad hoc deputato seu deputando quod ipsum comune homines et persone eiusdem erant fideles, et obedientes ipsi domino

potestati, Et quod non facient nec tractabunt nec fieri nec tractari permittent pro posse eorum. Aliquid contra honorem ac bonum et pacificum statum prefati Illustris et magnifici domini dom. nostri et comunitatis predictæ, ac eiusdem domin. potestatis, Et quod observabunt decreta. Statuta ordinam. ac provisiones et mandata eiusdem domini nostri, et comunitatis predictæ, ac ipsius domini potestati, tam facta quam fienda. Et etiam quod solvent massarijs seu texaurario dicte comunitatis deputato et deputando per eam omne et totum id quod ipsum comune et homines tenentur et tenebuntur decetero dicte comunitati quacumque ex causa pena et banno cuilibet comuni negligenti seu recusanti librarum decem parvorum. Ita tamen qua ipsa comunia dicte comunitatis nec aliquod eorum non teneatur nec cogi possint ad promittendum et satisfaciendum de predictis vel aliquo predictorum nisi semel tamen alicui potestati seu capitanei durante suo regimine.

*De modo faciendi potestas et partita in consilio comunitatis
pro provisionibus seu reformationibus fiendis*

xi

Item quod de cetero quotiescumque contingerit convocari et congregari consilium dicte comunitatis pro aliquibus nomine ipsius comunitatis peragenda dominus potestas sive capitaneus dicte comunitatis vel eius vicarius teneatur et debeat facere propositiones seu postas in ipso consilio de eo quod fiunt fiendum, Et super quacumque propositione seu posta sic facta quilibet consiliarius possit prout sibi videbitur in eius conscientia consulere et arengare. Quibus arengis et consilij factis dictus dominus Vicarius teneatur et debeat facere partita inter ipsos consiliarios. Super qualibet propositione seu posta secundum quod fuerit consultum seu arengatum ad bussolas et ballottas, sive de levando ad sedendum. Ita tamen quod si dicta partita fieri contingerit ad bussolas et balotas quilibet consiliarius ad penam xx. soldorum parvorum pro qualibet vice teneatur ponere suam ballotam secreta. In quam bussolam voluerint. Et quod quicquid Maiori parti dictorum consiliariorum placuerit seu per ipsorum maiorem

partem obtentum fuerit supra dicta propositione et posta habeatur pro proviso et ordinato et valeat et teneat ac firmitatem obtineat dummodo non contradicat decretis vel statutis prefati magnifici domini vel dicte comunitatis. Et si contra vel preter formam predictam, in toto vel pro parte aliquod de cetero reformari vel provideri contingat non valeat nec teneat, et ipso iure nullius sit momenti.

Quod nemo audeat loqui in consilio xii

Item quod aliquis consiliarius dicte comunitatis post quam propositio facta fuerit in ipso consilio per dictum dominum potestatem seu capitaneum vel eius vicarius super aliquo facto vel negotio non debeat loqui nisi consulendo seu arengando super tali propositione sub pena soldorum duorum parvorum pro quolibet et qualibet vice, Et nichilominus quod consilium seu arengatum fuerit et ultra dictam propositionem non valeat ipso iure nec super eo aliquod partitum fieri debeat, vel reformatio aliqua.

De salariis ambaxatorum dicte comunitatis xiii

Item quod quilibet Ambaxator qui electus fuerit ad eundem in servitio comunitatis pro aliqua ambaxiata fienda, extra iurisdictionem comunitatis predicte habeat et habere debeat a dicta comunitate pro suo salario soldos viginti planet. pro quolibet equo et quolibet die steterit absens a dicta comunitate dicta de causa. Et quod in dicto tempore etiam computetur dies qua recesserit et dies qua applicaverit. Si vero fuerit aliquis pedester, ad aliquam ambaxiatam faciendam ut supra habeat et habere debeat ut supra soldos octo planet. per quolibet et qualibet die ut supra. Ita tamen quod aliquis qui non sit de dicta comunitate non possit nec debeat elligi per ambaxatorem eiusdem comunitatis, sub pena librarum decem parvorum. Cuilibet elligenti aliquem contra formam presentis statuti. Et quod dicti Ambaxatores elligantur cum fuerit necesse sive per consilium dicte comunitatis sive per deputatos seu similes eiusdem vel maiorem partem

eorum. Et quicquid factum fuerit contra predicta vel aliquid predictorum sit ipso iure nullum, ac si non esset factum.

*Quod potestas sive capitaneus non possint petere
nec habere aliquos lectos, nec aliquas alias massericias
expensis dicte comunitatis.* xiiii

Item quod aliquis potestas sive capitaneus dicte comunitatis non possit nec debeat petere aliquos lectos nec aliqua paramenta lectorum nec aliquas alias massericias sibi dari vel concedi vel aliter expensis dicte comunitatis vel aliquorum comunium eiusdem, sub pena librarum vigintiquinque parvorum cuilibet potestati seu capitaneo, et cuilibet de sui familia Contrafacienti, et nichilominus, nec comunia ipsius comunitatis, neque dicta comunitas teneatur vel compelli possint, ad aliquod de predictis.

De ordine procedendi in criminalibus et primo de acusatoribus. xv

In omnibus criminibus seu maleficijs, in quibus accusator seu denunciator aperuerit non aliter procedatur nisi accusator vel denunciator in scriptis dederit accusam seu denuntiationem. In qua contineatur nomen et cognomen accusantis seu denunciantis et nomen et cognomen accusati seu denunciati, et annus et mensis comissi criminis et locus in quo dicatur maleficium fore commissum et testes. Et nisi per accusatorem vel denunciatores furatum fuerit accusam seu denunciam veram esse, et nisi accusator seu denunciator ydonee satisfecerit de prosequenda accusa seu denuntiatione usque ad finem et de solvendo omnem condemnationem que fieret de ipso accusatore seu denunciatore occasione illius accuse seu denuntiationis non probate vel non prosecute et de restituendis expensis acusato seu denunciato fiendis occasione illius accuse seu condemnationis. Si ille accusatus seu denunciatus non fuerit condemnatus de quibus expensis stetur sacramento acusati seu denunciati facta per Iudicem taxatione legitima. Salvo quod quo ad satisfatum prestandam per accusatorem vel denunciatores cum fideiussore non habeat locum hoc

statutum in personis quem iuraverint prope eorum paupertatem fideiussorum invenire non posse. Salvo etiam quod in acuationibus denuntiationibus vel inquisitionibus Carte false, vel false seu touse monete vel alterius falsitatis, non teneatur quis ponere locum mensem nec annum quod autem dictum est de nomine seu cognomine accusati seu denunciati non habeat locum si accusatus vel denunciatus sit foresterius vel vagabundus vel si accusator seu denunciator iuraverit se nescire eundem acusatam seu denunciatum aliud nomine vel cognomine habere. In casu vero ubi quis acsaret vel denuntiaret aliquem de comune. Ex quo pena sanguinis vel persone venit imponenda. Si non prosequatur suam vel suorum iniuriam teneatur ideo satisfacere de prosequenda acusa seu denuncia ut supra aut personaliter se captam constituere in carceribus comunitatis riperie in quibus detineatur donec solverit omnem condempnationem que fieret de eo occasione illius acuse vel denuntiationis et restituitur omnes expensas factas per acusatam seu denuntiatum ut supra. Ubi vero quis suam vel suorum iniuriam prosequeretur in dicto nomine ex quo pena sanguinis ingeratur, qui fideiussorem dare non poterit et iuraverit ut supra non teneatur personaliter se captam constituere.

De modo et forma procedendi in mallefijis. xvi

Item statutum et ordinatum est quod dominus potestas riperie predictae et Iudex maleficiorum et uterque vel alter eorum teneantur et debeant quemlibet acusatam seu denunciatum vel inquisitum citari et requiri facere per public. ministr. dicte comunitatis personaliter vel ad domum sue habitationis. Si certam habitationem habuerit in districtu dicte comunitatis. Si vero certam habitationem non habuit, citari faciat eum ad locum comissi criminis seu ad bancum ubi jus redditur, et super platea terre, in cuius territorio criminem fuerit comissum in scriptis. In qua citatione contineatur nomen accusati seu denunciati vel Inquisiti et maleficium de quo accusatur seu denunciatur vel inquiritur contra eum. Et quam citationem, teneatur et debeat ipse ministralis dimittere tali acsato seu denunciato

vel inquisito personaliter vel eam figere super hostio domus habitationis seu solite habitationis eius in presentia duorum testium quod eundem accusatum seu denunciatum vel inquisitum cognoscant. Si ipsum accusatum seu denunciatum vel inquisitum personaliter non inveniatur, in qua etiam citatione contineatur terminus statuendus per ipsum dominum potestatem seu iudicem dummodo ipse terminus non sit minor trius dierum. Infra quem terminum talis accusatus seu denunciatus vel inquisitus, teneatur et debeat comparere coram ipso domino potestate seu dicto iudice maleficiorum ad se excusandum et defendendum ab accusatione seu denunciatione vel inquisitione contra eum facta vel producta seu formata. Que omnia et diem dicte citationis teneatur idem ministralis referre notario maleficiorum dicte riperie sub pena soldorum centum parvorum. Qui quidem accusatus seu denunciatus vel inquisitus si comparverit et se presentaverit, ad terminum sibi assignatum coram dicto domino potestate seu Iudice maleficiorum teneatur et debeat promittere et idonee satisfacere de stando et parendo mandatis dicti domini potestatis et Iudicis maleficiorum et de solvendo omnem condemnationem de eo fiendam occasione talis accusationis seu condemnationis vel inquisitionis facte de eo si tale fuerit maleficium vel excessus pro quo pena pecuniaria sit imponenda. Quod si membri abscisionem vel mortem infigeret vel requireret tunc ponatur et detineatur in carceribus dicte comunitatis donec vel condemnatus vel absolutus fuerit. Salvo quod ante satisfactionem prestitam possit per se vel per procuratorem legitimum proponere et opponere exceptionem bamni seu condemnationis offensis et etiam exceptionis infra positas sub rubrica de non inquirendo rixas factas inter virum et uxorem. Eo tamen addito quod si sponte crimen confiteatur se comisisse ex quo foret tantam pena pecuniaria imponenda, tunc quarta pars pene sibi imponende eidem remittatur prope suam confessionem. Quodque etiam si pacem habuit vel concordiam cum offenso eidem remittatur medietas dicte pene sibi imponende ut supra. Si vero negaverit, et postea apparuerit cum dictum crimen comisisse contentum in accusatione seu denunciatione

vel inquisitione tunc condempnetur secundum formam statutis dicte comunitatis. Quod si infra terminum dicte citationis vel requisitionis non venerit nec comparverit legitime coram dicto domino potestate seu dicto Iudice maleficiorum. Tunc teneatur ipse dominus potestas seu dictus Iudex maleficiorum ipsum talem acusatam seu denunciatum, vel inquisitum facere publice poni in banno super vel in platea in qua habitabit dictus dominus potestas per publicum preconem seu ministralis dicte comunitatis, in et de ea quantitate vel pena, que de tali maleficio vel excessu potest et debet secundum formam statutorum dicte comunitatis. In quo banno ipsi acusato seu denunciato vel inquisito assignetur et detur terminum decem dierum continuorum ad comparendum coram eodem domino potestate seu Iudice maleficiorum, ad se excusando vel a maleficio de quo contra eum proceditur. Et si ipse acusatus vel denunciatus seu inquisitus, infra dictum terminum dicti banni non venerit nec comparverit ut supra ad se defendendum et excusandum cum effectu ab eis de quibus contra eum proceditur. Sed contumax fuerit, tunc habeatur per confesso de omnibus maleficijs, de quibus acusatus seu condempnatus vel inquisitus fuerit. Et per inde condemnari possit ac debeat ac si legitime ore proprio fuisset confessus, nec profit sibi tunc talis ficta confessio in aliqua remissione consequenda prout consequitur. comparens et sponte confitens. Contro vero forensem procedatur in omnibus et per omnia ut superius dictus est, dummodo citetur et in banno ponatur ad banchum Iuris dicti domini potestatis et eius offitii. Cuius citationis cedula contineat que superius scripta sunt continere debere cedulam citationis terrigene et ponatur et figatur, ac sua dimittatur ad dictum banchum tanto tempore quanto durabit terminus sibi in ea statutus et assignatus ad acomparendum. Insuper quod dictus dominus potestas et dictus Iudex et uterque eorum possint et valeant terminare et finire omnes et singulas acusiones denunciations et inquisitiones nullo tempore vel termino eis prefixo in procedendo in predictis. Sed potium ipsum tempus procedendi eorum arbitrio terminetur. Quod quidem statutum vendicet sibi locum in quibuscumque

acusationibus denunciationibus et inquisitionibus tam factis et formatis ab eo tempora citra quo illustris princeps et magnificus dominus noster dominus comes virtutum Imperialis vicarius generalis obtinuit dominium dicte comunitatis riperie lacus garde quam pendentibus et futuris.

*Quod dominus potestas seu Judex maleficiorum faciat citari acusatam
vel denunciatum seu inquisitum ut infra* xvii

Item quod porecta quacumque acusatione vel denuntiatione dominus potestas vel Judex maleficiorum teneatur et debeat facere citari et requiri quemcumque acusatam vel denunciatum infra terciam diem, a die porecte acusationis vel denuncie seu infra alium terminum prout sibi melius convenire videbitur.

In quibus casibus possit procedi per Inquisitionem xvii:

Item quod dominus potestas eiusque Judex maleficiorum possit de infrascriptis maleficijs et excessibus solummodo inquirere, et per inquisitionem procedere videlicet, de heresi, homicidio, assassinato, proditione, falsitate, raptu, incestu, incendio, insulto, robaria, pace rupta, termino amoto vineis et arboribus fructiferis incisis seu extrapatis, violentia publica vel privata, ferita seu percussione sanguinolenta, et de verbis prolatis contra honorem et bonum statum prefati illustris et magnifici domini nostri et comunitatis predictae, ac etiam de quolibet maleficio ex quo veniat imponenda pena capitalis excepto adulterio. In quibus casibus solomodo dictus dominus potestas et dictus eius iudex et uterque eorum possint et valeant precedentibus legitimis iudicijs torquere et torqueri facere quascumque personas de ipsis maleficijs vel aliquo eorum inculpatas que iudicia scribi debeant in actis curie, per eius notarium maleficiorum. Et quod confessiones facte per tormenta seu eorum occaxione aliter seu in alijs casibus quam suprascriptum est non preiudicent confitenti sed nullius sint momenti. Et insuper quilibet officialis in ipsa comunitate ponens aliquam personam seu poni faciens ad torturam contra pre-

dictam formam puniatur et condempnetur in libris XXV parvorum applicandarum comunitati predictae nisi cautum sit Iure isto municipali.

De non Inquirendo rixas factas inter virum et uxorem xviii

Item quod de rixis de cetero comittendis inter virum et uxorem parentes et liberos etiam si sanguis exiverit dommodo non interve- niant mors vel membri abscissio seu debilitatio, non possit nec de- beat inquiri per dominum potestatem nec aliquem eius officiales, nec fieri debeat de hijs denunciatio aliqua per ancianos contratarum vel syndicos seu consules aut alios officiales terrarum nec aliqui processus inde fieri debeant neque possint. Quodque etiam de aliquibus rixis, que de cetero comittentur inter fratres et sorores consanguineos ger- manos et consanguineas germanas et patruum vel avunculum et nepo- tem vel nepotem etiam si sanguis exiverit dummodo mors vel mem- bri abscissio seu debilitatio non sequatur similiter inquiri vel aliter pro- cedi non possit ut supra nisi per acusatorem prius factam vel fiendam per offensum vel offensam quo casu tunc iure ordinario procedatur contra delinquentem. Idemque observetur et fiat in percucientibus tamen sine sanguinis effusione aliquem de sua familia causa corectionis vel etiam percucientibus aliquam publicam meretricem, et etiam ma- gistris verberantibus et corrigentibus suos discipulos. Et si per aliquem officialis dicte comunitatis in aliquo de predictis contrafactum fuerit ipso iure et facto quicquid factum fuerit contra nullius sit momenti.

*Quod per officium procedi possit contra nominatos
per malefactores* xx

Item quod potestas seu Judex suus maleficiorum procedere et inquirere possit et sibi licitum sit etiam sine acuatore vel denuncia- tore contra quascumque nominatos per malefactores per illum seu illos qui condemnati fuerint ad mortem qui confessi essent aliquem esse vel fuisse secum vel participem illius maleficij de quo puniatur ille confiteus receptatores scientur rerum robatarum vel furatarum

pro quibus puniatur ut supra. Et hoc tantum si talis nominans seu calumpnians in suo dicto vel calumpnia preservaverit usque ad horam ultimi supplicij et nominatus seu calumpniatus videbitur ipsi potestati suspectus. Eorumque notamus maleficiorum sub pena librarum vigintiquinque parvorum eundem condemnatum interrogare teneatur et debeat ad locum ultimi supplicij si preservat et preservare vult in nominatione seu calumpnatione et de eius responsione sive negativa sive affirmativa et prout fuerit inde publicum instrumentum reddigere et ponere in fine processus ipsius condemnati in libro officij maleficiorum.

Quod in dilatione seu termino non computetur dies termini xxi

Item quod in qualibus dilatione sive termino hominis vel a iure in qua seu quo pluralitas dierum integrorum seu inceptorum, dies termini seu dilationis non computetur in termino sive dilatione. Earumque si ultima dies termini sive dilationis inciderit in diem feriata, sequentes dies non feriata per illa reputetur. Et predicta locum habeant tam in civilibus quam in criminalibus.

*Quod accusatus vel inquisitus de aliquo crimine ex quo pena sanguis
veniret imponenda teneatur venire personaliter* xxii

Item quod si aliquis calumpniatus seu accusatus fuerit vel contra eum per offitium occaxione alicuius maleficij, ex quo ingeratur pena sanguinis procedatur. Et ea occaxione requisitus seu citatus fuerit, teneatur venire coram illo Iudice cuius precepto requisitus fuerit personaliter et non per procuratorem per quem procuratorem nulla exceptio per quam impediatur processum possit opponi. Sed salvis suis exceptionibus veniat et postquam venerit ut supra possit uti omnibus suis iuribus et exceptionibus.

Quod nullus idonee satisfans detineatur xxiii

Item quod nullus occaxione alicuius maleficij ex quo non ingeratur pena sanguinis detineatur. Si paratus fuerit prestare ydoneam sa-

tisdationem et intelligatur satisfactionem esse idoneam si fiat de tanta quantitate seu extimatione rey de qua seu quanta posset condempnare si probatum esset maleficiũm.

Si pendente inquisitione supervenit acusator xxiii

Item quod si passus iniuriam vel aliquo ex ascendentibus seu descendentibus aut aliquo venientibus, tam in masculino quam ex feminino sexu, usque ad quartum gradum ut vir et uxor socer et gener passii iniuriam comparvit coram domino potestate vel iudice maleficiorum deferens acusans vel denunciam similiter ante absolutionem vel condempnationem per officium factam audiat. Et per potestatem, vel iudicem maleficiorum procedatur vel super acusa vel supra inquisitione prout dicto potestati melius videbitur et facilius sibi fuerit veritatem contra delinquentem reperire, et ipsum de commissis punire et factam condempnatione vel absolutione super acusa ulterius non procedatur super inquisitione et conversi.

Quod capitula intelligantur admissa xxv

Item quod si dari voluerint capitula ad probandum sive ad offensam sive ad deffensam teneatur iudex ea admitere et admissa intelligantur ipso iure, salvo iure impertinentium et non admittendorum tempore disputationis in fine.

De testibus diligenter examinandis xxvi

Item quod iudex maleficiorum ubicumque contingerit eum recipere testem aliquem teneatur cum testem interrogare de veritate negotij de loco et tempore et quibus presentibus et etiam de alijs circumstantijs negotij sub pena librarum viginti quinque parvorum.

Quod nullus puniatur corporale nisi lege municip. caveatur xxvii

Item quod nullus corporaliter puniatur nisi lege municipali caveatur. Scilicet alias seu aliter puniatur pecuniahter arbitrio domin. potestatis dicte triperie, inspecta conditione prime et qualitate de-

licti. Et intelligatur lege municipali tantum de puniendo quem pena corporali etiam ubi lege municipali cautum sit de puniendo arbitrio domini potestatis aliquem in avere et persona, et etiam ubi dictum sit per hec verba in avere vel persona.

De deffensione competenti danda ante condemnationem xxviii

Item quod neque potestas neque eius iudex maleficiorum nec aliquis alius magistratus iurisdictionem exercens possit nec debeat aliquem criminaliter condemnare aliquo modo nisi primo data deffensione competenti que non sit minor trium dierum personaliter vel eo personaliter citato vel ad domum secundum qualitatem et magnitudinem negotij illi quem condemnare voluerit. Que deffensio in actis scripta reperiat. Et si qua condemnatio criminalis facta fuerit non data deffensione competenti ut supra non valeat nec teneat nec exigi possit sed ipso iure nulla sit. Quodquidem statutum locum non habeat in condemnationibus que fiunt super banno seu bannis.

Quod condemnationes fiant pure et non sub contradicte xxviii

Item quod omnes condemnationes fiant pure, et non sub conditione, et aliter facte non valeant nec exigi possint nisi aliter iure municipali sit cautum vel recipiatur seu aliter arbitrium super hoc foret concessum. Et predicta non intelligantur super vel condemnationibus que fierent super bannis.

A quibus sententijs criminalibus non possit appellari xxx

Item quod aliquis non possit se appellare ab aliqua sententia seu sententijs lata seu latis in causis criminalibus, criminaliter decisis.

Quod bannitus soluta condemnatione canzeletur de banno xxxi

Item quod si aliquis fuerit bannitus et condemnatus ex aliquo delicto. Et quo non ingeratur penam sanguinis. Quod ipso solvente et satisfaciente dictam condemnationem eximatur et canzeletur de dictis banno et condemnatione. Et si bannitus fuerit tantum et non con-

dennatus ipso bannito solvente, id quod solvere deberet si condemnatus fuisset secundum formam statutorum Canzeletur de ipso banno et ulterius non procedatur ad aliquam condemnationem. Que canzelatores fiant et fieri possint per notarium maleficiorum de mandato domini potestatis vel iudicis maleficiorum vel per notarium presidentem ad dictum officium ostensa tunc sibi prius confessione solutionis.

Quod in condemnationibus ponatur nomen et cognom.

condenn. et patris

xxxii

Item quod in qualibet condemnatione criminali, que de cetero fiet per dominum potestatem vel alium iudicentem debeat scribi nomine et cognomine condemnati et patris eius et etiam fideiussoris, et contrafaciens, condennetur in libras viginti parvorum qualibet vice. Et ultra condennans teneatur conservare comunitatem indemnem occasione illius condemnationis. Quod statutum non habeat locum in forasterijs, nec illis de quibus iudex investigaverit et scire non poterit.

Quod processus et condemnationes possint fieri de forasterijs licet

nomen et cognomen rei non sit in eis

xxxiii

Item quod accusationes inquisitiones processus et condemnationes fieri possint de forasterijs et contra eos licet nomen vel cognomen ipsius rei non sit in ipsis acusionibus inquisitionibus processibus et condemnationibus vel aliquo eorum.

Quod spoliatus restituatur in possessione in qua erat

tempore spoliationis

xxxiiii

Item quod quicumque spoliatus restituatur in ea possessione vel quasi in qua erat tempore spoliationis. Et hoc summarie sine strepitu et figure iudicij.

De declaratione certorum verborum in causis criminalibus xxxv

Item quod si in causa denunciatione vel aliqua alia scriptura criminali petatur sive dicatur aliquem debere condemnari, vel aliquid aliud fieri secundum formam iuris, vel per alia equipolentia verba, predicta verba debeant referri intelligi et declarari ac declarentur quod intelligantur peti sive diei secundum formam statutorum comunitatis riperie nisi expresse declaratum sit de quo iure intelligatur.

De pena acusantis qui non possit substinere xxxvi

Item quod si quis aliquem acusaverit vel denunciaverit coram aliquo Iudicante de aliquo crimine et ipsam acusam seu denunciationem prosecutus fuerit usque ad sententiam. Si lata fuerit sententia absolutoria, talis acusans condemnatur in libris quinquaginta parvorum. Si acusatio vel denunciatio fuerit de crimine ex quo pena sanguinis ingeratur. Et in libris decem parvorum, si fuerit de crimine ex quo pena sanguinis non ingeratur, scilicet pecuniaria usque ad libris centum parvorum, et ab inde infra. Si vero ingeratur pena pecuniaria ex tali acusatione vel denunciatione a libris centum supra condemnatur in libris vigintique parvorum quarum omnium penarum. In quolibet dictorum casuum, medietas proveniet in comunitatem et reliqua medietas in accusatum seu denunciatum ut supra, et in quolibet etiam dictorum casuum condemnatur talis accusator seu denunciator in expensis acusato, seu denunciato taxandis per Iudicentem.

De pena maledicentis deum et beatam Virginem mariam xxxvii

Item quod nulla persona blasfemet vel maledicat deum vel beatam Virginem Mariam sub pena amputationis lingue. Hoc salvo quod si infra decem dies a tempore quo pervenerit in fortiam comunitatis riperie postquam fuerit condemnatus solverit libras vigintique parvorum comunitatis predictae sit liberatus et absolutus ab amputatione lingue. Et quilibet possit talem personam acusare, infra decem dies, a die quo sit blasfemaverit, deum vel beatam virginem mariam, et

non ultra, nec etiam ultra, dictos decem dies contra eum possit nec valeat procedi per inquisitionem nec per offitium.

De pena maledicentis sanctum vel sanctam xxxviii

Item quod nulla persona blasfemet nec maledicat aliquem sanctum vel sanctam sub pena libr. quinque parvorum pro quolibet et qualibet vice, et possit per quemlibet acusari et procedi per offitium dom. potestatis usque ad decem dies, et non ultra, quam pecuniam si solvere non possit acriter fustetur per terram in qua habitabit dictus dom. potestas.

De pena dicentis alicui verba iniuriosa in iudicio vel extra xxxviii

Item quod si aliqua persona aliquem blasfemando nominaverit turpe verbum quod appellatur vermiscanis condennetur in libris quinque parvorum. Et si hoc fecerit coram potestate vel eius vicario condennetur in duplum. Si quis vero dixerit alicui verba iniuriosa extra iudicium condennetur in libris duabus parvorum pro qualibet vice, et si in iudicio vel coram domino potestate vel vicario in libris quatuor pro qualibet vice hoc salvo quod si quis dixerit alicui, tu es falsus vel falsarius seu aliquam falsitatem comisisti aut proditor seu prodicionem aliquam fecisti, sit ei pena libris viginti parvorum, Quarum omnium penarum huius statuti medietas sit comunitatis predicte et alia iniuriati. Salvo quod si partes de hoc convenerint, vel verba iniuriosa sibi remiserint contra eos nullatenus procedatur pro parte tangente iniuriato. Quod quidem statutum nec aliqua eius pena non vendicet sibi locum inter parentes et liberas virum et uxorem et fratres habitantes in eadem familia.

De pena facientis insultum sine percussione xl

Item quod si quis fecerit insultum contra aliquem sine armis, et non percussit solvat comunitati libris decem parvorum in pecunia numerata. Si vero insultum fecerit cum armis et sine ferita solvat comunitati libris viginti quinque parvorum in pecunia numerata. Et si

predicta fecerit in palatio vel platea, vel confinibus palacij vel platee,
Ubi per dominum potestatem jus redditur duplicetur pena.

De eodem ad domum habitationis

xli

Item quod si quis insultum fecerit ad dominum alicuius in qua habitat sive sit sua propria sive conducta sive gratis concessa. Si cum armis et sine ferita hoc fecerit condennetur in libris viginti quinque parvorum. Salvo quod si fieret Insultus ver percussio ad domum vel habitationem alicuius inter personas habitantes in eodem hospicio, aut sedumine vel domo per tali insulto vel ferita non puniatur ultra quam alias puniri posset, secundum formam statutis dicte comunitatis. Si fieret insultus vel percussio alibi quam ad domum habitationis insultati vel percussi. Salvo etiam quod predicta locum non habeant in casibus comprehensis in statuto super posito, sub rubrica, de non inquirendo rixas factas inter virum et uxorem.

*De pena facientis percussione cum gladio vetito
seu armis vetitis si non occiderit.*

xlii

Item quod quicumque cum gladio vetito seu armis vetitis percusserit et non occiderit si sanguis exiverit, condennetur in libris centum parvorum. Si vero sanguis non exiverit in libris viginti quinque parvorum tantum. Et si hoc fecerit in palacio vel platea seu in confinibus dictorum locorum, vel de nocte quod pena duplicetur in utroque casu, quodque si ex predictis causis vel aliqua earum fuerit in banno positus, Et in banno preterierit quod etiam pene duplicentur, Et eo solvente dictas penas exumatur de banno.

De eodem.

xliiii

Item si quis insultum fecerit contra aliquem et in ipso insultu per ipsum facta fuerit ferita puniatur proferita tantum secundum distinctionem casuum positorum in statuto proxime precedenti quod incipit. Item quod quicumque cum gladio et ceter. nisi esset maior pena que veniret imponenda propter insultum quam prope feritam

quo casu puniatur per delicto ex quo maior pena imponeretur. Si vero pene equales essent tam per insultu quam per ferita tunc puniatur tantum una dictarum penarum salvo quod si homicidium fuerit secutum puniatur tantum per homicidio.

De percussione sine gladio vetito et sine armis vetitis. xliiii

Item quod si quis sine gladio vetito et sine armis vetitis percusserit et non occiderit si sanguis exiverit condennetur in libris quingenta parvorum. Et si sanguis non exiverit in libris decem parvorum tantum. Et si in locis vetitis videlicet palacio vel platea seu in eorum confinibus vel de nocte percusserit et sanguis exiverit condennetur in libris centum parvorum, et si sanguis non exiverit in libris vigintiquinque parvorum. Si vero sagitando cum archu vel balista quis aliquem percuserit et vulneraverit dummodo mors, vel membri amissio non sequatur, condennetur in libris vigintiquinque parvorum. Et si non vulneraverit sed percuserit tantum in libris decem parvorum. Salvo quod si ex aliqua dictarum percussionum, cicatrix remanserit in facie, que facies intelligatur a gula supra dicte pene duplicentur. Et si ex predictis causis vel aliqua earum preterierit in banno quod pena duplicetur. Et eo solventes dicta penas exhumatur de banno.

De pena membrum amputantis vel oculum evelentis. xlv

Item quod quicumque evulsit alicui oculum vel oculos seu nasum amputaverit, aut aliquem sgarlataverit, vel aliud membrum seu membra amputaverit, et citatus fuerit vel aliter ad rationem venerit, seu comparavit, condennetur et puniatur in libris quingentis parvorum pro quolibet ipsorum delictorum. Si vero ad rationem non venerit et in banno preterierit predicta pena duplicetur, nisi habuerit partem cum offenso, quo casu puniatur tantum in libris quingentis parvorum, quam penam si non solverit infra mensem a die delicti comissi amputetur ei manus in qua fuerit magis potens.

De pena debilitantis membrum. xlvi

Item quod quicumque percusserit aliquem, cum armis et sine et ex percussione percusso membrum debilitaverit vel inutile fecerit puniatur et condennetur in libris ducentis parvorum.

De pena sgrasignantis aliquem. xlvii

Item quod quicumque sgrasignaverit aliquem in vultu puniatur in libris decem parvorum. Et si in alia parte corporis sgrasignaverit, in libris quinque parvorum tantum, et si fecerit alicui lividum vel marcidum puniatur in libris viginti parvorum.

De pena mordentis aliquem. xlviii

Item quod si quis cum dentibus morderit aliquem, et ex morsura sanguis exivit condennetur in libris decem parvorum. Et si sanguis non exiverit in libris quinque parvorum tantum.

De pena proicientis aliquem in terram. xlviiii

Item quod si quis aliquem proiecerit seu spinserit, et eum cadere fecerit in terram, si sanguis exiverit condennetur in libris sex parvorum. Et si sanguis non exiverit in libris quatuor parvorum tantum.

De pena proiecentis lapidem fraudolenter. l

Item quod si quis proiecerit lapidem vel lapides contra aliquem vel aliquos fraudolose, et feritam non fecerit condennetur in libris quatuor parvorum. Et si fecerit percussione sine sanguinis effusione condennetur in libris viginti parvorum pro qualibet percussione. Et si cum sanguinis effusione in libris quadraginta parvorum pro qualibet percussione. Quod statutum non habeat locum in minoribus duodecim annis completis.

De pena decapilantis aliquem.

li

Item si qua persona decapilaverit aliquem condennetur in libris quatuor parvorum pro quolibet et qualibet vice. Salvo quod hoc locum non habeat in minoribus annis duodecim completis, nec in eo qui decapilaverit aliquem cum corrigendo.

De pena sburlantis aliquem.

lii

Item quod si quis aliquem sburlaverit sine sanguinis effusione condennetur in libris quatuor parvorum, et si cum sanguinis effusione in libris octo parvorum.

De pena delacerantis pannos alterius.

liii

Item quod si qua persona fraudolenter aut iniuriose laceraverit pannum vel pannos alicui persone condennetur in libris sex parvorum comunitati, et ad restitutionem extimationis seu valimenti draporum seu pannorum laceratorum damnum passo seu iniuriato in duplum. Et si aliquis ceperit aliquam personam per pannos fraudolenter ut supra sine laceratione condennetur tantum in libris quatuor parvorum comunitati pro quolibet et qualibet vice. Si quis vero, alicui capricium iniuriose acciperit de capite condennetur in libris duarum parvorum pro qualibet vice. Salvo quod si partes hoc sibi remisserint contra eos nullatenus procedatur.

De pena comittentis homicidium.

liiii

Item quod si qua persona homicidium commiserit vel fecerit e ad rationem venerit. Et convictus vel confessus fuerit, capite puniatur ita quod moriatur. Si vero ad rationem non venerit in banno ponatur de homicidio in quo sit fuerit preteritis postmodo in fortiam comunitatis pervenerit capite puniatur ut supra. Et hoc casu videlicet quando preteritis est in banno bona eius publicentur et in comunitatem perveniant. Salvo iure creditorum contra comunitatem et bona quem fuerint preteriti in banno. Et salvo etiam iure assendentium et des-

sendentium ipsius preteriti in ipso banno et cuiuslibet alterius in ipsis bonis ius habentis alijs rationibus. Ita quod quilibet ascendens et descendens habeat suam legitimam portionem. Et quod de parte preteriti in banno que pervenire debet in comunitatem medietas sit ipsius comunitatis. et reliqua medietas heredem occisi. Salvo quod hoc statutum non vindicet sibi locum in minoribus XIIIJ. annis. Qui pro predictis puniantur tantum ut infra in statuto qualiter puniri debet minorum quatuordecim annis continetur.

De asasinis et eorum pena.

lv

Item quod si quis asasinaverit seu asasinari fecerit aliquem trahatur ad caudam equi vel asini seu muli usque ad furchas et ibi per gulam laqueo suspendatur. Ita quod moriatur et assasinus sit et intelligatur, qui precio vel promissione accepta aut precibus aliquem interfecerit vel percussit. Si ex percussione sanguis exiverit similiter asasinus sit et intelligatur qui precio dato vel promisso, aut precibus aliquem interfici vel percuti fecerit cum sanguinis effusione.

Quod paracida capite puniatur.

lvi

Item quod paracida capite puniatur ita quod moriatur.

De pena rapientis mulierem honestam.

lvii

Item quod si quis per vim rapuerit mulierem honestam et ipsam adulteravit seu strupaverit capite puniatur. Si vero non per vim rapuerit sed alio quovismodo mulierem dum non sit meretrix publica vel famosa strupaverit seu adulteraverit puniatur et condennetur in libris centum parvorum. Et non intelligatur quem comisisse raptum mulieris nec violentiam, si de nocte vel de die aut in nocte vel in die reperta fuerit mulier esse in domo alicui tercie persone nisi ducendo eam in dictam domum manifeste aparuerit aut probatum fuerit de violentia seu dolo. Quodque si aliquis tenuerit aliquam mulierem publice et palam per concubina aut amaxiam vel focariam, per mensem et ultra per ipsam talem mulierem non possit accusari vel de-

nunciari nec per aliquem alium ex eo quod diceretur ipsam aliquam violentiam fecisse eidem mulieri seu amasie vel concubine vel eam per vim carnaliter cognovisse. Et quod qui sic publice tenuerit aliquam mulierem ut supra non possit dicta occaxione puniri nec condempnari.

*De pena mulieris habentis maritum comittentis strupum
vel adulterium.*

lviii

Item quod si qua mulier habens maritum que non sit meretrix publica vel famosa sponte comiserit strupum vel adulterium capite puniatur, et ultra hoc amittat dotem suam in totum et omnem donationem, que aplicentur liberis matrimonij violati et illis non extantibus applicentur marito cuius torum violavit. Ad cuius mulieris criminis acusationem et prosecutionem non admittantur nisi infrascripte persone videlicet maritus illius mulieris mariti pater, mulieris pater, mulieris filius et mulieris frater. Et in tali casu nullius iudicens ex offitio possit inquirere nec procedere etiam quantumcumque arbitrium reperiretur esse concessum. Si vero mulier non habens maritum, et que non sit meretrix ut supra sponte comiserit strupum condennetur in libris centum parvorum. Ad cujus criminis acusationem et prosecutionem non admittantur nisi infrascripte persone videlicet Avus, pater, filius, frater, patr. et consanguineus germanus. Et in tali casu nullus Iudicens, possit inquirere nec procedere etiam quantumcumque arbitrium reperiretur esse concessum eijsdem penis puniatur lenones et mediatores tam mares quam femine.

De sodomite igne concrementur

lviii

Item quod si quis inciderit in crimine sodomie igne concrementur, ita quod statum igne moratur ante quam familia domini potestatis recedat de loco suplicij.

De pena tenentis seu exercentis privatum carcerem lxx

Item quod quicumque tenens seu exercentis per se vel alium privatum carcerem capita puniatur. Ita quod moriatur. Et intelligatur tenere seu exercere, per se vel alium privatum carcerem qui non ad executionem precepti alicuius Iusdicentis, seu alias non iuridice tenuerit seu exercuerit, aut teneri vel exerceri fecerit, aliquem contra eius voluntatem inclusum seu ligatum vel captum in aliqua parte per dies duos continuos, et non aliter.

De pena tenentis aliquem inclusum et qui non fecerit eum redimere lxxi

Item quod si quis tenuerit seu teneri fecerit aliquem inclusum seu legatum aut captum minori spacio duorum dierum continuorum et non fecerit eum redimere in aliquo puniatur in libris centum parvorum et minus arbitrio potestatis, considerata conditione persone, et qualitate delicti. Si vero fecerit eum reddimere in aliqua quantitate excedente summam librarum centum parvorum seu in aliqua re aut facto vel iure excedente dictam quantitatem librarum centum parvorum, capita puniatur, Ita quod moriatur. Si autem fecerit eum redimere in quantitate, re, facto, seu iure non excedente quantitatem librarum centum parvorum. In avere tantum arbitrio potestatis puniatur. Inspecta conditione persone et qualitate delicti. Et nichilominus talis redemptio, et quicquid secutum fuerit ex ea, vel ob eam, nullius sit valoris et momenti.

De pena illius qui per metum fecerit aliquem redimere lxxii

Item quod si quis per vim vel metum fecerit aliquem redimere in aliqua quantitate re vel facto seu iure, non tunc tenuerit nec teneri fecerit eum inclusum nec ligatum neque captum puniatur in extimatione eius de quo fecerit eum redimere, et ultra in quadruplum, cuius quadrupli medietas applicetur redempto et alia communitati. Et nichilominus talis redemptio, et quicquid secutum fuerit ex ea vel ob eam nullius sit valoris et momenti.

De pena trabutantis aliquem

Ixiiii

Item quod si quis trabutaverit aliquem in avere, arbitrio potestatis puniatur considerata conditione persone et qualitate delicti. Quod statutum non habeat locum in illis casibus trabutationis, in quibus alias esset dispositum per alia statuta.

Quod fures et latrones possint impune capi dum consignentur. Ixiiii

Item quod quilibet possit impune capere fures, vel latrones seu malefactores, et cum eos vel aliquem eorum ceperit teneatur eos vel ipsum domino potestati et iudici maleficiorum consignare et consignari facere per formam infrascriptam, videlicet si eos vel eum ceperit in terra ubi habitaverit, seu in futurum habitavit dominus potestas, infra unam diem, Et si in alijs terris dicte comunitatis, Infra duos dies. Si vero in aliqua alia parte districtus dicte Riperie, Infra quatuor dies. Et si quis contrafecerit si fuerit singularis persona condennetur in libris quinquaginta parvorum. Et si fuerit universitas burgi seu terre in libri centum parvorum.

De pena impediens ne detenti fures vel malefactores consignentur. Ixv

Item quod si aliqua singularis persona vel aliqua universitas impederit vel impediri fecerit quo minus aliquis qui captus seu detentus fuerit, ut fur seu latro vel malefactorum consignetur in fortiam comunitatis condennetur ut infra videlicet. Si fuerit singularis persona in libris quinquaginta parvorum. Et si fuerit universitas burgi vel terre, in libris centum parvorum et minus habita consideratione in primis burgis et terris.

*Qualiter universitates teneantur dare auxilium
ad consignandos malefactores.*

Ixvi

Item quod pro consignatione fienda in fortiam comunitatis de aliquo capto, ut fure vel latrone, vel malefactore teneatur quemlibet universitas dare auxilium cum effectu. Si hoc fuerit requisitum seu

petitum per consignare nolentem. A consulibus seu alijs officialibus, vel singularibus personis alicuius terre comunitatis predicte sub simili pena aposita in primo precedenti statuto.

*De pena capientis aliquem ut malefactores
et non consignantis eum.*

lxvii

Item quod si quis ceperit vel aliter detinuerit, vel capi seu detineri fecerit aliquem ut furem latronem vel malefactorem in comunitate riperie. Et hoc notificaverit infra unam diem consuli aut officialibus vel saltem octo aut sex hominibus illius terre in qua vel cuius territorio eum ceperit vel detinuerit aut domino potestati infra terciam diem sive reperiatur culpabilis de delicto pro quo, vel captus, vel detentus erit sive non. Et siye consignetur dicte comunitati sive non, non incurrat penam statuti facti contra tenentes privatum carcerem, nec aliquam aliam penam. Si talis capiens operam faciat cum effectu suo posse, quod talis capitis consignetur in virtutem domini potestatis seu comunitatis predicte. Et si in predictis negligens fuerit condennetur per tali negligentia, in avere arbitrio domini potestatis. Inspecitis conditione persone et qualitate delicti. Si vero ceperit cum in terra, in qua tunc habitabit dictus dominus potestas similiter notificationem ipsi domino potestati facere teneatur, vel Judici malefactorum. Infra unam diem, quod si fecerit incurrat aliquam penam.

*De pena auferentis aliquem malefactorem
de manibus familie dom. potestatis.*

lxviii

Item quod si quis auferet vel eximeret de manibus familie potestatis vel alterius qui in fortiam domini potestatis conduceret aliquem furem vel homicidam seu alium malefactorem bannitum, ad eo quod ipsum consignari et in fortiam Regiminis conduci non permiserit, condennetur illa pena qua puniri deberet dictus malefactor.

Quod sthachum et robaria idem intelligatur.

lxviii

Item quod in Jure municipali sthachum et robaria idem intelligatur.

*De pena comittentis robariam vel scachum extra comunitatem
terras et domos habitatos.* lxx

Item quod si quis robariam fecerit vel scachum pecunie vel rei valentis a soldis centum parvorum super una vice vel pluribus coacernatis extra comunitates riperie, burgos vel vallas casinas et domos habitatas furchis suspendatur. Ita quod moriatur. Si vero pecunie vel rey non excedentis dictam quantitatem centum soldorum rubariam vel scachum quis fecerit extra loca predicta arbitrio domini potestatis puniatur, In avere vel persona considerata qualitate personarum et facti.

*De robaria et stacho comissis in comunitate vel terra
seu domo habitata.* lxxi

Item quod quocumque fecerit robaxione vel scachum in comunitate riperie vel burgo casina vel domo habitata pecunie vel rei excedentis summam librarum quinquaginta parvorum furchis suspenditur, ita quod moriatur. Si vero pecunie vel rei, non excedentis dictam quantitatem librar. quinquaginta robariam vel stachum quis comisserit. In aliquo predictorum locorum, de quibus in presenti statuto fit mentio pro prima vice arbitrio dicti domini potestatis puniatur, considerata qualitate personarum et facti.

De pena plagiarij. lxxii

Item quod plagiarius furchis laqueo suspendatur, ita quod statim moriatur.

De pena veneficij. lxxiii

Item quod veneficij capite puniatur, ita quod moriantur.

De pena maleficiorum. lxxiiii

Item quod malefici, et malvegatores arbitrio potestatis puniatur in persona vel avere inspecta qualitate persone et facti.

Quod fur famosus furchis suspendatur.

lxxv

Item quod fur famosus furchis suspendatur, ita quod moriatur.

De pena furis non famosi furtum comitentis.

lxxvi

Item quod si quis fur non famosus furtum fecerit pecunie vel rei a libris quinquaginta parvorum super furchis suspendatur ita quod moriatur. Si vero a dicto valore infra quod sit a soldis sexaginta parvorum super quod non sit scachum vel robaria ut supra dictum est in statutis de scacho et robaria loquentibus pro primo furto perforentur ei auricule et fustigetur acriter per terram in qua habitabit regimine comunitatis nisi pacem habuit cum leso quo casu tantum condennetur ad restitutionem furti dicto leso in duplum, et ultra in libri viginti parvorum Camere comunitatis solvendorum quas si non solverit infra decem dies perforent ei auricule et fustigetur ut supra. pro secundo vero furto excedente valorem soldorum sexaginta ut supra, suspendatur ut supra. Salvo quod si pacem habuit ut supra, tunc tamen refficiat dannum in duplum, dannum passo et solvat comunitati ut supra infra decem dies libras quatraginta parvorum quas si non solverit ad dictum terminum ut supra. ante penam impositam cum leso quo casu tantum condennetur in libris vigintiquinque parvorum comunitati quos si non solverit infra viginti dies pes unus ei amputetur, pro tercio vero furto cuiuscumque quantitatis sit a soldis decem parvorum super suspendatur ut supra, nec prosit ei pax aliqua. Salvo quod si ipsa tria furta fuerint omnia simul coacervata a valore soldis sexaginta parvorum infra puniatur arbitrio domini potestatis. Et ultra tria furta fecerit suspendatur ut supra. Salvo etiam quod predicta non habeant locum, in impubere doli non capace. Si autem fuerit doli capax impubes arbitrio indicantis puniatur inspecta qualitate persone et facti.

*Quod furtum non excedens soldorum decem parvorum
non intelligatur in choacernatione furtorum. lxxvii*

Item quod in coacernatione furtorum seu numero non appelletur furtum aliquod furto subtractum quod non excedat valorem soldorum decem parvorum.

De receptatoribus furtorum et robariam et earum pena. lxxviii

Item quod receptatar scienter furtorum robariarum et famosorum latronum furchis suspendatur. Ita quod moratur. Si vero quis aliquem asociaverit ad furandum vel robandum, aut auxilium vel adiutorium ei prestiterit. Si comissum fuerit illud furtum vel rubaria simili pena puniatur qua puniri debet talis fur vel robator.

*De pena illius qui reduxerit in terra in qua est oriundus
cum furto vel robariam alibi factis. lxxviii*

Item quod quicumque fecerit robariam vel furtum in aliquo districtu et se receptaverit vel reduxerit cum ipsa robaria vel furto in riperiam vel terram vel eius districtus de qua ipse robator vel fur est oriundus puniatur eadem pena qua punieretur si eam robariam vel furtum fecisset in dicta riperia vel terra de qua oriundus est vel eius districtu.

De pena receptandis bannitum de rebelione. lxxx

Item quod receptator scienter banniti de rebelione, proditione, robaria, vel scacho eadem pena puniatur qua puniri deberet ille bannitus si in fortiam comunitatis pervenisset. Receptator vero scienter rebelli non banniti arbitrio potestatis puniatur, in avere vel persona. Inspecta qualitate personarum et facti. Receptator autem scienter banniti de maleficio ex quo pena sanguinis ingeratur preterquam de bannitis de rebelione in persona vel avere puniatur arbitrio domini potestatis. Inspecta qualitate personarum et facti, hoc salvo et intellecto quod si quis ex predictis receptatoribus bannitorum vel non banni-

torum receptaverit aliquem eius agnatum vel cognatum seu affinem usque ad quartum gradum nulla pena corporali puniri debeat. Sed in avere tamen arbitrio potestatis puniatur, considerata conditione persone et qualitate delicti.

De pena facientis vel fieri facientis falsam monetam. lxxxii

Item quod si quis decetero fecerit vel fieri fecerit monetam falsam vel monetam tonsaverit seu tonsari fecerit, vel eam quovismodo falsificaverit seu falsificari fecerit, igne concremetur, ita quod moriatur si in fortiam comunitatis predictae pervenerit. Si vero ad rationem non venerit ponatur in banno maleficij in quo sit preterierit nullo modo eximi possit et eius bona quecumque publicentur. Salvo iure creditorum ascendentium et descendentium ut in statuto de homicidio continetur. Et si quo tempore pervenerit, in fortiam comunitatis predictae igne concremetur domus vero in qua dicta moneta fuerit falsificata seu tona vel alio quovismodo falso fabricata domino dicte domus hoc sciente publicetur et publicata esse intelligatur comiter et aliter non.

De pena portantis seu portari facientis scienter falsam monetam. lxxxiii

Item quod quicumque scienter portaverit seu portari fecerit aliqua monetam falsam mancham vel tonsam in comunitate riperie vel districtus a quantitate librarum decem parvorum super. condennetur in libris mille parvorum et in amissione talis monete quas libras mille si non solverit infra mensem unum a die dicte condempnationis dicta pena duplicetur. Et si quis vero portaverit vel portari fecerit monetam falsam ut supra a quantitate librarum decem parvorum, infra condennetur in amissione monete et in tantundem. Si quis autem expenderit seu expendi fecerit scienter vel etiam scienter recipit vel recepi fecerit in comunitate predicta vel districtu monetam falsam, a quantitate librarum decem parvorum super. condennetur in libris centum parvorum et in amissione talis monete quam quantitate libra-

rum centum parvorum si non solverit infra mensem ut supra duplicetur ei pena. Si vero a quantitate librarum decem parvorum infra condennetur in amissione dicte monete et ultra in libris decem parvorum et minus arbitrio potestatis considerata conditione delicti et qualitate Iudicij quicumque autem acusaverit aliquem fecisse vel comisisse contra predicta statuta, vel aliquod eorum contenta sub rubrica de moneta falsa et ceter. et ejus opere seu per eius Judicium acusatus pervenerit in fortiam comunitatis predictae. Et ob hoc condennatus fuerit dictis acusans habeat medietatem condennationis facte in pecunia de ipso taliter condennato. Salvo quod si ille fuerit condennatus ad mortem secundum formam statuti incipientis. Item quod si quis de cetero fecerit vel fieri fecerit monetam et cet. habeat dictus acusans de avere dicte comunitatis librarum centum parvorum.

*De pena falsificantis sigillum magnif. dom. nostri
vel comunitatis riperie.*

lxxxiii

Item quod si quis de cetero falsificaverit vel falsificari fecerit sigillum seu buletinum Illustriss. principis et magnifici domini nostri capite puniatur ita quod moriatur. Si vero falsificaverit sigillum vel buletinum comunitatis predictae vel alicuius universitatis seu collegij aut singularis persone puniatur arbitrio domini potestatis in avere vel persona, considerata qualitate delinquentis et delicti.

*De pena falsificantis scripturas existentes in canzelariam vel ad cameram
seu in archivio dicte comunitatis.*

lxxxiiii

Item de quod si aliqua persona falsificaverit vel falsificari fecerit aliquam ex scripturis existentibus ad canzelariam, vel ad cameram seu massariam in qua tenentur banna et condennationes, vel alie scripture comunitatis predictae, vel ubi morantur rationatores seu gubernatores vel dictatores librorum ipsius comunitatis in palatio seu domibus dicte comunitatis, capite puniatur, ita quod moriatur.

*De pena facientis seu fieri facientis cartam
vel scripturam falsam vel acta publica.*

lxxxv

Item quod si quis fecerit, vel fieri fecerit cartam aliquam vel scripturam falsam, vel acta publica falsa, seu falsificaverat vel falsificari fecerit aliquam cartam, vel condemnationem, seu attestationem vel dicta testum aut confessiones vel testes vel acta publica scriptas vel scripta vel alias scripturas publicas manus in qua est magis potens ei amputetur, et si fuerit tabelio ultra dictam penam, ab omni officio et beneficio tabelionatus, sit perpetuo privatus ipso iure et facto.

De pena producentis cartam vel condemnationem falsam. lxxxvi

Item quod si qua persona scienter produxerit in Judicio vel produci fecerit cartam falsam, vel condemnationem falsam unumcunque ei evenerit, puniatur ea pena qua puniatur faciens Instrumentum falsum. Et si ignoranter produxerit vel produci fecerit, et postquam interrogatus fuerit ab eo qui dixerit Instrumentum seu cartam arguere velle de falso non abstinuerit ab usu condemnatur in libris centum parvorum possit tamen ab usu se abstinere, etiam postquam dixerit se velle uti infra dies decem sequentes nisi in Judicio exhibuerit auctorem suum, quo casu in nichillo condemnatur. Sed eo casu potestas, et quilibet Jusdicens teneatur procedere, contra talem auctorem ad penas predictas.

De falsitate banni.

lxxxvii

Item quod si quis scripserit vel scribi fecerit falso aliquem in banno, in civili negotio vel aliquem extraxerit, seu extrahi fecerit falso de banno in civili negotio condemnatur in libris centum parvorum. Et si fuerit bannum de maleficio manum amittat, et ulterius si fuerit tabelio, ab officio tabelionatus sit privatus ipso Jure.

*De pena facientis officium ministræ
qui non sit ministrælis.*

lxxxviii

Item quod si quis officium ministræ fecerit, qui non sit ministrælis puniatur tamquam falsarius Instrumentorum.

*De pena ministrælis facientis falsam ambaxiat.
vel relationem.*

lxxxviii

Item quod si quis ministrælis ambaxatam vel relationem falsam fecerit, condennetur realiter et personaliter arbitrio Jurdicentis Inspecta qualitate facti et conditione persone. Eodem modo puniatur in avere vel persona arbitrio domini potestatis, quicumque dictam ambaxatam, vel relationem falsam fieri fecerit, et potestas, et eius Jurdex maleficiorum possit et teneatur de predictis Inquirere et condennare ex officio.

*De pena producentis Instrumentum falsum
factum ad eius postulationem.*

lxxxix

Item quod si quis produxerit aliquod Instrumentum factum ad eius vel sui missi postulationem seu procuratoris eius, et interrogatus fuerit utrum velit uti eo, au ne teneatur precise rendere sic vel non ea die de qua interrogatus fuerit. Et si renderit se velle uti eo, et Instrumentum ipsum probatum fuit falsum puniatur tamquam falsarius Instrumentorum.

*De pena illius qui dixerit falsum testimonium
in causa criminali.*

lxxxxi

Item quod si qua persona falsum testimonium dixerit ut aliquis condennetur in causa criminali, puniatur ad penam qua puniendus esset ille contra quem falsum testimonium duxerit, si corporaliter veniret condennandus. Si vero pecunialiter tunc condennetur in duplum quantitatis que deduceretur in condennatione. Et si falsum testimonium dixerit, ut aliquis in causa criminali absolvatur similiter

puniatur ea pena qua puniendus esset ille in cuius favorem testimonium dixerit. Si corporaliter veniret condemnandus. Si vero pecuniariter, tunc condennetur in duplum eius quantitatis que deduceretur in condennatione. Si processu alias probatus fuisset contra ipsum. Et si quis falsum testimonium dixerit, ut quis condennetur corporaliter vel personaliter ut supra. Si ille contra quem dictum testimonium dixerit fuerit absolutus vel non fuerit ea de causa condennatus ultra predictas penas condennetur qui falsum dixerit ut supra in expensis dampnum passi in duplum.

De pena producentis falsos testes vel eis utentis. lxxxxii

Item quod quicumque scienter vel dolose in causa criminali falsos testes produxerit seu eis usus fuerit, puniatur et condennetur ut supra proxime.

*De pena illius qui dixerit falsum testimonium
in causa civili.* lxxxxiii

Item quod quicumque falsum testimonium dixerit ut aliquis condennetur in causa civili, condennetur in duplum illius quantitatis vel extimationis rei ut erat illa super qua falsum testimonium prohibuerit cum expensis et interesse. Cuius pene medietas perveniat in comunitatem, et alia in illum contra quem falsum dixerit quam penam pecuniariam, si non solverit infra mensem unum a die condennationis et taxationis expensarum et interesse amputetur ei lingua et manus in qua est magis potens. Si vero falsum testimonium duxerit, ut aliquis absolvatur in causa civili condennetur eodem modo quo puniendus veniret ille in cuius favorem falsum testimonium dixerit. Si processu alias probatus fuisset contra illum eisdem penis puniatur ille qui scienter et dolose, produxerit testes falsos in causa civili ut supra, aut eis scienter et dolose usus fuerit.

De Imbreviaturis notarij infamati gubernandis. lxxxxiiii

Item quod si dominus potestas vel alius Jusdicens, aliquem notarium infamaverit vel eum ab officio tabelionatus removerit teneatur eius. Imbreviaturas ¹⁾ infra quindecim dies post talem infamationem et privationem coram eo portari facere easque facere gubernari ad Cameram seu Archivium comunitatis predictae penes gubernatorem librorum ipsius comunitatis. Ita quod in eis falsitas aliqua committi non possit.

De notario infamato. lxxxxv

Item quod nullus notarius sive tabelio possit nec debeat officium tabelionatus in comunitate predicta nec eius districtu exercere. Si per dominum potestatem riperie seu eius vicarium, aut per collegium seu abbates collegij notariorum dicte riperie fuerit infamatus ad arengariam vel ad scalas palacij fraudem vel falsitatem aliquam in arte vel officio notarie comisisse. Et quicquid postea fecerit in dicta arte non valeat ipso iure et omni fide careat. Et ultra si ab inde in antea artem notarie exercuerit possit realiter et personaliter impune offendi et ulterius teneatur restituere interesse damnus passo.

De pena banniti vel condemnati de falso. lxxxxvi

Item quod aliquis bannitus vel condemnatus de falso, non possit habere nec exercere officium publicum, nec etiam advocacionem neque procuracionem in comunitate predicta nec ejus districtu.

*De pena comitentis falsum aliter quam lege municipali
sit tantum.* lxxxxvii

Item quod falsum comitens arbitrio domini potestatis puniatur in avere vel persona tantum preterquam in casibus in quibus lege seu Jure municipali certa pena statuta est in quibus puniatur secundum Jus municipale.

1) Duceage Imbreviare - protocollo; qui forse sta per rogito.

De Incendio. lxxxxviii

Item quod si quis Incendium posuerit seu poni fecerit in domo ulterius habitata aut sacra vel religiosa capite puniatur ita quod moriatur. Qui vero incendium aliter seu aibi posuerit vel poni fecerit propter quod damnum dederit a libris centum parvorum supra puniatur et condennetur in libris quingentis parvorum comunitati et ad restitutionem damni in duplum damnum passo. Si vero Incendium posuerit vel poni fecerit ut supra propter quod damnum secutum sit librarum vigintiquinque parvorum super. usque ad librarum centum parvorum condennetur et puniatur in libris ducentis parvorum comunitati et ad restitutionem dampni ut supra. Si vero Incendium posuerit vel poni fecerit ut supra propter quod damnum sit secutum a libri vigintiquinque parvorum infra et a libris decem parvorum super. condennetur in libris quinquaginta parvorum comunitati et ad restitutionem dampni ut supra. Si autem a libris decem parvorum infra puniatur in libris viginti quinque parvorum et ad restitutionem dampni ut supra. Quas quidem penas que pervenire debetur in comunitatem si infra triginta dies a die condensationis non solverit incendiarius vel fieri faciens amputetur ei pes unus, in quo erit magis potens et nichilomini teneatur in carceribus donec pro duplo damnum satisfecerit damnum passo vel cum eo composuerit.

De pena dantis damnum aliter quam per Incendium. lxxxxviii

Item quod si quis extirpaverit seu inciderit seu extirpari vel incidi fecerit vineas seu vites alicuius in comunitate riperie vel eius districtu seu iurisdictione condennetur in soldis centum parvorum pro qualibet trappa seu gamba vitis. Si vero alias arbores fructiferas extirpaverit seu inciderit, seu incidi fecerit condennetur pro qualibet arbore incisa vel extirpata vel aliter devastata in libris decem parvorum. Si autem inciderit aliquam alian arborem non fructiferam condennetur in libra una parvorum. Insuper si aliquod damnum dederit aliter quam per incendium a libris decem parvorum super. condennetur in libris quin-

quaginta parvorum comunitati, et nichilominus in quolibet predictorum casuum condennetur in duplum damni dati, damnum passo, nec relaxetur de carceribus donec solverit dictam penam, et cum leso composuerit.

Qualiter comunia teneatur ad restitutionem pro damno dato. c

Item quod si de cetero in aliquo burgo vel loco casina vel molendino aut territorio aliquod damnnum vel guastum datum vel factum fuerit de die vel de nocte per incendium vel in cessionem depopulationem vel alio modo in domibus terris pratis vineis arboribus buschis, vel aliquibus seminatis, seu etiam in alijs quibuscumque rebus vel botis Comune et homines tam nobiles quam vicini illius burgi loci casine vel molendini sive territorij, teneatur infra terciam diem capere et comunitati consignare illum vel illos qui dictum damnnum seu guastum dederint vel fecerint alioquin ipsum comune et homines teneantur et debeant damnnum restituere et resarcire damnnum passo in duplum, secundum extimationem et examinationem super hoc fiendam per ducs bonos viros elligendos per dominum potestatem vel ejus Judicem. Ad quam restitutionem compellant summarie sine strepitu et figura iudicij. Et sive aliqua libelli vel declarationis datione ex officio et extra ordinem omni die de datione cuius damni dati ubi aliter non appareat credatur damnnum passo cum sacramento suo, et uno teste fede digno. Et si esset dubium de cuius territorio esset ille locus in quo damnnum datum fuerit seu guastum intelligatur, quo ad contenta in presenti statuto esse de territorio illius terre loci vel burgi cui proximior fuerit ille locus in quo damnnum datum fuerit vel guastum, salvo quod comune et homines predicti, qui ad ipsam restitutionem compulsi fuerint regressum habeant liberum efficacem et summarium usque ad quantitatem quam restituerint, et de damnis et expensis contra illum seu illos et eorum bona et quemlibet eorum in solidum qui illud damnnum vel guastum dederint vel fecerint, hoc in salvo quod si ipsum comune et homines consignaverint malefactorem vel malefactores infra mensem unum a die damni dati vel facti,

in fortiam comunitatis non teneatur ad restitutionem predictam ad quam etiam restitutionem in casu quo venerit ut premittitur fienda non teneatur vidue nec orfani neque persone miserabiles.

De pena amoventis fraudolenter terminum seu terminos aliquos. ci

Item quod quicumque fraudolenter aliquos terminos dessicaverit seu amoverit seu dessicari vel amoveri fecerit vel aliter prejudicium alicuius persone condennetur tam dessicans seu amovens quam dessicari seu amoveri faciens in libris vigintiquinque parvorum pro termino dessicato seu amoto et qualibet vice et nichilominus teneatur talos terminos in pristinum statum et locum reducere et ponere.

De pena cavantis in prejudicium alterius. cii

Item quod quicumque cavavit seu cavari fecerit in domo sua vel alibi sub terram in damnum vel detrimentum alicujus propter destructionem muri vel alterius rei condennetur in libris vigintiquinque parvorum et ad refectionem seu restitutionem damni dati, in duplum damnum passo.

De pena prohibentis immunditatis in vijs. ciii

Item quod si aliqua persona proiecerit de aliqua domo vel pontili aliquas immundicias vel aliquam putridam in aliqua via seu strata publica vel etiam vicinali condennetur in soldis viginti parvorum pro quolibet, et qualibet vice. Et nichilominus talis prohibiciens teneatur ad removendum quod proiecerit sordidum seu ad elevandum fetorem.

Quod nulla domus seu sedumen devastetur in Com. riperie. ciiii

Item quod nulla domus vel sedumen devastetur in comunitate riperie vel districtu per aliquem officialem comunitatis predicte vel eius mandato aliqua occasione nisi fuerit ex forma constitutionum factarum contra hereticos. Et si aliquis Jusdicens vel officialis contrafecerit condempnetur in libris ducentis parvorum, nec possit petere licentiam de dicto statuto sub dicta pena, nec in consilio, nec in

arengo et condennetur quilibet qui arengaverit contra dictum statutum in libris centum parvorum. Et nichilominus teneatur Jusdicens vel officialis qui talem domum vel sedumen devastaverit seu devastari fecerit ad restitutionem dampni in duplum damnum passo. Et quilibet et qualibet singularem personam confacientem possit impune offendere in persona. Quodque hec statum precisum et contra hoc non possit ordinari vel reformari, et quicquid ordinatum fuerit per Illustrem et excelsum principem et dominum dom. nostrum.

*De pena afferentis bamnitus vel malefactores
qui consignari voluerit.* cv

Item quod quilibet auferens, seu qui conatus fuerit auferre aliquem bamnitum vel malefactorem qui consignari voluerit in fortiam comunitatis arbitrio domini potestatis puniatur in persona vel avere considerata qualitate personarum et facti. Quodque si quis abstulexit seu conatus fuerit auferre aliquem alium captum qui consignari voluerit ut supra arbitrio domini potestatis vel Jusdicentis puniatur in avere tantum eodem modo puniatur Impediens aliquem capi per familiam domini potestatis vel alicuius Jusdicentis.

*De pena deferentis intra muros et confinia riperie
hominem occisum.* cvi

Item quod nulla persona hominem aliquem occisum vel feminam deffeire seu deferri facere presumat intra muros et confinia comunitatis nec una terra ad aliam vel earum territorijs. Et si contractum fuerit puniatur quilibet contrafaciens, et opperam dans ut contrafiat in libris centum parvorum, in quam penam incurat ipso iure et exigatur absque aliquo processu.

Quod minor XIIIJ. annis non puniatur corpore. cvii

Item quod aliquis committens delictum seu maleficium in minori etate quatuordecem annorum completor. non puniatur ad mortem nec ad membri privationem seu incisionem sed in casibus in quibus aliqua

ex predictis penis infereretur maiori XIIIJ annis ipse minorum arbitrio domini potestatis in avere tantum citra penas predictas puniri possit inspecta qualitate facti.

*De pena illius terre in qua bamniti de maleficio
inveni fuerint conversari.* cviii

Item quod si quis bamnitus de crimine lese maiestatis sodomie vel proditionis patrie vel de homicidio sthaco seu robaria aut incendio vel guasto seu furto in burgo villa vel terra aliqua dicte comunitatis conversari invenerit fuerit postquam notum fuerit vel denunciatum condennetur burgum vel villa seu terra in quo vel qua invenitus fuerit conversari si bamnitus fuerit de crimine lese maiestatis, sodomie stachi robarie vel furto in libris centum parvorum. Et si fuerit bamnitus de homicidio vel incendio in libris quinquaginta parvorum. Si vero bamnitus fuerit de guasto condennetur in libris vigintiquinque parvorum et minus in quolibet predictorum casuum arbitrio domini potestatis inspecta qualitate facti et personarum, ad quam condemnationem teneantur tam nobiles quam vicini dictorum burgorum villarum et terrarum exceptis viduis miserabilibus personis, et minoribus annis quatuordecem hoc tamen semper salvo quod si dicta comunia denunciaverint domico potestati quod tales bamniti habitant in suis terris. Et quod propter eorum vel eos tenentium potentiam, eos capere vel expellere non posset ad predictas minime teneatur. Et item intelligatur si bannitum consignaverint.

*De arbitrio dom. potestatis contra impediētes volentes
capere malefactores.* cviii

Item quod dominus potestas habeat arbitrium inquirendi procedendi puniendi et condennandi quemlibet illorum qui darent sibi vel eius familiaribus per eum missis vel per alios eius precepto volentes capere seu captos dare aliquos malefactores aliquod impedimentum. Et quod ubicumque comunia burgorum villarum et terrarum seu universitatum paterentur aliquam condennationem seu damnum occaxione

aliquorum habitantium in terris suis tam nobiles quam vicini, habeant regressum, contra illum vel illos cuius seu quorum occasione dampnum paterentur.

De pena rumpentis pacem.

cx

Item quod quicumque rumperit pacem seu fidantiam vel treugnam per offensum factam in personam ipsius cum quo habeat pacem fidantiam aut treugnam puniatur pro percussione vel ferita seu alia offensa personali secundum formam presentum statutum et ultra in libris ducentis parvorum. Cuius pene medietas sit comunitatis et alia offensi. Si quis vero rumperit pacem treugnam vel fidantiam offendendo in rebus vel bonis illum cum quo habebit pacem puniatur de tali offensa, secundum formam predictorum statutorum. Et ultra in libris centum parvorum. Cuius etiam pene medietas sit comunitatis et alia offensi, salvus nichilominus et ratis manentibus omnibus pactis conventionibus et promission. etiam penalibus inter eos factis qui pacem et treugnam seu fidantiam inter se fecerint. Et predicta omnia in presenti capitulo apposita locum habeant tam in bamnitis etiam de quovis maleficio quam in alijs. Et hoc non obstant statuto aliquo vel iure in comunibus loquente.

In quem pervenire debet penam propter pacem ruptam.

cxi

Item quod si pax fuerit rupta pene apposite infrascripto pacis perveniant pro tercia parte in comunitatem et pro reliquis duabus partibus in partem cui rupta fuerit pax. Et idem servetur et fiat si pena debita fuit in compromisso propter pacem ruptam. Et quod dominus potestas et ejus iudex ex officio et extra ordinem teneatur exigere ipsas penas ad utilitatem comunitatis et illius vel illorum cui vel quibus pax rupta fuerit, et sine libelli oblatione et sine strepitu et figura judicij infra mensem unum proxime secutum a die notificationis seu sciencie per ipsum potestatem habite de pace rupta sub pena librarum centum parvorum dicto domino potestati de suo salario. Et si dominus potestas fuerit seu preceperit pacem vel treugnam inter homines habentes

discordiam seu in iudicio aliqua cautio fuerit exposita et aliqua pena fuerit adiecta et pax vel treugua fuerit rupta vel domino potestati seu iudici non fuerit obtemperatum in edictus pene perveniant in comunitatem et alia in illum vel illos seu heredes eorum quibus talis pax vel treugua rupta fuerit.

De pena iniuriantis dominum potestatem. cxii

Item quod iniuriantes dominum potestatem vel ejus iudices aut colaterales vel aliquem eorum arbitrio dicti domini potestatis puniatur, in avere tantum dummodo non puniat nec eos puniri possit, ultra duplum eius quod punirentur iniuriantes aliquam aliam personam.

De pena temptantis corrumpere domin. potestatem. cxiii

Item quod nulla persona cuiuscumque conditionis existat audeat vel presumat appellare seu temptare dominum potestatem vel aliquem eius vicarium nec collateralem neque notarium ad maleficia dicte comunitatis, nec alium officialem ipsius comunitatis causa corrupendi eum, nec cum corrumpere precio seu precibus seu amore, volendo eum facere declinare a recto tramite justicie per quam declinationem dicta comunitas vel aliquod aliud comune seu aliqua privata persona lederetur, nec aliquid promittere afferre nec dare per se vel alium neque depositum aut pactum, sub aliqua conditione facere quominus dicti potestas vicarius colateralis notarius et officiales ipsius domin potestates et comunitatis predictae justiciam faciant in iudicijs seu causis petitionibus et examinationibus, et alijs quibuscumque negotijs, tam comunitati quam alicui comunum quam etiam alicui private persone spectantibus explicandis et exequendis. Sub pena librarum trecentarum parvorum et plus et minus ad voluntatem Illustris et excelsi domini domini nostri seu iudicantis Inspecta qualitate persone et facti.

*De pena officialis comunitatis committentis fraudem
vel furtum vel robariam.*

cxiii

Item quod quicumque officiales comunitatis predictae fraudem vel furtum de rebus comunitatis riperie comisserit vel aliquid ab aliqua persona singulari seu universitate indebite extorserit, seu damnum alicui persone aut universitati dederit seu intulerit indebite occasione seu pretextu officij ipsius condemnatur in quadruplum dandum dicte comunitati. Si de rebus comunitatis fraudem, vel furtum fecerit et etiam in quadruplum dandum universitati vel singulari persone a qua predicta extorserit seu cui damnum dederit quando de rebus universitatis vel persone singularis extorserit, aut eis vel alicui eorum damnum dederit. Et insuper condemnatur comunitati predictae in libris quinquaginta parvorum, et ab officio removeatur. Et de predictis teneatur dominus potestas, ac possit et debeat inquirere procedere et punire ex officio suo, predicta tamen locum non habeant ubi aliter de jure municipali specialiter est provisum. Et ultra etiam puniatur secundum formam statuti facti de furtis.

De pena facientis pignorationem sine licencia Iudicis.

cxv

Item quod quicumque pignorationem vel contestationem sine licentia domini potestatis vel eius iudicis fecerit, nisi in casibus premissis, teneatur restituere ei cui pignorationem vel contestationem fecerit, primo omne damnum quod passus fuerit ea occasione. Et insuper expensas ei restituat, quas pro inde habuit, arbitrio iudicentis absque juramento, et prius quam jus suum consequatur. Quod que etiam comunitati riperie componat libras vigintiquinque parvorum nomine pene et quilibet possit accusare, et habeat medietatem, et reliqua medietas sit dicte comunitatis.

De pena tenentis ludum vel bistlacie vel prestantis.

cxvi

Item quod quis in domo curio orto brolo, vel in aliqua alia parte riperie predictae, tenuerit ludum bistlacie vel Reginete aut prestaverit

ad aliquem ipsorum ludorum condennetur in libri decem parvorum qualibet vice et intelligatur tenere et mutuare ad bislatiam, si inde fuerit vox et fama.

De pena ludentis ad azarum vel bislatiam. cxvii

Item quod nulla persona audeat vel presumat ludere ad azarum nec ad aliquem alium ludum taxilorum seu bisclacie vel ad raginetam in riperia vel eius districtu de die vel de nocte. Et qui contrafecerit si fuerit de die condennetur in libris decem parvorum. Si vero de nocte in libris quindecim parvorum preterquam infrascriptis diebus et temporibus, in quibus licitum sit civilibus persone posse ludere ad taxillos et ad Raginetam impune, videlicet in festis nativitatis et resurrectionis domini nostri Yesu Xpi, et vigilijs ipsorum festorum ac duobus sequentibus diebus ipsam festam et quodlibet eorum. Et in ferijs infrascriptorum sanctorum videlicet, Sancti laurencij de insula, Severini de manerva, Bertolamei de monte salodi, petri de liano de Vulzano, Georgij de tusculano, et beate marie de medio augusto super monte de gargnano ubi dicitur sancta maria de navacio, et alibi non. Et intelligatur ludere qui inventus fuerit habere ante juxta se tabulerios vel discos politos vel taxilos aut aliud preparatorium ad ludendum. Et quod in predictis et quolibet predictorum dominus potestas et ejus colateralis possit coniecturare et condennare per fugam vel per asconsionem aut per presumptionem et quelibet alia judicia. Et quilibet possit acusare et habeat medietatem condennationis et alia medietas sit comunitatis predictae, habeatque ipse dominus potestas arbitrium inquirendi, puniendi et condennandi facientes contra predicta. Salvo quod licitum sit cuilibet persone posse impune ludere ad scahos et Tabulas quocumque et etiam ad taxillos repellendo tantum usque ad summam soldorum quinque. Et quod d. ctus dominus potestas et quilibet exercens jurisdictionem in ipsa riperia ad petitionem cuiuslibet comunis burgi loci vel casine, teneatur et debeat compellere omnes tabernarios tenentes tabernas in ipsis comunibus et satisfaciendum quod ipsi non tenebunt ludos nec permittent ludere ad

eorum domibus curtivis seu ortis contra predictam formam sub pena librarum vigintiquinque parvorum pro quolibet et qualibet vice. Quod. que ipsa comunia et eorum consules et officiales et quilibet eorum possint notificare et denunciare dicto domino potestati et eius Vicario et iudici maleficiorum omnes et singulos tenentes bisclantiam et ludentes contra dictam formam in eorum burgis et locis vel territorijs contra quos sic notificados seu denunciatos teneatur ipso dominus potestas et iudex maleficiorum inquirere et procedere secundum formam present. statutorum.

De pena ludentis in nudivis vel mercatis. cxviii

Item quod non ludatur ad aliquem ludum bistlacie in aliquibus nudivis vel mercatis contra formam predictam. Et si quis contratecerit quod pena imposita alibi ludentibus ut supra proxime duplicetur iam ludentibus quam tenentibus bisclaciam quam etiam ad eam mutantibus.

*Quod omnes obligationes contractus distractus
facte et facti occasione ludi non valeant. cxviii*

Item quod omnes obligationes alienationes et pignurationes contractus et distractus ac promissiones facte et facti occasione ludi vel bisclacie ipso iure sint inanes et sine effectu. Et presumatur facte et facti occasione ludi vel bisclacie. Si famosus vel consuetus prestator ludi vel bistlacie vel alius eius nomine receperit. Et ille qui eas fecerit famosus vel publicus lusor fuerit aut bonorum suorum discipator. Et insuper qui receperit aliquam vel aliquid restituat seu contra formam predictam condennetur in libris decem parvorum comunitati et restituat seu destruat quod receperit. Eisdem penis puniatur qui crediderit alicui in ludo vel pro ludo aut aliquid mutuaverit alicui pro dando lenonibus vel meretricibus nec possit neque debeat sibi mutuanti per dominum potestatem vel eius vicarium fieri vel reddi jus aliquod et nichilominus quod contrafactum fuerit ipso iure sit nullum.

De procedendo contra infamatos de bislacia. cxx

Item quod dominus potestas et eius Judex maleficiorum possit ex officio suo inquirere prout eius melius videbitur contra infamatos de bislacia et illos qui ludunt et qui mutant ad ludum bistlatiarum et illos qui tenent. Illosque qui faciunt furta et ea recipiunt quique rapinas comittunt. Et eos compellere modis omnibus tam cautiones extorquendo ab eis quam eos expellendo de riperia et etiam in confinibus ponendo prout eis videbitur ut talia cessent.

Quod non teneantur taberne contra infrascripti. forma. cxxi

Item ut ad hoc bislacijs resistatur quod nulla taberna sit nec permittatur extra aliquem locum habitatum nisi forte in aliqua parte in qua sit de necessitate pro eo quod ibi frequentaretur iter et ibi non esset proximus aliquis locus ubi posset teneri taberna quo casu tunc fiat si videbitur Anzianis et sapientibus presidentibus negotijs comunitatis predictae quod dicta taberna teneri sic possit, recepta prius satisfactione librarum ducentarum parvorum a tenente seu tenere volente talem tabernam, quod ludum non tenebit nec ludi permittet ad ludum taxillorum vel alterius bislacie contra formam presentium statutorum. Et si qua taberna reperiretur contra predictam formam dictus dominus potestas et quilibet iudicens in ipsa comunitate teneatur ipsam talem tabernam diripari et destrui facere ac contra tenentes et facientes contra predicta procedere.

De tabernarij aut vendentes aliquid ad minutum non credant filijs familias nec famulis. cxxii

Item quod tabernarij aut vendentes aliquid ad minutum non faciant nec fieri faciant credentiam, nec aliquid in credentiam dent nec dare faciant alicui filio familias vel famulo alicuius subiecti jurisdictioni comunitatis riperie neque ab eis vel aliquo eorum pignus aliquod accipiant, nec accipi faciant sine expressa voluntate vel licentia patris vel avi seu domini sui. Et qui contrafecerit perdat quod dedit et quod ei provissum fuerit per tales filios familias vel famulos et quem-

libet vel alterum eorum. Et omne pignus quod ab eis vel aliquo eorum acciperit restituat et restituere teneatur patri vel avo seu domino suo ad penam librarum decem parvorum. Cuilibet restituere recusanti postquam tale pignus ei petitum fuerit per patrem vel avum seu diminum.

*Quod consules seu alij officiales terrarum teneantur denunciare
ludentes et ludum tenentes.* cxxiii

Item quod consules sive alij officiales terrarum riperie et eius districtus teneantur et debeant notificare seu denunciare domino potestati vel eius iudici maleficiorum infra tres dies postquam proclamatum fuerit ex parte ipsius domini potestatis omnes ludentes, et ludum tenentes et ad ludum mutuantes contra formam presentium statutorum omnes que bamnitos de maleficio, et latrones, ac alios homines male fame habitantes in eorum terris vel contratis seu vicinijs, et domos in quibus predicta essent, sub pena librarum decem parvorum. Et quod dictus dominus potestas, quibuslibet duobus mensibus teneatur de predictis fieri facere publicam proclamationem. Quodque ipse et eius iudex inquirere debeant de predictis et condemnationes facere de consulibus seu alijs officialibus negligentibus in predictis.

De averitatoribus et eorum pena. cxxiiii

Item quod si quis averitator repertus fuerit ludere ad corezola seu ad pulveretum condennetur in libris viginti quinque parvorum.

De pena euntis de nocte cum armis et sine lumine. cxxv

Item quod nullus radat cum armis cum lumine, vel sine armis et sine lumen post tercium sonum campane, usque ad campanas diei, et qui contrafecerit, si habuerit arma amittat illa, et condennetur comunitati in libris viginti quinque parvorum. Et si non habuerit arma condennetur in libris quinque parvorum, si non habuerit lumen. Si vero lumen habuerit vel fuerit persona notabilis seu bone conditionis ut videtur in arbitrio officialis euntis circando de nocte, eo casu in

nichilum condennetur, si vero quis fugerit, et non permiserit se circari et scribi, condennetur in libris decem parvorum. Quasquidem penas, si contingerit aliquam miserabilem personam vel pauperimam que non sit suspecta pro predictis vel aliquo predictorum incurere possit dominus potestas seu eius vicarius minorare. Et etiam si videbitur aliquid modico in cepto poni facere ac ulterius non procedere. Eodemque modo possit ipse dominus potestas seu eius vicarius minorare pena vel aliquid poni facere in cepto ut supra in miserabilibus seu pauperibus personis incidentibus in penas statutorum de bistlancijs et in alijs personis de modico ludendo vel super ludo stantibus.

Quod requisitus statum dicat nomen et cognom. suum. cxxvi

Item quod quilibet requisitus a domino potestate vel ab aliquo eius iudice vel colaterale, vel aliquo alio in dicta comunitate iudicante suum nomen et cognomen dicere teneatur statim cum fuerit requisitus de die vel de nocte, et qui contrafecerit aut nomen vel cognomen sibi mutuaverit, condennetur in libris decem parvorum et minus arbitrio dicti domini potestatis inspecta qualitate persone et facti.

De pena portantis arma vetita. cxxvii

Item quod aliqua persona non habuerit seu habebat licenciam vel buletinum Illustris et magnifici domini domini nostri, vel potestatis seu capitanei comunitatis predicte, non audeat nec presumat possit nec valeat portare arma vetita offendibilia, nec deffendibilia, in palatio, nec in domibus comunitatis riperie nec in plateis, neque infra confinia dictorum palatij et domus vel platee neque etiam per riperiam contra infrascriptam formam, videlicet, si quis inventus fuerit arma vetita portare in palatio domibus vel plateis palacij et domorum dicte comunitatis vel earum confinibus, condennetur iu libris vigintiquinque parvorum et in amissione armorum. Et si alibi per riperiam invenientes fuerit portare ut supra condennetur in libris decem parvorum et amittat arma, salvo quod predicta non habeant locum in illis qui venirent de foris, ad seu in riperiam, usque quo fuerint ad eorum hospicia

et in illis etiam qui exirent domum vel hospicium suum causa eundi extra terram de qua essent habitatores. Quodque hospites teneantur denunciare quibuscumque hospitibus suis, ut arma deponantur. Cum ibi applicuerint. Alioquin ibi hospites sustineant talem penam et condemnationem, et conservent foresterios indennes, habeat tamen dominus potestas arbitrium maiorem penam imponendi in cridis suis. Si et prout videbitur ei expedire pro faciendo cessare portationem armorum, et intelligatur arma vetita defendibilia infrascripta, videlicet, barbata, cerveleria, bazinetus, brazales, coxales, schinerie, manice feree, clipeus Tavolacius, Targonus, Targeta, Bochalerius vel Rotella.

De pena portantis ferrum fraudolosum. cxxviii

Item quod aliquis non audeat possit nec debeat. Si non habuit licentiam vel buletinum ut supra portare in riperia nec eius districtu ferrum fraudolosum. Scilicet stochum sive misericordiam sive aliud ferrum strictum et acutum simile stocho vel misericordie. Et qui contrafecerit perdat arma et condennetur in libris decem parvorum pro quolibet vice, nulla alia defensione admissa. Et si fuerit in domo domini potestatis, vel in palatio, seu in plateis palacij, vel domus predictae, aut earum confinibus quod ei duplicetur pena. Salvus etiam alijs penis impositis contra portantes arma vetita. Et intelligantur arma vetita offendibilia, cultellis ¹⁾ a galono, spata, lancia, cultelinus, cuius manubrium cum ferro excedat mensuram unciarum septem, daga, cultellus a cavacio insuper quod aliqua persona non audeat portare in diebus festivis in aliqua parte dicte comunitatis, vel eius districtu nec in alijs diebus in plateis consiliis seu vicinijs, nec tabernis alicuius terrarum dicte comunitatis floccacium alicuius conditionis sub penis predictis, possit tamen quelibet persona eundo ad eius (suas) possessiones pro laborando portare impune de dictis floccacijs ²⁾ in diebus non festivis. Salvo etiam quod predicta locum non habeant in illis

1) Cultelli? a galono = forse perché si tenevano nelle saccoccie lungo la coscia.

2) Floccacijs — Fiocelli; o falchetto.

qui venirent de foris, et in alijs, qui exirent domum suam ut supra in proximo precedenti capitulo.

De pena stipendiarij mutantis sibi nomen. cxxviii

Item quod quilibet stipendarius pedester existens vel qui de cetero erit ad stipendium Illustris principis, et magnifici Domini nostri vel comunitatis predictae, in ipsa comunitate vel eius districtu qui respondebit sub alieno nomine vel cognomine quam suo proprio, et nomine patris sui in monstris fiendis per officiales praefate dominationis, vel dicte comunitatis de facto et sine aliquo condennatione statim componat qualibet vice comunitati predictae libras decem parvorum, et plus et minus arbitrio iudicantis, inspecta qualitate persone et facti. Et insuper suum stipendium perdat de illo mense.

*De pena facientis societatem aut invitamentum
vel ligam improbam.* cxxx

Item quod nulla persona vel universitas, cuiuscumque conditionis existat presumat facere aliquam societatem, invitamentum rei improbe Raysam vel ligam improbam vel arma imponere in riperia vel eius districtu, nisi pretensando et defendendo contratas comunitatis predictae et inimicis dicte comunitatis resistendo ac malefactoribus. Et qui contrafecerit si fuerit actor condennetur in libris ducentis parvorum. Si vero non fuerit actor, in libris sexaginta parvorum et minus arbitrio domini potestatis, in utroque casu. Inspecta qualitate personarum et facti. Et de predictis teneatur inquirere et condennare ex officio.

De pena damnati de heresi. cxxxii

Item quod damnatus de heresi possit corporaliter puniri penis tam in legibus quam in canonibus comprehensis.

De pena facientis vel procurantis contra Jurisdictionem riperie. cxxxiii

Item quod nulla persona nullaque universitas neque comune seu terra cuiusque status conditionis vel dignitatis existat audeat nec pre-

sumat directe nec per indirectum publice vel privatum, nec in aliquo alio modo atemptare neque procurare quod aliqua comunitas aliquod comune vel universitas districtus vel iurisdictionis comunitatis riperie aut in eius possessione vel quasi iurisdictionis vel honoris sit vel fuerit ipsa comunitas riperie exeat vel eximatur neque substrahatur a subiectione iurisdictionis dominio nec honore Illustris principis et magnifici domini domini nostri comitis virtutum vel comunitatis predictae, neque quod sibi aut alij supponatur ipsum comune universitas seu terra quam prefato domino seu dicte comunitati nec etiam consulere, neque pronunciare ipsum comune universitatem vel terram esse exemptam a subiectione iurisdictionis dominio nec honore magnifici domini prelibati neque comunitatis antedictae nec alij quam prefato domino et dicte comunitati esse suppositum, nec se supponere iurisdictioni meri mixti Imperij alicui ducis Principis baroni comunitatis vel universitatis vel alterius persone cuiuscumque status conditionis vel dignitatis existat quam ipsi domino prefato vel dicte comunitati riperie nec etiam ab aliquo ex predictis impetrare nec cognoscere iurisdictionem vel coherentionem hominum, nisi a prefato domino vel comunitate predicta, nei eis impetratis uti postquam per citationem vel cridam facta fuerit mentio quod eis iurisdictionibus, vel coherentibus non utatur per se nec per interpositam personam. Et si quis contrafecerit atemptando vel procurando supponendo impetrando vel ex quo prohibitum fuerit utendo non valeat nec teneat, sed quicquid fuerit contrafactum nullius sit valoris et momenti, et ulterius bona contrafacientis comunitati dicte riperie publicentur et publicata esse intelligantur ipso facto tamquam patrie sue proditor, nec alicui succedere possit. Sed omnes successiones que interim post commissum crimen pervenire deberent in eam personam, perveniant in comunitatem predictam. Et tam si ipse quam eius descendentes et heredes, sint perpetuo extra protectionem et deffentionem prefati. Et ipsius comunitatis, nec etiam audiantur in civilibus nec in criminalibus ullo tempore. Et consulentes vel pronunciantes contra predicta vel aliquod predictorum condennentur dicte comunitati in libris quingentis parvorum.

*De penis tractantis contra statum pacificum
comunitatis riperie.*

cxxxiii

Item quod si qua persona comunitatis predicte aut eius districtus vel etiam aliunde fecerit vel tractaverit vel procuraverit per se vel per alium cum aliquibus inimicis eiusdem comunitatis contra pacificum et bonum statum prefati magnifici domini domini nostri seu dicte comunitatis, si venerit in fortiam ipsius comunitatis capite puniatur ita quod moriatur. Et si non pervenerit in fortiam eiusdem comunitatis quod bamniatur de maleficio et proditione patrie, et bona eius dicte comunitati publicentur et publicata esse intelligantur.

De Invitamentis.

cxxxiiii

Item quod aliqua persona cuiuscumque conditionis existat non audeat debeat nec presumat facere aliquod Invitamentum, gentium seu hominum armatorum in riperia seu eius districtu nec gentes seu homines armatos congregare seu congregare facere in aliqua parte riperie vel eius districtu pro aliqua discordia guerra contentione vel lite quam haberet vel habere speraretur cum aliqua persona seu comunium vel universitate, aut collegio territorij seu districtus riperie predicte nec aliunde, nec aliqua alia de causa vel occasione. Et quod aliqua persona seu collegium vel universitas non debeat ire nec stare nec aliquod Invitamentum (facere) cum armis nec sine armis ad postulationem seu requisitionem alicuius, nec proprio motu pro aliqua contentione lite vel controversia seu guerra aut discordia, que esset vel esse posset seu esse speraretur. inter aliquos singulares seu comunia vel universitates riperie vel aliunde in aliqua parte districtus sive territorij dicte riperie nec in aliqua alia parte extra dictum districtum, sine expresso mandato et voluntate seu publica et manifesta preconizatione facta per ministras dicti domini potestatis et comunitatis predicte. Et quod aliqua persona collegium vicinancia burgum, locus, villa, vel cassina, nec aliqua alia universitas non debeat curere nec ire cum armis, seu aliquo genere armorum ad aliquam rixam

bistlantiam vel rumorem, que fieret vel speraretur fieri in aliqua parte districtus sive territorij riperie aliqua ex predictis de causis. Et qui contra predicta, vel aliqua predictorum fecerit arbitrio domini potestatis condennetur in avere inspecta qualitate personarum et facti. Et quod intelligatur presumatur et habeatur pro plena et integra probatione quantum ad predictas penas imponendas et exigendas. Si probabitur per duos testes bone opinionis, vel per vocem et famam et uno teste fide digno. Aliquem vel aliquos fecisse contra predicta vel aliquod predictorum. Et quod in predictis et pro predictis vel eorum occaxione, dominus potestas, vel eius judex et quilibet eorum habeat merum et liberum arbitrium, inquirendi, cognoscendi, et puniendi quemlibet contrafacientem summarie et extra ordinem, et sine datione libelli et strepitu vel figura judicij quolibet die feriato et non feriato causis colocatis et non colocatis ad eorum et cuiuslibet eorum liberam voluntatem, nullo statuto vel reformatione in contrario facto obstante. Et quicumque fuerit condennatus pro predictis vel aliquo predictorum teneatur et debeat solvere condennationem de eo factam in pecunia numerata et sine aliqua spe alicuius compensationis vel remissionis. Et quod non fiat ei aliqua ratio in civilibus nec in criminalibus, nec eius petitio neque deffensio admittatur donec integraliter solverit in pecunia numerata, condennationem de eo factam ut supra. Et quod si aliquis condennatus pro predictis vel eorum occaxione pervenerit, in fortiam comunitatis predictae ponatur in carceribus nec de eis relaxetur donec condennationem solverit ut supra. Quodque quilibet possit quemlibet personam contra predicta facientem accusare et denunciare et eius accusationi et denunciationi plena fides adhibeatur, si probabitur per duos testes bone oppinionis, vel per vocem et famam, cum uno teste fide digno aliquem vel aliquos contra predicta vel aliquod predictorum fecisse.

De eodem.

CXXXV

Item quod si de cetero in aliqua contrata seu vicinancia riperie, seu in aliquo burgo, castro, villa, loco seu casina territorij sive dis-

trictus riperie fieret aliquod ascembramentum, seu congregatio aliqua hominum armatorum per aliqua contentione discordia rixa vel guerra aut mistlancia que esset vel speraretur esse in aliqua parte dicte riperie vel eius districtus aliqua de causa, sine licentia domini potestatis riperie, consules et officiales ipsius vicinantie, burgi castri loci sive casine, teneantur et debeant dicere et notificare dicto domino potestati vel eius iudici, prima die vel sequenti. Et si fuerit in terra in qua ipe dominus potestas moram trahet vel infra miliaria decem prope dictam terram et tertia die, si fuerit a miliaribus viginti infra. Et si fuerit a viginti miliaribus supra quarta die de quo ipsa congregatio facta fuerit. In qua notificatione contineatur ubi et etiam in qua parte facta fuerit ipsa congregatio. Et de quibus locis seu de quo loco erant illi qui erunt ad ipsam congregationem et qui fuerint. Et etiam quilibet consul et officialis cuiuslibet burgi, loci, castri vel casine, de quo fuerint aliqui de vicinis suis armatis ad ipsam congregationem seu ascembramentum teneatur denunciare et manifestare infra primam vel secundam diem, terciam aut quartam diem ut supra, ex quo fuerint ut supra, coram dicto domino potestate vel eius iudice maleficiorum. Et si contrafactum fuerit condennetur contrafaciens arbitrio prefati domini potestatis ut supra, inspecta qualitate personarum et facti.

De non currendo ad rumorem tempore rumoris. cxxxvi

Item quod nullus presumat ire sive curere cum armis vel sine armis ad domum alicuius potentis, nec ad locum in quo esse ille potens occaxione vel tempore alicuius rumoris. Et si quis suppositus jurisdictioni comunitatis contrafecerit sive fuerit pedester sive equester condennetur arbitrio domini potestatis in avere inspecta qualitate personarum et facti. Si vero aliquis foresterius cucurerit tempore rumoris vel tumultus ad domum alicuius potentis, amputetur ei pes unus. Et dominus potestas teneatur et debeat de predictis inquirere punire et condannare ex officio.

Quod foresterij non intrent domos hominum. cxxxvii

Item quod nullus stipendiarius comunitatis predicte nec aliquis alius foresterius audeat nec presumat intrare per vim seu sine licentia rectoris. Aut si intrasset permanere domum aliquam alicujus terrerij terrarum riperie predicte, nec alicuius monasterij aut ecclesie vel hospitalis contra voluntatem illius vel illorum cuius seu quorum esset dicta domus et qui contrafecerit condemnetur in libris quinquaginta parvorum. Et quilibet qui intrasset aliquam domum vel eam teneret contra voluntatem domini cuius esset vel contra voluntatem eius qui regeret hospitale monasterium vel ecclesiam teneatur eam spaciare seu desbrigare infra terra diem, sub pena predicta. Et ultra perdant equos et arma quos et que habent et possint impune offendi in avere et persona et ulterius debeant cassari a stipendio dicte comunitatis et pro cassis vel casso habeantur.

De pena superstitum carcerum. cxxxviii

Item quod superstes seu custos carcerum qui dimiserit fugere aut extraerit carceratum de carceribus sine licentia domini potestatis vel iudicis cuius mandato captus fuerit vel detentus seu eius successoris. Si carceratus fuerit pro debito pecuniario condemnetur ad solvendum debitum pro quo talis captus detentus fuerit illi ad cuius instantiam captus fuerit. Et si ex causa maleficij erat detentus condemnetur superstans seu custos carcerum ad id et ad illud supplicium et penam ad quod et quam tenebatur carceratus taliter relaxatus et qui fugerit ut supra. Et predicta omnia locum habeant, nisi dictus custos vel superstans talem carceratum consignaverit in fortiam domini potestatis vel eius iudicis cuius mandato detento fuerit vel eius successoris infra terminum ei super hoc competentem assignandum quem etiam si consignaverit condemnetur nichilominus ipse superstans sive custos in libris ducentis parvorum. Si ingeratur pena sanguinis et in quarta parte eius in quo dictus carceratus teneretur si non ingeratur pena sanguinis.

De fractore carcerum.

cxxxviii

Item quod rumpens vel frangens carceres aut portas vel hostia carcerum dolose et causa fuge faciende et etiam fugens de carceribus puniatur realiter vel personaliter arbitrio domini potestatis considerata conditione persone et qualitate ac causa delicti.

De pena superstitis carcerum gravantis carceratum indebite. cxxxix

Item quod in comunitatem predicta fuit et esse debeant duo carceri divisi quorum unus sit clarior et apertior altero et quod in obscuriori per custodem seu superstitem poni et teneri debeant suspecti seu infamati vel condemnati, de crimine delicto vel excessu ex quo foret ei imponenda alia pena pecuniaria, non possit tamen talem carceratum imbogare vel in cipo seu loco putrido ponere nec tenere dictus superstans seu custos, sine licencia domini potestatis vel iudicis cuius mandato talis detentus fuerit, nec etiam cibum vel potum ipsi carcerato aliquo modo auferre vel denegare per se vel alium. nec aliud gravamen aut asperitatem sibi facere ultra custodiam solitam et ordinatam nisi prout communiter fit alijs carceratis. Et si talis superstes vel custos contrafecerit condemnetur et puniatur pro quolibet et qualibet vice in libris viginti parvorum et plus et minus arbitrio dicti domini potestatis, cum deliberatione sindicorum seu deputatorum dicte comunitatis, inspecta conditione persone et qualitate facti et delicti. Qui custos seu superstes carcerum possit habere et percipere ac exigere ab ipsis carceratis et quolibet eorum infrascriptas solutiones et quantitates pecunie, videlicet a quolibet carcerato seu carcerando pro introitu soldos quatuor parvorum et soldos quatuor parvorum pro exitu et soldum unum parvorum pro quolibet die qua steterit carceratus. Et nichil ultra habere percipere, nec exigere possit neque debeat, sub pena librarum decem pro qualibet vice qua contrafecerit. Et nichilominus teneatur ad restitutionem ejus quod ultra recepit eo quo recepit, nec possit aliquo modo ipse carceratus nec per dictum dominum

capitaneum, nec per dictum custodem compelli nec aggravari, ultra solutiones predictas occaxione dicte carcerationis.

*De pena vendentis eandem rem immobilem
duobus emptoribus.*

cxli

Item quod si aliqua persona vendiderit eandem rem immobilem duobus personis seu duobus emptoribus diversis horis condennetur vendens si res vendita fuerit extimationis seu valoris librarum ducentarum parvorum et ab inde super in libris centum parvorum applicandis pro dimidia comunitati et pro alia medietate tali emptori, cui non tradita fuerit possessio ipsius rei vendite, et ultra ipsi emptori, in omni eius dominio dispendio et interesse sibi applicandis. Si vero res fuerit minoris precij librarum ducentarum parvorum condennetur in libris viginti quinque parvorum et in omni damno et dispendio et interesse applicandis ut supra. Et quod eadem pena vindicet sibi locum in cessionibus juribus per eandem personam duobus factis quolibet titulo, et quod etiam dicta pena locum habeat si per aliquem duobus titullo donationis seu uni titullo donationis et alteri titullo venditionis seu emptionis res aliqua fuerit alienata per eandem personam. Eademque pena puniatur quilibet cedens qui postea liberaverit per liberationem que postea preiudicaret ei cui cessa essent jura.

De pena vendentis fictaliciam rem pro alodio.

cxlii

Item quod quilibet emphiteota vel heres eius aut conductor aliquis rei qui huic retro fecerit vel de cetero faciet aliquam venditionem permutationem alienationem aliquam de aliqua re livellaria vel conducta ad alodium vel tamquam ad alodium condennetur et puniatur in libris viginti quinque ad instantiam domini requirentis. Cuius medietas perveniat in comunitatem et alia in ipsum dominum. Et quod ille qui emisserit seu per alium titulum acquisivisset vel in futurum emet seu acquirat ab aliquo emphiteota vel conductore seu ab herede eius rem aliquam livellariam vel conductam tenatur, et debeat infra mensem unum proxime secuturum post denunciationem et fidem

satisfactum per dominum vel quasi dominum. Quod illa talis res emptā vel aliter acquisita sit livellaria vel conducta ipsam talem rem dimittere restituere et relaxare, aut deinceps perpetuo fictum vel pensionem solvere ipsi domino vel quasi domino quolibet anno tamquam emphiteota vel conductor habeat cum illo qui cum vel cuius heres est investiverit et sibi locaverit quod si restituerit infra mensem, ut supra dictum est predictam rem livellariam vel conductam agere possit de evictione contra actorem suum ac si eidem dicta res livellaria vel conducta fuisset sibi legitime et precedentibus denunciatus opportunis per sententiam evicta. Salvo tamen quod quilibet emphiteota vel conductor possit rem livellariam rem conductam alterius persone in emphiteusim dare vel locare faciendo mentionem de suo domino et quantitate ficti alioquin incidat penam librarum vigintiquinque parvorum que perveniat ut supra et res ipsa perveniat in dominum si voluerit.

De pena non designantis terras quas tenet ad livellum. c. xliii

Item quod si aliqua persona tenet vel tenebit terram vel aliam rem immobilem ad livellum vel alio modo ab aliquo subiecto jurisdictioni comunitatis riperie, et a domino fuerit requisita ut terram illam vel rem designet in scriptis choerente contracta et confinibus, et ipsa talis persona tenens ut supra terram vel rem non designaverit vel modo aliquo designare recusaverit; infra terciam diem post requisitionem taliter factam aut rem illam celaverit, infra octo dies post talem recusationem seu celationem condennetur in libris decem parvorum nomine pena cuius medietas perveniat in comitatem et reliqua in talem dominum requirentem. Et in super terram illam vel rem amittat itaque ad dominum perveniat si ipse dominus eam voluerit.

De pena negantis se debere fictum. c. xliii

Item quod si aliquis maior quindecim annis negaverit in iudicio se debere fictum alicui requirenti et de hoc convictus fuerit aut reperiat postea quod dictum fictum teneatur dare illi cui negaverit

condemnetur in soldis centum parvorum qui perveniant in illum cui negaverit.

*Quod comunia comunitatis riperie et eorum singulares persone
teneantur in suis extimis poni facere bona livellaria. cxlv*

Item quod comunia et terre comunitatis riperie teneatur et debeant describi facere in eorum extimis de cetero fiendis, super quibus ipsorum factiones et onera compartiuntur et compartiri et solvi debent omnes et singulas possessiones peciarum terre et alia bona que tenentur sive laborantur aut possidentur per eorum vicinos et terrerios et eorum quemlibet clare et distincte, cum coherente contrata et misuris vel circha ac conditionibus quibuscumque ipsarum terrarum possessionum et bonorum, videlicet alodia per se et livellaria per se ita quod declarentur persone a quibus ea bona tenentur seu laborantur sive ad fictum sive ad redditum et quantum tenentur reddere de dictis terris rebus vel bonis et cui vel quibus et per que tempora. Et quod omnes et singuli laborantes seu tenentes vel habentes terras vel possessiones domos vel alias res ad fictum vel drictum vel ad aliam conditionem teneantur et debeant in designatione vel extimo bonorum quod fit pro suis factoribus et oneribus comparciendis et solvendis ut supra designari et scribi facere in suis extimis ut supra dictum est. Quodque de ipsis extimis et quolibet eorum dicta comunia et quodlibet eorum teneantur et debeant facere seu fieri facere plenam copiam cuilibet petenti et volenti subiecto jurisdictioni dicte riperie tantum et extima de cetero fienda non abolere nec subcellare debeant ullo modo, ita quod semper veritas appareat et jura sint cuilibet clara pariter et apta in terris et territorijs suis sub pena cuilibet comuni et universitati librarum vigintiquinque parvorum pro qualibet vice et qualibet persona de cuius bonis omitterentur describi facere secundum formam predictam. Et ad requisitionem domini accusantis subiecti jurisdictioni comunitate predicte, et aliter non et sub pena cuilibet singulari persone que non designaret et describi faceret in suo extimo secundum

quod superius contra soldorum centum parvorum, ad requisitionem domini accusantis subiecti comunitati ut supra dictum est et non aliter.

*De pena comittentis vel comitti facientis spoliationem
in re Immobilem.*

cxlvi

Item quod si qua persona collegium vel universitas cuiuscumque status designatus vel conditionis existat a modo spoliaverit vel spoliari fecerit aliquem vel aliquam singularem personam ecclesiasticam vel secularem comune collegium vel universitatem de aliqua eius possessione vel quasi rei immobilis juris inherentis rei immobili vel de fructibus decime vel de jure decimationis vel de aliqua quacumque re immobili, puniatur et condennetur in libris trecentis parvorum pro quolibet eorum et minus arbitrio iudicantis secundum qualitate delicti et persone delinquentis et nichilominus teneatur seu teneantur restituere possessionem vel quasi cum fructibus spoliato et ulterius condennetur quod amplius non debeat ipsum spoliare. Et super hoc compellatur prestare bonam satisfactionem librarum trecentarum et de parendo mandatis dicti domini potestati.

De vi molestativa turbativa vel inquietat. possession.

cxlvii

Item quod si aliqua persona collegium vel universitas cuiusque status dignitatis et conditionis existat a modo molestaverit vel turbaverit seu inquietaverit aut molestari seu turbari vel inquietari fecerit aliquem vel aliquam personam ecclesiasticam vel secularem, comune collegium vel universitatem in aliqua eius possessione vel quasi rei immobiles vel juris inherentis alicui rei immobili vel fructibus decime seu jure decimationis, vel in quacumque re immobili puniatur et condennetur in libris ducentis parvorum pro quolibet eorum. Et nichilominus teneatur et debeat dimittere molestatum seu inquietatum vel turbatum in pacifica eius possessione vel quasi. Et insuper condennetur quod in futurum non debeat ipsum molestare inquietare nec turbare. Et super hoc ac de parendo mandatis dicti domini potestatis cogatur

prestare satisfactionem bonam per omnia juris remedia de libris trecentis parvorum.

De in violentiis agnati teneatur pro agnatis non suppositis. cxlviii

Item quod si contingerit aliquem non suppositum jurisdictioni comunitatis riperie vel qui ipsam riperiam declinaverit in futurum committere inquietationem molestationem invasionem occupationem vel violentiam in aliqua re immobili vel jure. Quod fratres nepotes patruj et alij proximiores usque ad quintum gradum secundum jura civilia computandum teneantur ad predictam restitutionem et dimisionem pensionis cum fructibus. Si spoliatio intercesserit et sive intercesserit sive non ad ipsum non molestandum in futurum et qualibet molestatione per eum fienda relevandum. Et nichilominus predicti non subiecti vel qui ipsam jurisdictionem declinant qui committerent predicta vel aliquid predictorum sint, exempti a qualibet protectione defensione, beneficio auxilio, et a statutis provisionibus et reformationibus comunitatis predicte. Et nullo modo etiam spoliatu restituantur et reducantur in possessionem omnium rerum spoliatarum et in possessione rerum in qua fuerint turbati inquietati vel molestati manentur.

De violentiis notificandis. cxlviii

Item quod consules et alij officiales ac comunia terrarum burgorum castrorum locorum casinarum districtus dicte riperie teneantur et debeant infra octo dies a die violencie comisse, notificare dicto domino potestati vel eius judici ad maleficia omnes violentias occupationes et invasiones molestationes et turbationes factas et que a modo fierent in ipsis terris burgis castris locis et casinis sub pena et banno pro quolibet consule vel officiale librarum vigintiquinque parvorum pro quolibet vice. Et si in predictis fuerint negligentes ipsi consules et officiales ac comunia quod dictus dominus potestas et eius judex maleficiorum et unusquisque eorum possint teneantur et debeant ex officio suo contra eos et ea inquirere condemnare et punire ut supra.

*Quod calumpniatus de violentia detineat.
quousque satisdederit.*

cli

Item quod inquisitione formata seu acusa, vel notificatione data de predictis vel aliquo predictorum dominus potestas et eius iudex ad maleficia et quilibet eorum teneantur calumpniatos de violentia capere et personaliter detinere quousque prestiterint bonam et idoneam satisfactionem. Cum bonis fideiussoribus qui non sint de magnatibus riperie de parendo mandatis dicti domini potestatis et eius iudicis et de restituendo et solvendo res in quibus violentiam commisissent et totum idem quo condemnarentur super ipsa inquisitione acusa vel notificatione.

*Quod in crimine spoliationis inquietationis vel turbationis
procedatur summarie.*

cli

Item quod in crimine spoliationis possessionis vel quasi vel molestationis inquietationis vel turbationis et in crimine eius qui fecit vel fieri fecit predicta vel aliquod predictorum dominus potestas et eius iudex malefactorum et quilibet eorum omni exceptione remota nisi de barnito homicidij dumtamen inquietatio habeat debitam formam per respectum ad locum et declarationem rey. In qua dicitur esse delictum possit teneatur et debeat officio suo summarie sine strepitu et figura iudici, omni jure et statutum solempnitate ommissa de predictis et quolibet predictorum postquam eis vel aliam eorum fuerit notificatum inquirere et inquietationem facere et super ea procedere condemnare et pronuciare infra menses duos post publicationem processus, sub pena librarum centum parvorum potestati et librarum quinquaginta parvorum iudicenti totiens quotiens predicta non servaverint et executioni non mandaverint. Et quod de predicta spoliatione molestatione inquietatione et turbatione et quolibet predictorum credatur sacramento spoliati molestati inquietati et turbati cum uno teste idoneo et fide digno, vel cum probatione de voce et fama publica. Idem in omnibus, et per omnia locum habeat si data fuerit acusa

*De avvocato et procuratore dando deponenti
querimoniam de violentijs.*

clii

Item quod si quis deposuerit querimoniam de aliqua occupatione vel invasione seu turbatione vel quasi alicuius rei sibi facta et dixerit se non posse habere advocatum vel procuratorem. Quod dominus potestas et eius iudex, teneantur et debeant eidem dare unum vel plures advocatum vel advocatos et procuratores et modis omnibus eos compellere cum competenti salario ad predictam advocacionem et procuracionem faciendam prestito sacramento per ipsum advocatum seu advocatos et procuratores de ipsa advocacione et procuracione bene et fideliter faciendis.

Quod statuta de violentijs mandentur executioni.

cliii

Item quod predicta statuta et quodlibet eorum edita super violentijs et ceter. mandentur executioni non obstantibus alegationibus seu exceptionibus fodrarum vel talearum vel exercitus vel bamni seu contumacie civilis. Et quod medietas omnium penarum imponende occasione violentiarum perveniat et pervenire debeat in offensum seu eius heredes, et alia in comunitatem predictam.

Quod bamniti de maleficio possint impune offendi.

cliiii

Item quod omne damnum incuria vel maleficium datum et factum in persona bamniti de maleficio ex quo pena sanguinis ingeratur perpetuo remaneat impunitum et impunita et processus qui fieret per quemcumque rectorem sit ipso jure nullus. Et salvo quod si offensio fieret tali bamnito per illum vel illos, qui in pace, vel in treugua secum forent proinde maleficium puniatur ac si in bamno maleficij non esset offensus.

Quod bamniti de maleficio non admittantur.

clv

Item quod bamniti de maleficio non admittantur ad petitionem sui juris nec ad aliquod testimonium reddendum bamniti vero de maleficio pro fideiussoria prohibere possunt testimonium, nisi alios prohibebat de jure.

De maleficijs notificandis.

clvi

Item quod anciani seu consules vel officiales terre in qua habitat et in futurum habitabit dominus potestas riperie infra terciam diem a die qua homicidium vel ferita sanguinolenta facta fuerit in eorum contratis seu vicinij teneantur notificare ipsam feritam seu homicidium coram dicto domino potestate vel dicto eius iudice ad maleficia sub pena librarum quinque parvorum de suo proprio avere pro sola ferita sanguinolenta, et librarum decem parvorum pro ferita ex qua moriatur homo. Et quod consules et officiales cuiuslibet alterius terre comunitatis predictae, teneantur simili modo feritas sanguinolentas et homicidia notificare que in eorum terris contratis, vel vicinijs perpetrata fuerint infra octo dies, sub pena predicta. Et predicta locum habeant si fuerint ab ortu solis usque ad occasum. Et si dicti Anciani aut consules vel officiales negligentes fuerint, in notificando ut supra. Quod dominus potestas et eius iudex ad maleficia deputati possint inquirere, et de ipsa negligentia contra ipsos Ancianos consules et officiales procedere et ipsos punire et condemnare ut supra. Salvo quod aliqua contenta in predictis capitulis, non habeant locum. Si misclantia ferita vel homicidium fieret inter forenses.

De bamnito de rebellionē.

clvii

Item quod si quis bamnitus de rebelione comunitatis riperie recipit, et in eo preterierit bona eius publicentur, et in dictam comunitatem perveniant, et ipso jure publicata et in comunitatem pervenisse intelligatur. Salvo jure creditorum et cet. prout in statuto de homicidio continetur. Et si in fortiam comunitatis predictae perveniet capite puniatur. Rebellis vero dicte comunitatis non bamnitus puniri possit et condemnari in persona vel avere arbitrio domini potestatis, inspecta qualitate facti. Et si quis tractaverit cum talibus inobedientibus rebellibus comunitatis predictae, vel cum alio quocumque singulari collegio vel universitate aliquid ex quo status illustris et magnifici domini nostri vel comunitatis predictae turbaretur vel turbari posset aut litteras vel nuncios sive spigias recipit vel man-

daverit in detrimentum prefati status, puniatur in avere vel persona arbitrio dicti domini potestatis, inspecta qualitate personarum et facti. Et in predictis casibus et quolibet eorum idem dominus potestas et eius iudex, et quilibet eorum suo officio debeant et teneantur inquire et procedere in iudicia argumenta et tormenta et omnibus alijs modis, quibus eis melius videbitur et punire et condemnare. Et intelligantur rebelles dicte comunitatis. Illi qui adversantur pacifico statui prelibati illustris et magnifici domini et comunitatis memorate.

Quod jus creditorum et ascendentium sit salvum. clviii

Item quod in omnibus casibus in quibus sit publicatio bonorum semper intelligatur et esse debeat salvum et illesum jus creditorum ascendentium et descendendum et cet. sicut in statuto de homicidio continetur, in casu etiam quo fiat de aliquo per quam aliquid veniat applicandum comunitati similiter salvum sit et illesum jus creditorum et descendendum et cet. Ut in dicto statuto de homicidio continetur.

*Quod tenentes bona bamnitorum et rebellium
restituatur ea comunitati.* clviii

Item quod illi tenent bona bamnitorum vel rebellium comunitatis predicte sive justa causa teneantur illa bona restituere dicte comunitati cum fructibus perceptis et percipiendis usque ad tempus restitutionis fiende ipse comunitati de dictis bonis.

*Quod bona bamnitorum perveniant in comunitatem
salvo jure.* clx

Item quod dominus potestas riperie teneatur et debeat dare operam cum effectu quod bona omnium bamnitorum de maleficio comunitatis predicte, quorum bona publicata sunt aut erunt vel per statuta vel per sententiam in ipsam comunitatem perveniant. Salvo jure creditorum et aliorum jus habentium in ipsis bonis et cet. prout in statuto de homicidio continetur.

*De bonis bamnitorum inquirendis et faciendis
pervenire in comunitatem.*

clxi

Item quod iudex qui deputatus fuerit ad bona talium bamnitorum teneatur et debeat omnibus modis quibus melius poterit inquire et inquire facere bona que per tales bamnitos tenebantur et possidebantur tempore maleficij perpetrati et facere ea bona prout publicata fuerint pervenire in comunitatem predictam salvis juribus ut in statuto de homicidio continetur.

*De pena prestantis auxilium consilium vel favorem
alicui bamnito seu condemn. aut rebeli.*

clxii

Item quod quilibet districtualis vel subditus comunitatis predictae qui aliquem malefactorem rebellem bamnitum vel condemnatum seu bamniendum vel condemnandum pena mortis receptaverit seu tali malefactori rebelle bamnito vel condemnato seu condemnando victum dederit seu ministraverit aut consilium auxilium vel favorem prestiterit in districtu dicte comunitatis vel ejus jurisdictione eo ipso cadat et cecidisse intelligatur in illam penam, et ipsa eodem pena sit et veniat puniendus qua puniendus veniret et esset talis malefactor Rebelle bamnitus vel condemnatus seu condemnandus que receptaverit seu cui victum ministraverit aut consilium auxilium vel favorem prestiterit ut supra.

*De suspensio bamniti seu bamni habeatur
pro abolitione ut infra.*

clxiii

Item quod suspensio bamniti vel condemnati seu bamni vel condemnationis tam facta quam fienda per Illustrem et magnificum dominum nostrum dominum comitem virtutum vel ejus mandato habeatur pro abolitione et canzelatione bamni et condemnationis quo ad omnem effectum juris durante tempore dicte suspensionis non obstantibus aliquibus statutis provisionibus vel reformationibus aut alijs ordinibus in contrarium factis vel fiendis predictam comunitatem.

*Qualiter dominus potestas et ejus judex ad petitiones
alicuius teneatur aliquem cogere ad satisfidandum.* clxiii

Item quod dominus potestas et ejus judex ad maleficia et uterque eorum omnibus juris remedijs teneantur ad petitionem, cuiuslibet dicentis se timere de aliquo ne eum offendant ipsos et ipsum, de quo vel quibus dixerit se timere, cogere ad satisfidandum, cum bonis fideiussoribus de dicta riperia de libris quingentis parvorum, et plus minus arbitrio ipsius domini potestatis vel dicti judicis inspecta qualitate personarum et facti de non offendendo ipsum talem qui sic petierit in persona vel rebus.

*De subditis terrarum domini venientibus a partibus
inimicorum ad offendendum tempore guerre.* clxv

Item quod si aliquis subditus Illustris et magnifici domini nostri domini comitis virtutum vel de terris eius decetero veniet a partibus inimicorum prefati domini ad guerezandum vel dandum damnum in casu vel actu guerre super territorio comunitatis predicte, intelligatur et sit ipso facto rebellis et bannitus eiusdem domini et dicte comunitatis. Et si in fortiam potestatis, vel officialium prefati domini vel dicte comunitatis pervenerit strascinetur, et suspendatur per gulam tanquam rebellis et proditor patrie sue.

*De quibus possint cognoscere vicarij et consules
terrarum comunitatis riperie.* clxvi

Item quod in qualibet terra burgo vel castro territorij et districtus riperie in quibus vel qua seu quo sit aut in futurum erit, in aliquis vicarius deputatus per illustrem et magnificum dominum dom. nostrum, qui debeat vel possit jus reddere seu per quem fiat et reddatur jus a libris sex parvorum supra servetur et servari debeant per ipsum talem vicarium decreta prefati magnifici domini et statuta comunitatis predicte tam in criminalibus quam in civilibus facta, dum non sint contra decreta vel mandata eiusdem domini, in alijs vero

terris burgis vel castris dicte riperie in quibus non sint nec in futurum erunt tales Vicarij. Sed in quibus sint aut erunt consules terrigene ipsarum terrarum burgorum vel castrorum seu vicarij districtuales riperie predictae, per comunia ipsarum burgorum vel castrorum electi possint ipsi tales consules et vicarij cognoscere in civilibus tantum inter vicinos et terrerios, usque ad sumam librarum trium planet. et non ultra et quicquid per ipsos consules et vicarius factum fuerit usque ad dictam sumam, et ab ea infra valeat et teneat, et executioni mandari possit et debeat et per eos et successores eorum.

*De pena conquirentis de aliquo coram alio iudice
quam iudice comunitatis riperie. clxvii*

Item quod quelibet persona subiecta jurisdictioni comunitatis predictae que conqueri voluerit de aliqua alia persona subiecta ut supra aliqua de causa teneatur et debeat illam talem personam de qua conqueri voluerit facere citari et requiri coram domino potestate vel eius Vicario, aut iudicante ad civilia vel criminalia in dicta comunitate. Et non coram aliquo alio iudice vel officiale, seu magistratum cuiuscumque conditionis dignitatis vel status existat aut vocatum in iure, retinere extra comunitatem predictam et eius districtum pro aliqua questione vel causa, de qua ipsi domini potestas seu vicarius vel iudicans, cognoscere possint de iure comuni vel secundum formam statutum vel reformationum vel provisionum, seu consuetudinum dicte comunitatis. Sub pena librarum centum parvorum, et amissionis juris sui et cause pro quo vel qua sub alio iudice, vel officiale seu magistratu ipsum talem citari seu requiri aut vocari fecerit seu vocaverit, aut vocatum tenuerit quam sub examine prefati domini potestatis vel officialium ejus dicte comunitatis.

De pena comunium comunitatis habentium statuta comun. clxviii

Item quod quodlibet comune terra locus vel universitas dicte comunitatis jurisdictioni subiecta quod vel que fecerit vel haberet seu teneret aliquod statutum seu ordinamentum contra statuta dicte co-

munitatis, seu contra libertatem dicti domini potestatis et subditorum dicte riperie puniatur, et condennetur in libris decem parvorum et minus arbitrio dicti domini potestatis, inspecta qualitate statuti seu ordinamenti, et nichilominus tale statutum seu ordinamentum sit nullum et nullius valoris. Salvo tamen quod hoc statutum nullum preiudicium faciat statutis comunium comunitatis predictae imponendo penam vel penas comittentibus aliqua in eorum terris vel territorijs, contra statuta ipsorum comunium, sed ipsa talia statuta contra comittentes contra ea ut supra eiusdem comunibus serventur et locum habeant, dummodo ipse pene, per dicta comunia seu eorum statuta non ponantur majores forensibus seu circumvicinis quam ponuntur tererijs et vicinis talis comunis.

De pena imposita bubulcis ascendentibus plaustra. clxviii

Item quod quilibet bubulcus, qui conducet plaustrum aliquod vel currum per terras vel villas dicte comunitatis vel aliquam earum ire debeat ante boves et tenere manum super timono et eos boves caute ducere et non ascendere dictum plaustrum seu currum vel timonem, sub pena soldorum decem planet. pro quolibet et qualibet vice, et damnum inde secutum reficiat patienti, et quilibet de predictis possit esse acusator et habeat medietatem bamni seu condennationis.

De penis duplicandis tempore noctis. clxx

Item quod omnes pene pecuniarie duplicentur et duplicari debeant contra delinquentes tempore noctis. Quodque omnes pene pecuniarie et condennationes, que de cetero imponerentur et fierent de aliquibus delinquentibus, intelligantur et sint de bagatinis.

De strata publica aptanda. clxxi

Item quod quilibet potestas dicte comunitatis, saltem semel in officio suo teneatur et debeat suo sacramento aptari facere stratam publicam per quam inter itur a gargnano usque ad confinia de gavardo, per comunia in quorum territorio est ipsa strata de amplitudine bra-

chiorum novem, sub pena duorum soldorum pro qualibet pertica et qualibet vice cuilibet contrafacienti, infra octo dies post proclamationes factas ex parte dicti domini potestatis. Quod statutum non vindicet sibi locum in terris in quibus sit dicta strata inter domos ab utraque parte ipsius strate positas.

*De pena tractantium contra statum domini
et comunii riperie.*

clxxii

Item quod nulla persona undicumque sit, et cuiusvis status vel dignitatis existat audeat vel presumat dicto vel facto per se vel alium tractare cum aliquo vel aliquibus aliqua per que presens status riperie in aliquo ledatur vel ledi possit seu presumatur seu etiam mutari turbari vel ledi posset seu possit, vel litteras aut nuncios seu ambaxiatas vel ambaxiatam alicui vel ab aliquo mittere vel recipere nec portare nec tractantibus mittentibus vel recipientibus aut portantibus etiam si essent minima modo aliquo consentire aut eis opem vel auxilium seu favorem aliquem dare nec prestare. Et si sciverit aliquem vel aliquos contrafacientes litteras ambaxatas vel nuncios mittentis illum vel illos infra terciam diem domino potestati comunitati riperie predictae notificare teneatur. Et si quis repertus fuerit in futurum predicta vel aliquod predictorum fecisset vel in aliquo contra ea venisse seu etiam tacuisse, puniatur et puniri possit in avere et persona, arbitrio dicti domini potestatis vel eius iudicis maleficiorum, seu alterius cuiusvis iudicantis in dicta comunitate. Et de predictis quilibet ipsorum iudicantium procedere punire et condemnare possit ut supra dictum est, tam ex officio, quam per inquisitionem, et extra ordinem prout et sicut videbitur et placuerit contra quoscumque, et quemcumque inculpato seu suspectos de predictis vel aliquo seu aliquibus eorum et ad tormenta procedere semel et pluries repetere iudicio aut iudicijs legitime precedentibus. Et insuper predicta omnia et singula in quolibet predictorum casuum, in omnibus et per omnia se extendant et locum habeant et sibi vindicent contra asanos et quoslibet qui hactenus et a modo suspecti fuerint quod aliquem assasinaverint vel

asasinari fecerint, aut suaserint vel mandaverint vel de predictis tracterint esto quod non pervenerit ad officium vel qui depositum aut promissionem fecerint vel reciperint re vel facto aut verbo per se vel alias personas quocumque modo directe vel indirecte. Et liceat et licitum sit cuilibet iudicenti dicte comunitatis predictos et quemlibet predictorum reorum facere strasinari et ad furchas suspendi, vel strascinari facere et super rotam ponere seu poni facere, prout et sicut sibi placuerit. Ita quod omnino moriatur et eius supplicium alijs transeat in exemplum. Et hoc non obstantibus aliquibus provisionibus vel reformationibus dicte comunitatis in contrarium factis vel fiendis. Et predicta et quolibet predictorum se extendant et locum habeant tam in comissis a tempore citra quo prefatus illustris et excelsus dominus domin. dicte riperie habuit diminum, quam in futurum comittendis, non obstantibus aliquibus legibus constitutionibus statutis ordinamentis vel iuribus civilibus vel municipalibus in contrarium editis vel edendis.

*De solutionibus ministrarium et baroarum domini potestatis
et comunit. riperie et modi tenendi per eos. . . . clxxiii*

Item quod barovarum dicti domini potestatis et ministrarum comunitatis predictae, si contingerit eorum ire ad quodlibet infrascriptorum comunium, causa pignerandi ipsa comunia vel aliquod eorum seu aliquam singularem personam non possint accipere pro merito vie eorum nisi infrascriptas solutiones, videlicet, si fuerint unus ministraris et duo barovarum et si fuerint pauciores et ab inde infra pro rata accipere debeant. Si vero essent plures non possint tam plus recipere quam si essent unus ministraris et duo barovarum, sub pena decem soldorum parvorum pro quolibet et qualibet vice qua contrafecerint, et reficiendi statim expensas et interesse damnum passo. Primo si fuerit ut supra ad terram de trimosigno vel ad terram de limono seu ad alterum eorum et habuerint unum contumacem vel aliter seu plures usque ad quatuor pignerandos in altero ipsorum comunium possint accipere a qualibet persona sic pigneranda ad instanciam cuius-

vis persone soldos viginti unum parvorum. Si vero habuerint a quatuor supra usque ad decem pignerandos ut supra possint accipere a quolibet pignerando soldos duodecim parvorum. Si vero abuerint a decem supra quod pro quolibet pignerando non possint accipere nisi soldos sex cum dimidio parvorum. Et si fuerint ad terram de gargnano causa pignerandi ut supra usque ad quatuor et abinde infra soldos decem parvorum et si minus pro rata, si plures habuerint ut supra. Et si ad terram de tuscolano soldos undecim parvorum pro quolibet. Et ad terram de materno soldos novem parvorum pro quolibet. Et si ad terram de gardono soldos sex parvorum pro quolibet. Et in terra de salodo soldos tres parvorum pro quolibet. In terra de vulzano soldos sex parvorum. In terra de Buarno soldos decem parvorum. In terra de sabio soldos tredecim parvorum pro quolibet. In terra de telijs soldos duodecim parvorum. In terra de cacijs soldos tredecim parvorum. In terra de ydro soldos sedecim parvorum. In terra de ano soldos decem octo parvorum. Item terra de la degagna soldos duodecim parvorum. In terra de provaglio soldos duodecim parvorum. In terra de puvignaco soldos decem parvorum. In terra de polpenacijs soldos duodecim parvorum. In terra de soiano soldos duodecim parvorum. In terra de calvazesio soldos duodecim parvorum. In terra de mostolinis soldos duodecim parvorum. In terra de bidixolis soldos tredecim parvorum. In terra de carzago soldos tredecim parvorum. In terra de castrazono soldos tredecim parvorum. In terra de buracho soldos tredecim parvorum. In terra de scovolo soldos octo parvorum. In terra de manerva soldos duodecim parvorum. In terra de moniga soldos duodecim parvorum. In terra de la raffa soldos duodecim parvorum. In terra de patingulis soldos tredecim parvorum. In terra de desenzano soldos sexdecim parvorum. In terra de Rivoltella soldos decemseptem parvorum. In terra de pocellengo soldos decem octo parvorum. Intelligendo semper usque ad quatuor. Et si abinde superius habuerint pignerandos usque ad decem, deinde a decem superius in qualibet dictarum terrarum, a terra de tremosigno, infra accipere possint secundum limitationem factam in ipsa

terra detrahendo de eorum salario pro rata. Item quod non possint se presentare ad domum alicuius contumacis nec eius pignerare, ad instantiam alicuius persone creditricis vel aliter nisi duobus vicibus ad plus. Itaque saltem secunda vice teneantur et debeat facere pro tali contumacia ipsi contumaci intromissionem si de suis bonis mobilibus invenerunt. Salvo ut infra. Et si de suis bonis non invenerint teneantur referre ad officium notariorum civilium se non invenire posse de bonis talis contumacis pro tali intromissione sibi fienda, ita quod ultra duos vices pretextu alicuius contumacie, non possint se presentare ad domum talis contumacis, nec eum pignerare, nec talem contumaciam alicui alteri ministrali vel baroario concedere. Quodque si secunda vice qua fuerint ad pignerandum vigore eiusdem contumacie intromissionem non fecerint si de suis bonis reperire poterunt, quod quo predicta secunda vice nichil percipere possint, a tali contumaci eo casu. Item quod quotienscumque ibunt ad aliquam dictarum terrarum causa pignerandi ut supra. Quod nec pro intromissione fienda de bonis talis contumacis nec pro merito vie eorum possint accipere aliquod pignus. Quod spectet seu pertineat ad personam vel dorsum uxoris taliter pignerandi contra voluntatem ipsius domine. Et intelligatur de pannis seu vestibus tantum uxoris. Item quod si casus continget ipsos nec ad pignerandum ut supra. Et uxor talis pignerandi vel aliqua alia mulier familie sue esset de partu, scilicet quod peperisset ipsi ministrales et baroarij non possint nec valeant a die quo peperit usque ad quadraginta dies continuos accipere lectum super quo jacebat ipsa talis mulier nec aliquid spectas dicto lecto nec pro intromissione fienda, nec pro eorum via non possint etiam aliquos nati vel nato paniculos accipere. Que omnia suprascripta attendere et observare teneantur ipsi ministrales et baroarij in quolibet predictorum casuum, sub penis predictis cuilibet contrafacienti. Si vero ipsi ministrales et baroarij aut aliquis ipsorum vel aliquis alius de familia dicti domini potestatis fuerint de mandato eiusdem domini potestati vel aliter, ad aliquod dictorum comunium, causa alicuius maleficij in ipsa tali terra comissi, aut ad capiendum aliquem

vel aliquos malefactores non possint valeant nec debeant aliquid accipere a dictis terris seu comunibus vel offitijs earum dictis occasionibus, sub pena soldorum quatragenta parvorum pro qualibet vice et restituendi quod reciperint. Et quod de predictis possint et debeant sindicari si contrafecerint.

De salario ministrorum concesso pro ambaxiatis

per eos fiendis. clxxxiii

Item quod quidem ministralis dicte comunitatis tam ab ipsa comunitate salariatus quam non possit accipere infrascriptas solutiones et non ultra infrascriptis de causis videlicet pro qualibet ambaxata quam fecerint in domibus sive palatio in quibus redditur jus per dominum potestatem dicte riperie. Et super platea terre in qua site sunt ipse domus vel palatium planetum unum. Et alibi in dicta terra puta in villis planetos duos pro qualibet. Et si extra dictam terram vel villas usque ad decem miliaria soldum unum planet. Et a decem miliaribus usque ad viginti et ab inde infra unum planetum pro quolibet miliare. Et ultra viginti miliaria similiter. Si vero extra terram predictam in qua redditur jus ut supra prope tria miliaria vel quatuor planetos quatuor pro qualibet ambaxata ut supra. pro quibus quidem solutionibus ipsi ministres et quilibet eorum ad instanciam cuiuslibet requirentis teneantur ire ad faciendum tales ambaxatas seu precepta et eis refferre sub pena librarum duarum parvorum pro quolibet et qualibet vice nisi haberet justam causam impedinenti. Et quod aliquis non sit, nec fiat neque fieri possit ministralis in ipsa comunitate, qui stet vel habitet cum aliqua persona ecclesiastica vel seculari comunitatis predicte. Et nisi satsdet et promittat ydonee de faciendo et exercendo offitium suum bene et legaliter et secundum formam decretorum magnifici domini nostri et statutorum comunitatis eiusdem. In super quod quilibet ipsorum ministrorum qui repertus fuerit in aliqua terrarum dicte comunitatis per aliquam personam ad cuius instanciam in dictam terram non fuerit et que requirat ipsum talem ministralem ut faciat citationem aliquam sive ambaxiatam possit a

tali persona requirente pro qualibet ambaxiata seu precepto quam vel quod fecerit pro eo recipere tantum duos planet. et non ultra sub pena predicta.

Quod elligantur sex ministrales.

cxxxv

Item quod per consiliarios dicte comunitatis seu syndicos vel deputatos in consilio ipsius comunitatis, elligantur sex ministrales qui haber debeant pro eorum salario a dicta comunitate pro quolibet singulo mense libras qui ministrales portare debeant et teneantur singulam beretam sive Infullam rubei et gialdi coloris, seu utriusque. Super quo vel qua sint insignia dicte comunitatis et domini potestatis eiusdem, sub pena decem soldorum parvorum pro quolibet et qualibet vice qua reperti fecerint contraface qui retineantur tali contrafacienti de salario suo per massarium seu texaurarium dicte comunitatis.

De solutionibus recipiendis per notarios deputatos

seu deputandos ad civilia.

cxxxvi

Primo de qualibet citatione seu Ambaxata ore tenus fienda et in actis scribenda denar. duos.

Item de qualibet ipsarum citationum extraenda de actis denar. duos.

Item de qualibet subscriptione per ipsos notarios fienda denar. sex.

Item de qualibet comparatione que fiet occasione talium citationum, cum preservatione et cum acusatione contumacie rey. denar. quatuor.

Item de quolibet banno seu contumacia pignerandi vigore dictarum citationum unum tantum soldum unum.

Item de quolibet banno pignerandi plures pro quolibet ipsorum descriptorum denar. quatuor.

Item de qualibet citatione seu cedola fienda in scriptis, et in actis scribenda in qua non fuit mentio de aliquo Instrumento si per ipsos scripta et supra scripta fuerit de decem libris et abinde infra sold. unum denar. sex.

Item de qualibet dictarum citationum seu cedularum scribendarum in actis et subscribendam si per alios quam per ipsos scripta fuerit sold. unum.

Item de qualibet citatione seu cedula scribenda in actis et per ipsos ponenda a decem libris super quantumcumque sit suma sold. duos.

Item de qualibet relatione ipsarum cedularum fienda per ministralem denar. sex.

Item de qualibet comparitione que fiet occasione talium citationum cum presentat. denar. sex.

Item de qualibet petitione producenda per aliquam personam ascendente quantitatem seu valorem librar. decem et ab inde infra ponenda in actis sold. unum, denar. sex.

Item de qualibet revisione tali petitioni fienda et in actis scribenda sold. unum, denar. sex.

Item de qualibet petitione asendente quantitatem vel valorem librar. decem et ab inde super quantumcumque fuerit summa proponenda eam in actis sold. duos, denar. sex.

Item de qualibet revisione tali petitioni fienda et in actis scribenda sold. duos.

Item de qualibet relatione ipsarum petitione fienda per ministralem sold. unum.

Item de qualibet termino asignando librar. decem et ab inde infra et in actis scribenda sold. unum.

Item de quolibet dictorum terminorum asignandorum librar. decem et abinde super sold. unum, dr. sex.

Item de quolibet instramento primicie et dationis insolutum librar. quinquaginta et ab inde infra, libr. unum, sold. duodecim planet.

Item de quolibet dictorum Instrumentorum librar. quinquaginta supra usque ad centum, libr. duas.

Item de quolibet dictorum Instrumentorum a dictis librar. centum super quantumcumque summa libr. duos, sold. decem.

Item de quolibet Instrumento sententie ferende per domin. vicarium de consilio sapientis super questione ordinaria continente librar.

quingenta et ab inde infra ipsis in publicam formam reducendo, libr. unum, sold. duodecim.

Item de quolibet Instrumento dictar. sententiar. continente librar. quingenta et abinde super usque ad centum in publicam formam reducendo, libr. duos.

Item de quolibet Instrumento dictar. sentent. continente librar. centum et ab inde super quantumcumque quantitas sive summa per ipsos in formam reducendo. Salvo nisi evidens labor scripture appareat et plus meretur, libr. duas, sold. decem.

Item de quolibet Instrumento appellationis facte occasione talium sententiarum scribendo in publicam formam, libr. . . . sold. sedecim.

Item de quolibet dicto sive depositione testium recipiendorum super termino soldor. centum et abinde infra cum interrogationibus a qualibet partium, sold. unus.

Item de quolibet dicto sive depositione testium recipiendorum super termino libr. decem et abinde super a qualibet partium cum interrogatione, libr.... sold. unum, den. sex.

Item de qualibet compositione producente capitulis sive positionibus, sold. duos.

Item de quolibet dicto sive depositione testium recipiendorum super tribus vel quatuor capitulis sive positionibus cum interrogationibus a qualibet partium et abinde infra, libr... sold. unum, den. sex.

Item de qualibet compositione cum capitulis decem et abinde super sive positionibus, sold. tres.

Item de quolibet dicto sive depositione testium producendorum super pluribus quatuor capitulis seu positionibus partium cum interrogationibus a qualibus partium, sold. duos.

Item de quolibet precepto fiendo per dominum Vicarium de quo non sit carta, sold. unum.

Item de quolibet precepto fiendo de debito liquido per Instrumentum ascendente libr. decem planet. usque ad viginti quinque per imbreviando tantum, sold. unum, den. sex.

Item de quolibet precepto fiendo ut supra ascendente librar. viginti quinque et abinde super usque ad centum pro imbreviando tantum, sold. duos.

Item de quolibet precepto fiendo ut supra ascendente libr. centum et abinde super pro imbreviando tantum, sold. duos, den. sex.

Item pro reducendo dictum preceptum in fortiam si requisitum fuerit, sold. octo.

Item de qualibet responsione prestanda super quacumque acusa alicuius datij si non fuerit . . . satisfatio, sold. unum, den. sex.

Item de qualibet satisfatione prestanda super quacumque acusa datij in actis scribenda, sold. duos.

Item de qualibet satisfatione prestanda pro incantatorem alicuius datij ascendente libras quingentas et abinde infra, sold. quinque.

Si vero ascenderit a dictis libris quingentis supra usque ad mille, sold. sex.

Si vero a dictis libris mille super quantumcumque sit summa, sold. octo.

Item de quolibet Instrumento Incantium datorum cum deliberatione facta de dictis datijs et pactis inscriptis in ipsis datijs si per incantatorem vel ejus participem fuerit requisitus, si incantatio ascenderit usque ad libras quingentas vel abinde infra, libr. duas.

Si vero a dictis libris quingentis super usque ad mille libr. duas, sold. decem.

Et si a dictis libris mille super quantumcumque sit summa habere et percipere possint dictos soldos quinquaginta et ultra soldum unum pro quolibet centenario librarum numerando a dictis libr. mille super.

Item quod dicti notarij teneantur et debeant dare inscriptionem rationatam dicte comunitatis nomina incantatorum dicte comunitatis cum nominibus eorum fideiussorum sine aliqua prestatione pecunie.

Item de qualibet citatione testum duorum vel trium et abinde infra per ipsos scribenda et subscribenda et a tribus supra sold. duos.

Item quod dicti notarij et quilibet eorum teneantur et debeant cuiuslibet petenti facere copiam de omnibus actis et scripturis publicis per eos scriptis in eorum officio et eius occasione. Et pro ipsa copia percipere et habere pro qualibet facie carte bone et congrue scripta per eorum laborentium denarios novem planetorum.

Item quod ipsi notarij nec aliquis eorum non possint nec debeant ab aliqua persona que fecerit scribi vel exemplari aliquam de supra-scriptis scripturis aliquid percipere exigere vel habere, ultra predictas limitationes seu taxationes factas ut supra, pena et banno librarum duarum parvorum pro quolibet et qualibet vice. Cuius medietas sit comunitatis, et alia medietas damnum passi, si de hoc conquestus fuerit, et ultra, talis notarius teneatur ad restitutionem eius quod receperit ultra limitationem predictam ei a quo receperit.

Item quod si contingerit ipsos notarios dictum officium existentes facere seu scribere aliquam aliam scripturam vel instrumentum, de qua seu quo non sit superius facta mentio et non poterint se concordare de solutione talis scripture seu instrumenti cum illa persona ad cuius instantiam illum vel eam scripserit. Tunc teneantur partes elligere singulum notarium qui debeant taxare et declarare, totum illud quod ipsi notarij deputati ut supra seu aliquis eorum habere et percipere debuerit pro tali scriptura vel Instrumento qui notarij compelli possint ad dictam taxationem fiendam per dominum Vicarium domini potestatis, bona fide sine fraude. Et ultra datam taxationem fiendam non possint habere nec percipere dicti notarij sub pena predicta.

Item quod dicti notarij deputati seu deputandi ad dictum officium non possint nec debeant intervenire nec procurare pro aliquibus personis in aliqua lite questione vel causa que fieret ad eorum officium coram domino vicario durante eorum officio sub pena librar. duarum planet. pro quolibet et qualibet vice applicanda dicte comunitati e

nichilominus quicquid factum fuerit per eos ut supra non valeat nec teneat ipso jure.

Item quod dicti notarij deputati seu deputandi ut supra finito eorum officio teneantur et debeant dimittere et relaxare ad dictum banchum successoribus suis omnes processus, acta, filzas et omnes alias scripturas que et qui per ipsos notarios facta fuerint et scripta et fecerint in eorum officio ad dictum banchum. Ad hoc ut cuius interest seu interesse posset illos processus et scripturas possit habere, et de eis ostendere rationem suam. Salvo quod ipsi notarij possint penes se retinere librum breviarum et infrascriptorum per eos factum ad dictum banchum tempore dicti eorum officij.

Item quod omnia Instrumenta et scripture quas fieri contingerit seu contingerint coram domino Vicario domini capitanei riperie in qualibet lite et questione per quascumquam personas litigantes ad dictum banchum nec non quecumque alia Instrumenta et scripture que fieri contingerint cum auctoritate et decreto Judicis durante officio dictorum notariorum non possint rogari nec scribi per aliquos alios notarios nisi per ipsos notarios dictum officium exercentes et deputatos ad civilia. Et si secus factum fuerit non valeat nec teneat ipso jure, nec ipsis instrumentis ulla fides adhibeatur.

Item quod dictus emptor teneatur et debeat solvere texaurario dicte comunitatis ad quintadecimam diem cuiuslibet mensis duodecimam partem precij dicti Incantus sub pena quarti applicandi dicte comunitati.

Item quod aliquis notarius vel alia persona, que seu qui non sit publicus notarius et etatis decem octo annorum ad minus de comunitate predicta non possit ipsum officium exercere. Et si contrafactum fuerit non valeat nec teneat ipso jure, et hoc ut omnia acta et omnes scripture que fient ad dictum banchum et occasione dicti officij perpetuo valeant in ipsa comunitate reperiri et haberi quotiescumque

expedicat. Et quod aliqua persona uno et eodem tempore non possit habere seu obtinere bina officia dicte comunitatis (sub) pena cuilibet acceptanti ipsa duo officia librar. quinque parvorum. Et nichilominus secunda electio de eo facta non valeat nec teneat ipso jure.

Quod aliquis qui non solvat honera et factiones cum comunitate riperie et qui non sit maior annis non possit habere officium in ipsa comunitate. clxxvii

Item quod aliquis qui non solvat onera et factiones cum aliquo ex comunibus dicte comunitatis non possit habere nec recipere aliquod officium in vel ab ipsa comunitate seu in aut ab aliqua terra subiecta dicte comunitati pena et banno cuiuslibet elligenti et cuiuslibet acceptanti aliquod officium contra predictam formam libr. decem parvorum. Et nichilominus talis electio sit nullius vigoris, nec ipsum officium exercere possit sub dicta pena. Et hoc statutum vindicet sibi locum etiam in omnibus in quibus vis qui per Illustr. et magnif. domin. nostrum mitterentur in ipsam comunitatem ad aliquod officium.

Quod dom. potestas vel ejus Vicarius seu officiales non possit dare Vicarium alicui terre vel universit. comunit. riperie. clxxviii

Item quod per dominum potestatem dicte riperie qui nunc est vel per tempora erit vel per vicarium ejus seu aliquem alium dei sui familia non possit compelli aliqua terra seu aliquod comune vel universitas dicte comunitatis habere vel tenere neque accipere vel recipere aliquem Vicarium rectorem vel officialem ultra consules massarios notarios et ministrales ipsarum terrarum comunium seu universitatum, sub pena librar. vigintiquinque parvorum potestati et Vicario eius. Et cuilibet de sua familia contrafacienti, et libr. vigintiquinque parvorum terre seu comunium vel universitati dicte riperie, talem Vicarium vel rectorem seu officialem acceptanti nisi predicta preceserint de mandato vel per litteras Illustr. principis et magnifici domini nostri quo casu nullam penam incidant dictus dominus potestas eiusque Vicarius et familiares nec dicta comunia. Salvo etiam si aliquod co-

mune vel aliqua terra seu uuersitas dicte comunitatis eorum expensis elligere uoluerint et habere aliquem alium vicarium seu offitiales ultra predictos, quod illum elligere possint et recipere ad eorum uoluntatem, si fuerit de iurisdictione dicte comunitatis et soluat onera et factiones cum ipsa comunitate, vel aliquo comunium et aliter quem quidem Vicarium si ellectum forma predicta teneatur et debeat ipse dominus potestas per suas litteras confirmare ad petitionem offitialium dictorum comunium terrarum vel universitatum hoc requirentium per litera cuius confirmationis possit notarius sive canzelarius dicti domini potestatis petere percipere et habere soldos octo parvorum et non ultra.

*Quod nemo audeat vendere vel alienare possessionem
aliquam alicui forensi. clxxviii*

Item quod aliqua universitas vel singulas persona subiecta iurisdictioni comunitatis predictae non audeat nec presumat possit nec valeat facere aliquam venditionem sive alienationem concessionem datum vel pigneris obligationem nec in ultimis uoluntatibus nec donationis ex causa mortis vel aliqualiter inter vivos nec etiam sub extimatoribus comunitatis predictae vel alio quecumque modo per quam vel quem transferatur possessio de aliqua re immobili vel iurisdictione seu honore que vel qui foret in comunitate predicta vel districtu vel etiam extra districtum per quicumque miliaria prope confines alicui comuni collegio universitati vel singulari persone. Quod qui seu que non sit de comunitate predicta et eius districtu et que non stet et habitat continue cum sua familia in ipsa comunitate et ipsi comunitati non sit supposita in civilibus et criminalibus ad penam librarum decem parvorum cuilibet universitati vel persone singulari que contrafaciet. Et insuper illa talis res immobilis iurisdictione vel honor ipso iure et facto publicata sit et esse intelligatur statum comunitati predictae facta conventionem vel pacto inter contrahentes aut datione iusolutum sub extimationibus facta et contracta sit inanis. Et etiam precium vel pecunia que daretur vel solveretur dicta de causa statim publicatum sit

comunitati predicte conventionem vel pacto factis ut supra. Et ultra puniatur quilibet contrafaciens in aliquo predictorum arbitrio domini potestatis dicte riperie. Et de predictis omnibus et singulis venditionibus alienationibus concessionibus pignorationibus et insolutum dationibus tam hactenus factis quam que de cetero fient contra formam presentis statuti potestas seu rector tam presens quam qui per tempora erit teneatur et debeat inquirere procedere et punire et predicta executioni mandare sine aliquibus dilationibus non debeat teneatur nec possit de vel super dare sapientes. Quod statutum vindicet sibi locum et servetur etiam in omnibus et singulis venditionibus alienationibus concessionibus dationibus insolutum pignoris obligationibus donationibus, tam ex causa mortis quam inter vivos et insolutum dationibus sub extimationibus ut supra factis a millesimo trecentesimo quinquagesimo primo citra contra formam ipsius statuti contra quoscumque qui contrafecissent eorumque heredes et bona. Quod quidem statutum etiam quodlibet comune dicte comunitatis teneatur observare. Et in statutis seu statutorum volumine ipsius comunis registrari et de predictis omnibus quilibet possit esse accusator et habeat medietatem bannj et condemnationis.

De pena portantis bladum extra territorium riperie clxxx

Item quod aliqua persona non audeat nec presumat possit nec valeat portare nec portari facere aliquod bladum vel legum extra districtum jurisdictionis comunitatis riperie predicte, pena et banno amittendi ipsum bladum vel legumen naves seu navem boves plaustra et bestias in quibus et cum quibus conduceretur et ultra librar. quinquaginta parvorum applicandis camere comunitatis et quilibet sit seu esse possit accusator faciens fidem de ipsa accusa cum duobus testibus idoneis quodque licitum sit cuilibet persone posse capere et datione quemlibet contrafacientem et habeat medietatem dictorum biadi et leguminis ac pene predicte. Et reliqua medietas perveniat in comunitatem predictam. Et hoc statutum etiam vindicet sibi locum in pullis contra personas non subiectas jurisdictioni dicte comunitatis.

Et quod quelibet persona forensis non subiecta ut supra cum se separaverit a portu vel aliunde cum aliquibus ex dictis rebus statim intelligatur incidisse penas predictas. Et quod per dominum potestatem dicte riperie nec aliquem alium officialem non possit fieri neque debeat alicui persone cujusvis conditionis existat buleta alicuius quantitatis biadi vel leguminis conducendi extra dictum districtum, et si fieret vel facta reperiretur non valeat et per non facta habeatur.

De pena conducentis bladum vel legumina extra terras de rivoltella et dezenzano per aquam sine licentia domini potestatis. clxxxii

Item quod nulla persona possit nec debeat conducere vel conducere facere aliquod bladum vel legumen de terris de rivoltella dezenzano et patingulis nec aliqua earum per aquam sine licentia et buleta dicti domini potestatis pena et banno amittendi bladum legumen, navem et naves in qua vel quibus portarentur predicta vel aliquod eorum et ultra condennetur arbitrio domini potestatis inspecta qualitate persone et delicti. Et quilibet possit acusare denunciare quemlibet contrafacientem et habeat medietatem dicti bladi vel leguminis ac condennationis que fieret per dictum dominum potestatem.

Quod quodlibet comune comunitatis riperie habeat suum consilium ordinatum. clxxxii

Item quod quolibet comune seu terra jurisdictionis dicte comunitatis, a decem focalibus super teneatur et debeat habere consilium suum ordinatum de melioribus, et sufficientioribus ipsius comunis seu terre habentibus maiorem summam seu existentibus plus in extimo in ipso comuni et in ipso comuni seu terra habitantibus pena et banno cuilibet dictorum comunium contrafacienti seu in predictis negligentibus librarum viginti quinque parvorum post noticiam habitam de dicto statuto.

*Quod mensure comunium comunitatis riperie
debeant bullari.*

clxxxiii

Item quod mensure quibus comunia et singulares persone comunitatis predictae utuntur ad mensurandum oleum vinum et bladum bullentur et bullari debeant bullo domini potestatis seu capitanei dicte comunitatis presentis et futurorum ut infra. Et quod aliqua persona seu aliquod comune collegium vel universitas non possit nec debeat uti aliquibus alijs mensuris, nisi illis que bullabantur de dicto bullo sub pena cuiuslibet comuni vel universitati seu collegio librar. quinque parvorum et ultra amittendi dictas tales mensuras quibus reperti fuerint uti non bullatas ut supra. Quodque pro ipsis talibus mensuris bulandis per dominum potestatem seu capitaneum et deputatos tunc dicte comunitatis elligantur duo homines sufficientes in bullatores ad bullandam mensuras dictorum comunium tantum qui morentur seu habitent in terra in qua habitat vel habitabit ipse dominus potestas seu capitaneus. Et qui bullatores sic elligendi fieri faciant expensis dicti domini capitanei seu potestatis bullos treginta tres videlicet, unum pro quolibet comunium dicte comunitatis cum illo signo quo ipse dominus potestas sive capitaneus voluerit. Et quod quodlibet dictorum comunium post publicas proclamationes inde fiendas ex parte ejusdem domini potestas vel capitaneus infra decem dies continuos vel plures si maior terminus in dictis proclamationibus fuerit assignatus teneatur et debeat portare seu portari facere dictis bullatoribus ad dictam terram ut supra unum modium ab oleo unam galetam ab oleo unam quartam a vino et unam quartam a blado et accipere ab ipsis bullatoribus unum ex dictis bullis, quas mensuras bullare debeant ipsi bullatores seu unus eorum una cum collateralibus dicti domini capitanei dictis comunibus, videlicet quemlibet modium secundum consuetudinem hactenus in dictis comunibus observatam. Et in ipso tali modo aestare et bullare etiam medium modium quamlibet ut supra in ea aestare et bullare mediam galetam et unam bazetam similiter. Item quamlibet quartam a vino comuniter secundum consuetudinem ita

quod in ipsa quarta debeant aestare, et bullare mediam quartam et situlam, item quartam a blado similiter secundum consuetudinem. Et accipere possint ipsi bullatores a quolibet dictorum comunium pro bullatura et aestatura suarum mensuram soldos octo parvorum et pro quolibet bullo, soldos quinque parvorum et non plus que pecunia disponatur et convertatur secundum dispositionem ipsius domini capitanei. Ita tamen quod aliquod comune dicte comunitatis, quod non sit decem focholaria et ab inde super aut in quo non nascantur olive in quantitate saltem quinquaginta modia oley in anno non teneatur dictis bullatoribus portare aliquod modium nec aliquam galetam neque mensuram ab oleo nec incidat si non portaverit aliquam penam. Et similiter quod aliquod comune quod non sit decem focholaria ut supra, et in quo non nascantur saltem viginti plaustra uvarum non teneatur portare ut supra aliquam mensuram a vino. Quodque postquam dicti bulli dati fuerint dictis comunibus et mesure predicte fuerint eis bullate ut supra. Quelibet singularis persona habitans in ipsis comunibus et que abuerit aliquam ex dictis mensuris vel alijs teneatur et debeat infra alios quinque dies post proclamationes, inde fiendam. Ex parte consulum dictorum comunium quam fieri facere teneantur ea die vel sequenti qua dictum bullum habuerint quamlibet mensuram quam habuerit sive ab oleo sive a vino sive a blado vel aliter qua utatur ad mensurandum, vel pro vendendo vel emendo bullari fecisse dicto bullo per officialem ad hoc deputatum seu deputandum per comune terre cuius fuerit habitatrix sub pena predicta. Quod quidem statutum non vidicet sibi locum nisi semel sub quovis potestate seu capitaneo sive eius officio durante.

De pena non tenentis passum consuetum. clxxxiiii

Item quod quolibet persona vendens pannum lane sive llni sive pignolatum vel aliter utens passo ad mensurandum teneatur et debeat tenere passum ad mensuram consuetam bonum et iustum ac bullatum bullo domini potestatis vel capitanei. Et cum eo dictum pannum vel pignolatum mensurare bene et diligenter, sub pena librarum duarum

parvorum pro quolibet et qualibet vice et perdendi dictum passum et restitutionis damni damnum passo, et quilibet possit accusare et habeat medietatem condemnationis.

De pena mesurandis pannum per cimosam. clxxxv

Item quod quilibet persona vendens pannum lane in aliqua parte jurisdictionis comunitatis predicte teneatur et debeat mesurare cum passo justo et bullato ut supra posito per spigolum sive per medium panni positi et distincti super tabula vel disco et non per cimosam pena cuiuslibet contrafacienti librarum quinque parvorum pro qualibet vice et amittendi passum ac reficiendi damnum passo damnum et quilibet possit acusare quemlibet contrafacientem et habeat medietatem pene seu condemnationis. Et de predictis potestas seu capitaneus teneatur singulo mense inquire facere per colateralem suum vel alicuius officialem ad penam librarum decem parvorum.

Quod statuta comunitatis non inscripta in hoc volumine de cetero non serventur. clxxxvi

Item quod omnia alia statuta in presenti volumine sine in alio volumine statutorum civilium ipsius comunitatis et etiam victualium noviter factis non inserta a modo sint cassa et irita et pro cassis et iritis habeantur ad eo quod ipsis vel aliquo eorum uti non possit nisi essent decreta statuta vel alia ordinamenta Illustris principis et excelsi domini domini nostri mediolani que serventur et servari debeant prout ea condiderit et mandaverit.

Quod magnificus dominus dom. noster possit addere munire corrigere et emendare presentia statuta. clxxxvii

Item quod prefatus Illustris et magnificus dominus dominus noster possit et valeat addere et minuere presentibus statutis et ea mutare corrigere et emendare ac declarare pro sue libito voluntatis.

Confirmatio statutorum comunitalis riperie. clxxxviii

Nos dominus mediolani et Comes Virtutum Imperialis Vicarius generalis Recipimus supplicationem pro parte comunitalis et hominum nostre riperie lacus garde tenoris subsequenter et forme videlicet. Illustri et excelentissime dominationi vestre supplicant humiliter pro parte fidelium subditorum virorum comunitalis et hominum vestre riperie lacus garde brixiensis. Quatenus gratiam eisdem facientes specialem dignemini Statuta tam civilia criminalia quam victualium comunitalis predictae que duxerunt magnificencie prefate presentanda per martinum de gardono et Johannem de rivoltella nuncios ipsius comunitalis Benigniter per vestras litteras prout jacent ad litteram confirmare cum reservatione et absque derogatione decretorum prefate magnificencie tam editorum quam fiendorum. Quare cupientes ipsorum supplicantium requisitionibus complacere Tenore presentium ex certa scientia ac de nostre plenitudine potestatis. Statuta ipsa in supplicatione contenta approbamus, confirmamus et ratificamus, et approbata confirmata et ratificata esse volumus et jubemus in omnibus et per omnia prout jacent ad litteram, non intendentes propter ea. Quod per huiusmodi confirmationem et ratificationem derogetur et derogari possit et debeat in aliquo quibusvis litteris et decretis nostris tam factis quam fiendis, sed quod ipsa omnia prevaleant ipsis statutis et locum prioritatis obtineant et nobis denique reservatis jure auctoritate arbitrio et baylia huiusmodi statuta corrigendi reformandi in toto vel in parte et eis addendi diminuendi ac mutationes faciendi prout continuo nobis videbitur et placebit mandantes insuper potestibus, capitaneis vicarijs refferendarijs ceterisque officialibus meis quibuscumque presentibus inspecturis. Quatenus has meas observent litteras et faciant inviolabiliter observari. In quorum testimonium presentes fieri et registrari jussimus nostrique sigilli munimine roborari. Datum mediolani die nono aprilis Millessimo trecentessimo octuagesimo sexto nona Indictione.

Publicatio predictorum statutorum.

clxxxviii

Millessimo trecentesimo octuagesimo sexto nona Indictione die quinta mensis Julij in terra de salodo in domo comunitatis riperie lacus garde in qua habitat infrascriptus dominus capitaneus posita in contrata fontane apud lacum. Ibi in publico et generali consilio comunitatis predictae, Mandato nobilis et egregij viri domini Antonij de rasignano riperie predictae capitanei et rectoris, convocato et congregato voce Ministerialium dicte comunitatis et sono campane more et loco solitis, in quo quidem consilio aderant. Idem dominus capitaneus Sapiens vir juris utriusque peritus dominus Bernardinus de bobio eius Vicarius et infrascripti deputati et consiliarij ipsius comunitatis propositum fuit per ipsum dominum Vicarium quid videbatur ipsis deputatis et consiliarijs infradictis de statutis civilibus et criminalibus dicte comunitatis que apportata erant ab Illustre principe et excellentissimo domino nostro domino mediolani et cet. comitte virtutum Imperiali Vicario generali et per eum approbata et confirmata ut in litteris prelibati domini post ipsa statuta registratis datis mediolani die nono aprilis proxime preteriti lacius continetur. Et si ipsa statuta volebant ipsi deputati et consiliarij infrascripti approbare et confirmare ac publicari et decetero pro publicatis haberi, aut quid volebant super ipsis providere et ordinare. Qui omnes deputati et consiliarij infrascripti nomine eorum discrepante confirmaverunt et approbaverunt et pro confirmatis et approbatis esse ac pro publicatis decetero haberi voluerunt dicta statuta prout jacent in omnibus et per omnia. Et quod ipsa statuta et quodlibet eorum prout jacent a modo in antea vindicent sibi locum. Et ita providerunt et ordinaverunt in omnibus et per omnia ut supra dummodo non contradicant in aliquo decretis prelibati Illustris et magnifici domini nostri.

Quorum depulorum et consiliariorum nomina hec sunt:

Tebaldus de arcilis de gargnano	}	Omnes sex deputati super intratis et ex- pensis dicte co- munitatis.
Nicolaus quondam guelmi de gardono		
Johannes quondam petri de vulzano		
Vgolinus de bellutis de provalio		
Cominzolus acorsij de carzago et		
Parusius de moniga	}	de gargnano
Johaninus coradini		
Magister Mafeus loco taroni quondam gargnani		
Paulus turrelle		
Dominicus dictus tardinellus		
Samoellus filius et loco tonoli amidani		
Cominus Cape		
Pelachanus florioli		
Johaninus dictus zavata de trimosigno		
Delaidus quondam nicolay de tuscolano		
Bartolameus de lancetis	}	de materno
Johannes jmpererij		
Bondurinus de vaxanij	}	de salodo
Justachinus agnelli		
Bertabonus picardi		
Rancibonus de gioldis		
Tomaxinus rosini		
Petrus ramboycij	}	de butizolis
Bertolotus justachini de buarno		
Johannes Bertoli loco materni zorti de telijs		
Comincinus de pavono		
Johaninus Bertolini de la degagna		
Stefaninus fezoli loco marsi specienij d' ydro	}	de butizolis
Stefaninus de laurencijs		
Antonius de zechis		
Bersotus cinquinj de soiano		

Bertolinus medici de puvignacho
 Franciscus gnochii loco Bertolasij de cavallis de calvazexio
 Johannes floche de polpenacijs
 Mafezulus Johannis de mostholinis
 Cazola de buracho
 Dominicus cavagnini de castrazono
 Madonnus de provalio
 Aymericus de portexio
 Palamides de rivoltella
 Zilianus de gardono loco laurencij de desenzano
 Martinus girardi de cisano
 Zannus Bersini de trovegnanis
 Jacobus otini de manerva
 Belotus rozini de patingulis
 Beredictus de vitalis loco martini gisalberti de cacijs.

Ego Antoniolus nato laurencini de lancetis de materno notarius
 et officialis comunitatis predictae predictis omnibus affui, predictasque
 provisiones et ordinationes mandato prefatorum dominorum capitanei
 vicarij deputationum et consiliariorum scripsi, et ad cautelam et in
 robur omnium premissorum me sub scripsi.

Rubricae Decretorum.

- i. De obloquentibus contra statum domini.
- ii. De bonis homicidarum applicandis camere domini.
- iii. De pena illorum qui cum excessivo numero vadunt ad presentiam officialium.
- iiii. De conspirationibus et confederationibus dissolvendis.
- v. Quod ter in anno transmittantur domino nomina carceratorum.
- vi. De pena scribentis literas parte sapientum extra territorium nostrum.
- vii. Ordo domini vetitis bladorum.
- viii. Additio super eodem.

- viii. Quod pretendentes jus in bonis confiscatus compareant in certum terminum.
- x. Quod ad solvendo percussores non procedatur sine iudicio iudiciorum.
- xi. Quod condennationes comunitatis non remitantur sine licentia domini.
- xii. Ordo datum super decreto armorum.
- xiii. Additio super eodem.
- xiiii. De pena impetrantis privilegia sine licentia domini.
- xv. Quod a sententijs criminalibus non possit appellari.
- xvi. Quod comunia non aggraventur ad solutionem sindicorum.
- xvii. De ordine servando in bonis homicidarum et de creditoribus.
- xviii. De furiosis mentecandis.
- xviiii. Additio super eodem.
- xx. Quod nullus officialis possit preesse regimini loca in qua habeat ascendentes descendentes naturalis vel affines.
- xxi. Quod qui stetit in officio non possit usque ad annum officia obtinere.
- xxii. Quod nullus officialis obtineat licentiam absentandi ultra xx dies sub pena.
- xxiii. De bayla concessa inquisitoribus heretice pravitatis.
- xxiiii. De pena imposita capientibus pipiones.
- xxv. Ne quis presumat impetrari gratias ab aliquo principe vel barone.
- xxvi. De pena furantibus canes.
- xxvii. Additio ad dictum decretum.
- xxviii. Alius ordo super bladis.
- xxviiii. De pontibus et stratis reaplandis.
- xxx. Quod banniti dominor. ferrarie et mantue possint stare et cet.
- xxxi. Quod forensis a de numero non possit possidere negotiis ancianor.
- xxxii. De pena frosantibus salem et dantibus conscilium.
- xxxiii. Additio super eodem decreto.

- xxxiii. Quod potestates non accipiant a baroarijs pro pigneration. etc.
- xxxv. Quod atinentes magistrorum intratarum vel referendariorum non sit intromittatur ad texaurarijs.
- xxxvi. De ordine servando per illos quod pretendunt habere jus in bonis etc.
- xxxvii. De pena notariorum facientium falsi instrumentis et testium falsum deponendum.
- xxxviii. Quod licet aliquis bannitus eximatur de banno non tamen intelligatur restitutus ad bona.
- xxxviii. Quod liceat offendere veronenses qui erant tempore prodicionis in verona.
- xxxx. De solutionibus non imponendis per officiales pro officio vel executione.

Volumen in quo inserta descripta et registrata sunt decreta edita et condita per Illustrem principem et excelentissimum dominum nostrum dominum Galeaz Vicecomitem Comitem Virtutum dominum mediolani Imperialem Vicarium generalem, Et per eum in comunitatem riperie lacus garde transmissa observanda etc.

De obloquentibus contra statum prefati domini i

Dominus mediolani et ceter.
comes Virtutum
Imperialis Vicarium generalis.

Nobili viro capitaneo nostro
riperie
Lacus garde

Copiam decreti per nos nuper editi super facto obloquentium contra nos et statum nostrum, Tibi mittimus hijs inclusum, Quare volumus et tibi mandamus quatenus ipsum nostrum decretum proclamari et inviolabiliter observari facias sub pena indignationis nostre ac ipsum inferi in volumine statutorum Jurisdictionis per nos tibi comisse prout facit ad litteram. datum Mediolani die quintadecima octobris M.ccc.Lxxx.v. Et de receptione harum nos certos reddas per presentium portatorem datorum ut supra.

Gasparinus.

Nos dominus mediolani et cet. comes virtutum Imperialis Vicarius generalis. Volentes effrenatam temeritatem, et protervam audaciam satagentium aliqua ex parte eorum oblocutionibus dominio nostro detrudere seu loqui presumentium contra et adversus datia pedagia et gabellas vel alia regalia aut intratas nostre et civitatum ad comunitatum nostrarum camere pertinentes ut omnino convenerit e-frenare. Sic quod quispiam in huiusmodi oblocutionibus sese relaxare et prorumpere temere non attemptet. Et intendentes quod nulla persona audeat nec presumat populum nominare, Et quod comunitatem et comune solummodo debeat appellare. Sic quod sub comunis vel comunitatis nominare tam nobiles quam plebati tam parvi quam magni sub quodam indifferentia universaliter comprehendatur presenti nostro decreto et ex certa scientia et de nostre plenitudine potestatis edicimus decernimus et mandamus potestati nostro ibidem tam presenti quam futuris. Quod quelibet persona cuiusvis status et conditionis existat que audeat vel presumat quicquam loqui contra dominium vel domini nostri conservationem et statum, seu contra datia pedagia et gabellas seu alias intratas nostre, et civitatum, et comunitatum nostrarum spectantes camere ut perfertur. Sive que audeat populum modo aliquo nominare in jurisdictione per nos dicto nostro potestati commissa possit et debeat puniri, et condemnari in avere et persona arbitrio dicti potestatis inspecta qualitate delicti et verborum taliter parlatorem, et conditione similiter talium personarum. Sic quod ipsarum pena ceteris transceat in exemplum. Et hoc summarie et expedite omnique juris et statutorum solemnitate et dispositione omissis. Et non obstantibus aliquibus legibus statutis provvisionibus ordinibus et decretis, huic nostro decreto obviantibus quo quomodo, quibus in hac parte in quantum obviant expresse et certa scientia de nostre plenitudine potestatis derogamus et derogatum esse volumus per presentes mandantes hoc pro lege et decreto nostro inviolabiliter observari et inseri in volumine statutorum comunis nostri predicti.

De bonis homicidarum applicandis camere domini. ii

Diminus mediolani etc. Comes	Nobili viro capitaneo nostro
Virtutum Imper. Vicar. generalis.	lacus garde

Copiam decreti per nos editi super bonis homicidarum applicandis camere nostre tibi mittimus presentibus inclusam, Volentes quod ipsum nostrum decretum observes et facias inviolabiliter observari, sub pena nostre indignationis. Et inseriri in volumine statutorum jurisdictionis per nos tibi comisse prout facit ad literam. Et de receptione harum rescribas nobis per latorem presentium, datum mediolani die quintodecimo octobris, millesimo trecentesimo octuagesimo quinto.

Quicumque comiserit homicidium seu comitti fecerit et recipere bannum per contumaciam bona eius publicentur camere Illustris principis et magnifici domini galez Vicecomitis, comitis virtutum mediolani et cet. Imperialis Vicarii generalis. Quorum executio ad evitandum extorsiones maximas que facte fuerunt temporibus retroactis per officiales deputatos, ad exigendum debita ad cameram prefati domini fiat et fieri debeat per potestatem, Et potestas teneatur et debeat ipsa nona apprehendere infra mensem unum a die publicationis predictae. Et ad hoc ut veri debitores dictorum malefactorum non possint se querelare de predictis quod dictus potestas teneatur et debeat antequam incorporentur camere predicti magnifici domini facere publice proclamari per civitatem nostram tam ad palatium comunis quam etiam in vicinia in qua habitabat ille talis bannitus tempore maleficij perpetrati ac etiam in alijs locis consuetis. Quod quilibet qui pretendit se creditorem talis banniti et condemnati, teneatur infra dies treginta a die cride proxime sub sequentes comparere, Coram dicte potestate vel eius Vicario, et dare in scriptis omne et totum illud quod se habere de jure pretendit a dicto tali bannito seu condemnato super eius bonis, Quo termino ellapso non admittatur quisquam ad aliqua jura, que quovismodo pretenderet se habere contra dictum talem bannitum seu condemnatum nec contra eius bona. Quo etiam termino elapso.

Quod dictus potestas teneatur et debeat infra viginti dies a fine dicti termini inchoandos dare insolutum illis quos invenerit veros esse creditores. Servato tam ordine prioritatis et posterioritatis de bonis dicti taliter condemnati vel banniti usque ad integram solutionem totius eius quod de jure habere deberet in extimatione duorum bonorum virorum per dictum potestatem elligendorum et quod residuum si quod erit ultra satisfactiones creditorum predictorum postmodum incorporaretur camere prefati domini ut premittitur. Et salvo jure legitime assendentium et descendentium dictorum malefactorum quod habituri forent de jure comunis seu si ipse talis bannitus seu condemnatus decesisset ab intestato. Que quidem solutio valeat et teneat ac si facta esset pro debitoribus dictorum creditorum. Et quod predictas potestas teneatur predicta omnia executioni mandare in terminis taxatis sub pena salarij sui unius mensis totiens quotiens (toties quoties?) contrafecerit in promissis quod quidem statutum provisio et ordinamentum locum habeat ac servari et pratichari debeat in civitatibus et districtus nostris Ibidem in futuris maleficijs et condemnationibus de cetero fiendis et comittendis.

*De pena illorum qui cum excessivo numero vadunt
ad presentiam officialium.* iii

Dom. Mediolani et cet Comes Virtutum Imp. Vicarius generalis.		Nobili Viro capitaneum nostro lacus garde.
--	--	---

Mittimus tibi copiam cuiusdam decreti nostri quod condi mandavimus contra illos qui cum excessivo numero vel a masso vadunt ad presentiam nostrorum officialium vel conspectum volentes et tibi mandantes. Quatenus tale nostrum decretum prout facit ad litteram observes et facias pro lege municipali et decreto nostro inviolabiliter observari per jurisdictionem per nos tibi commissam ac etiam describi in volumine statutorum ipsius jurisdictionis ad perpetuam rei memoriam. datum mediolani die decimo octavo aprilis m.ccc.lxxxvi.

Nos dominus mediolani ecc. come Virtutum Imperialis Vicarius generalis Audientes esse nonnullos in civitatibus nostris et terris qui

seu accessitati seu necessitati nunquam ad conspectum nostrum magistratum rectorem vel officialium se conferre non mediocri comittum numero si excessivo potius et prevaricativo gentium comitatu non sine quadam inflata arogativa et insolenti ostentatione eorum officialium nostrorum visibus se extendunt. Et non intendentes quod quispiam quantum cumque sit magnus et potens sive sit potens sive caporalis alicuius partis et secte sive de magnatum vel obtimatum numero reputetur sive sit alius cuius status gradus et conditionis existat ubilibet civitatum et terrarum nostrarum audeat vel presumat ad presentiam cuius vis ex officialibus et magistratibus nostris predictis tali personarum incondita et tumultuosa congerie sociatus et comitatus accedere. Tenore presentium Edicimus decernimus et mandamus quod nulla persona que sit capud sive caporalis alicuius partis et secte sive sit de magnatibus sive de potentibus sive alterius cuiusvis conditionis et gradus existat audeat vel presumat ire ad presentiam vel conspectum alicuius ex officialibus nostris cum maiori numero et comitiva quatuor personarum. Et hoc sub pena Capiti seu principali partis huiusmodi Florenorum quinquaginta et totidem cuilibet alij sive sit de magnatibus sive de potentibus sive alterius conditionis et nominis ut perfertur. Si duxerunt secum comitivam personarum numero quatuor excedentibus et pari modo cuilibet de comitiva huiusmodi conducentis florenos quinque. Que pena totiens comitatur et exigi debeat quotiens pro huiusmodi homines et personas contrafactum fuerit in predictis applicanda camere nostre. Relinquendo iudicio et arbitrio officialium nostrorum et cuilibet eorum ad cuius vel quorum presentiam contigerit tales personas conducentes accidere terminare utrum talis conducens sit capud partis vel principalis seu de magnatibus sive sit alius quoque nomine censeatur. Cum hoc tamen quod quilibet talis possit conducere ultra dictum numerum comittivam si ab officialibus predictis postulaverit licentiam seu presentiam adeundi cum tali majori numero personarum. Quibus quidem officialibus liceat prout eis videbitur convenire de predictis licentiam talibus requirentibus impartiri.

De conspirationibus et confederationibus dissolvendis. iii

Dominus Mediolani etc. comes | Nobili viro capitaneo nostro
 Virtutum Imp. Vicarius generalis | riperie lacus garde.

Decretum nostrum quod condi tecimus super conspirationibus et confederationibus dissolvendis mittimus tibi presentibus inclusum. Volentes et tibi mandantes quatenus ipsum nostrum decretum prout faceret ad litteram vel contextum in jurisdictione per nos tibi comissa observes, et pro lege municipali facias inviolabiliter observari ac describi in volumine statutorum et ordinamentorum jurisdictionis predictae ad perpetuam rei memoriam datum mediolani die xxvii aprilis m.ccc.lxxxvi.

Nos dominus mediolani et cet. comes virtutum Imperialis Vicarius generalis Relatu fide dignorum percussimus quod nonnulli cives et subditi nostri de librarie (libramine?) justicie non confisi sed eorum pravis cogitationibus inherentes ligas uniones confederationes sectas et conventiculas nec non coniurationes et conspirationes diversimodus facere procurarent et procurant ut exinde precipue potentiores fiant. Et ob hoc eorum adversarios et emulos ac etiam asistere non volentes opprimere possint et facilius superare. Ex quibus suspensiones insurgunt pullulant inimicicie et partialitates crescere quamplurimum dignoscuntur multaque discrimina et alia deteriora possent faciliter evenire, intendentes itaque futuris periculis providere et obviare principiis minantibus tanta mala ex certa scientia et de nostre potestatis plenitudine sancimus decernimus edicimus et mandamus huiusmodi ligas uniones confederationes sectas et conventiculas ac coniurationes et conspirationes universas quolibet et cuiusvis manericy nominis vel tituli censeantur aut nuncupentur hinc retro incohatas vel contractas quovismodo fore et esse debere irritas et innanes nulliusque valoris et momenti easque improbamus vellut illicitas et inonestas ac contra bonos mores celebratas et factas mandantes expresse eas nullatenus observari debere. Sed dissolvi penitus et infringi ac revocari per eos Qui eas fecerunt nec non de ipsis earumque dis-

solutionibus notitiam nobis faciant infra mensem unum a die publicationis presentis decreti in antea computandum. Sub pena averis et personarum cuilibet contrafacienti nostro arbitrio imponenda. Revocantes vero et notificantes ut perfertur penam pro aliquibus factis de predicti huic retro nullatenus patiantur. Et quod consicij ad predicta similiter teneantur decernimus insuper statuimus ac volumus et mandamus quod aliqui nostri cives vel subditi cuiuscumque conditionis gradus et status existant audeant vel presumant de cetero palam vel secrete directe vel indirecte vel aliquo quesito colore inhire contrahere vel firmare nec modo aliquo celebrare, ad invicem aliquam ligam unionem confederationem sectam vel conventiculam nec ullam conreationem vel cospirationem cuius manericy, et quocumque nomine titulo vel vocabulo nuncupentur sub pena predicta. Quam etiam penam incurant omnes et singuli fautores et participes, nec non prestantes auxilium, consilium et favorem in predictis quovismodo, similique pena puniri volumus et mandamus quosque ad quorum aures et noticiam pervenerit aliquid ex promissis fore commissum contra presens nostrum decretum, nisi infra terciam diem a die scientie computandum illud manifestaverit nobis aut officialibus nostris. Sub quorum jurisdictione fuerint constituti mandantes universis et singulis rectoribus officialibus iudicantibus nostris, ceterisque quibus spectat. Quatenus sub pena indignationis nostre, hanc nostram intentionem pro lege et decreto nostris debeant inviolabiliter observare et executioni mandare, nec non facere publice divulgari, et in voluminibus aliorum decretorum nostrorum, nec non statutuum et ordinamentuum civitatum et terrarum nostrarum inseri et describi, In quorum et cet.

Quod ter in anno transmitantur curie domini nomina et cognomina careratorum cum causis propter quas carcerabuntur. v

Dominus Mediolani etc. comes || Nobili viro potes. nostro rip. lacus
Virtutum Imp. Vicarius generalis. || garde tam presenti quam futuri.

Quoniam tribus vicibus in anno quibus ob reverentiam festivitatum nativitatis domini nostri Yhu xpi sacratissime resurrectionis eiusdem

et assumptionis beatissime virginis Marie eius matris, disposuimus aliquales gratias carceratis in carceribus comunis nostri riperie lacus garde existentibus juxta facti qualitatem misericorditer impartiri expedit tibi scribi, quod eorum nomina ad nostram curiam trasmitas decrevimus super predictis hunc ordinem in quibuslibet civitatibus et terris nostro dominio suppositis de cetero observari videlicet. Quod ante ipsas festivitates per octo dies mittantur veraciter in scriptis ad predictam curiam nomina et cognomina ipsorum carceratorum, cum causis prope quas carcerati fuere singulariter et expressim, Si habent pacem cum offensis vel non et quanto tempore in ipsis carceribus permanserunt, Qua propter mandamus tibi, quatenus hunc ordinem a modo observes, faciasque inviolabiliter observari jubentes has nostras litteras ad perpetuam rei memoriam registrari, ac in volumine statutorum comunis nostri lacus garde et decretorum nostrorum inferi et apponi, datum mediolani die decimoseptimo aprilis m.ccc.lxxxvi.

Antonius

De pena scribentis literas aliquas parte deputatorum vel sapientum comunitatis seu dicte comunitatis extra territorium domini nostri. vi

Nos dominus mediolani et cet. comes virtutum Imperialis Vicarius generalis. Est nostre intentionis volumus decernimus et mandamus presentium tenore nec non inhibemus, quod non sit aliqua persona, Cuiusvis status et conditionis existat, que audeat vel presumat scribere ex parte comunitatis riperie nostre lacus garde et sapientum seu deputatorum vel presidentium, negotijs ipsius comunitatis, nec ipsi sapientes seu deputati vel presidentes, audeant vel presumant scribere seu scribi facere parte dicte comunitatis nec ipsorum litteras aliquas extra territorium nostrum sine nostri speciali licencia. Sub pena florenos centum auri cuilibet eorum sapientum camere nostre applicanda, Et ulterius inspecta qualitate facti cuilibet contrafacienti nostro arbitro . . . auferenda in quorum testimonium presentes fieri iussimus et registrari nostrisque sigilli munimine roborari datum mediolani die xviii Junij m.ccc.lxxxvi. Indictione nona.

Francisthus.

Ordo datus per dominum super vetitis bladorum et leguminum vii.

Dom. med. et cet. comes virtutum		Nobili viro potestati nostro
Imperialis Vicarius generalis		riperie lacus garde.

Volumus quod decretum nostrum presentibus inclusum super vetitis bladorum facias statum per omnia loca solita jurisdictionis per nos tibi comisse preconia voce publice divulgari et in volumine decretorum nostrorum inferi ac ipsius copiam clara et legibili transcritam litteram ad locum, ubi jura parte redduntur, unde nullus eam movere presumat affigi, ut ad omnium tue jurisdictioni suppositorum plenior deducatur notitiam facias omnem opponent diligentiam et studium curiosum. Ut ipsum nostrum decretum ad plenum et inviolabiliter observetur indignationem nostram si secus factum fuerit incursurus, Et de ipsius receptione nos per tuas confestim reddas litteras cerciores. Datum mediolani die decimo octavo julii m ccc.lxxxvi.

Gasparinus.

Nos dominus Mediolani et cet. Comes Virtutum imperialis Vicarius generalis Volentes providere et in nostro territorio valeat quod absit fames seu carastia prevenire memorantes que alias mutarum gravibus incomodis et orendis cladibus contigerunt Tenore presentium providimus et tali lege nostra mandamus quod nulla persona tam teragena quam forensis cujuscumque status sexus gradus et conditionis existat audeat vel presumat de aliquibus terris et territorijs nostri, nec per aliquas terras aut territoria nobis suppositas vel supposita extra dominium et territorium nostrum conducere vel portare aut conduci vel portari facere, nec conducentibus aut portantibus prebere auxilium consilium vel favorem. Aliquod frumentum bladum legumina alicujus manericy nec farinam nisi cum litteris nostri sigillo nostro sigillatis et buletino nostro secreto munitis, Sub pena et in pena perudendi frumentum bladum legumina seu farinam, quod sic portarentur aut conducerentur nec non bestias plaustra, naves et que libet Instrumenta super quibus et in quibus ipsa frumentum bladum et legumina seu farina portarentur aut conducerentur nec non sub

pena et in pena florenorum decem pro quolibet modio mediolanensi quorum omnium due partes applicentur camere nostre et alia tertia pars perveniat in iurisdictiones seu denunciatores vel accusatores si probetur verum esse quod in denunciatione vel acuis continetur.

Item quod de uno ex districtibus nostris vel per unum nostrum districtum ad alium nostrum districtum nemo cuiuscumque status seu conditionis existat audeat vel presumat portare seu conducere aut portari seu conduci facere nec portantibus aut conducentibus prebere auxilium consilium et favorem frumentum legumina seu bladum alicuius manerius aut farinam nisi cum litteris ut supra sub pena et in pena amittendi frumentum legumina seu bladum aut farinam que sic portarentur aut conducerentur nec non bestias plaustra naves et quebet Instrumenta. Cum quibus et super quibus portarentur predicta seu aliquod predictorum nec non sub pena et in pena florenorum quinque pro modio mediolanensi quorum omnium due partes applicentur ut supra et etiam tertia pars ut supra.

Item quod de loco seu terra alicujus nostri districtus ad locum seu terram aliquam cuiusdem nostri districtus nemo cuiuscumque conditionis existat audeat vel presumat conducere vel portare seu conduci vel portari facere frumentum legumina bladum alicuius maneris seu farinam sine licentia et buletino potestatis aut vicarij illius terre vel loci unde portarent vel conducerent sub pena et in pena perdendi frumentum legumina bladum aut farinam que sic conducerentur, nec non bestias plaustra naves et Instrumenta super quibus et cum quibus predicta porterentur seu conducerentur. Quarum omnium due partes ut supra applicentur et etiam tertia pars ut supra. Sit tamen licitum cuiusque deferre conducere seu portare volenti de loco vel terra subdita alicuius civitatis ad ipsam civitatem per iter rectum, et usitatum tam pro terra quam pro aqua libere et impune conducere deferre seu portare frumentum legumina bladum et farinam.

Item quod licitum sit molendinarijs impune portare seu conducere ad molendina in quibus macinant causa macinandi frumentum et bladum et a molendinis reportandi seu reconducendi farinam macinatam dum tamen porrent de die et per vias usitatas et de locis in quibus non sit suspicio manifesta de fraude et de locis in quibus et de quibus sit verisimiliter eos macinare. Et dummodo frumentum et bladum ultra octo dies computato tempore portationis et deportationis teuere non possint. Alias incurrant penas super contentas ut supra expressum est. Et idem seruetur in personis portantibus ad molendina et reportantibus a molendinis ad domos habitationis sue intelligendo quod possint portare ad molendina modium unum pro persona sine aliqua buleta et a modio uno supra ad mensuram mediolanensem super habere debeant licentiam cum buletino uno potestatis vel vicarij sui quem sibi concedere teneatur absque ulla prestatione pecunie seu alterius rey et libere.

Item quod nulla persona tam terrigena quam forensis audeat vel presumat emere vel acquerire quacumque titulo in districtu alicuius nostre civitatis vel terre frumentum bladum legumina vel farinam pro suo usu et sue familie animo et intentione incaparandi nisi illud ducat vel duci faciat intra civitatem illam in cuius districtu emerit vel acquisiverit aut intra civitatem nostram mediolani vel papie infra unum mensem a die emptionis vel acquisitionis computandum sub pena perdendi dictum frumentum bladum legumina vel farinam et soldorum centum imperialium pro quolibet modio mediolanensi. Que pena proveniat ut supra. Et quod quilibet taliter emens vel acquires ut supra vel qui de cetero emerent vel acquirerent teneatur et debeat infra terciam diem a die emptionis vel acquisitionis computandum notificare et in scriptis dare potestati vel rectori civitatis aut potestati vel vicario illius terre in cuius territorio dicta talis emptio vel acquisitio facta fuerit totam illam quantitatem bladi leguminum vel farine empte vel acquisite ut supra cum die et mense ipsius emptionis seu acquisitionis et nomine venditoris. Et similiter teneatur in scriptis dare et

notificare ut supra quilibet qui in retro a duobus mensibus citra emisset vel acquisivisset ut supra infra terciam diem a die publicationis presentis decreti computandam, sub pena perdendi ipsum bladum legumina et farinam. Et quod dictus potestas vel vicarius cui predicta notificata fuerint teneatur ea describi facere in uno libro per notarium sui officij sub pena florenorum decem auri pro qualibet vice qua omiserit vel negligens fuerit in predictis.

Item quod nemo forensis cuiuscumque status et conditionis existat non habitans in territorio nostro audeat vel presumat emere mercari vel subarare aut quocumque titulo vel modo acquirere aliquam quantitatem bladi leguminis vel farine taliter empti vel acquisiti ut supra qua pena applicetur ut supra et ultra standi in carceribus per annum unum.

Item quod nemo cuiuscumque conditionis existat audeat vel presumat frumentum bladum legumina seu farinam, quod et que esset oneratum in navi vel super plaustris bestijs vel alijs instrumentis emere vel quecumque titulo acquirere nec vendere nec vendi facere, nisi super platea comunis illius nostre civitatis vel terre ad quam conduci debuerit, in pena et sub pena perdendi frumentum bladum legumina vel farina, et soldorum centum imperialium pro quolibet modio mediolani, que pena perveniat ut supra, salvo quod revendentes et alij soliti incampare bladum etiam in platea ante horam none nou possint emere nec emi facere aliquod bladum sub pena predicta, ut bone persone possint pro se et eorum familijs habere bladum et se fulcire blado.

Item quod nemo cuiuscumque conditionis presumat intra vel extra civitatem vel terram emere vel quocumque titulo acquirere de blado seu frumento quod per impositionem debet conduci seu portari intra civitatem vel terram, sub pena perdendi frumentum et bladum, et soldorum centum imperialium pro quolibet modio mediolanensi. Ymo

Offitium Victualium teneatur scribere sub quodam libro totum bladum hoc modo videlicet de quo loco bladum conducitur et quantitatem et qualitatem ipsius bladi. Et ad domum cuius gubernetur cum confessione semper illius qui dictum bladum gubernare debi in domo sua. Quod quidem bladum impositionis vendi nec emi possit nisi transacto mense octobris sub pena amissionis illius bladi quod emeretur seu venderetur.

Item quod molendinarij existentes ad confinia territoriorum nostrorum teneatur et debeat infra mensem in manibus illius potestatis seu vicarij sub cuius jurisdictione erunt seu sunt molendina sua sive que tenent prestare securitatem de florenis quinquaginta pro quolibet molendinario existente ad confinia ut supra, quod non portabunt nec portari facient bladum aliquod extra districtum illius nostre civitatis seu terre in qua presens nostrum decretum fuerit publicatum, sub pena amissionis bladi et florenorum decem pro quolibet modio cuiusquidem pene due partes proveniant ut supra et etiam tercia pars ut supra.

Item quod quilibet possit accusare et denunciare quoslibet quicumque comittentes contra formam presentis nostri decreti. Et quod accusationes seu denuntiationes producantur coram potestate et referendario illius nostre civitatis vel terre, in qua vel cuius territorio aliquid commissum fuerit contra presens nostrum decretum, et creditur accusatori seu denunciatori cum eius sacramento, et uno teste fide digno. Quodque predicti potestas et referendarius possint super predictis et quolibet predictorum ac teneantur et debeant procedere summarie et de plano sine strepitu et figura iudicij et juris ordine non servato omnique solempnitate omissa. Et poni facere possint ad torturam quoslibet inculpato de predictis vel aliquo predictorum cum iudicijs et sine iudicijs, inspecta qualitate facti et conditione personarum et receptos culpabiles punire et condemnare secundum formam presentis nostri decreti.

Item quod presens nostrum decretum observetur aliquibus nostris decretis vel provisionibus in contrarium factis nequaquam obstantibus decernentes insuper et certa scientia et de nostre plenitudine potestatis presens nostrum decretum vires et effectum ac plenam roboris firmitatem obtinere et sortiri debere statim postquam fuerit publicatum ulla alia dilatione legali nullatenus exceptata.

Die septimo augusti millesimo suprascripto, Sabadinus de pergamo publicus ministralis comunitatis riperie predictae publice et alta voce ac preconia voce divulgavit et publicavit decretum antedictum, in terra de salodo et in locis consuetis et publicis dicte terre.

Dom. Mediolani etc. Comes Virtutum || Nobili viro potestati nostro
Imper. Vicarius generalis. || riperie lacus garde.

Mittimus tibi presentibus inclusam quandam additiones per nos addita decreto nostro predicto per nos tibi transmissio, super inhibitione bladi et leguminis, volentes quod statim ipsam additionem dicto nostro decreto, in fine eiusdem nostri decreti addi et inseri facias pro ut jacet, nec non de ipsa proclamationes fieri opportunas, datum mediolani die ultimo jullij m.ccc.lxxxvi.

Comulus.

Ceterum declaramus et volumus quod non sit aliqua persona que audeat vel presumat de aliquibus terris vel territorijs nostris, extra territorium nostrum conducere vel portare, aut conduci vel portari facere bladum seu legumina alicuius manericy, nec etiam farinam, sub pena furcharum, quo facto ipsam penam incurrat.

Item quod quilibet de omnibus nostris terris et de earum territorijs possit conducere et conduci facere, ad civitatem nostram mediolani excepto de civitate nostra papie et ejus territorio et ad civitatem nostram papie excepto de ipsa civitate nostra mediolani et ejus territorio bladum et legumina cuiuslibet manericy impune solutis tam datijs et pedacijs ordinatis, et servatis ordinibus nostris. Videlicet quod conducere volentes dicta blada vel legumina, ad ipsas nostras civitates mediolani vel papie teneantur et debeant accipere licenciam

ab illo officiali sub cuius jurisdictione dictum bladum vel legumina levabuntur qui officialis dictam licentiam facere eisdem teneatur absque solutione alicuius pecunie, et dictum bladum vel legumina conducere per stratas rectas cum dicta licencia, et ipsa consignare cum fuerit mediolani vel papie potestati vel illi officiali qui ad hoc deputatus erit, ac etiam ab ipso potestate vel officiale accipere litteras de consignatione dicti bladi vel leguminum que litere eisdem fiant absque alicuius pecunie solutione. Et quod presententur predicto officiali sub cuius jurisdictione, ut premittitur dictum bladum vel legumina levabuntur et qui dictam licentiam concesserit.

Additio facta decreto edito super inhibitione bladum et leguminum. viii

Dom. mediolani et Comes Virtutum		Nobili viro potestati nostro
Imperialis Vicarius generalis		riperie lacus garde.

Est nostre intentionis et volumus quod continentiam capitulorum in cedula presentibus inclusa descriptorum observes et observari ac super hoc proclamaciones oportunas fieri facias. In jurisdictione per nos tibi comissa. Sic quod ad notitiam omnium dicte tue jurisdictionis valeat pervenire, datum mediolani die xxiii augusti m.ccc lxxvi.

Comolus.

Primo quod in confinibus territorij illustris principis et magnifici domini domini nostri Galeas Vicecomittis comittis Virtutum mediolani et cet. Imperialis vicarius generalis et in terris cuiusdem territorij propinquis dictis confinibus per decem miliaria observentur in omnibus et per omnia decretum prelibati domini super inhibitione bladi nuper editum.

Item quod quilibet possit a dictis decem miliaribus, intra territorium prelibati illustris domini conducere blada et legumina ab omnibus terris et villis et adversus illas civitates et terras sub quarum jurisdictione sint dicte terre et ville per rectas vias et solutis datijs et pedagijs, ordinatis et servatis ordinibus in predicto decreto comprehensis, videlicet quod conducere volentes blada vel legumina ad

dictas civitates vel terras teneantur et debeant accipere buletam ab illo officiali vel consuli sub quorum jurisdictione dicta biada vel legumina levabuntur et ipsa conducere per stratas rectas cum buleta predicta ac consignare cum fuerint in dictis civitatibus, vel terris potestati vel illi officiali qui ad hoc deputatus erit. Qui potestas vel officialis eisdem conductoribus literas faciat de consignatione predictorum bladorum et leguminum. Quequidem bulete et littere per dictos officiales et consules fiant absque alicujus pecunie solutione.

Item quod quilibet conducere possit per transeunsum de terra ad terram eiusdem districtus a dictis decem miliaribus, intra territorium prelibati illustris domini biada et legumina servatis ordinibus superscriptis.

Quod quilibet pretendens se jus aliquod habere in aliquibus bonis immobilibus que tenta sint et teneantur per cameram domini compareat ad petendum infra tres menses coram commissarijs ad hoc elligendis. viiii

Dom. mediolani comes virtutum Imperialis Vicarius generalis	Nobili Viro capitaneo nostro riperie lacus garde.
--	--

Volumus quod in jurisdictione per nos tibi comissa publice facias proclamari et divulgari decretum nostrum, quod tibi mittimus presentibus introclusum. Sit quod ad omnium dicte tue jurisdictionis noticiam valeat pervenire, datum mediolani, die tercio septembris m.ccc.lxxxvj.

Comolus.

Nos dominus mediolani et cet. comes Virtutum Imperialis Vicarius generalis. Tenore presentium ex certa scientia, et de nostre plenitudine potestatis. Volumus edicimus decernimus et mandamus. Quod si est aliqua persona comune collegium vel universitas cuius status conditionis vel preheminentie existat, volens dicere et habere aut habens vel habere pretendens aliquod jus dominij vel quasi sine jus ypotece vel aliud jus quacumque nomine censeatur. In aut super aliquibus bonis vel rebus immobilibus que teneantur seu tenta sint per

cameram nostram seu nomine nostro seu per aliquam aliam personam habentem dictum jus vel causam a nobis aut camera nostra teneatur et debeat comparare ac compareat infra tres menses continuos proxime futur. a die publicationis presentis decreti in antea computandos, si presens fuerit, videlicet in territorio nostre dominationi supposito. Si vero absens fuerit extra nostrum territorium aut mulier vidua, pupillus minor viginti annis, vel alia persona, sub alterius cura existens, vel indigens curatore, tunc teneatur et debeat comparare aut compareat infra sex menses continuos, a die presentis decreti, in antea computandos, coram commissarijs nostris super restitutionibus deputatis seu deputandis et ibidem coram eis teneatur et debeat dare in scriptis jus quod habet vel habere pretendit. In aut super ipsis bonis vel rebus notum cuilibet facientes quod si infra terminos predictos presentibus et absentibus, et alijs ut premititur nominatis prefixos, singula singulis referendo non comparverit, et in scriptis non dederit ut supra ipsi tali non comparenti, et in scriptis non danti ut preferitur, nulla de inceptis audientia prebebitur. Et eidem perpetuum scilicet impotent, decernentes ex nunc prout ex tunc, ex certa scientia et de nostre plenitudine potestatis etiam absolute ipsos non comparentes, et in scriptis non dantes ut supra, nullum jus habere nec pretendere posse, in et super bonis et rebus predictis. Si vero aliqua persona comune collegium vel universitas, infra dictos terminos singula singulis congrue referendo comparverit et in scriptis dederit ut predictum est teneatur et debeat, talis comparens et in scriptis dans ut supra, ostendisse probasse et docuisse per omne genus probationum de omni suo jure, coram dictis commissarijs. Infra duos menses post dictos primos immediate sequentes et continuos, quo termino elapso alique probationes, quales suis fuerint nullatenus admittantur, nec admitti possint quovismodo ad ipsas tamen probationes audiendas, nec non ad totum processum proinde fiendum citari volumus et requiri officiales nostros vel eorum aliquem. Super nostris possessionibus deputatos qui jura nostra, et camere nostre legitime deffendant et allegent ac allegari faciant, prout fuerit opportunum. hoc enim decer-

nimus et pro lege ac decreto nostro intendimus inviolabiliter observari ne hujusmodi cause restitutionum in infinitum extendantur, et ut jus suum unicuique tribuatur, in quorum et cet.

Die xxj septembris suprascripti, decretum prefatum divulgatum et publicatum. fuit in generali consilio comunitatis riperie predictae dicta die facto in terra de Salodo etc.

Quod ad absolutionem percussorum seu vulneratorum nec ad aliam condemnationem preterquam ultimum supplicij seu consensu domini procedi non possit. X

Dom. mediolani etc. comes virtutum | Nobili viro capitaneo nostro riperie
Imperialis Vicarius generalis | lacus garde present. et futuris.

Duorum nostrorum decretorum copias per quorum alterum mandamus quod postquam aliquae percuse seu vulnerate persone ex percussionebus seu vulneribus sunt defuncte ad absolutionem percussorum seu vulneratorum, nec ad aliam preterquam ultimi supplicij condemnationem faciendam de eis procedi non possit per alterius . . . quod remitti non possiat condemnationes sive pene debentes in terrarum nostrarum comunia pervenire sine nostri licentia speciali Tibi mittimus hijs inclusas volentes quod effectualiter ipsa nostra decreta servans, eadem in volumine aliorum nostrorum decretorum et statutorum terrarum nostrarum jurisdictionis tue inseri facias registrari, datum mediolani die ultimo julij m.ccc.lxxxvi.

Jacobinus.

Nos dominus mediolani et cet. comes virtutum Imperialis Vicarius generalis. Cum per sepe contingat quod aliqui ulla vulnerant seu percutiunt personas, et post dicta vulnera seu percussiones dicte vulnerate seu percuse persone decedunt nobisque intelligi datum sit quod inferrentes huiusmodi vulnera seu percussiones medicos plerumque aliasque personas in testes adducunt ex quibus probare satagunt ymo quemque probant quod que ipse tales persone vulnerate vel

percusse ex ipsis vulneribus vel percussionibus migraverint, alia sunt quam causa predictorum vulnerum vel percussionum defuncte sic penam vitare debitam satagentes. Quam ob rem potestates et rectores nostri penas ultimi supplicij. Quibus percussores et Sanciatores predicti punendi ex inde venirent in condemnationes pecuniarias vel condemnationes alias sepe vertunt, ad hoc ut cujuscumque secundum sua merita et demerita justicie debitum ministretur et ut similibus sub dolis et iniustis probationibus obvietur, ac ut delicta impunita non remaneant, nec multa ymo pena debita puniatur, Cupientes super hoc prout juri et justicie nostroque honori convenit providere presentium serie volumus Jubemus Statuimus et mandamus quod nullus potestas capitaneus vicarius rector, nec officialis alicuius nostre civitatis vel terre postquam vulnerate persone seu percusse decesserint possit nec debeat sub aliquo pretextu vel colore ad absolutionem percussorum seu vulneratorum nec ad ullam condemnationem peccuniariam vel aliam condemnationem preterquam ultimi supplicij de eis faciendam procedere donec super inde nobis noticiam fecerit et processum nobis in scriptis ordinate transmiserit, ac nos sibi nostrum intentum duxerimus declarandum, mandantes quibuscumque potestatibus capitaneis, vicarij rectoribus, et officialibus nostris presentibus et futuris, quatenus sub pena indignationis nostre presens nostrum decretum inviolabiliter observantes, illud in volumine aliorum statutorum et decretorum nostrorum facient registrari in quorum testimonium presentes fieri jussimus et registrari nostrisque sigilli mōnre roborari, datum mediolani die ultimo jullij m.ccc.lxxxvi. Indictione nona.

*Quod condemnationes seu pene debentes pervenire in comunia
sine licentia domini remitti non valeant* xi

Nos dominus mediolani et cet. Comes virtutum Imperialis vicarius generalis. Ut hij qui pro male actis et sceleste commissis condemnati sunt eo maius argumentum assumant, et alijs prestant manus suas ab illicitis et enormibus retrahendi quo difficiliorem in condemnationum remissionibus viam cernent harum serie volumus statuimus

decernibus et jubemus quod aliquae condensationes seu pene quae in comunia terrarum nostrarum ex quacumque causa debeant pervenire absque nostri speciali mandato remitti non possint mandantes expresse quibuscumque potestatibus vicariis rectoribus, et officialibus nostris presentibus et futuris quatenus huiusmodi nostrum decretum inviolabiliter observantes illud in aliarum nostrorum decretorum volumine faciant registrari in quorum testimonium presentes fieri iussimus et registrari nostrisque sigilli munimine roborari. datum mediolani die ultimo Julij m.ccc.lxxxvj. nona Indictione.

*Ordo datus per dominum super devetu armorum
et de pena apposita illa portantibus* xii

Nos dominus mediolani et cet. comes virtutum Imperialis Vicarius generalis. Quoniam ex delatione armorum plerumque facinorosas prebetur occasio delinquendi hoc generali edito decernimus statuimus et volumus ac mandamus quod non sit aliqua persona cujuscumque status et conditionis existat quae audeat vel presumat sub nostro dominio in aliqua parte territorij nobis suppositi Arma portare de die vel de nocte sub pena amittendi arma et solvendi florenorum decem auri, si de die arma portaverit. Si vero de nocte floren. viginti applicandis camere nostre et statum irremissibiliter exigendos, si incidens in penam predictam fuerit habilis ad solvendum alioquin carceribus mancipetur, Ibiq; maneat carceratus per menses duos continuos si de die arma portaverit, si vero de nocte per menses quatuor continuos quibus elapsis relaxetur et non ante, Exceptamus tamen a predictis infrascriptos sub conditionibus inferius iimitatis.

Primo illos qui a nobis per litteras nostras licentiam habent vel habebunt arma ferendi.

Item officiales stipendiarios et familiares nostros eorumque officiarium, et familiarium famulos comorantes cum eis in eadem familia ad unum panem et vinum. Item familiares reverendi patris domini archiepiscopi mediolani cum ipso archiepiscopo comorantes in eadem familia ad unum panem et vinum et similiter familiares episcoporum

aliarum civitatum nostrarum cum ipsi comorantes in eadem familia ut prefertur.

Item officiales dationum mediolani et comitatus necessarios ad dacia exercenda quos refferendarij nostri mediolani duxerint elligendos. Et quibus colaterales nostri mediolani licenciam concesserunt arma ferendi pro eorum offitiis exercendis per eorum litteras vel buletinos eorum sigillis sigillatas et non aliter.

Item officiales dationum aliarum civitatum et terrarum nostrarum necessarios quos refferendarij una cum potestatibus ipsarum civitatum et terrarum, videlicet quilibet in jurisdictione sibi comissa duxerint elligendos. Et quibus ipse potestas licenciam concesserit arma ferendis per eius litteras et buletinos suo sigillo sigillatus et non aliter.

Item forenses et alias ac viatores ab alijs partibus ad nostra territoria accedentes vel per ea transitum facientes. Quibus itenerrando liceat arma portare. Sed dum hospitati fuerint in aliqua civitate castro vel terra ipsa arma deponant. Salvo quod nobiles forenses et ambaxiatores forenses eorumque famuli postquam hospitati fuerint in dictis civitatibus castris vel terris nostris possint arma portare libere et impune.

Item mercatores vel cives civitatum nostrarum et terrerij terrarum nostrarum habentium merum et mixtum imperium. Quibus eundo ad vias suas de una terra ad aliam pro eorum mercemonijs liceat arma portare, videlicet spatam et cutellum tantum dummodo ipsa arma deponant statim cum applicuerint et hospitati fuerint in aliqua civitate castro vel terra ut supra.

Mandantes universis et singulis rectoribus et officialibus nostris ad quos spectat quatenus sub pena indignationis nostre huiusmodi decretum faciant publice divulgari ac inviolabiliter observari et executioni mandari vigorose taliter quod transgressores huiusmodi nostri decreti nullatenus transeant impuniti nec non in voluminibus aliorum nostrorum decretorum ac statutorum et ordinamentorum civitatum et terrarum nostrarum inferi et describi. In quorum testimonium presentes

feri jussimus et registrari nostrisque sigilli munire roborari. Datum mediolani primo aprilis m.ccc.lxxxvi.

*Additio facta decreto predicto, alias per dominum
super delatione armorum ordinato.*

xiii

Dom. mediolani et cet. comes | Nobilibus viris potestati et capit
Virtutum Imper. Vicarius gener. | nostris riperie lacus garde.

Quandam additionem per modum decreti quam facimus nostro decreto super armorum delatione alias ordinato vobis inmittimus introclusam, volentes quod ipsam additionem observantes sicut faciet faciatis eandem in aliorum decretorum nostrorum volumine, et post dictum aliud nostrum decretum super portatione armorum edditum registrari, faciendo predictam additionem per totam jurisdictionem vestram publice divulgari, datum mediolani die xxv augusti m.ccc.lxxxvi.

Jacobinus

Nos dominus mediolani et cet. virtutum Imperialis Vicarius generalis Recolentes in decreto nostro edito super armorum delatione de mænsis aprilis proxime preterito, insertum fore quoddam capitulum continentie sub sequentis videlicet. Item mercatores, et cives civitatum nostrarum et terrierios terrarum nostrarum habentium merum et mixtum iterperium quibus eundo ad vias suas de una terra ad aliam pro eorum mercantijs vel negotijs liceat arma portare, videlicet spatam et cultellum tantum, dummodo ipsa arma statim deponant cum applicerint et hospitati fuerint in aliqua civitate castro vel ut supra. Circa cuius capituli intellectum per nonnullos audivimus dubitari, precipue an campos prata paschua vineas vel remora. aut in eis agriculture causa vel aliter persistendo. Et licet sane intelligentibus capitulum predictum satis clare disponat in predictis, nichilominus huiusmodi dubia clarius tollere cupientes. Edicimus decernimus et mandamus quod personis illis et in casibus illis de quibus in dicto capitulo sit mentio dum taxat et non in alijs nec aliter ipsius capituli vigore liceat arma portare prout in ipso capitulo continetur. Rusticis

vero et agricolis eundo ad campos prata paschua vineas vel nemora aut in eis aequaliter persistendo non liceat arma ferre quoquomodo. Salvo quod instrumenta ferea apta illis operationibus quas facere voluerint eundo ut supra portare possint et non alia arma nec aliter concedentes insuper quibuscumque rectoribus et officialibus nostris merum et mixtum imperium habentibus eisdemque mandantes quatenus si cognoverint aliquos in jurisdictione sibi comissa, qui reputentur homines male conditionis et fame et maxime rixosos vel solitas maleficia perpetrare possint et debeant ipsis talibus penitus inhibere ne arma ferre possint ullo modo etiam in casibus premissis ex forma dicti nostri decreti sub penis in ipso decreto contentis volentes et mandantes consulibus terrarum et villarum quatenus quoscumque habitatores terrarum et villarum quarum consules erunt arma ferentes contra formam dicti nostri decreti in terris vel villis vel earum territorijs in quibus consules erunt, teneantur, et debeant infra octavam diem denunciare et notificare potestati rectori seu officiali ad quem spectat seu spectabit cognito de predictis sub pena librarum decem terciolorum. Cuilibet consuli omittere denunciare et notificare ut supra. Inhibentes quoque expresse quibuscumque potestatibus capitaneis vicarijs et officialibus nostris, quatenus nullatenus audeant nec presumant, nec etiam possint alicui cujusvis status et conditionis existat licentiam concedere arma ferendi contra formam dicti nostri decreti, nec super ipso aequaliter dispensare. Et si que licencie per officiales nostros predictos vel eorum aliquem cuiusvis concessae reperiuntur ut super eas cassamus et totaliter annullamus. Et pro cassis et uillis haberi decernimus et mandamus. Preterea ex libertate uni data reliquis opprimi possit edicimus et jubemus quod si quis ex illis quibus vigore dicti nostri decreti permittitur arma portare aliquem aggressus fuerit vel offenderit ex hiis quibus armorum delatio totaliter inhibetur. Ille talis non solum puniatur pena limitata in statutis civitatum et terrarum nostrarum ut hactenus quem cunctis licebat arma portare sed inspecta personarum conditione temporum et locorum ultra peam statuti veniat arbitrio potestatis vel rectores in cujus

jurisdictione tale quid commissum fuerit pena arbitraria puniendus, in quorum testimonium presentes fieri jussimus et registrari nostrisque sigilli munimine roborari, datum mediolani die xxv augusti m.ccc.lxxxvi.

*De pena impetrantis privilegium aliquod papale
sive imperiale sine licentia domini.*

xliii

Dom. mediolani et cet. comes | Nobili viro capitaneo nostro ri-
Virtutum Imper. Vicarius gener. | perie lacus garde.

Mandamus tibi quatenus decretum presentibus introclusum. Quod nullus sit qui audeat velit nec presumat aliquod privilegium cujusvis manericy existat sive papale sive imperiale quodlibet impetrare sine nostra licentia et cet. observando et observari pro statuto et lege municipali inviolabiliter faciendo illud publicari facias in locis publicis et consuetis tue jurisdictionis ac describi in volumine statutorum riperie nostre lacus garde, ad perpetuam rei memoriam, datum mediolani die xxii septembris m.ccc.lxxxvi.

Nos dominus mediolani et cet. comes virtutum imperialis vicarius generalis. Cum sepe contingat presertim importunitate potentium quod diversarum manerierum privilegia tam papalia quam imperialia concedantur in preiudicium et grave damnum subditorum nostrorum. Et per que ipsi iniuste non sine magis eorum incomodis, et sumptuos laboribus litigiosis judiciorum a fractibus implicantur, pro inde volentes super hoc de salubri remedio providere, maxime ne ipsi subditi nostri virtute talium privilegiorum indebite et iniuste suis remaneant bonis et juribus spoliati seu per litigia ducti opprimantur ac vexentur ac indebitis frustrentur laboribus et expensis. Tenore presentium ex certa scientia et de nostre plenitudine potestatis presenti nostri lege et decreto statuimus sancimus decernimus et mandamus quod nulla persona habitans sub nostro dominio cuiusvis status gradus conditionis et dignitatis existat sive secularis sive ecclesiastica audeat vel presumat per se vel alium aut per rectum aut per indirectum ire

vel mittere ad impetrandum in quavis ex curijs domini pape, seu domini imperatoris, sive alicuius alterius magistratus aliquod privilegium cuiusvis manericy vel forme sine nostri speciali licencia vel mandato sub pena et in pena averis et persone nostro arbitrio iniungenda. Cuilibet contra hanc nostram intentionem et mentem ire quodlibet presumendi decernentes ex nunc prout ex tunc quicquid taliter obtentum et impetratum fuerit per aliquam personam cuiusvis status et conditionis ut preferetur existat non valere nec tenere, nec esse alicuius efficacie vel momenti, mandantes insuper quibuscumque rectoribus et officialibus nostris ac iudicentibus, quatenus talia privilegia aliquid non admittant nec ipsarum vigore aliquid faciant vel exequantur. Ad requisitionem vel petitionem alicuius talis persone vel alterius quovismodo vel ingenio, sub pena superius memorata Mandantes quoque quod quelibet persona sit que velit ad cuius manus pervenerit aliquod ex privilegijs antedictis. Illud statim teneatur et debeat consignare officiali nostro illius terre ubi fuerit et in qua tale privilegium ad manus eius contingerit pervenire sub pena predicta.

*Quod a sententijs in causis criminalibus
latis nullus valeat appellare.*

xv

Dom. mediolani et. cet comes	Nobili viro capitaneo nostro
Virtutum Imper. Vicarius gener.	riperia lacus garde.

Mandamus tibi quatenus decretum nostrum hijs introscriptum, quod nullus a sententijs criminalibus latus valeat appellare pro lege et decreto nostro servando et servari de cetero faciendo facias in locis consuetis jurisdictionis tibi comisse, publice divulgari, et in volumine aliorum nostrorum decretorum ad perpetuam rei memoriam inseri et describi, datum mediolani die xxi februarij m.ccc.lxxxvii.

Gasparinus.

Nos dominus mediolani et cet. comes virtutum Imperialis vicarius generalis. Cum propter appellationes quas sepius a sententijs latis, in causis criminalibus interponi contingit delinquentium pene ca-

lumniosis machinationibus suspendatur et plurimum ledantur jura fisthalia presentium tenore de nostre plenitudine potestatis statuimus et mandamus quod a nulla scientia lata in criminali criminaliter mota possit per aliquem appellari aut appellatio aliqua, etiam ad nos quovismodo interponi, quam appellationem si fuerit interposita ex nunc decernimus irritam, et inanem volentes dictam sententiam ita per omnia executioni mandari ac si prelibata appellatio interposita non fuisset, aliquibus legibus statutis provisionibus vel decretis in contrarium latis non obstantibus, etiam si de eis fieri debuisset mentio specialis, in quorum testimonium.

*Quod comunia non graventur ad solutionem sindicatorum
qui sindicabunt officiales dom.*

xvi

Dom. mediolani et cet. comes	Nobili viro capitaneo nostro
Virtutum Imper. Vicarius gener.	riperie lacus garde.

Cupientes quanto plus possumus Comunia et subditos nostros ab expensis alleviare ordinavimus quod comunia et subditi nostri aliqualiter non graventur per syndicatores nostros occasione sindicatum, per eos fiendorum de potestatibus capitaneis vicarijs et officialibus nostris. Sed quod ipsi nostri syndicatores eorum provixiones a camera nostra habeant et percipiant, a calendis mensis Junij proxime futuri in antea et de ipsis provisionibus contenti omnino remaneant. Et propter ea volumus et tibi mandamus, quatenus statim ordinem descum effectu quod comunia et subditi nostri jurisdictionis per nos tibi comisse, occasione sindicatum predictorum, vel prefertur fiendorum per syndicatores nostras expensam aliquam a dictis calendis mensis junij proxime futuri in antea nullatenus supporteant, decernentes et volentes quod de predictis quibuscumque officialibus jurisdictionis predictae necessaria fieri, nec non ad perpetuam rei memoriam presentes inviolabiter observari, et in volumine statutorum dicte tue jurisdictionis describi facias et registrari, datum mediolani die xvij madij m.ccc.lxxxvii.

Francistholus.

*De modo ed ordine servandis in bonis homicidarum camere domini
publicandis et eorum creditoribus insolutum dandis. xvii*

Dom. mediolani et cet. comes | Nobili viro capitaneo nostro
Virtutum Imper. Vicarius gener. | riperie lacus garde.

Quoddam decretum per nos nuper editum per exemplum hijs tibi mittimus inclusum mandantes tibi quatenus ipsius continentiam in jurisdictione per nos tibi comissa publicari facias sic quod ad noticiam personarum dicte tue jurisdictionis suppositarum pervenire possit. Et illud in volumine statutorum jurisdictionis predicta describi et inseri pro lege deinceps inviolabiliter observandum, datum mediolani die primo septembris m.ccc.lxxxvii.

Francistholus.

Nos dominus mediolani et cet. Comes Virtutum Imperialis Vicarius generalis consideramus quod pene alie graves alie graviores maleficijs per eorum qualitatibus imponuntur. Et hoc ad finem quod audatia malorum quorum infinitus est numerus ab illicitis refrenentur. Quare volentes quantum possumus obviare ne infrascripta maleficia comittantur et providere, quod si comissa fuerint animadversione debita puniantur. Tenore presentium edicimus decernimus et mandamus quod quicumque comiserit homicidium assassinamentum robariam, incendium, aut raptum virginum, mulierum, sive comitti fecerit, et per contumaciam condemnatus fuerit ad mortem ex aliquo criminum predictorum bona ipsius nostre camere publicentur. Et ipso jure publicata et incorporata a die comissi criminis intelligantur, jure tamen legitime ascendentium et descendentium reservato, in quo nullum intendimus ex presenti decreto nostro fieri preiudicium. Quorum executionem ad obviandum fraudibus et extorsionibus olim perpetratis, tam in nostre camere prefate, quam nostrorum non modicum preiudicium subditorum fieri volumus, in hunc modum, videlicet. Quod potestas sive rector illius civitatis vel terre in cuius defecto fuerit crimen commissum teneatur et debeat postquam noticia co-

missi ad ipsum pervenerit, infra duos dies mittere colateralem suum sive notarium maleficiorum. Si notarius forensis ibi fuerit ad maleficia deputatum, ad describendi bona illius qui inculpabitur de crimine predicto. Cum quo collateralis sive notario forensi teneatur Referendarius vel eius locumtenens illius civitatis vel loci, Si ibi tunc fuerit notarium suum mittere. Qui collateralis seu notarius forensis et notarius referendarius in presentia consulis sive anciani, et duorum bonorum hominum sive parocchie ubi bona dicti inculpati esse contingant, si fuerit in civitate, vel si fuerit in villa vel castro in presentia consullis sive anciani, et duorum bonorum hominum illius ville vel castri, ubi fuerint bona predicta debeant quilibet per se scribere et notare omnia bona mobilia et immobilia inculpati predicti et ea consignare Ancianis sive consulibus et bonis viris prelibatis. Et hoc ubi bona illa sint in jurisdictione illa, in qua crimen commissum sit, Si vero fuerint in alia jurisdictione, tunc debeat dictas potestas sive rector infra dictos duos dies scribere potestati sive rectori et referendario jurisdictionis predictae, ut faciant predictam descriptionem, quomodo supra dicto infra alios duos proximos dies ad faciendum mittere teneantur. Quam descriptionem idem potestas vel referendarius et rector mittere debeant, infra octo dies postquam facta fuerit, mediolanum officialibus possessionum nostrarum, Teneatur autem et debeat dictus potestatis sive rector post condemnationem per contumaciam factam de aliquo comuni predictorum, si bona fuerint in jurisdictione sibi comissa infra duos dies facere proclamari, tam per civitatem vel terram in locis publicis consuetis quam extra in locis ubi dicta bona esse contingant. Quod quilibet qui pretendat se creditorem talis condemnati, teneatur infra unum mensem a die cride facte comparire, coram dicto potestate vel rectore et in scriptis producere omne et totum id quod habere pretendit a dicto condemnato, et in ejus bonis, Et hoc si fuit intra jurisdictionem illius civitatis vel terre in qua condemnatio facta fuerit. Si vero fuerit extra jurisdictionem predictam in terris tamen domini nostri, tunc statuatur sibi terminus trium mensum ad comparendum ut supra. Si autem fuerit ex-

tra terras domini nostri predicti, tunc prefigatur spacium sex mensium ad comparitionem predictam. Quem terminum sex mensium locum habere decernimus etiam in pupillis furiosis et viduis ac mulieribus pretendentibus jura dotalia. Quibus terminis elapsis singula singulis refferendo nulla admittatur productio jurium contra bona talis ut premittitur condemnati. Si autem bona predicta fuerint extra jurisdictionem predicti potestatis vel rectoris, tunc teneatur et debeat infra duos dies predictos scribere potestati sive rectori illius loci in quo fuerint bona condemnati predicti. Quod fieri faciat cridam predictam sicut superius continetur. Et ille potestas sive rector cui mandatum fuerint infra alios dies duos eandem cridam fieri facere teneatur. Si autem comparire contingat quem producentem aliqua jura in bonis condemnati predicti coram dicto potestate vel rectore volumus predictum refferendarium interesse omnibus productionibus jurium prefatorum et advocatos habere pro camera nostra predicta qui diligenter jura ipsius camere deffendant, ne fraus aliqua comittatur. Et si apparuerit quemque per calumpniam manifestam aliquid indebite petere in bonis condemnati predicti volumus ipsum in quatruplum eius quod peteret condemnari. Volumus insuper quod potestas sive rector predictus teneatur et debeat examinasse et expedivisse infra duos menses hijs quos renerit jus habere in bonis predictis vel veros esse creditores condemnati predicti integre satisfacisse in et de bonis ipsius condemnati, Que bona si insolutum dari contingat Volumus extimari per extimatores illius civitatis vel loci in quo fuerit potestas vel rector predictus adiunctis eiusdem extimatoribus duobus bonis viris per dictos potestatem et refferendarium elligendis. Qui delato eis sacramento jurent se fideliter extimare. Et quod refferendarius antedictus sit et esse debeat presens extimationi que fiet et fieri continget per dictos extimatores habendo tam bonam et diligentem advertentiam quod in facto extimationis huiusmodi nulla frans valeat quomodo comitti factis autem satisfactionibus et insolutum dationibus predictis teneatur dicti potestas sive rector et refferendarius notificare officialibus possessionum predictarum omnia illa que fuerint restituta

vel insolutum data de bonis supra descriptis ut residuum ponatur ad rationem camere predicte. Sed et si comparante infra terminum dicte cride, aut comparante sine legitimis iuribus contra bona predicta nichil fuerit restitutum aut insolutum datum prefati potestas sive rector et referendarius notificare debeant officialibus prenominatis, quod de dictis bonis descriptis nulla fuerint relaxata. Post quam notificationes et non ante volumus prefatos officiales facere describi in libris camere nostre prefate bona illa que penes ipsam cameram remanserint publicata. Si autem potestas sive rector et referendarius predicti omnia et singula supradicta facere et executioni mandare neglexerant quemlibet eorum in salario unius mensis nostre camere applicando presenti decreto, nullatenus. In quorum testimonium presentes fieri iussimus et registrari nostrisque sigilli munimine roborari, datum mediolani die primo septembris m.ccc.lxxxvii. xi Indictione.

Die xxiii. eiusdem mensis septembris presentatum fuit decretum prefatum cum litteris predictis domino Antonio de rasignano capitaneo riperie memorate eaque die eius mandato in salodo publicatum fuit per Sabadinum de pergamo ministrali ipsius riperie.

*De furiosis et mentecaptis carceribus mancipandis,
aut parentibus custodiendos tradendis. xviii*

Dom. mediolani et cet. comes | Nobili viro capitaneo nostro ri-
Virtutum Imperialis Vicarius gener. | perie lacus garde.

Mandamus tibi quatenus si sint aliqui furiosi et mentecapti in jurisdictione per nos tibi comissa ipsos capi facias, quos aut tradas fratribus parentibus vel agnatis suis, si quos habent custodiendos. Si eis placet, taliter quod non possint inferre alicui nocumentum, aut eos facias jurisdictionis tue predicte carceribus mancipari hoc tamen adiecto, quo non est nostre intentionis quod huiusmodi furiosi et mentecapti teneantur aliquid solvere, aut quod solvant, nec aliquis

alius pro eis custodibus carcerum predictorum, pro introitu mora vel exitu eorundem, datum mediolani, die primo marcij m.ccc.lxxxviii. Francistholus.

Aliud decretum editum contra mentecaptos. xviii

Dom. mediolani et cet. Comes Virtutum Imper. Vicarius gener.	Nobili viro capitaneo nostro riperie lacus garde.
---	--

Quoddam decretum per nos nuper editum pro mentecaptis restringendis ne subditos nostros ledere nec offendere possint et cet. hijs tibi mittimus inclusum per exemplum, mandantes tibi, quatenus eius continentiam, in jurisdictione per nos tibi comissa publicari facias et divulgari. Sic quod ad noticiam personarum dicte jurisdictionis pervenire valeat, et ipsum in volumine statutorum jurisdictionis predictae describi pro lege deinceps observandum, datum mediolani die quarto majj m.ccc.lxxxviii.

Francistholus.

Nos dominus mediolani et cet. comes virtutum imperialis vicarius generalis Aborentes mirum in modum temerarios actus amentium, qui ut frequenter percipimus cum querela concitati furijs subditos nostros non nunquam . . . nunc istum nunc illum prout furor arma ministrat, afficientes varijs incomodis iniurijs et ferutis. Et catenus providere volentes quem ad modum alias ordinavimus et prout nostri est honoris et debiti quod huiusmodi mentecapti, non possint ad predictorum nostrorum offensas et damna manus suas violentas extendere hoc nostro decreto edicimus decernimus et mandamus quatenus per potestates et vicarios civitatum et terrarum nostrarum, fiat diligens inquisitio si in jurisdictione eis comissa sint aliqui furiosi insani et mentecapti. Et si sint vel fuerint eorum scriptis nominibus interpellari faciant parentes ipsorum fratres consanguineos vel agnatos seu quos proximiores habebunt, si velint ipsos insensatos custodire et tenere inclusos an ne. Et ubi velint mandent eisdem quod tam diligenter hoc faciant quod ledere aut offendere nullum possint in casu

vero in quo non vel sint talis conditionis ipsi furiosi quod nenemine habeant. Ad quem ipsorum custodia vel cura pertineat, Volumus quod faciant eos carceribus mancipari iniungentes illis ad quos spectat quod de debitis alimentis eisdem debeant providere. Si vero ipsi mentecapti non haberent bona propria seu parentes fratres cognatos vel agnatos ad quos spectaret provisio alimentorum mentecaptorum ipsorum faciant eisdem de elimosinis provideri sicut alijs personis pauperibus carceratis. Ceterum quia hoc pluries mandasse recolimus quod nusquam observatum esse comperimus notificamus ipsis potestatibus et vicarijs quod quocumque senserimus in dicta eorum jurisdictione tales insanos discurre et quemquam damnis vel offensis aut iniurijs lacescere condemnabimus et ex nunc prout ex tunc ipsorum condemnamus in florenis centum nostre camere aplicandis. Et hec totiens quotiens contrafactum fuerit in predictis. In quorum testimonium presentes fieri iussimus et registrari nostrique sigilli munimine roborari, datum mediolani, die quarto maji m.ccc.lxxxviii. Indictione undecima.

*Quod nullus potestas possit preesse regimini alicuius terre
in qua habeat ascendentes et descendentes.*

xx

Dom. mediolani etc. Comes | Nobili Viro Capit. nostro riperie
Virtutum Imper. Vicarius gener. | lacus garde et Sapientibus ibidem.

Decretum per nos nuper conditunc ne potestates et officiales nostri in dicto decreto specificati ire possint in offitijs nostris et cet. Mittimus vobis presentibus involutum, mandamus vobis, quatenus decretum ipsum publice divulgari faciatis ac in volumine statutorum Jurisdictionis per nos vobis comisse registrari et inferi pro lege deinceps observandum. Rescribentes nobis, de receptione presentium per harum latorem, datum mediolani die primo maij m.ccc.lxxxviii.

Francistholus

Nos dominus mediolani et cet. Comes Virtutum Imperialis Vicarius generalis. Amputare volentes ululatus et jurgiorum pululationes que infestinis querimonijs nobis plerumque fuerint per subditos

nostros. Asserentes potestates civitatum et terrarum nostrarum habere in civitatibus et terris ipsis, quarum regimini presunt agnatos, cognatos vel affines, Quamobrem odio vel amore parentibus predictis intervenientibus a tramite justicie deviant, quodquidem eo displicibilius tolleramus, quo desiderabilius cupimus, subditos nostros sub equalancie justicie gubernari, prece, precio, odio, et amore remotis, Eatenus presentium tenore volumus et decernimus. Quod nullus de cetero possit, preesse regimini alicuius ipsarum civitatum et terrarum nostrarum habentium merum, et mixtum imperium, in qua habeat ascendentes vel descendentes in quovis gradu, similiter transversales seu collaterales agnationis vel cognationis usque ad quartum gradum inclusive, secundum jura civilia computandum etiam socerum Sororem filiosque eorum maritum sororis uxoris fratres quoque vel sororis uxoris. Et hoc idem intelligimus de vicario iudice maleficiorum assessoris et collateralibus ipsius potestatis, in quorum testimonium presentes fieri jussimus et registrari nostrique sigilli munimine roborari, datum mediolani die primo maij m ccc.lxxxviii. xi. Indictione.

Quod officiales qui steterint in offitijs sive sunt a domino nostro usque ad lapsum anni offitia obtinere. xxi

Dom. mediolani etc. comes	Nob. viro capitaneo nostro
Virtutum Imper. Vicarius gener.	riperie lacus garde.

Copiam cuiusdam decreti per nos editi quod officiales qui steterint in nostris offitijs ab uno anno citra, et presentialiter sunt non possint usque ad lapsum alterius anni, a nobis offitia obtinere et cet. mittimus tibi presentibus inclusam mandantes tibi quatenus ipsius continentiam in jurisdictione per nos tibi comissa publicari facias. Sic quod ad noticiam personarum dicte jurisdictionis valeat pervenire et ipsum in volumine statutorum jurisdictionis predicte describi et inseri pro lege deinceps observandam, datum mediolani die xii maij m.ccc.lxxxiii.

Francistholus.

Nos dominus mediolani et cet. Comes Virtutum Imperialis Vicarius generalis Quia dictum maior sit concursus personarum a nobis officia exposcentium et non possimus omnibus de ipsis offitijs compiacere, Tenore presentium ad hoc ut alijs. qui officia non habuerunt alternatum sicut cupimus queamus de eisdem providere, Volumus et decernimus quod illi qui ab uno anno citra steterunt in offitijs nostris et presentialiter sunt non possint usque ad lapsum alterius anni a nobis officia obtinere. Capitaneos tamen civitatum Refferendarios officiales buletarum, et officiales banci Stipendariorum in hoc ordine nemine computamus in quorum testimonium presentes fieri iussimus et registrari nostrique sigilli munimine roborari, datum mediolani die xii maij m.ccc.lxxxiii. xi Indictione.

Millesimo suprascripto die primo mensis Junii presentata fuerunt suprascripta tria decreta cum suprascriptis tribus litteris domino lodrixio de crivellis capitaneo riperie memorate.

Quod nullus officialis licentiam obtineat se absentandi ab offitio suo ultra dies xx in anno sub pena perdendi salarium pro tempore sue absentie ultra dictum terminum. xxii

Dom. mediolani et cet. Comes | Nobili viro capitaneo ac sapient.
Virtutum Imper. Vicarius gener. | nostre terre riperie lacus garde.

Ferentes molestum quod potestates Vicarij et officiales civitatum et terrarum nostrarum ab offitijs sibi comissis ultra debitum stent absentes cum incomoditate subditorum nostrorum condidimus ordinem et decretum tenoris presentibus inclusi quod volumus habere locum tam in personam tui (sic) capitanei quam aliorum officialium riperie nostre lacus garde, tam presentium quam futurorum. Et ut nemo possit de ipso ignorantiam pretendere volumus, Ut ipsum decretum ad eternam rei memoriam faciatis inseri et describi in volumine statutorum riperie nostre predictae deinceps pro lege observandum, datum mediolani die xx maij m.ccc.lxxxviii.

Luchotus.

Nos dominus mediolani et cet. Comes Virtutum Imperialis Vicarius generalis, Quoniam officiales et vicarij civitatum et terrarum nostrarum plerumque licencias ultra debitum postulant absentandi se ab officijs sibi commissis nec sine comoditate subditorum nostrorum Tenore presentis nostri decreti statuimus decernimus ordinamus et volumus ac mandamus. Et sic inviolabiliter observari precipimus et jubemus. Quod si de cetero aliqui ex potestatibus vicarijs et officialibus nostris ipsam licentiam obtinebunt ultra spacium viginti dierum in anno ab inde super pro illis diebus quibus absentes fuerint suum salarium non recipiant quin ymo applicetur ipsum suum salarium pro tempore sue absentie ultra dictos viginti dies in anno dum taxat camere nostre. Datum Mediolani die xx maij m.ccc.lxxxviii.

Die quinto mensis junij millesimo supiascripto presentatum fuit suprascriptum decretum cum litteris suprascriptis prefato domino capitaneo riperie lacus garde.

De baylia concessa inquisitoribus heretice pravitatis, et de modo et forma per eas servandis contra hereticos fautores et defensores eorundem. xxiii

Domin. mediolani et cet. comes | Nobili viro capitaneo nostro
Virtutum Imper. Vicarius gener. | riperie lacus garde.

Formam baylie quam secundum canones habent inquisitores heretice pravitatis, cum modo servando per dictos inquisitores in inquisitionibus suis juxta consilium egregij utriusque juris doctoris domini Johannis de castilione mittimus tibi presente inclusam iniungentes tibi quatenus ad perpetuam rei memoriam facias ipsam formam in volumine statutorum jurisdictionis per nos tibi comisse registrarari et describi sicut facit ad litteram. Volumus quoque quod si contingat inquisitores antedictos velle processus aliquos facere contra inculpato de heresi in jurisdictione predicta Et cognoveris inquisitores ipsos servare vel servasse formam predictam que ut preferitur est secundum sacros canones limitata eisdem prestes brachium seculare sicut fuerit expediens et duxerint requirendum Aliter vero non datum mediolani quarto junij m.ccc.lxxxviii.

Francitsholus.

Quia plerumque inquisitores heretice pravitatis metas sibi a jure traditas extendunt ideo breviter perstringam totam bayliam et potestatem eis a canonibus concessam et modum et ordinem quem in procedendo possunt vel tenentur servare taugam postea que eis sunt inter dicta et a quibus jubenter debere abstinere, ut per hec appareant eis concessa et etiam prohibita Circha primum igitur sciendum est quod officium Inquisitionis heretice pravitatis propter favorem fidei est multum privilegiatum tam per canones quam per privilegia apostolica que non sunt in canonibus descripta, nam primo ipsi inquisitores procedere possunt contra hereticos fautores et deffensores ipsorum summarie simpliciter et de plano absque advocatorum et iudiciorum strepitu et figura et si videat quod propter potentiam ipsorum hereticorum vel aliam justam causam posset imminere periculum accusantibus ipsos hereticos, vel testificantibus contra ipsos possent celare nomina ipsorum accusatorum et testium, dummodo coram episcopo diocesano et aliquibus peritis secreto exprimantur ipsa nomina, et etiam totius processus secundum tenorem. C. ultimi. de heresi libro VI. possunt etiam precipere sub pena excommunicationis ipsis presentis ut predicta celare debeant, Ut hec omnia probant in C. ultimo. de heresi libro VI. possunt etiam sine episcopo citare quoscumque habent suspectos de heresi et ipsos capere et arestare, et in carceribus ponere causa custodie, et in vinculis seu compedibus et maniciis fereis ponere. Si eis visum fuerit expedire ut hec probantur in clementina §. de heresi possunt etiam si sunt plures inquisitores in una provincia vel civitate quilibet eorum in solidum procedere contra hereticos credentes receptatores at fautores eorum nec non contra informatos et suspectos de heresi. ut C. ut officium de heresi libro VI. possunt etiam compescere per censuram ecclesiasticam predicatores questuosos ab officio predicandi, in locis ubi deberet fieri congregatio pro negotio fidei vel pro officio inquisitionis vel ubi aliter posset aliquod impedimentum eis inferri ut in dicto. C. ut officium. §. compescendi possunt etiam invocare auxilium brachij secularis, contra ipsos hereticos credentes fautores receptatores et deffen-

sores ipsorum, Et si aliqui nolent dare eis auxilium possent tales excommunicare non obstantibus aliquibus privilegijs concessis etiam a sede apostolica aliquibus personis civitatibus universitatibus vel quibuscumque alijs. Tenentur etiam omnes potestates capitanei rectores consules vel alij domini presidentes alicui regimini vel civitati vel terre ad requisitionem ipsorum inquisitorum jurare attendere et inviolabiliter observare ac facere a suis subditis observari, in omnibus terris sue jurisdictionis subiectis omnes constitutiones promulgatas, contra hereticos credentes receptatores fautores et deffensores eorumque filios et nepotes a sede apostolica approbatas, Etiam si aliquis noluerit hec jurare vel predictas constitutiones servare, Tanquam fautor hereticorum et fidei suspectus, potest privari omni honore officio dignitate et regimine nec unquam debet admitti ad aliquod officium rectoriam regiminem vel dignitatem ut hec omnia probantur in dicto capitulo. ut officium. §. pe. et. ultimo, habent quoque potestatem committendi, citationes, et denunciationes sententiarum excommunicationum vel aliarum quas tulerint in aliquos hereticos credentes receptantes fautores et deffensores eorum possunt etiam advocare quoscumque peritos ut eis, assistant et sibi tribuant in ferendis sententijs et alijs consilium et auxilium opportunum possunt etiam convocare clerum et populum civitatum castrorum et aliorum locorum prout negotio fidei viderint expedire, possunt etiam procedere contra illos qui comisserunt crimen heresis in provincia ubi sunt deputati inquisitores licet taliter delinquentes se transtulerint ad aliam provinciam, possunt quoque facere sibi assignari libros in quibus continentur processus facti per aliquos auctoritate sedis apostolice vel legatorum eius contra hereticos, ut predicta probantur in C. ut comisi. de. heresi libro VI. Item si esset aliquod statutum in aliqua civitate villa vel castro pro quod directe vel indirecte impediretur, ne ipsi inquisitores libere procedere possint in ipso negotio inquisitionis nullius esset momenti, Et dominus Rector vel consul per quem vel quos regitur ipsa civitas villa vel castrum, tenentur ad requisitionem ipsorum inquisitorum ipsum statutum eis exhibere ut ex toto revocetur, vel saltem

taliter moderetur quod negotium inquisitionis, nullatenus impediatur. Et ad id compelli possunt per censuram ecclesiasticam ut hec omnia probantur in C. statutorum de heresi. lib. VI. Tenentur etiam universi domini temporales seu rectores civitatum vel aliarum terrarum, quibuscumque nominibus censeantur intendere et parere ipsis inquisitoribus in captione investigatione, ac custodia diligenti ipsorum habere, fautorum receptatorum et defensorum eorundem, Cum fuerint requisiti ab ipsis inquisitoribus, Tenentur etiam condemnatos de heresi relictos pro ipsos inquisitores ipsis rectoribus secularibus debita pena punire non obstantibus proclamationibus et appellationibus ipsorum condemnatorum Ipsi tamen seculares potestates nullo modo possent cognoscere vel judicare de isto crimine heresis Cum sit more ... ecclesiasticum de quo non cognoscit nisi iudex ecclesiasticus nec etiam possunt hereticos ipsos a carceribus aliquodo modo liberare sine licencia inquisitorum vel saltem episcoporum. Et si quis ex ipsis dominus temporalibus potestatibus vel rectoribus supradictis executionem sibi iniunctam ab inquisitoribus non impleverit juxta posse prout ad suum spectat officium vel processum seu sententiam ipsius inquisitionis impedire presumpserit vel dederit. Consilium auxilium vel favorem in predictis excommunicatus est ipso jure. Et hec omnia probantur in capitulo ut inquisitus de heresi lib. vi possunt etiam prefati inquisitores per censuram ecclesiasticam et etiam per captiorem personarum vel alias penas punire sacerdotes et alios clericos qui negotium inquisitionis impediunt in istruendo citatos hereticos vel credentes. Super celanda veritate vel dicenda falsitate vel alias eos indebite liberando ut probatur in C. accusationis. §. pe. de. heresi lib. VI. possunt etiam certis casibus admittere testes etiam per iuros ad testificandum in hoc crimine heresis illorum quibus ab ipsis inquisitoribus erant in previa iniunctum, vel aliquid solverent pro eo quod hereticos deffendebant vel eis favebant ad satisfaciendum de eis de quibus ipsi defuncti satisfacere debeant, ut, dicto. capitulo. Accusationis. §. si. ver. possunt etiam admittere ad testificandum contra hereticos fautores credentes et deffensores excommunicatos, et socios

criminis ut in C. in fidey. de heresis libro VI. possunt etiam require presidentes regimini alicuius provincie civitatis vel alterius loci ut dent sibi auxilium contra hereticos, et quod justiciam et officium suum exequantur contra dictos hereticos. Etiam si dicti presidentes essent excommunicati vel presiderent de facto tantum et non de jure nec propterea ipsi inquisitores requirentes tales presidentes excommunicatos vel intrusos aliquam excommunicationem incurunt, ut in C. president. de heresi. libr. VI. possunt etiam concedere. XL. dies indulgentie illis qui accedunt ad suam convocationem causa dandi sibi auxilium, ut patet in eorum bulatis privilegijs, possunt etiam per censuram ecclesiasticam compellere potestates capitaneos et ceteros consules et quoscumque officiales seculares ut in suis capitularibus faciant inseri et conscribi quasdam constitutiones contra hereticos divulgatas per Innocentium quartum et modificatas per Alexandri clementiam et eas faciant a suis subditis observari ut patet in eorum privilegijs hec omnia possunt exercere prefati inquisitores per canones corpore juris clausos. Et nulla alia potestas a jure scripto eis conceditur que non possint reduci ad ea que supra sunt scripta verum tamen ultra promissa sunt sibi concessa multa alia per privilegia apostolica. Et quasdam constitutiones extravagantes, tam federici imperatoris approbatas per ecclesiam quam romanorum pontificum que non sunt inserta in corpore juris, sed quia illa sunt multum diffusa et proluxa, ideo omisi ea inferere in presenti tractatu sequitur videre que sunt eis interdicta et a quibus abstinere debent. Et equidem prefati inquisitores intromittere se non debent de divinatoribus vel sortilegijs nisi heresium saperent manifeste nec punire debent talia committentes sed ea relinquere punienda debent episcopis et alijs prelatibus ordinarijs saperent autem supradicta heresi si in predictis divinatoribus tales divinantes vel sortilegij effunderent nefandis preces circha aras ydolorum vel offerent sacrificia ipsis demonibus vel ipsos demones consulerent. Et eorum responsa expectarent vel predicta facerent cum corpore vel sanguine domini vel rebaptizarent puerum ut possint habere responsum vel hijs familia non possuunt etiam se intromittere

de questionibus usurarum et contra illos quibus in precia iniunxerunt pro crimine heresis restitutionem ipsarum usurarum etiam si tales ad restitutionem ipsarum usurarum se obligassent ecclesie: ymo talia reliquenda sunt episcopis ut hec leguntur et notantur in capitulo accat. §. sane. cum sequenti. de heresi. libr. VI. non possunt etiam inquire de hereticis contra episcopos vel eorum superiores, nec contra ipsos ullatenus procedere ut in c.º Inquisitionis. libro. VI. non possunt etiam hereticos credentes fautores et receptatores et deffensores eorum vel eorum filios vel nepotes privare vel privatos nunciare dignitatibus beneficijs offitijs honoribus et alijs consimilibus sive consilio Episcoporum diocesanorum vel eis absentibus vicariorum suorum. nisi ipsi episcopi scienter contulissent ipsa beneficia talibus hereticis ut in. c. ut comissi. §. privandi. et §. sequenti. de heresi. libr. VI. Et si ipsi inquisitores processerint contra unum hereticum, et etiam episcopus contra eundem processerit de eodem crimine heresij divisim tenentur postea communicare processum cum episcopo antequam sententia feratur super crimine ut in C. per hoc. de heresi. libro. VI. Item non possunt ipsi inquisitores sive episcopo vel ejus vicario tradere aliquem hereticum duro carceri qui magis sit ad penam quam ad custodiam, nec etiam aliquem ponere ad tormenta nec contra aliquem procedere ad sententiam diffinitivam super crimine heresis sive episcopo vel vicario eius vel capituli sede vacante. ut in clementina. multorum de heresi. Et si ex odio amore gratia vel comodo vel alia pravitate omiserint procedere contra hereticos credentes fautores receptatores vel deffensores ubi procedendum est vel contra justiciam eadem pravitate processerint contra aliquem tamquam contra hereticum fautorem deffensorem vel receptatorem ubi non est procedendum vel imposuerint indebite alicui quod turbet eorum offitium sunt excommunicati ipso jure ut in dicto. C. multorum. ante. s. Item si presumant ab aliquo extorquere pecuniam indebite vel bona alicujus ecclesie applicare phischo ecclesie propter delictum clericorum ipsius ecclesie sunt excommunicati ipso jure. Ut in clementina nolentes de hereticis. Inhibetur etiam ipsi inquisitoribus ne abutantur concessione portationis armo-

rum, ne habeant officiales nisi necessarios in officio, Et tales qui se conferrent ad sua officia exequenda cum ipsis inquisitoribus, ut in dicto capitulo. nolentes. in fine. hec omnia a jure sunt interdicta ipsis inquisitoribus.

De pena imposita capientibus pipiones vel columbos. xxiiii

Dom. mediolani et cet. comes	Nobili viro capitaneo nostro
Virtutum Imper. Vicarius gener.	riperie lacus garde.

Ut capientes pipiones fraudolenter quod nobis valde exosum est causam habeant ab ipsorum captione se abstinendi Condidimus decretum introclusi tenoris mandantes tibi quatenus illud per quelibet consueta loca jurisdictionis tue supposita facias publicari, sic quod ad notitiam quorumlibet valeat pervenire deinde ipsum in volumine statutorum jurisdictionis predicte registrari pro lege decetero inviolabiliter observandum rescribentes nobis de receptione presentium, datum mediolani die xxvii. Junij m.ccc.lxxxviii.

Francistholus.

Nos dominus mediolani et cet. Comes Virtutum Imperialis vicarius generalis. Ad multiplices querimonias tollendum que nobis dictum per nobiles et plurimos alios subditos nostros habentes columbaria exhibentur quod eo. Quod nonnulli columbos in grave damnum et dispendium ipsorum nobilium et subditorum nostrorum ceperunt et cotidie capere mituntur pro eorum indennitate providere volentes de opportuno remedio, et talia comittentes debita pena puniri, ut de cetero ab huiusmodi columborum captione materiam habeant se penitus abstinendi. Tenore presentium decernimus edicimus volumus et mandamus, quatenus in territorio nostro non sit aliqua persona, cuiusvis status gradus preheminentie vel conditionis existat que audeat vel presumat capere pipiones ad recia duarum alarum sive alia recia laqueos grates vel ingenia aliqua fraudolenta quovismodo sub pena florenorum vigintiquinque auri pro quolibet pario. pipionum et qualibet vice solvendum infra dies decem a die condannatiouis fiende proxime

sequentes, quas si non solverit pena predicta solvatur et solvi debeat per quatuor ex proximioribus comunibus illi loco in quo captio columborum ipsorum seu pipionum facta fuerit. Et quod dicta comunia occasione predictae pene habeant actionem recuperandi denarios taliter exbursatos realiter et personaliter contra reum. Et quilibet possit accusare et credatur suo sacramento si habuerit columbarium. Et si non habuerit columbarium cum uno teste fide digno vel cum sacramento si fuerit publica vox et fama, et habeat terciam partem pecuniae predictae. Alia tertia pars perveniat ad cameram nostram. Et alia in illum cui damnum fuerit illatum. Item quod reus teneatur restituere damnum passo juxta eius sacramentum. Et si non habuerit ad solvendum comunia proximiora predicta ad emendam teneantur ut supra. Et habeant erga reum ipsam illam actionem realem et personalem, quae supradicta est de pena florenorum xxv auri. Item quod nullus teneat recia duorum alarum neque recia quae compertoria appellantur in eorum nec aliorum domibus nisi prestiterit primo bonam et idoneam securitatem in manibus potestatis vel rectoris in cuius jurisdictione morabitur de non capiendo pipiones seu columbos ut supra sub pena florenorum viginti quinque auri. Et quilibet possit accusare, et credatur sibi cum sacramento et uno teste fide digno, vel cum sacramento si fuerit publica vox et fama vel si reperta fuerint recia predicta. Et habeat medietatem dicte condemnationis, Et alia medietas perveniat camere nostre. In quam penam cadant et cecidisse intelligantur omnes et singuli quibus recia predicta erunt. Et qui securitatem ipsam non prestiterint. Item quod comunia proximiora teneantur denunciare ipsos tenentes dicta recia illi potestati vicario vel officiali sub cuius jurisdictione erit habens recia ipsa, sub pena florenorum viginti quinque auri applicandorum camere nostre. Et quod potestates vicarij vel officiales, in hoc habeant bonam advertentiam taliter quod si ipsi potestas vicarij vel officiales recia ipsa reperierint habeant medietatem dicte condemnationis solvende per illos qui securitatem non prestiterint ut prefertur decernentes quod omnes alie pene per statuta seu decreta impositae pro predictis in quibus maxime pena sanguinis in-

geratur per hoc presens decretum nostrum inter dicantur et sint sublate in quorum testimonium presentes fieri iussimus et registrari nostrique sigilli munimine roborari, datum mediolani die xxvii. junij m.ccc.lxxxviii. xi Indictione.

Die ultima dicti mensis presentatum fuit prefatum decretum cum litteris antedictis domino capitaneo riperie predicte. Et ea die publicatum et publicate fuere in Salodo per Sabadinum de pergamo publicum ministralem ejusdem riperie.

Devetus quod nequis presumat ire vel mittere ad impetrandum ab aliquo principe vel barone gratias vel exemptiones aliquas. xxv

Dom. mediolani et cet. comes | Nobili viro capitaneo nostro
Virtutum Imper. Vicarius gener. | riperie lacus garde.

Mittimus tibi quoddam decretum presentibus inclusum quod nuper condi fecimus prohibens ne quis presumat ire vel mittere, ad impetrandum ab aliquo principe vel barone gratias vel exemptiones per quas derogetur jurisdictionibus nostris et cet. volentes quod illud observando et observari faciendo, facias in locis consuetis jurisdictionis tue illud idem publice divulgari. Et in voluminibus aliorum nostrorum decretorum et statutorum comunitatis nostre riperie lacus garde, ad perpetuam rei memoriam inferi et describi, datum mediolani xxiiii septembris m.ccc.lxxxviii.

Nos dominus mediolani et cet. Comes Virtutum Imperialis Vicarius generalis, Cum ex attributa nobis potestate et Imperiali auctoritate qua fungimur in partibus lombardie ad nos spectat, de universo territorio nobis comisso in dicta provincia, duce deo, genere bonam curam et disponere de personis bonis et rebus in eo existentibus, secundum quod ad bonum statum et conservationem eorum omnium nobis visum fuerit salubrius pertinere. Et non numquam per subditos ipsi nostro dominio impetratum ire contingat sive a principibus sive a baronibus sive a dominis cuiusvis status preheminentie jurisdictionis et dignitatis existat unius vel plurium sive ex officialibus, sive ab aliqua comunitate nobis supposita immunitates et privilegia que no-

stris vel alicuius civitatis, et terre suppositarum nobis sive singularium personarum infra metas et terminos territorij nostre gubernationi comissi de gentium habent juribus et jurisdictionibus derogare. Quod quidem nobis displicet et est grave idcirco volentes ad predictis obviandum de salubri et opportuno remedio. Sicut nostra interest providere Tenore presentium edicimus decernimus et mandamus quod non sit aliqua persona cuiusvis status sexus gradus preheminentie seu dignitatis existat, que audeat vel presumat per se vel per alium aut per rectum sive per indirectum ire vel mittere ad impetrandum ab aliquo principe vel barone seu domino cuiusvis status preheminentie jurisdictionis et dignitatis sit ut premittitur. Sub aliquo officio vel a quavis comunitate universitas comuni aut collegio gratias exemptiones immunitates mera et mixta imperia vel alia privilegia cuius manerici sint per que comiter vel divisim vel alio quovismodo diei vel excogitari possit derogetur juribus et jurisdictionibus nostri vel alicuius civitatis et terre seu singularium personarum unius vel plurium infra metas et terminos territorij nostre gubernationi comissi de gentium subiectarum nostre dominationi ut preferetur, sine nostra conscientia et speciali mandato sub pena et in pena averis et persone arbitrio nostro infligenda. Cuilibet contra hanc nostram intentionem venire quolibet presumenti. Decementes ex nunc prout tunc quicquid de predictis obtentum fuerit et taliter impetratum non valere nec tenere nec esse alicuius efficacie vel momenti. Sed prosus esse irritum vacuum et inane mandamus insuper quibuscumque rectoribus et officialibus nostris ac iudicentibus, Quatenus tales gratias exemptiones Immunitates mera et mixta imperia vel alia privilegia aliquoliter non admittant nec ipsorum vigore aliquid exequantur. Ad requisitionem vel petitionem talis persone vel alterius cuiusvis sexus status gradus preheminentie seu dignitatis existant sub pena superius memorata iniungentes ipsis officialibus nostris rectoribus et jurisdictionibus antedictis quatenus si contingat huiusmodi gratias exemptiones immunitates mera et mixta imperia vel alia privilegia impetrata tempore prime inhibitionis nostre super hoc alias

facte Anno m.ccc.lxxxvi. die xxii. septem. br. Indictione v. ad eorum et cuiuslibet eorum manus decetero pervenire ipsas gratias immunitates mera et mixta imperia nobis debeant presentare et tenorem ipsius inhibitionis per omnia inviolabiliter et integraliter observare et facere observari sub pena nostro arbitrio auferenda decernentes quoque quod si a die suprascripti primi dati nostri decreti citra esset contra huiusmodi intentionem nostram aliquid gestum vel factum seu quolibet atemptatum illud totaliter revocetur in quorum testimonium presentes fieri iussimus et registrari nostrique sigilli munimine roborari, datum mediolani die xx primo septembr. m.ccc.lxxxviii. xii Indictione.

Die xx mensis octubris millesimo suprascripto Branchinus curius prefati Illustrissimi nostri domini presentavit litteras memoratas, Cum tenore suprascripti decreti in eis introclusi domino Antonio xpianis vicario domini capitanei supradicti, Et ea die per Sabatinum de pergamo publicum ministralem comunitatis memorate publicate fuerunt dicte littere cum dicto decreto in terra de salodo.

*De pena imposita furantibus canes et de modo et ordine
servandis in conducendo eos.*

xxvi

Dom. mediolani et cet. Comes | Egregio militi dom. capitaneo
Virtutum Imper. Vicarius gener. | nostro riperie lacus garde.

Cum aliquando et sepe contingat de nostris canibus deperdi vel abduci et forsam ex ipsis aliquos furari per nonnullos, Cupientesque huic errori pro nostro contentamento quantum plus possumus obviare. Volumus quod per totam jurisdictionem per nos vobis comissam statum publice proclamari et divulgari faciat. Quod non sit aliqua persona cuiusvis status et conditionis existat que audeat vel presumat furari seu furari facere, nec alio modo accipere nec accipi facere aliquem canem cuiusmodi sit alicuius persone sub pena florenorum treginta pro quolibet cane. Cujus pene tertia pars perveniat ad cameram nostram et numeretur thesaurario caciaram nostrarum, altera pars in accusatorem et quilibet possit accusare. Et reliqua tertia

pars in illum potestatem vel officialem coram quo porrecta fuerit talis acusa. Et qui executionem fecerit dicte condemnationis. Qui quidem accusator nec potestas seu officiales de dicta parte seu partibus in eos pervenire debentibus nullam remissionein neque gratiam facere possint nec debeant sine nostri licentia speciali. Et quilibet in cuius domo vel apud quem inventus fuerit talis canis intelligatur ipsum furatum fuisse, et incidat dictam penam ni presentaverit illum qui dictum canem sibi dederit ad dictam penam persolvendam sufficientem et ydoneam. Et hoc de canibus alienis. Sed si fuerit noster talis canis furatus vel acceptus et ut premititur, repertus pena sit arbitrio nostro inflingenda et accusatori dari faciemus florenorum trenginta de camera nostra pro quolibet cane, Item quod non sit aliqua persona ut supra que modo aliquo extra territorium nostrum neque per ipsum territorium nostrum de una civitate seu de una jurisdictione ad aliam audeat vel presumat conducere seu conduci facere aliquem canem nisi modo et ordine infrascriptis, videlicet, quod quilibet conducens seu conduci facere volens ut prefertur aliquem canem seu canes. Quod primo coram officiale buletarum civitatis in qua erit seu coram rectore loci de cuius fuerit jurisdictione. Si sit extra civitatem fidem facere teneatur quod ipse talis canis seu canes suos vel sui sunt. Et tunc officialis buletarum ipsius civitatis seu rector loci, Coram quo talis fides facta fuerit buletam de conducta canis seu canum, facere debeat. In qua quidem buleta meutio fiat de pillo et manerie canis seu canum, et aliter nec alio modo nullus canis extra nec per territoria nostra ut supra, conduci possit. Et si contingat aliquem seu aliquos huic nostro ordini contrafacere reperiri statum compellantur per presidentes et officiales nostros per quos defectus repertus fuerit, seu coram quibus accusati fuerint prestare securitatem de solvendo condemnationem ad arbitrium nostrum. Et canis seu canes sine tali buleta reperti retineantur penes officialem et officialis scribat nobis nomen et conditionem conducentis cum pillo et manerie canis seu canum. Item quotiens aliquem seu aliquos nostrum territorium intrare contingat cum aliquo cane seu canibus quod ipse

tales presententur officialibus buletarum ipsarum civitatum per quas transitum facere continget, si non habent litteras passus. Et si litteras passus habent littere presententur et officialis buletarum postulet et requirat diligenter si quos habent canes et eos si habent seu eum sibi faciat presentari et dictus officialis bulettam facere debeat de cane seu de canibus quem seu quos secum ducerent et de manerie et pilo eorum. Et aliter nullus conduci possit neque debeat absque dicta tali buleta, per neque extra territorium nostrum per huiusmodi intrantes et exeuntes dicta territoria nostra non intendentes propterea quod per hunc ordinem et mandatum nostrum impediuntur aliqui ambaxiatores nec familiares. Regum et dominorum inferius descriptorum quin ymo et reddere cum canibus suis libere et expedite permittantur. Si vero fuerint ambaxiatores et familiares aliorum dominorum quem infra descriptorum, tunc canes tantum quos contra hunc ordinem nostrum ducerent retineantur, et notificentur nobis de ipsis canibus et manerie et pillo eorum et de conducentibus, sed ipsi itinerrantes libere et sine aliqua molestia propter hoc inferenda transire permittantur illi cum ambaxiatores et familiares dominorum infrascriptorum quos volumus ab hoc ordine nostro penitus exceptari sunt his, videlicet Sanctissimi domini pape. Serenissimi domini regis Romanorum. Serenissimi domini regis francorum. Illustrum et magnificorum dominorum domini ducis Bituricum. domini ducis Andegan. dom. ducis borgondie! Domini ducis Turonie! domini ducis borbonie! domini comitis de lanzono, domini comitis sancti pauli, domini comitis de scamper. et domini comitis de do et domini comitis sabaude et domini comitis Austrie et domini Marchionis ferarie; et domini Mantue. Mandantes vobis, quatenus de huiusmodi intentione nostra avisetis omnes et singulos officiales buletarum nec non rectores et presidentes ac portuarios portarumque contestabiles et alios quoscunque ad passus et ad transversus residentes, in dicta vobis comissa jurisdictione, Ad hoc ut unicuique notum fiat quid sit fiendum facientes presentes litteras nostras per nostro decreto observando de cetero registrari. Et de earum receptione nos per vestras litteras ceteros red-

datis, In quorum testimonium presentes fieri jussimus et registrari nostrique sigilli munimine roborari, datum mediolani quarto januarij m.ccc.lxxxviiiij.

Francistholus.

Die sexto mensis februarji presentate fuerunt prefate littere domino Tadeo de pepulis potestati dicte riperie, et ea die proclamatum fuit in salodo per Sabadinum ministralem prout in eis continetur.

Additio facta decreto suprascrip. de canibus xxvii

Dom. mediolani et cet. comes | Egregio militi dom. potestati no-
Virtutum Imper. Vicarius gener. | stro riperie lacus garde.

Quia comprehendimus quod in facto ordinis nostri de canibus ordinati in ea parte de securitatibus prestandis aliqua occurrunt inconvenientia. Id circho ad ea tollenda in secundo capitulo dicti nostri ordini et decreti de conducentibus per et extra territoria nostra canes absque buletis ordinatis compellantur prestare securitatem, de solvendo omnem condemnationem, quam facere voluerimus, volumus quod addatur vel de se presentando coram ipso officiali nostro qui buletam exiget a conducente canem seu canes, datum mediolani viij. februarij m.ccc.lxxxviiiij.

Francistholus

Die xvj dicti mensis februarij presentate fuerunt hec littere infra-scripto domino potestati.

De ordine dato et servando per conducentes blada xxviii

Dom. mediolani et cet. comes | Egregio militi dom. capitaneo
Virtutum Imper. Vicarius gener. | nostro riperie lacus garde

Volumus vobisque capresse mandamus, quatenus ordinem nostrum presentibus interclusum cum diligentia et sollicitudine sicut faciet taliter observetis quod in eo fraus aliqua preter ipsius seriem minime comitte valeat, datum mediolani die xii. februarij m.ccc.lxxxviiiij.

Francistholus.

Habentes licentiam conducendi biada per flumina padi et olij, teneantur dimittere eorum licencias capitaneo galeonorum qui in pado et in bucha olij moram trahit. Qui capitaneus teneatur et debeat rescribere potestati illius civitatis terre vel loci ubi dictum bladum conducitur. Sicut licentiam quam ipsi habebant de conducendo dictum bladum penes se retinuit, unde eum tanta talisque quantitas illuc conducatur, potestas vel officialis illius civitatis terre vel loci ubi conduci debuerit, rescribat potestati rectori vel officialis illius civitatis terre vel loci unde tale bladum fuerit levatum quantitatem bladi ut premititur consignatum. Et per quem et similiter habentes licentiam conducendi per terram teneantur dimittere licencias ipsas sine buletas ad ultimum locum jurisdictionis cujuslibet capitanei devet (sic) qui similiter buletam sibi faciat alia penes se retenta, Et capitanei per quorum jurisdictiones transibunt ac potestates et rectores civitatum et locorum in quibus conducentur vice reciprocha per litteras se claras reddant, de consignatione bladorum predictorum in ipsis jurisdictionibus suis et in civitate terra vel loco ubi vigore dictarum licentiarum et buletarum conduci debuerit. Sed adhibeatur talis advertentia per quemlibet official. nostrorum ad quos spectat quod omnia blada que extrahi debeant de territorijs nostris et quocumque conduci ad civitates nostras verone et vincencie conducantur solum per territoria nostra et non per territoria aliena.

Item quod quilibet habens licenciam seu buletam conducendi blada Veronam et Vincenciam det et prestat securitates ydoneas coram potestate vel officiale illius loci de quo blada levabit de non conducendo ipsa biada nisi solomodo ad illa loca de quibus licenciam seu buletam habuerit et de reportando illi potestati seu officiali a qua licenciam seu buletam habuerit litteram potestatis seu officialis illius loci in quo dicta biada consignari debebunt, sicut blada ipsa ibi fuerint consignata.

Item quod omnes dicte licencie seu bulete concedende per quoscumque officiales. vel eorum notarios libere concedantur. Salvo jure datiorum qui incantaverunt datia tracte biadi.

Die sexto mensis marcij millesimo antedicto, presentate fuerunt supra registrate proxime littere cum ordine suprascripto, memorato domino potestati riperie et de eis facta fuit crida per Sabadinum ministralem.

De pontibus et stratis magistris annualim reaptandis xxviii

Dom. mediolani et cet. comes | Egregio militi capitaneo nec non
Virtutum Imper. Vicarius gener. | Sap. com. nostre rip. lacus garde

Discrimen quod propter inordinatos pontes et magistras vias destructos et ineptas itinerantibus tam equestribus quam pedestribus ministratur, quantum possumus tollere cupientes volumus, et vobis expresse mandamus quatenus omnes et singulos pontes magistrarum stratarum ipsasque stratas magistras et passus quoslibet earum suppositos, et suppositas jurisdictioni per nos vobis comisse. Cum evacuatione et purificatione ac relevamento fossatorum quorum causa strate ipse sucte manent faciatis bene et diligenter reaptari, et in bono ordine poni Equitantes vosmet personaliter ad videndum quod ipse reparaciones bone et diligenter fiant vel saltem ad hoc exequendum mittentes personas discretas solitas vel vobis fidas, taliter quod hinc ad medium mensis maij proxime futuri sint in bono ordine et diligenti reaptatione constitute per illos ad quos spectabit et rationaliter pertinebit. Et sit quolibet anno manuteneantur usque eo quod causam habeamus hanc materiam iteratibus vicibus anno quolibet replicandi sub pena vobis capitaneo salarij unius mensis amissionis et vobis sapientibus floren. decem pro quolibet vestrum applicando camere nostre nam ad dictum terminum destinabimus personas districtos et intelligentes ad visitandum si huiusmodi mandata nostra fueritis executi, et ab ipsis relatione habita super hoc si ipsi pontes et strate reperti fuerint non bene et dilligenter ordinati et ordinate imputabimus tantum vobis rescribentes nobis de receptione presentium per litteras vestras et ordinem quem in premissis duxeritis apponendum. datum mediolani xxii. martij m.ccc.lxxxviii.

Millesimo suprascripto die xi. aprilis presentate fuerunt dicte littere antedicto domino potestati riperie et cet. Et de eis facta fuit crida per Sabadinum ministralem.

Quod banniti domini marchionis estensis et domini mantue bone conditionis et fame stare possint super territorio domini nostri. xxx

Dom. mediolani et cet. Comes . . . | Egregio militi dom. capitaneo
Virtutum Imper. Vicarius gener. | . . . nostro riperie lacus garde

Per quoddam nostrum decretum pridie inter cetera mandasse recollimus, quod nulla persona comune collegium vel universitas eciam cuiusque dignitatus status seu conditionis existeret dominio nostro suppositum vel supposita auderet vel presumeret scienter tenere vel receptare in aliqua parte castro villa et terra nostro dominio suppositis aliquem seu aliquos bannitum seu bannitos, nec etiam famosos aggressores stratarum Illustris filij nostri carissimi domini marchionis estensis seu nostros, sine nostra licencia et cet. Et quia intelleximus quod in aliquibus civitatibus terris et locis dominatui (sic) nostro subiectis multe familie bone conditionis forensite territorij prefati domini marchionis, que vigore predicti nostri decreti dubitant non posse tute stare in territorio nostro predicto. Et ex hoc videntur velle descedere, et alio se transferre inde est quod cum nostre intentionis non fuerit nec sit quod huiusmodi nostrum decretum ad tales personas et familias se extendat nec etiam fuerit nec sic intentionis prefati domini marchionis. Cum quo ad removendam omnem dubietatem de passu isto, nos claros fecimus sicut credidimus expedire declaramus vobis et per presentes nostras litteras facimus manifestum quod non fuit nec est nostre intentionis ut premittitur quod banniti prefati marchionis. Si qui sunt et morentur in jurisdictione per nos vobis comissa bone conditionis et fame, et quos certum sit non committere offensas ad stratas de territorio nostro predicto recedere compellantur quin ymo volumus quod ibi stare et habitare possint et valeant tute libere et impune quantum est occaxione dicti nostri decreti quod talibus personis et familijs obstare nolumus quoquomodo,

Uterius nostre intentionis est quod banniti terrarum magnifici filij nostri domini mantuani in civitatibus terris et territorijs nostris tractentur eo modo quo produximus de banniti prefati domini marchionis, mandantes vobis quatenus de hac intentione nostra fieri faciat debitas et expedientes proclamationes in locis solitis et opportunis. Sit quod de ipsa tales banniti et forensite persone noticiam habeant ut obtamus. Et pro inde causam non habeant ad alienas partes, quod moleste portamus se transferre. de harum autem nostrarum litterarum receptiones volumus quod per latorem presentium nos reddatis cerciores tantocius, datum mediolani die sexto aprilis m.ccc.lxxxviii.

Francistholus.

Die xi. dicti mensis presentate fuerunt dicte littere prefato domino capitaneo, et ea die proclamate fuerunt in Salodo per Sabadinum ministralem.

Quod nullus forensis possit nec permittatur esse de numero

Ancianorum sapientum vel depulatorum.

xxx1

Dom. mediolani et cet. Comes. | Egregio militi dom. capitaneo
Virtutum Imper. Vicarius gener. | nostro riperie lacus garde.

Nostre intentionis non est quod aliquis alienigena vel forensis habitans, vel habiturus imposterum in civitatibus terris et opidis nostri dominij cuius principalis origo vel predecessorum suorum fuerit ab aliunde, quam de territorio dominio nostro presentialiter subiecto, etiam si in nostris civitatibus et terris ab annis sexaginta citra fuissent ad civilitatem admissi possit seu permittatur esse de numero ancianorum sapientum deputatorum seu presidentium negotijs illius civitatis terre vel opidi vel loci cuius incolta fuerit, nec exercere vel habere officium aliquod quod spectare habeat vel aliquid corcernere negotia alicuius nostris comunis, nec etiam in ipso officio se intrmittere quoquomodo. Et propterea vobis mandamus quatenus huiusmodi intentionem nostram publicari et divulgari publice facias in omnibus locis jurisdictionis per nos vobis comisse in quibus proclama-

tiones fieri solent. Et has litteras nostras registrari in volumine statutorum dicte vestre jurisdictionis pro lege de cetero inviolabiliter observandas. datum mediolani xi. aprilis m.ccc.lxxxviii.

Francistholus.

*De pena imposita frosantibus salem eisdem dantibus
consilium vel favorem.* xxxii

Dom. mediolani et cet. Comes | Egregio militi dom. capitaneo
Virtutum Imper. Vicarius gener. | nostro riperie lacus garde.

Decretum per nos noviter editum contra frosantes salem in nostro dominio mittimus vobis per copiam presentibus involutam volentes quod per importunas proclamationes inde fiendas, in locis consuetis et debitis illud divulgari et publicari facias (sic), in jurisdictione vobis comissa. Sic quod ad cuiuslibet noticiam valeat pervenire et nemo de eo causam habeat pretendere ignorantie faciatisque illud registrari in volumine statutorum comunitatis nostre riperie lacus garde, ac cum omni efficacia serveri et servari faciatis prout jacet ad litteram, de cuius presentatione certos reddatis per litteras vestras magistros intratarum nostrarum et refferendarios curie nostre, datum mediolani die xxiiii. aprilis m.ccc.lxxxviii.

Johannes.

Nos dominus mediolani et cet. Comes Virtutum Imperialis Vicarius generalis ut precludatur et tollatur via et materia frosatoribus frosandi salem in terris et territorijs nostro dominio suppositis quod adeo nobis est molestum quod pro tanta re molestius sentire non possemus presens nostrum duximus statuere decretum quod in nostro universali dominio volumus cum effectu debere per quemlibet observari. Primo quod non sit aliqua persona alicuius status gradus conditionis dignitatis seu preheminentie que audeat vel presumat portare nec portari facere conducere nec conduci facere nec portantibus seu conducentibus prebere auxilium consilium vel favorem per terram nec per aquam salem alicuius manericy de extra territorium no-

strum, In ad vel per ipsum nostrum territorium sine nostri licentia que facta sit et concessa per nos a calendis mensis presentis citra et a modo inantea. Et hoc sub pena amissione bestiarum et instrumentorum, cum quibus aut super quibus portaretur seu conduceretur dictus sal. Et ultra florenorum decem pro quolibet stario mediolanensi dicti salis et pro quolibet contrafacienti et qualibet vice qua contrafactum fuerit. Et ictuum seu tractorum decem curli, Cuius quidem pene ac salis bestiarum et instrumentorum cum quibus aut super quibus ut preferitur portaretur seu conduceretur dictus sal medietas sic et perveniat camere nostre, et alia medietas in accusatores vel denunciatores seu inventores, hoc addito et declarato quod si ipsi tales accusatores seu denunciatores vel inventores caperent et consignarent aliquem seu aliquos ex predictis portantibus et conducentibus dictum salem coram officialibus nostris ad quos spectat quod tunc et eo casu dicti consignantes habeant et habere debeant predictas bestias atque salem et instrumenta iam dicta totaliter et absque aliqua portione de eis fienda camere nostre. Sed teneantur et debeant ipsi tales consignatores dare et presentare ipsum talem salem Guielmo de blasono seu petro de verona officialibus super sale nostro vel officialibus aut nuntiis eorundem a quibus ipsi consignatores recipiant et habebunt de et pro sale ipso debitam et convenientem solutionem, Item quod nullus navarolus sive molinarius nec alia persona cuiusvis status gradus seu conditionis existat audeat vel presumat transire padum nec alia flumina sub aliqua sua vel non sua navi aliquam personam portantem seu conducentem aliquam salis frosati quantitates de die nec de nocte sub penis contentis et specificatis in suprascripto capitulo et applicandis et proveniendis ut in proximo precedenti capitulo latius continetur. Item quod nullus hospes Tabernarius nec alia persona cuiusvis status gradus dignitatis seu preheminentie existat audeat vel presumat recipere receptare nec gubernare de die nec de nocte in aliqua sua domo habitatione casina vel loco aliquam quantitatem salis frosati sub pena amittendi ipsam domum habitationem casinam seu locum in qua seu quo receptus seu receptatus vel gubernatus esse

reperiretur dictus sal et ultra bona omnia existentia in ipsa tali domo habitatione casina seu loco. Et si dicta domus habitatio casina vel locus non esset dicti recipientis seu receptantis seu gubernantis amittendi bona tantum in ea tali domo habitatione casina vel loco existentia et ultra solvendi pro pena florenos decem pro quolibet stario dicti salis et habendi ulterius ictus seu tractus decem curli. Cuiusquidem pene ac salis medietas applicetur camere nostre supra dicte et alia medietas sit et perveniat in accusatores seu denunciatores, Item quod nullus datarius vel non datarius nec aliqua alia persona cuiusvis status gradus seu conditionis existat aut vel presumat emere nec emi facere, nec etiam acquirere quovis titulo seu colore de sale predicto sub pena florenorum decem auri pro quolibet stario dicti salis et ultra amissionis dicti salis. Cuius pene ac salis medietas applicetur, prefate camere nostre, et alia medietas in accusatores seu denunciatores. Et si casus contingeret quod ipse talis emptor sit persona que non sit sufficiens et habilis ad solvendum predictam pena quod tunc et eo casu si fuerit etatis prefate dentur ei et absque aliqua remissione tractus decem curli. Item quod si reperiretur quod aliquis ex potestatibus vicarijs capitaneis seu officialibus nostris consentirent et preberent palam vel occulte ad predicta comittenda et perpetranda auxilium consilium vel favorem alicui portanti vel conductenti de predicto sale quod eo facto amittant universa bona que habent et bona ipsa applicentur camere nostre antedicte. Et si ipse talis officialis privatus et exclusus perpetualiter ab omnibus officijs nostris. Executiones autem contentorum in capitulis iufascriptis fieri volumus ac possint et debeant pro capitaneos nostros deveti contra illos tantum quos ipsi capitanej et deputati cum eis reperiretur infraganti crimine quilibet in jurisdictione sibi comissa et aliter et alio modo quam contra repertos infraganti crimine ut prefertur pro ipsos capitaneos et cum eis deputatos fiant per potestates vicarios et rectores nostrorum civitatum et terrarum illarum in quorum jurisdictionibus reperti fuerint delinquentes. Et predictis capitulis et contentis in eis in aliquo contrafacientes. Si et in quantum habeant ipsi pote-

states vicarij et rectores nostri merum et mixtum imperium, si vero non habent merum et mixtum imperium fiant per potestatem illius civitatis in cuius districtu reperti fuerint tales delinquentes. Et fiant porrigantur ac prosequantur coram eisdem denuncie et accuse, que occasione contentorum in capitulis suprascriptis fieri contingent, Super quibus procedatur summarie et de plano sine strepitu et figura iudicij in quorum testimonium presentes fieri iussimus et registrari nostrique sigilli munimine roborari, datum mediolani die xxiiii aprilis m.ccc.lxxxviii.

Die prima mensis mai millesimo suprascripto presentatum fuit prefatum decretum cum litteris suprascriptis domino capitaneo riperie antedicto, et ea die publice divulgatum et publicatum fuit in Saludo per Sabadinum ministralem.

*Additio facta decreto suprascripto de frosantibus
et conducentibus salem.*

xxxiii

Dom. mediolani et cet. Comes Virtutum Imper. Vicarius gener.	Egregio militi dom. capitaneo nostro riperie lacus garde.
---	--

Ad evidentiam notificamus vobis fuisse et esse intentionis nostre quod omnes condemnationes quas feceritis decetero per vos sive successores vestros fient vigore et occasione sive pro observatione nostri novi decreti editi contra frosatores seu conducentes salem in seu per territorium nostrum, contra ordines nostras sive formam ipsius nostri decreti infra quintam diem postquam facte fuerint, seriatim et distincte mitti debeant in scriptis Bartolameo rubeo, et Jacobino porro, rationationibus et offitialibus nostris ad hoc deputatis in mediolano. Quodque denarij provenientes ex ipsis condemnationibus seu ab incantibus, vel alijs dependentibus exinde infra quintam decimam diem a die dictarum condemnationum sive incantium fiendorum computandam exigi debeant. Et pro parte nobis spectante mitti ad inviandum ac inviari Bresano de ozeno texaurario nostro. Quare volumus et mandamus vobis, quatenus huiusmodi nostram intentionem et lit-

ordinatis per statuta civitatum et terrarum in quibus erunt. Sub pena unius floreni pro quolibet grosso potestati seu rectori qui illum accipit et baorario seu famulo qui illum dedit, standi uno mense in carceribus, nisi sponte confessus fuerit contrafecisse. Et eo casu nullam penam debeat substinere. Quin ymo si ipsa vel si alter accusaverit habeat medietatem dicte pene solvende pro potestatem, et alia medietas perveniat ad cameram nostram non intendentes quod aliquibus baroarijs potestatum nostrorum solutiones sui stipendij fiant per ipsos potestates neque ipsi ullo modo presumant recipere stipendia ditorum suorum baroariorum. Sed quod per se et singulariter fiant et eis et cuilibet eorum solvatur per texaurarios civitatum per quos seu quem fieri contingent solutiones potestatum. Et de predictis omnibus volumus quod ipsi potestates et baroarij temporibus debitis legitime sindicentur, In quorum testimonium presentes fieri jussimus et registrari nostrique sigilli munimine roborari, datum mediolani die tercio maij m.ccc.lxxxviiiij.

Quod nullus de cognomine ex magistris intratarum vel ex referendarij camere domini possit exercere aliquam texaurariam nec datia aliqua incantare in ea terra in qua fuerit referendarius aliquis de cognomine suo.

xxxv

Dom. mediolani et cet. comes || Egregio militi dom. capitaneo
Virtutum Imper. Vicarius gener. || nostro riperie lacus garde

Volumus et tenore presentium decernimus et mandamus quod aliqui de domo vel cognomine alicuius ex magistris intratarum et referendarijs camere nostre seu aliqui ex eis, vel alicui ipsorum affinitate coniuncti in gradibus qui in matrimonijs prohibiti sunt non possint decetero per se vel per interpositam personam incantare vel exercere aliquam texaurariam seu aliqua datia vel gabellas civitatum et terrarum nostrarum nec de ipsis se intromittere ullo modo sub pena nostro auferenda arbitrio inspecta qualitate facti et conditione personarum que nostre camere applicetur. Item quod nullus de cognomine aliorum referendariorum civitatum nostrarum seu coniun-

ctus affinitate ipsis nostris refferendarijs in gradibus prohibitis in matrimonijs ut supra possit decetero incantare vel exercere aliquam texaurariam seu aliqua datia in illa civitate vel districtu, in qua Referendarius fuerit aliquis de cognomine suo vel sibi coniunctus, in gradibus prohibitis ut supra vel se de predictis texaurarijs datijs et gabellis aequaliter intromittere durante tempore quo ubi fuerit refferendarius de cognomine suo vel affinitate ut supra sibi coniunctus sub pena suprascripta. hoc tamen declarato quod in illis locum non habeat qui jam ad incantum haberent aliquam texaurariam seu aliquod datum. Sed solo modo pro venturo tempore quo ad novos fiendos incantus vendicet sibi locum. mandantes vobis quatenus hanc nostram intentionem observando et observari inviolabiliter faciendo faciatis illam in locis consuetis jurisdictionis vestre publice divulgari et in volumine statutorum et decretorum comunitatis nostre riperie lacus garde ad perpetuam rei memoria inferi et describi, datum mediolani xvij maij m.ccclxxxviiiij.

Francistholus.

De ordine servando per illos et contra illos qui pretendunt jus habere in seu supra aliquibus inviolabiliter bonis que tenentur per camera domini. xxxvi

Dom. mediolani et cet. comes | Egregio militi dom. capitaneo
 Virtutum Imper. Vicarius gener. | nostro riperie lacus garde.

Decretum quoddam per nos editum disponens de termino statuto pretendentibus jus habere in et super bonis immobilibus que tenentur per cameram nostram seu nomine nostro in vel per habentes causam a nobis etc. etc. vobis mittimus introclusum volentes et mandantes vobis quatenus ipsum nostrum decretum observando faciatis illud in locis consuetis jurisdictionis vestre statum publice divulgari nec non in volumine statutorum comunitatis nostre riperie lacus garde et aliorum decretorum nostrorum inferi et describi, datum mediolani die viij. Julij m.ccc.lxxxviiiij.

Francistholus.

Nos dominus mediolani et cet. Comes virtutum Imperialis Vicarius generalis Cordi nobis semper fuit et est ut etiam in causis litibus questionibus et controversijs nobis et camere nostre quolibet pertinentibus tam contra nos et eandem cameram nostram quam etiam pro nobis justicia ministretur que jus suum unicuique tribuit. Et ut nostre et clare memorie predecessorum nostrorum animarum solutti salubrius provideatur. Et propter recolentes nos nostrum condidisse decretum Anno domini m.cccc.lxxxvj. die tercio septembris Infrascripti tenoris, nos dominus mediolani et cet. comes Virtutum Imperialis vicarius generalis. Tenore presentium ex certa scientia et de nostre plenitudine potestatis volumus edicimus et mandamus ac decernimus quod si est aliqua persona comune collegium vel universitas cuius vis status conditionis vel preheminentie existat volens dicere se habere aut habens vel habere pretendens aliquod jus domini vel quasi sive jus ypothece vel alius jus quocumque nomine censeatur in aut super aliquibus bonis vel rebus inviolabiliter que teneantur seu tenta sint per cameram nostram seu nomine nostro seu per aliquam aliam personam habentem datum vel causam a nobis vel camera nostra teneatur et debeat comparire ac compareat infra tres menses continuos proxime futuros a die publicationis presenti decreti in antea computandos si presens fuerit, videlicet in territorio nostre dominationi supposito. Si vero absens fuerit extra territorium nostrum, Aut mulier vidua pupillus minorum viginti annis vel alia persona sub alterius existens vel indigens curatore tunc teneatur et debeat comparire et compareat infra sex menses continuos a die presentis decreti in antea computandos coram commissarijs nostris super restitutionibus deputatis seu deputandis, Et ibidem coram eis teneatur et debeat dare inscriptis jus quod habet vel habere pretendit in aut super ipsis bonis vel rebus notum cuilibet facientes quod si infra terminos predictos presentibus vel absentibus et alijs, ut premittitur prefixos singulas singulis congrue refferendo non comparverint et in scriptis non dederint ipsi tali non comparenti et in scriptis non danti ut prefertur nulla deinceps audientia prehebitur. Et eidem perpetuum silentium

imponetur decernentes et nunc prout ex tunc ex certa scientia et de nostre plenitudine potestati etiam absolute ipsos non comparentes et in scriptis non dantes, ut supra, nullum jus habere nec pretendere posse in et super bonis et rebus predictis. Si vero aliqua persona comune collegium vel universitas infra dictos terminos singula singulis congrue referendo comparverit et in scriptis dederit, ut predictum est teneatur et debeat talis comparens et in scriptis dans ut supra ostendisse probasse et docuisse per omne genus probationum de omni suo jura coram dictis commissarijs infra duos menses post dictos primos immediate sequentes et continuos, quo termino elapso alique probationes qualesvis fuerint nullatenus admittantur, nec admitti possint quovismodo ad ipsas tamen probationes audiendas nec non ad totum processum proinde fiendum citari volumus et requiri qui jura nostra et camere nostre legitime deffendant, et alegent et alegari faciant prout fuerit opportunum, hoc enim decernimus et pro lege ac decreto nostro intendimus inviolabiliter observari, ne huiusmodi cause restitutionem in infinitum extendantur. Et ut jus suum unicuique tribuat in quorum testimonium et cet Attendentesque quam plurimas personas intra ipsos terminos, ex forma dicti decreti nostri, ad comparandum et sua jura in scriptis dandum prefixos, ut prefertur siva jura produxisse et in scriptis dedisse, sed infra dictum terminum duorum mensium ad ostendendum probandum et docendum, de omni suo jure virtute dicti nostri decreti, statutum minime ostendere probare et docere de jure suo potuisse. Cum ad eas ostentiones probationes et documenta recipienda nullum habuerint auditione. Et si eis seu alicui ipsorum non potest, de lapsu huiusmodi secundi termini aliquid imputari que per eos non stetit Et volentes ipsas restitutionum causas, mediante justitia ut promissum est, cum omni debita celeritate sopiri debere omni auctoritate Baylia et potestate, quibus melius possumus et debemus edicimus decernimus et mandamus, quatenus quecumque collegia universitates seu singulares persone que secundum formam dicti nostri decreti comparverunt seu comparuit infra ipsos terminos coram commissarijs nostris, tunc ad ea deputatis ad dan-

dum in scriptis de juribus suis. Et qui non potuerunt infra duos menses statutos pro secundo termino in primo nostro decreto predicto ostendisse probasse et docuisse de juribus suis propter defectum auditorum vel auditoris non deputati ad illud, ut premititur debeant ostendisse et probasse ac produxisse et docuisse et probatum ostensum et doctum ac probatum habuisse, etiam per omne genus probationum, Et pro ultimo et peremptorio termino, Coram venerabilibus, et sapientibus viris dominis Vicario reverendi patris domini episcopi mediolaneusis, fratre Johanne de petrasancta ordinis predicatorum sacre pagine professore, piosello de seratico vicario nostro generali. Adoardo de curadis legum doctore commissarijs nostris, super restitutionibus deputatis, in civitate nostra mediolani comorantibus de omnibus suis juribus que volunt dicere aut habent vel pretendunt se habere in vel super aliquibus bonis de quibus in dicto decreto fit mentio infra duos menses continuos a die publicationis huius nostri decreti immediate futuros. Quem terminum eisdem etiam tenore presentium peremptori statuimus. Volentes quod predicti nostri commissarij, ipsas omnes productiones et jurium ostensiones ac probationes recipiant et eis receptis tam de juribus nostris et camere nostre, quam etiam ipsorum comparentium, bene et diligenter cognoscant et audiant, et causas lites, questiones et controversias ipsas, cum omnibus incidentibus dependentibus, emergentibus ac connexis decidant faciendo unicuique justicie complimentum, civitatis, et vocatis advocatis et procuratoribus ac negotiorum gestoribus nostris, qui jura nostra et camere nostre legitime teneantur et alegent et alegari faciant prout fuerit opportunum. Volumus tamen quod nulla bona ex predictis, que subiacere restitutioni reperientur, relaxentur, sine nostri speciali licencia, decernentes ex nunc etiam de nostre absoluta plenitudine potestatis quod elapso termino suprascripto duorum mensium continuorum: Ex forma huius nostri decreti statuto ut supra. Alique probationes qualesvis fuerint nullatenus admittantur, nec admitti possint quovismodo ymo eis, et eorum quilibet dicto termino duorum mensium continuorum elapso nulla eis seu eorum alicui audientia prebeat, et eis, et eorum cui-

libet perpetuum scilientium imponatur. Salvus tamen manentibus omnibus alijs in dicto nostro decreto contentis singula singulis congrue referendo. Et ut nullus valeat ignorantiam pretendere vel alegare volumus quod presens nostrum decretum ponatur et assignatur in valvis palatij cuiuslibet civitatis terre castri, seu ville nostro subiecte dominio, in quibus potestas capitaneus vicarius rector, seu officialis existant seu existat. Et teneantur eorum quilibet per singulas terras et loca sue jurisdictioni supposita, presens nostrum decretum facere publice divulgari. Volumus etiam terminum dictorum duorum mensium continuare et inchoari, a die publicationis facte in qualibet civitate terra castro vel villa, in quibus potestas capitaneus Vicarius rector seu officialis existat. Et ut de ipsa die publicationis constare liquide possit. Volumus quod quilibet potestas capitaneus vicarius rector seu officialis faciat de publicatione facere fieri duo publica instrumenta, quorum unum penes se remaneat et aliud infra dies quindecim a die publicationis numerandos faciat, sub pena nostro arbitrio inflingenda, coram dictis nostris negotiorum gestoribus in mediolano, ut in camera nostra consuetur facere presentari. Et ita ut clare stare possit de lapsu termini duorum mensium predictorum. hoc autem nostrum decretum ad civitates nostras verone vincencie et padue eorumque territoria et districtus per nos noviter acquisitas et acquisita nolumus destinare, qua in illis non vendicat sibi locum mandantes quoque universis et singulis potestatibus capitaneis vicarijs rectoribus et officialibus nostris presentibus et futuris quatenus huiusmodi decretum nostrum observenter et faciant inviolabiliter observari pro lege perpetua etiam non obstantibus aliquibus legibus statutis aut juribus in contrarium editis quibus in quantum presentibus aliquo modo obviarent, ex certa scientia et de nostre plenitudine potestatis. Tenore presentum derogamus, in quorum certitudinem nostras litteras presentes fieri jussimus et registrari et in voluminibus statutorum quarumlibet civitatum terrarum nostro dominio suppositarum inferi nostrique sigilli munimine roborari, datum mediolani die secundo julij mccc.lxxxviiiij.

Die quintodecimo dicti mensis presentatum fuerit super registratum decretum cum litteris suprascriptis memorato domino capitaneo riperie scilicet domino Tadeo de pepulis.

Die dicti mensis publice divulgatum et cridatum fuit pre-fatum decretum, per Sabadinum de pergamo ministralem riperie super mercato salodi, in locis publicis et consuetis dicti mercati et copia ipsius posita fixa et admissa fuit per eum ad valvas seu ad pilastrum hostij domus, in qua jura redduntur in salodo et cet.

*De pena imposita notarijs facientibus cartam vel scripturas falsam et si-
militer testibus dicentibus falsum testimonium.* xxxvii

Dom. mediolani et cet. Comes Virtutum Imper. Vicarius gener.	Egregio militi dom. capitaneo nostro riperie lacus garde.
---	--

Quemadmodum ab experientia rerum omnium magistra deducimus delicta queque mortalium et peccata nisi exordio debita punitione plectantur dictum virium plus acquirunt que ubi coaluerint et radices suas alcuis figerint, uec dubium difficulcius obolentur nos itaque au-dito quod equo animo tollerare non possumus qualiter sub nostri dominij potestatu multi subdeyunt sane toto orbe pelendi quorum aliqui instrumenta falsa conficiunt aliqui testimonia falsa deponunt deliberavimus antequam contagio ista transeat ad plures super hoc de opportuno et salubri remedio providere, mandantes ideo vobis qua-tenus certa capitula que predictorum occaxione cum bona et matura deliberatione fecimus compillari hijs inserti tenoris pro decreto et mu-nicipali lege observetis et faciatis inviolabiliter observari et in quibus-cumque locis consuetis vestre jurisdictionis publice divulgari. Et ad perpetuam rei memoriam in volumine statutorum comunitatis riperie nostre lacus garde et decretorum nostrorum inseri pariter et describi, datum mediolani die x. februarij m.ccc.lxxxx.

Primo quod si quis fecerit vel fieri fecerit cartam falsam vel acta publica falsa vel falsificaverit vel falsificari fecerit scienter aliquam

cartam vel condemnationem vel attestaciones vel dicta testium vel confessionem vel testamentum vel acta publica scripta vel scriptos vel alias scripturas in toto vel pro parte aliqua de vel super quantitate re vel jure non excedente quantitatem florenorum quinquaginta auri condennetur pro prima vice in quadruplum et ulterius quod mitrietur et diebus tribus continuis sic mitriatus producat in publico, pro secunda vice et in amissione manus, in qua sit magis potens pro tertia vero vice pena ignis apponatur. Et si de vel super quantitate re vel jure excedente summam florenorum quinquaginta usque ad florenorum quingentos auri pro prima vice condennetur in amissione manus, in qua sit magis potens, pro secunda vero vice apponatur pena ignis. Et si de re vel super quantitate vel jure excedente summam florenorum quingentorum pro prima vice arbitrio potestatis in amissione manus vel pena ignis. Inspecta qualitate facti et persone, pro secunda vero vice apponatur pena ignis.

Si quis falsum testimonium dixerit, ut aliquis condennetur in causa criminali puniatur ei pena qua puniendus esset ille contra quem falsum testimonium dixerit si corporaliter veniret condenandus. Et hoc ubi pena corporalis non sit minor quam incisio lingue quo casu incidatur lingua eidem. Si vero pecunialiter tunc amputetur ei lingua et mitrietur. Si vero testimonium falsum dixerit ut aliquis in criminali causa absolvatur similiter puniatur ea pena qua puniendus esset ille in cuius favorem dixerit testimonium. Si corporaliter veniret condennandus. Si vero pecunialiter, tunc amputetur ei lingua. Et eadem pena puniatur ille qui scienter et dolose produxerit in causa criminali falsos testes vel falsum testem vel eis seu eo scienter et dolose usus fuerit, et ubi aliter non appareat seu constet aliquem scienter et dolose produxisse falsos testes vel usum fuisse intelligatur scienter et dolose produxisse falsos testes vel falsum testem vel scienter et dolose usum fuisse qui post publicationem testium interrogatus au velit uti dictis testium vel testis responderit se velle uti. Et quilibet interrogatus teneatur respondere ad terminum per judicem statuen-

dum. Et si ad ipsum terminum non responderit intelligatur non velle uti, Et ultra ille qui falsum testimonium dixerit ut supra. Et ille qui produxerit vel usus fuerit ut supra et quilibet eorum in solidum ita tamen quod unicha sufficiat solutio compellatur realiter et personalliter ad emendationem faciendam cuiuslibet damni dispendij et interesse illi qui damnum dispendium seu interesse sustinuisset seu supportasset occaxione dicti falsi testimonij.

Quicumque falsum testimonium dixerit ut aliquis condennetur in civili causa amputetur ei lingua. Si vero falsum testimonium dixerit ut aliquis solvatur in causa civili similiter amputetur ei lingua, et eadem pena puniatur ille qui scienter et dolose produxerit falsos testes seu falsum testem in causa civili vel eis seu ei scienter et dolose usus fuerit. Et intelligatur scienter et dolose produxisse falsos testes vel falsum testem vel scienter et dolose usum fuisse qui post publicationem testium interrogatur an velit uti dictis testium vel testis responderit se velle uti, Et quilibet interrogatus teneant respondere ad terminum per iudicem statuendum, Et si ad ipsum terminum non responderit intelligatur non velle uti, Et ultra ille qui falsum testimonium dixerit ut supra et ille qui produxerit vel usus fuerit ut supra et quilibet eorum in solidum. Ita tamen quod unicha solutio sufficiat teneatur ad emendationem cuiuslibet damni dispendij et interesse illi qui damnum dispendium seu interesse sustinuisset seu supportasset occaxione falsi testimonij.

Et eadem pena puniatur quilibet qui solicitaverit aut propterea dederit aut consilium quod aliquis dicat falsum testimonium.

Die xxii februarij hora vigesima prima millesimo suprascripto presentate fuerunt littere suprascripte domino capitaneo dicte riperie, cum capitulis suprascriptis in ipsis litteris insertis de quibus incontinenti facta fuit publica proclamatio eodem die feriato merchatu salodi in tribus locis consuets terre salodi, per Bernardum de placentia servitore dicte riperie.

Quod licet aliquis bamnitus extimatur et canzeletur de bamno non tamen per hoc intelligatur restitutus ad bona sua camere nostri domini debite confiscata. xxxviii

Dom. mediolani et cet. comes | Egregio militi dom. capitaneo
Virtutum Imper. Vicarius gener. | nostro riperie lacus garde.

Mature componi et deliberate notari fecimus decretum hijs insertis tenoris, super facto bonorum illorum qui per nos exhimantur ab eorum bamnis, quorum bonorum occasione debite confiscata sunt eorum bona camere nostre non restituendorum et cet. Ea propter volumus, et vobis expresse mandamus quatenus de huiusmodi nostri decreti serie proclamationes opportunas, in quibuslibet partibus consuetis vestre jurisdictionis fieri faciatis nec non ipsum in volumine statutum et decretorum nostrorum ac comunitatis nostre riperie lacus garde, ad perpetuam rei memoriam inseri et describi, datum mediolani die primo marcij m.ccc.lxxx.

Francistholus.

Nos dominus mediolani et cet. Comes Virtutum Imperialis Vicarius generalis, Quoniam propter aliqua occurrentia quandoque contingit aliquem bamnitum seu bamnitos quorum bona debite propter ipsorum demerita sunt camere nostre applicata seu confiscata de eorum bamnois exhimi seu canzelari. Et dubitet utrum canzelatio seu exemptio talium bonorum bamnitorum se extendat ad suprascripta bona confiscata vel ne harum tenore, ad tollendam dictam dubitationem hoc nostro presenti decreto Edicimus decernimus declaramus et mandamus. Quod si decreto contingat aliquem bamnitum seu bamnitos aliquos, de eorum bamnis exhimi seu canzelari quod dicta exemptio seu canzelatio nullo modo ad bona debite confiscata dicte nostre camere eis restituenda extendatur. Sed ea volumus inviolabiliter penes cameram nostram seu habentes causam a nobis remanere debere, in quorum testimonium presentes fieri iussimus et registrari, nostrique sigilli mu-

nimine roborari, datum mediolani primo marcij m.ccc.lxxxx. Indictione xiii.

Millesimo suprascripto die xxvii marcij hora decimanona presentate fuerunt suprascripte littere domino Vicario domini capitanei cum ordine suprascripto in dictis litteris inserto. Et immediate de eis facta fuit publica proclamatio, in duobus locis consuetis terre salodi, per Sabadinum de pergamo publicum ministralem dicte riperie etc. etc.

Quod cuicumque liceat omnes cives Veronenses qui erant in civitate Verone tempore eorum proditorie rebellionis in havere et personis impune offendere. xxxviii

Dom. mediolani et cet. comes Virtutum Imperialis Vicarius gener.

Nobili viro capitaneo nostro lacus garde nec non

Refferendario dicte nostre comunitatis.

Volumus quod per illam comunitatem nostram riperie lacus garde, et in locis consuetis publice proclamari faciat. quod nullus civis Veronensis ex illis qui erant in civitate nostra Verone, tempore eorum proditorie rebellionis, contra nos audeat vel presumat stare transire vel morari per territoria nostra sub pena haveris et persone. Et quod omnibus liceat dictos tales cives Veronenses qui erant in civitate nostra predicta, tempore dicte rebellionis impune offendere, in havere et personis ubicumque reperiantur in territorijs nostris mandantes hoc nostrum decretum describi et poni debere in volumine statutorum et ordinamentorum dicte nostre comunitatis lacus garde. Et perpetuo inviolabiliter observari, datum papie die xxviii. Junij millesimo trecentesimo nonagesimo.

Die penultimo Junij m.ccc.lxxxx. suprascripte littere presentate fuerunt domino Uberteto de Vicecomitibus capitaneo dicte comunitatis riperie lacus garde, et in continenti in duobus locis terre salodi, facta fuit publica proclamatione, per cristofarum dictum lotam de mediolano publicum ministralem dicte comunitatis et cet.

De solutionib. non imponendis per officiales civitat. etc. xl

Dom. mediolani et cet. Comes | Nobili viro capit. nostro riperie
Virtutum Imper. Vicarius gener. | lacus garde presentibus et futuris.

Fide digna percipimus relatione quod per iudices colaterales et alios officiales potestatum civitatum et terrarum nostrarum qui per districtus ipsarum civitatum et terrarum pro aliquibus executionibus fiendis et offitijs exercendis destinantur solutiones et singularibus personis eciam comunibus collegijs et univesitatibus indebite recipiuntur. Quare volentes huiusmodi illicitis obviare Volumus et tibi mandamus quod ordines et cum effectu facias quod iudicibus collateralibus et alijs officialibus tuis decetero fiant solutiones pro executionibus per eos fiendis in comunitate nostra riperie lacus garde secundum quod dictant statuta et ordinamenta dicte nostre comunitatis, vel secundum longevam consuetudinem eiusdem hanc nostram intentionem publicari et proclamari faciendo in locis publicis et consuetis jurisdictionis per nos tibi comisse. Sic quod ad uniusquisque noticiam valeat pervenire presentesque litteras nostras in volumine statutorum et decretorum nostrarum, ac comunitatis nostre predictae inseri pariter et describi, datum mediolani quarto Januarij m.ccc.lxxxxii.

(Segue una scrittura di carattere più sottile ma della istessa forma ch' io suppongo però di altra mano, la quale contiene alcune risposte del duca di Milano, Filippo Maria, ad istanze della comunita della Riviera benacense spettanti ad alcuni capitoli, cioè la seguente):

Filipus maria Anglus dux Mediolani et cet. Papie Anglerieque Comes ac Janue dominus. Porrecta fuerunt nobis nonnulla Capitula parte Comunitatis nostre riperie lacus garde. Ad que nostras fieri fecimus responsiones prout ad unumquodque ipsorum est infra serius annotatum. Mandantes universis et singulis officialibus presentibus et futuris ceterisque ad quos spectat aut spectare potest quomodolibet in futurum. Quatenus has nostras responsiones formaliter

prout jacent ad litteram observent et faciant inviolabiliter observari. Tenor vero Capitulorum et responsionum ad ea factarum sequitur hoc modo, videlicet. Illustrissime dominationi vestre ducali supplicant cum reverentia pro parte vestre Comunitatis Riperie lacus garde ut supra infrascriptis suis requisitionibus dignetur eadem dominatio suum prebere benignum assensum. -- Primo exponitur quod tempore bone memorie Illustrissimi qd.m domini Genitoris vestri predicta Comunitas dabat tunc. Texaurario dicte Riperie libras decem planetor. in mense pro sua mercede portandi Mediolanum ad caneram ducalem denarios intratarum predictae Riperie, qui tunc dictus Texaurarius portabat etiam Mediolanum denarios salis levati et ultra dictas libras decem in mense non requirebat nec habebat aliam solutionem. Et nunc presens texaurarius dicte Riperie qui etiam habet dictas libras decem planetor. in mense requirit si portare debet Mediolanum denarios dicti salis levati aliam solutionem ultra dictas libras decem planetor. in mense. Quare dignetur prefata dominatio edicere et mandare quod predictus Texaurarius qui nunc est et per tempora erit teneatur et debeat portare Mediolanum denarios dicti salis levati et levandi per impostam sine requirendo et sine habendo aliam solutionem nisi predictas libras decem planetor. in mense. Responsio Illustrissimi domini ducis ad istud primum capitulum servetur solitum factum tempore bone memorie Illustrissimi domini Genitoris nostri prelibati: Et per precessores hujus presentis Texaurarii. -- Secundo requiritur quod dominatio vestra concedere et mandare dignetur quod mercatores et omnes persone conducere volentes et conducentes bladum de aliquo territorio non supposito dominationi vestre ad aliquas terras suppositas jurisdictioni vestre Comunitatis Riperie possint ipsum bladum libere et impune et sine aliqua molestia conducere ad ipsas terras etiam absque aliqua licentia et buleta officialium vestrorum seu alicujus eorum: Attento etiam quod hoc servabatur dicto tempore bone memorie. Responsio prelibati domini ducis ad infrascriptum secundum capitulum fiat prout petitur -- Tertio concedere et mandare dignetur quod licitum sit cuilibet persone de dicta Riperia

posse conducere de terra Salodi ad domum jurisdictionis sue, et etiam de qualibet alia terra ipsius Riperie eundo per viam rectam tam per terram quam aquam quamlibet bladi et leguminum quantitatem sibi necessariam pro usu familie sue absque alia buleta et licentia capitanei vestre dicte Riperie, quod etiam servabatur dicto tempore bone memorie. Responsio prelibati domini ducis ad predictum tertium capitulum fiat cum licentia Capitanei vestri dicte Riperie, qui tam pro hujusmodi concessione licentie nichil accipere teneatur. — Quarto concedere et mandare dignemini quod licitum sit cuilibet persone terrarum dicte Communitatis Riperie posse conducere de qualibet terra ipsius Riperie ad terram Salodii et alias quascumque terras dicte Riperie quamlibet bladi et leguminum quantitatem pro vendendo eundo per rectam viam absque aliqua buleta et licentia ut supra: Et sic etiam servabatur dicto tempore bone memorie. Responsio prefati domini ducis ad predictum quartum capitulum liceat conduci de blado vendendo per viam rectam et usitatam ad terram Salodii dumtaxat de quacumque parte dicte Riperie absque licentia. Ad alias vero partes dicte Riperie cum licentia Capitanei qui tamen nichil accipere teneatur pro hujusmodi concessione licentia. Ita tamen quod quilibet conducens reportare teneatur controbuletam de consignatione hujusmodi bladi Capitaneo predicto, qui Capitaneus moneat facientes predictam controbuletam ne solutionem ullam aliquam accipiant pro hujusmodo fienda controbuleta.

In quorum testimonium presentes fieri jussimus et registrari nostrique sigilli impressione muniri.

Datum Mediolani die non Jullii mcccc vigesimotertio prima Indictione.

INDICE.

CXV	1351	Parte di Statuti della Riviera di Salò confermati dall'Arcivescovo Gio. Visconti	pag. 7
CXVI	135.	Statuti Civili della Riviera di Salò	» 15
		Statuti Criminali della Riviera di Salò	» 121
		Decreti	» 226
